
ManusmRiti

మనుస్మృతి అథవా మానవధర్మశాస్త్రమ్

Document Information

Text title : manusmRiti

File name : manu.itx

Category : samAjashAstra, sociology_astrology

Location : doc_z_misc_sociology_astrology

Transliterated by : Michio Yano, Y.Ikari, Avinash Sathaye sohum at ms.uky.edu

Proofread by : Michio Yano, Y.Ikari, Avinash Sathaye sohum at ms.uky.edu

Description-comments : Reformatted NA

Latest update : November 1, 2010, March 6, 2022

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 28, 2026

sanskritdocuments.org

మనుస్మృతి అథవా మానవధర్మశాస్త్రమ్

అధ్యాయ ౧

మనుమేకాగ్రమాసీనమభిగమ్య మహర్షయః ।
ప్రతిపూజ్య యథాన్యాయమిదం వచనమబ్రువన్ ॥ ౧.౧॥

భగవన్ సర్వవర్ణానాం యథావదనుపూర్వశః ।
అన్తరప్రభవనాం చ ధర్మాన్నో వక్తుమర్హసి ॥ ౧.౨॥

త్వమేకో హ్యస్య సర్వస్య విధానస్య స్వయంఘృవః ।
అచిన్త్యస్యాప్రమేయస్య కార్యతత్త్వార్థవిత్ప్రభో ॥ ౧.౩॥

స తైః పృష్టస్తథా సమ్యగమితోజా మహాత్మభిః ।
ప్రత్యువాచార్ష్య తాన్ సర్వాన్ మహర్షీంశ్రూయతామితి ॥ ౧.౪॥

ఆసీదిదం తమోభూతమప్రజ్ఞాతమలక్షణమ్ ।
అప్రతర్క్యమవిజ్ఞేయం ప్రసుప్తమివ సర్వతః ॥ ౧.౫॥

తతః స్వయంఘ్నార్భగవానవ్యక్తో వ్యజ్ఞాయన్నిదమ్ ।
మహాభూతాది వృత్తోజాః ప్రాదురాసీత్తమోనుదః ॥ ౧.౬॥

యోఽసావతీన్ద్రియగ్రాహ్యః సూక్ష్మోఽవ్యక్తః సనాతనః ।
సర్వభూతమయోఽచిన్త్యః స ఏవ స్వయంఘృద్భౌ ॥ ౧.౭॥ స ఏష

సోఽభిధ్యాయ శరీరాత్స్వాత్పిసృక్షుర్వివిధాః ప్రజాః ।
అప ఏవ ససర్ణాదౌ తాసు వీర్యమవాస్పృజత్ ॥ ౧.౮॥

తదణ్ణమభవద్దైమం సహస్రాంశుసమప్రభమ్ ।
తస్మిన్జ్ఞాజ్ఞే స్వయం బ్రహ్మో సర్వలోకపితామహః ॥ ౧.౯॥

ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః ।
తా యదస్యాయనం పూర్వం తేన నారాయణః స్పృతః ॥ ౧.౧౦॥

యత్తత్కారణమవ్యక్తం నిత్యం సదసదాత్మకమ్ ।

తద్విస్మయః స పురుషో లోకే బ్రహ్మైతి కీర్త్యతే || ౧.౧౧ ||

తస్మిన్నణ్డే స భగవానుషిత్వా పరివత్సరమ్ |

స్వయమేవాత్మనో ధ్యానాత్తదణ్డమకరోద్ద్విధా || ౧.౧౨ ||

తాభ్యాం స శకలాభ్యాం చ దివం భూమిం చ నిర్మమే |

మధ్యే వ్యోమ దిశశ్చాష్టావపాం స్థానం చ శాశ్వతమ్ || ౧.౧౩ ||

ఉద్భుబ్ధాత్మనశ్చైవ మనః సదసదాత్మకమ్ |

మనసశ్చాప్యహఙ్కారమభిమంతారమీశ్వరమ్ || ౧.౧౪ ||

మహాస్తమేవ చాత్మానం సర్వాణి త్రిగుణాని చ |

విషయాణాం గ్రహీత్వాణి శనైః పఞ్చైన్ద్రియాణి చ || ౧.౧౫ ||

తేషాం త్వవయవాన్ సూక్ష్మాన్ షణ్ణామప్యమితౌజసామ్ |

సంనివేశ్యాత్మమాత్రాసు సర్వభూతాని నిర్మమే || ౧.౧౬ ||

యన్ మూర్త్యవయవాః సూక్ష్మాస్తానీమాన్యాశ్రయన్తి షట్ |

తస్మాచ్ఛరీరమిత్యాహుస్తస్య మూర్తిం మనీషిణః || ౧.౧౭ ||

తదావిశన్తి భూతాని మహాన్తి సహ కర్మభిః |

మనశ్చావయవైః సూక్ష్మైః సర్వభూతకృదవ్యయమ్ || ౧.౧౮ ||

తేషామిదం తు సప్తానాం పురుషాణాం మహౌజసామ్ |

సూక్ష్మాభ్యో మూర్తిమాత్రాభ్యః సమ్భవత్యవ్యయాద్వ్యయమ్ || ౧.౧౯ ||

ఆద్యాద్యస్య గుణం త్వేషామవాప్నోతి పరః పరః |

యో యో యావతిథశ్చైషాం స స తావద్గుణః స్మృతః || ౧.౨౦ ||

సర్వేషాం తు స నామాని కర్మాణి చ పృథక్పృథక్ |

వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ పృథక్సంస్థాశ్చ నిర్మమే || ౧.౨౧ ||

కర్మాత్మనాం చ దేవానాం సోఽస్పృజత్ప్రాణీనాం ప్రభుః |

సాధ్యానాం చ గణం సూక్ష్మం యజ్ఞం వైవ సనాతనమ్ || ౧.౨౨ ||

అగ్నివాయురవిభ్యస్తు త్రయం బ్రహ్మ సనాతనమ్ |

దుదోహ యజ్ఞసిద్ధ్యర్థం ఋచ్|యజన్|సామలక్షణమ్ || ౧.౨౩ ||

కాలం కాలవిభక్తీశ్చ నక్షత్రాణి గ్రహాంస్తథా |

సరితః సాగరాన్ శైలాన్ సమాని విషమాని చ || ౧.౨౪ ||

తపో వాచం రతిం చైవ కామం చ క్రోధమేవ చ |
 సృష్టిం ససర్జ చైవైమాం స్రష్టుమిచ్ఛన్నిమాః ప్రజాః || ౧.౨౫||
 కర్మణాం చ వివేకార్థం ధర్మాధర్మౌ వ్యవేచయత్ | వివేకాయ
 ద్వన్దైవయోజయచ్చైమాః సుఖదుఃఖాదిభిః ప్రజాః || ౧.౨౬||
 అణోఽస్యీ మాత్రా వినాశినోఽయో దశార్ధానాం తు యాః స్మృతాః |
 తాభిః సార్థమిదం సర్వం సమభవత్యనుపూర్వశః || ౧.౨౭||
 యం తు కర్మణీ యస్మిన్ స న్యయుక్త్యై ప్రథమం ప్రభుః |
 స తదేవ స్వయం భేజే సృజ్యమానః పునః పునః || ౧.౨౮||
 హింస్రాహింసై మృదుక్రూరే ధర్మాధర్మావృతానృతే |
 యద్యస్య సోఽదధాత్సర్గే తత్తస్య స్వయమావిశత్ || ౧.౨౯||
 యథర్తులిక్ష్ణాన్యర్తవః స్వయమేవర్తుపర్యయే |
 స్వాని స్వాన్యభిపద్యన్తే తథా కర్మాణి దేహినః || ౧.౩౦||
 లోకానాం తు వివృద్ధ్యర్థం ముఖబాహూరుపాదతః |
 బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వైశ్యం శూద్రం చ నిరవర్తయత్ || ౧.౩౧||
 ద్విధా కృత్వాఽత్మనో దేహమర్ధేన పురుషోఽభవత్ |
 అర్ధేన నారీ తస్యాం స విరాజమస్సృజత్ప్రభుః || ౧.౩౨||
 తపస్తప్త్యాఽస్సృజద్యం తు స స్వయం పురుషో విరాట్ |
 తం మాం విత్తాస్య సర్వస్య స్రష్టారం ద్విజసత్తమాః || ౧.౩౩||
 అహం ప్రజాః సిస్సృక్షుస్తు తపస్తప్త్యా సుదుశ్చరమ్ |
 పతీన్ ప్రజానామస్సృజం మహర్షీనాదితో దశ || ౧.౩౪||
 మరీచిమత్స్యజ్గీరసౌ పులస్త్యం పులహం క్రతుమ్ |
 ప్రచేతసం వసిష్ఠం చ భృగుం నారదమేవ చ || ౧.౩౫||
 ఏతే మనూంస్తు సప్తాన్ యానస్సృజన్ భూరితేజసః |
 దేవాన్ దేవనికాయాంశ్చ మహర్షీంశ్చామితోజసః || ౧.౩౬||
 యక్షరక్షః పిశాచాంశ్చ గన్ధర్వాప్సరసోఽసురాన్ |
 నాగాన్ సర్పాన్ సుపర్ణాంశ్చ పితృణాంశ్చ పృథగ్గణమ్ || ౧.౩౭|| పితృణాం
 విద్యుతోఽశనిమేఘాంశ్చ రోహితైన్ద్రధనూంషి చ |
 ఉల్కానిర్హితకేతుంశ్చ జ్యోతింష్యుచ్ఛావచాని చ || ౧.౩౮||

కిన్నరాన్ వానరాన్ మత్స్యాన్ వివిధాంశ్చ విహజ్గమాన్ ।
 పశూన్ మృగాన్ మనుష్యాంశ్చ వ్యాలాంశ్చోభయతోదతః ॥ ౧.౩౯॥
 కృమికీటపతక్లాంశ్చ యూకామక్షికమత్కుణమ్ ।
 సర్పం చ దంశమశకం స్థావరం చ పృథగ్విధమ్ ॥ ౧.౪౦॥
 ఏవమేతైరిదం సర్వం మన్నియోగాన్ మహాత్మభిః ।
 యథాకర్మ తపోయోగాత్సృష్టం స్థావరజక్లమమ్ ॥ ౧.౪౧॥
 యేషాం తు యాదృశం కర్మ భూతానామిహ కీర్తితమ్ ।
 తత్తథా వోఽభిధాస్యామి క్రమయోగం చ జన్మని ॥ ౧.౪౨॥
 పశవశ్చ మృగాశ్చైవ వ్యాలాశ్చోభయతోదతః ।
 రక్షాంసి చ పిశాచాశ్చ మనుష్యాశ్చ జరాయుజాః ॥ ౧.౪౩॥ మనుషాశ్చ
 అణ్ణజాః పక్షిణః సర్పా నక్రా మత్స్యాశ్చ కచ్చపాః ।
 యాని చైవం ప్రకారాణి స్థలజాన్యోదకాని చ ॥ ౧.౪౪॥
 స్వేదజం దంశమశకం యూకామక్షికమత్కుణమ్ ।
 ఊష్మణశ్చోపజాయన్తే యచ్ఛాన్యస్కీం చిదీదృశమ్ ॥ ౧.౪౫॥
 ఉద్భిజ్జాః స్థావరాః సర్వే బీజకాణ్డప్రోహిణః ।
 ఓషధ్యః ఫలపాకాంతా బహుపుష్పఫలోపగాః ॥ ౧.౪౬॥
 అపుష్పాః ఫలవన్తో యే తే వనస్పతయః స్మృతాః ।
 పుష్పిణః ఫలినశ్చైవ వృక్షాస్తూభయతః స్మృతాః ॥ ౧.౪౭॥
 గుచ్ఛగుల్మం తు వివిధం తదైవ తృణజాతయః ।
 బీజకాణ్డరుహాణ్యేవ ప్రతానా వల్ల్య ఏవ చ ॥ ౧.౪౮॥
 తమసా బహురూపేణ వేష్టితాః కర్మహేతునా ।
 అన్తస్సంజ్ఞా భవన్త్యేతే సుఖదుఃఖసమన్వితాః ॥ ౧.౪౯॥
 ఏతదన్తాస్తు గతయో బ్రహ్మాద్యాః సముదాహృతాః ।
 ఘోరేఽస్మిన్ భూతసంసారే నిత్యం సతతయాయని ॥ ౧.౫౦॥
 ఏవం సర్వం స సృష్టైవదం మాం చాచిన్త్యపరాక్రమః ।
 ఆత్మన్యన్దర్దధే భూయః కాలం కాలేన పిడయన్ ॥ ౧.౫౧॥
 యదా స దేవో జాగర్తి తదేవం చేష్టతే జగత్ ।

యదా స్వపితి శాంతాత్మా తదా సర్వం నిమీలతి || ౧.౫౨||

తస్మిన్ స్వపితి తు స్వస్థే కర్మాత్మానః శరీరిణః | స్వపతి

స్వకర్మభ్యో నివర్తన్తే మనశ్చ గ్లానిమృచ్ఛతి || ౧.౫౩||

యుగపత్న ప్రలీయన్తే యదా తస్మిన్ మహాత్మని |

తదాఽయం సర్వభూతాత్మా సుఖం స్వపితి నిర్వృతః || ౧.౫౪||

తమోఽయం తు సమాశ్రిత్య చిరం తిష్ఠతి సైన్ద్రియః |

న చ స్వం కురుతే కర్మ తదోక్త్యామతి మూర్ఛితః || ౧.౫౫||

యదాఽణుమాత్రికో భూత్వా బీజం స్థాణు చరిష్ణు చ |

సమావిశతి సంస్పృష్టస్తదా మూర్ఛిం విముఞ్చతి || ౧.౫౬||

ఏవం స జాగ్రత్స్వప్నాభ్యామిదం సర్వం చరాచరమ్ |

సంజ్ఞోపయతి చాజస్రం ప్రమాపయతి చావ్యయః || ౧.౫౭||

ఇదం శాస్త్రం తు కృత్వాఽసౌ మామేవ స్వయమాదితః |

విధివద్ధ్యాహయామాన మరీచ్యాదీంస్త్యహం మునీన్ || ౧.౫౮||

ఏతద్వోఽయం భృగుః శాస్త్రం శ్రావయిష్యత్యశేషతః |

ఏతథి మత్తోఽథిజగే సర్వమేషోఽఖిలం మునిః || ౧.౫౯||

తతస్తథా స తేనోక్తో మహర్షిమనునా భృగుః |

తానబ్రవీదృషీన్ సర్వాన్ ప్రీతాత్మా శ్రూయతామితి || ౧.౬౦||

స్వాయముఖవస్యాస్య మనోః షడ్వంశ్యా మనవోఽపరే |

సృష్టవన్తః ప్రజాః స్వాః స్వా మహాత్మానో మహాజనః || ౧.౬౧||

స్వారోచిషశ్చోత్తమశ్చ తామసో రైవతస్తథా |

చాక్షుషశ్చ మహాతేజా వివస్వతున్త ఏవ చ || ౧.౬౨||

స్వాయముఖవాద్యాః సప్తైతే మనవో భూరితేజసః |

స్వే స్వేఽన్తరే సర్వమిదముత్పాద్యాపుశ్చరాచరమ్ || ౧.౬౩||

నిమేషా దశ చాష్టౌ చ కాష్టౌ త్రింశత్తు తాః కలా |

త్రింశత్కలా ముహూర్తః స్యాదహోరాత్రం తు తావతః || ౧.౬౪||

అహోరాత్రే విభజితే సూర్యో మానుషదైవికే |

రాత్రిః స్వప్నాయ భూతానాం చేష్టాయై కర్మణామహః || ౧.౬౫||

పిత్ర్యే రాత్ర్యహసీ మాసః ప్రవిభాగస్తు పక్షయోః ।
 కర్మచేష్టాస్వహః కృష్ణః శుక్లః స్వప్నాయ శర్వరీ ॥ ౧.౬౬ ॥
 దైవే రాత్ర్యహసీ వర్షం ప్రవిభాగస్తయోః పునః ।
 అహస్త్రోదగయనం రాత్రిః స్వాద్ధక్షిణాయనమ్ ॥ ౧.౬౭ ॥
 బ్రాహ్మస్య తు క్షపాహస్య యత్ప్రమాణం సమాసతః ।
 ఏకైకశో యుగానాం తు క్రమశస్తన్నిబోధత ॥ ౧.౬౮ ॥
 చత్వార్యాహుః సహస్రాణి వర్షాణాం తత్కృతం యుగమ్ ।
 తస్య తావత్సృతీ సంధ్యా సంధ్యాంశశ్చ తథావిధః ॥ ౧.౬౯ ॥
 ఇతరేషు ససంధ్యేషు ససంధ్యాంశేషు చ త్రిషు ।
 ఏకాపాయేన వర్తన్తే సహస్రాణి శతాని చ ॥ ౧.౭౦ ॥
 యదేతత్పరిసంఖ్యైతమాదావేవ చతుర్యుగమ్ ।
 ఏతద్ధ్వాదశసాహస్రం దేవానాం యుగముచ్యతే ॥ ౧.౭౧ ॥
 దైవికానాం యుగానాం తు సహస్రం పరిసంఖ్యయా ।
 బ్రాహ్మమేకమహారేయం తావతీం రాత్రిమేవ చ ॥ ౧.౭౨ ॥ తావతీ రాత్రిరేవ చ
 తద్వై యుగసహస్రాస్తం బ్రాహ్మం పుణ్యమహర్విదుః ।
 రాత్రిం చ తావతీమేవ తేఽహోరాత్రవిదో జనాః ॥ ౧.౭౩ ॥
 తస్య సోఽహర్నిశస్యాన్తే ప్రసుప్తః ప్రతిబుధ్యతే ।
 ప్రతిబుద్ధశ్చ సృజతి మనః సదసదాత్మకమ్ ॥ ౧.౭౪ ॥
 మనః సృష్టిం వికురుతే చోద్యమానం సిస్సక్షయా ।
 ఆకాశం జాయతే తస్మాత్తస్య శబ్దం గుణం విదుః ॥ ౧.౭౫ ॥
 ఆకాశాత్తు వికుర్వాణాత్సర్వగన్ధవహః శుచిః ।
 బలవాఙ్జాయతే వాయుః స వై స్పర్శగుణో మతః ॥ ౧.౭౬ ॥
 వాయోరపి వికుర్వాణాద్విరోచిష్టు తమోనుదమ్ ।
 జ్యోతిరుత్పద్యతే భాస్వత్తద్రూపగుణముచ్యతే ॥ ౧.౭౭ ॥
 జ్యోతిషశ్చ వికుర్వాణాదాపో రసగుణాః స్మృతాః ।
 అద్భోగ్య గన్ధగుణా భూమిరిత్యేషా సృష్టిరాదితః ॥ ౧.౭౮ ॥
 యద్బ్రాహ్మద్ధ్వాదశసాహస్రముదితం దైవికం యుగమ్ ।
 తదేకసప్తతిగుణం మన్వన్తరమిహోచ్యతే ॥ ౧.౭౯ ॥

మన్వన్తరాణ్యసంఖ్యేని సర్గః సంహార ఏవ చ ।
 క్రీడన్వివైతత్కురుతే పరమేష్ఠీ పునః పునః ॥ ౧.౮౦ ॥
 చతుష్పాత్యకతో ధర్మః సత్యం చైవ కృతే యుగే ।
 నాధర్మేణాగమః కశ్చిన్ మనుష్యాన్ ప్రతి వర్తతే ॥ ౧.౮౧ ॥ ఉపవర్తతే
 ఇతరేష్వాగమాధర్మః పాదశస్త్యవరోపితః ।
 చౌరికాన్యతమాయాభిర్ధర్మశ్చాపైతి పాదశః ॥ ౧.౮౨ ॥
 అరోగాః సర్వసిద్ధార్థాశ్చతుర్వర్షశతాయుషః ।
 కృతే శ్రేతాదిషు హ్యేషామాయుర్వ్యసతి పాదశః ॥ ౧.౮౩ ॥ వయో హ్రాసతి
 వేదోక్తమాయుర్మర్త్యానామాశిష్యైవ కర్మణామ్ ।
 ఫలస్త్యస్యయుగం లోకే ప్రభావశ్చ శరీరిణామ్ ॥ ౧.౮౪ ॥
 అన్యే కృతయుగే ధర్మాస్త్రేతాయాం ద్వాపరేఽపరే ।
 అన్యే కలియుగే నృణాం యుగహ్రాసానురూపతః ॥ ౧.౮౫ ॥
 తపః పరం కృతయుగే శ్రేతాయాం జ్ఞానముచ్యతే ।
 ద్వాపరే యజ్ఞమేవాచుర్ధానమేకం కలౌ యుగే ॥ ౧.౮౬ ॥
 సర్వస్యాస్య తు సర్గస్య గుప్త్యర్థం స మహాద్యుతిః ।
 ముఖబాహూరుపజ్ఞానాం పృథక్కర్మాణ్యకల్పయత్ ॥ ౧.౮౭ ॥
 అధ్యాపనమధ్యయనం యజనం యాజనం తథా ।
 దానం ప్రతిగ్రహం చైవ బ్రాహ్మణానామకల్పయత్ ॥ ౧.౮౮ ॥
 ప్రజానాం రక్షణం దానమిజ్యాఽధ్యయనమేవ చ ।
 విషయేష్యప్రసక్తిశ్చ క్షత్రియస్య సమాసతః ॥ ౧.౮౯ ॥ సమాదిశత్
 పశూనాం రక్షణం దానమిజ్యాఽధ్యయనమేవ చ ।
 వణిక్పథం కుసీదం చ వైశ్యస్య కృషిమేవ చ ॥ ౧.౯౦ ॥
 ఏకమేవ తు శూద్రస్య ప్రభుః కర్మ సమాదిశత్ ।
 ఏతేషామేవ వర్ణానాం శుశ్రూషామనసూయయా ॥ ౧.౯౧ ॥
 ఊర్ధ్వం నాభేర్మేధ్యతరః పురుషః పరిక్రీర్తితః ।
 తస్మాన్ మేధ్యతమం త్వస్య ముఖముక్తం స్వయమ్భువా ॥ ౧.౯౨ ॥

ఉత్తమాఙ్గోద్భవాఙ్జ్యేష్ఠ్యాద్భ్రాహ్మణశ్చైవ ధారణాత్ | జ్యేష్ఠ్యాద్
 సర్వస్వైవాస్య సర్గస్య ధర్మతో బ్రాహ్మణః ప్రభుః || ౧.౯౩||
 తం హి స్వయంమూఘః స్వాదాస్యాత్తపస్తప్త్యాఽదితోఽస్పృజత్ |
 హవ్యకవ్యాభివాహ్యాయ సర్వస్యాస్య చ గుప్తయే || ౧.౯౪||
 యస్యాస్యేన సదాఽశ్నన్తి హవ్యాని త్రిదివౌకసః |
 కవ్యాని బైవ పితరః కిం భూతమధికం తతః || ౧.౯౫||
 భూతానాం ప్రాణీనః శ్రేష్ఠాః ప్రాణీనాం బుద్ధిజీవినః |
 బుద్ధిమత్సు నరాః శ్రేష్ఠా నరేషు బ్రాహ్మణాః స్మృతాః || ౧.౯౬||
 బ్రాహ్మణేషు చ విద్వాంసో విద్వత్సు కృతబుద్ధయః |
 కృతబుద్ధిషు కర్తారః కర్తృషు బ్రహ్మవేదినః || ౧.౯౭||
 ఉత్పత్తిరేవ విప్రస్య మూర్ధిర్ధర్మస్య శాశ్వతీ |
 స హి ధర్మార్థముత్పన్నో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే || ౧.౯౮||
 బ్రాహ్మణో జాయమానో హి పృథివ్యామధిజాయతే |
 ఈశ్వరః సర్వభూతానాం ధర్మకోశస్య గుప్తయే || ౧.౯౯||
 సర్వం స్వం బ్రాహ్మణస్యేదం యత్కిం చిత్తగతీగతమ్ |
 త్రైష్యేనాభిజనేదం సర్వం వై బ్రాహ్మణోఽర్హతి || ౧.౧౦౦||
 స్వమేవ బ్రాహ్మణో భుక్త్యై స్వం వస్తే స్వం దదాతి చ |
 ఆన్యశంస్యాద్బ్రాహ్మణస్య భుజ్జాతే హీతరే జనాః || ౧.౧౦౧||
 తస్య కర్మవివేకార్థం శేషాణామనుపూర్వశః |
 స్వాయంముఖో మనుర్ధీమానిదం శాస్త్రమకల్పయత్ || ౧.౧౦౨||
 విదుషా బ్రాహ్మణేనైదమధ్యేతవ్యం ప్రయత్నతః |
 శిశ్యేభ్యశ్చ ప్రవక్తవ్యం సమ్యగ్్ నాన్యేన కేన చిత్ || ౧.౧౦౩||
 ఇదం శాస్త్రమధీయానో బ్రాహ్మణః శంసితవ్రతః |
 మనోవాక్దేహజైర్నిత్యం కర్మదోషైర్ను లిప్యతే || ౧.౧౦౪||
 పునాతి పక్షివంశ్యాంశ్చ సప్త సప్త పరావరాన్ |
 పృథివీమపి చైవేమాం కృత్స్నామేకోఽపి సోఽర్హతి || ౧.౧౦౫||
 ఇదం స్వస్వయంనం శ్రేష్ఠమిదం బుద్ధివివర్ధనమ్ |

ఇదం యశస్యమాయుష్యం ఇదం నిశ్చేయసం పరమ్ || ౧.౧౦౬|| ఇదం యశస్యం
సతతమ్

అస్మిన్ ధర్మేఽఖిలేనోక్తౌ గుణదోషౌ చ కర్మణామ్ |

చతుర్ణామపి వర్ణానామాచారశ్చైవ శాశ్వతః || ౧.౧౦౭||

ఆచారః పరమో ధర్మః శ్రుతోఽక్షయః స్మార్త ఏవ చ |

తస్మాదస్మిన్ సదా యుక్తో నిత్యం స్యాదాత్మవాన్ ద్విజః || ౧.౧౦౮||

ఆచారాద్విచ్యుతో విప్రో న వేదఫలమశ్నుతే |

ఆచారేణ తు సంయుక్తః సమూర్ణఫలభాగ్భవేత్ || ౧.౧౦౯|| సమూర్ణఫలభాక్స్మృతః

ఏవమాచారతో దృష్ట్వా ధర్మస్య మునయో గతిమ్ |

సర్వస్య తపసో మూలమాచారం జగృహుః పరమ్ || ౧.౧౧౦||

జగతశ్చ సముత్పత్తిం సంస్కారవిధిమేవ చ |

వ్రతచర్యోపచారం చ స్నానస్య చ పరం విధిమ్ || ౧.౧౧౧||

దారాధిగమనం చైవ వివాహానాం చ లక్షణమ్ |

మహాయజ్ఞవిధానం చ శ్రాద్ధకల్పం చ శాశ్వతమ్ || ౧.౧౧౨||

వృత్తీనాం లక్షణం చైవ స్నాతకస్య వ్రతాని చ |

భిక్ష్యాభిక్ష్యం చ శౌచం చ ద్రవ్యాణాం శుద్ధిమేవ చ || ౧.౧౧౩||

స్త్రీధర్మయోగం తాపస్యం మోక్షం సంన్యాసమేవ చ |

రాజ్ఞశ్చ ధర్మమఖిలం కార్యాణాం చ వినిర్ణయమ్ || ౧.౧౧౪||

సాక్షిప్రశ్నవిధానం చ ధర్మం స్త్రీపుంసయోరపి |

విభాగధర్మం ద్యూతం చ కణ్ణకానాం చ శోధనమ్ || ౧.౧౧౫||

వైశ్యశూద్రోపచారం చ సక్కిర్ణానాం చ సమ్భవమ్ |

ఆపద్ధర్మం చ వర్ణానాం ప్రాయశ్చిత్తవిధిం తథా || ౧.౧౧౬||

సంసారగమనం చైవ త్రివిధం కర్మసమ్భవమ్ |

నిశ్చేయసం కర్మణాం చ గుణదోషపరీక్షణమ్ || ౧.౧౧౭||

దేశధర్మాన్తాతిధర్మాన్ కులధర్మాంశ్చ శాశ్వతాన్ |

పాపణ్ణగణధర్మాంశ్చ శాస్త్రేఽస్మిన్నుక్తవాన్ మనుః || ౧.౧౧౮||

యథైదముక్తవాంశాస్త్రం పురా పృష్టో మనుర్మయా |

తథైదం యూయమప్యద్య మత్సకాశాన్నిబోధత || ౧.౧౧౯||

అధ్యాయ ౨

విద్యద్భిః సేవితః సద్భిర్నిత్యమద్యేషరాగిభిః ।
 హృదయేనాభ్యనుజ్ఞాతో యో ధర్మస్తం నిబోధత ॥ ౨.౧॥

కామాత్మతా న ప్రశస్తా న చైవైహాస్త్వకామతా ।
 కామ్యో హి వేదాధిగమః కర్మయోగశ్చ వైదికః ॥ ౨.౨॥

సంకల్పమూలః కామో వై యజ్ఞాః సంకల్పసమ్భవాః ।
 వ్రతాని యమధర్మాశ్చ సర్వే సంకల్పజాః స్మృతాః ॥ ౨.3॥

అకామస్య క్రియా కా చిద్భృత్యతే వైహా కర్త్విచిత్ ।
 యద్యధి కురుతే కిం చిత్తత్కామస్య చేష్టితమ్ ॥ ౨.౪॥

తేషు సమ్యగ్వర్తమానో గచ్ఛత్యమరణోకతామ్ ।
 యథా సంకల్పిత్వాంశ్చైహ సర్వాన్ కామాన్ సమశ్నుతే ॥ ౨.౫॥

వేదోఽఖిలో ధర్మమూలం స్మృతిశిలే చ తద్విదామ్ ।
 ఆచారశ్చైవ సాధూనామాత్మనస్తుష్టిరేవ చ ॥ ౨.౬॥

యః కశ్చిత్కస్య చిద్ధర్మో మనునా పరికీర్తితః ।
 స సర్వోఽభిహితో వేదే సర్వజ్ఞానమయో హి సః ॥ ౨.౭॥

సర్వం తు సమవేక్ష్యేదం నిఖిలం జ్ఞానచక్షుషా ।
 శ్రుతిప్రామాణ్యతో విద్వాన్ స్వధర్మే నివిశేత వై ॥ ౨.౮॥

శ్రుతిస్మృతోఽన్యదితం ధర్మమనుతిష్ఠన్ హి మానవః ।
 ఇహ కీర్తిమవాప్నోతి ప్రేత్య చానుత్తమం సుఖమ్ ॥ ౨.౯॥

శ్రుతిస్తు వేదో విజ్ఞేయో ధర్మశాస్త్రం తు వై స్మృతిః ।
 తే సర్వార్థేష్యమీమాన్యే తాభ్యాం ధర్మో హి నిర్భభౌ ॥ ౨.౧౦॥

యోఽవమన్యేత తే మూలే హేతుశాస్త్రాశ్రయాద్విజః ।
 స సాధుభిర్బహిష్కార్యో నాస్తికో వేదనిన్దకః ॥ ౨.౧౧॥

వేదః స్మృతిః సదాచారః స్వస్య చ ప్రియమాత్మనః ।
 ఏతచ్ఛతుర్విధం ప్రాహుః సాక్షాద్ధర్మస్య లక్షణమ్ ॥ ౨.౧౨॥

అర్థకామేష్యసక్తానాం ధర్మజ్ఞానం విధీయతే ।

ధర్మం జిజ్ఞాసమానానాం ప్రమాణం పరమం శ్రుతిః ॥ ౨.౧౩॥

శ్రుతిద్వైధం తు యత్ర స్యాత్తత్ర ధర్మావభౌ స్మృతౌ ।

ఉభావపి హి తౌ ధర్మౌ సమ్యగుక్తౌ మనీషిభిః ॥ ౨.౧౪॥

ఉదితేఽనుదితే చైవ సమయాధ్యుషితే తథా ।

సర్వథా వర్తతే యజ్ఞ ఇతీయం వైదికీ శ్రుతిః ॥ ౨.౧౫॥

నషేకాదిశ్మశానాన్తో మస్తైర్యస్యోదితో విధిః ।

తస్య శాస్త్రేఽధికారోఽస్మిన్ జ్ఞేయో నాన్యస్య కస్య చిత్ ॥ ౨.౧౬॥

సరస్వతీదృశద్వత్సోర్దేవనద్యోర్యదన్తరమ్ ।

తం దేవనిర్మితం దేశం బ్రహ్మౌవర్తం ప్రచక్షతే ॥ ౨.౧౭॥

తస్మిన్ దేశే య ఆచారః పారమృర్యక్రమాగతః ।

వర్ణానాం సాన్తరాలానాం స సదాచార ఉచ్యతే ॥ ౨.౧౮॥

కురుక్షేత్రం చ మత్స్యాశ్చ పఞ్చాలాః శూరసేనకాః ।

ఏష బ్రహ్మర్షిదేశో వై బ్రహ్మౌవర్తాదనన్తరః ॥ ౨.౧౯॥

ఏతద్దేశప్రసూతస్య సకాశాదగ్రజన్మనః ।

స్వం స్వం చరిత్రం శిక్షేరన్ పృథివ్యాం సర్వమానవాః ॥ ౨.౨౦॥

హిమవద్విన్ధ్యయోర్మధ్యం యత్ప్రాగ్వివనశనాదపి ।

ప్రత్యగేవ ప్రయాగాచ్చ మధ్యదేశః ప్రకీర్తితః ॥ ౨.౨౧॥

ఆ సముద్రాత్తు వై పూర్వాదా సముద్రాచ్చ పశ్చిమాత్ ।

తయోరేవాన్తరం గిర్మోరార్యావర్తం విదుర్బుధాః ॥ ౨.౨౨॥

కృష్ణసారస్తు చరతి మృగో యత్ర స్వభావతః ।

స జ్ఞేయో యజ్ఞయో దేశో మ్లేచ్ఛదేశస్త్వతః పరః ॥ ౨.౨౩॥

ఏతాన్ద్విజాతయో దేశాన్ సంశ్రయేరన్ ప్రయత్నతః ।

శూద్రస్తు యస్మిన్ కస్మిన్ వా నివనేద్వృత్తికర్మితః ॥ ౨.౨౪॥ యస్మిన్స్తస్మిన్ వా

ఏషా ధర్మస్య వో యోనిః సమాసేన ప్రకీర్తితా ।

సమ్భవశ్చాస్య సర్వస్య వర్ణధర్మాన్నిబోధత ॥ ౨.౨౫॥

వైదికైః కర్మభిః పుణ్యైర్నిషేకాదిర్ద్విజన్మనామ్ ।

కార్యః శరీరసంస్కారః పావనః ప్రేత్య చైహ చ ॥ ౨.౨౬॥

గార్భైర్హోమైర్జాతకర్మచౌడమాజ్ఞోనిబన్ధనైః ।

బైజకం గార్భికం చైనం ద్వీజానామపమృజ్యతే ॥ ౨.౨౭॥

స్వాధ్యాయేన వ్రతైర్హోమైస్త్రైవిద్యేనేజ్యయా సుతైః ।

మహాయజ్ఞైశ్చ యజ్ఞైశ్చ బ్రాహ్మీయం క్రియతే తనుః ॥ ౨.౨౮॥

ప్రాజ్ఞాభివర్ధనాత్పునో జాతకర్మ విధీయతే ।

మన్తవత్ప్రాశనం చాస్య హిరణ్యమధుసర్పిషామ్ ॥ ౨.౨౯॥

నామధేయం దశమ్యాం తు ద్వాదశ్యాం వాఽస్య కారయేత్ ।

పుణ్యే తిథౌ ముహూర్తే వా నక్షత్రే వా గుణాన్వితే ॥ ౨.౩౦॥

మగ్గల్యం బ్రాహ్మణస్య స్యాత్క్షత్రియస్య బలాన్వితమ్ ।

వైశ్యస్య ధనసంయుక్తం శూద్రస్య తు జగుప్పితమ్ ॥ ౨.౩౧॥

శర్మవద్బ్రాహ్మణస్య స్యాద్ద్రాజ్ఞో రక్షాసమన్వితమ్ । రాజ్ఞా

వైశ్యస్య పుష్టిసంయుక్తం శూద్రస్య ప్రేష్యసంయుతమ్ ॥ ౨.౩౨॥

స్త్రీణాం సుఖౌద్యమక్రూరం విస్పష్టార్థం మనోహరమ్ ।

మగ్గల్యం దీర్ఘవర్ణాన్తమాశిర్వాదాభిధానవత్ ॥ ౨.౩౩॥

చతుర్థే మాసి కర్తవ్యం శిశోర్నిష్క్రమణం గృహాత్ ।

షష్ఠేన్నప్రాశనం మాసి యద్వైష్ణవం మగ్గలం కులే ॥ ౨.౩౪॥

చూడాకర్మ ద్వీజాతీనాం సర్వేషామేవ ధర్మతః ।

ప్రథమేఽబ్ధే తృతీయే వా కర్తవ్యం శ్రుతిచోదనాత్ ॥ ౨.౩౫॥ శ్రుతినోదనాత్

గర్భాష్టమేఽబ్ధే కుర్వీత బ్రాహ్మణస్యాపనాయనమ్ ।

గర్భాదేశాదశే రాజ్ఞో గర్భాత్తు ద్వాదశే విశః ॥ ౨.౩౬॥

బ్రహ్మవర్చసకామస్య కార్యో విప్రస్య పంచమే ।

రాజ్ఞో బలాధినః షష్ఠే వైశ్యస్యైహార్థినోఽష్టమే ॥ ౨.౩౭॥

ఆ షోడశాద్బ్రాహ్మణస్య సావిత్రి నాతివర్తతే ।

ఆ ద్వావింశాత్క్షత్రబన్ధోరా చతుర్వింశతేర్విశః ॥ ౨.౩౮॥

అత ఉర్ధ్వం త్రయోఽప్యేతే యథాకాలమసంస్కృతాః ।

సావిత్రిపతితా వ్రాత్యా భవన్త్యార్యవిగర్హితాః ॥ ౨.౩౯॥

నైత్తిరపూతైర్విధివదాపద్యపి హి కర్షి చిత్ ।

బ్రాహ్మీన్ యానాంశ్చ సమృద్ధాన్నాచరేద్బ్రాహ్మణః సహ || ౨.౪౦|| బ్రాహ్మణైః సహ
 కార్దరారవబాస్తాని చర్మాణి బ్రహ్మచారిణః |
 వసీరన్నానుపూర్వ్యేణ శాణక్షౌమాచికాని చ || ౨.౪౧||
 మౌఙ్గీ త్రివృత్సమా శ్లఙ్ఖా కార్యా విప్రస్య మేఖలా |
 క్షత్రియస్య తు మౌర్యీ జ్యౌ వైశ్యస్య శణతాన్తపీ || ౨.౪౨||
 ముఙ్గాలాభే తు కర్తవ్యాః కుశాశ్మన్తకబలస్వజైః |
 త్రివృతా గ్రన్థివైకేన త్రిభిః పఞ్చాభిరేవ వా || ౨.౪౩||
 కార్పాసముపవీతం స్యాద్విప్రస్యార్ధ్వవృతం త్రివృత్ |
 శణసూత్రమయం రాజ్ఞో వైశ్యస్యావికసౌత్రికమ్ || ౨.౪౪||
 బ్రాహ్మణో బైల్వపాలాశౌ క్షత్రియో వాటఖాదిరౌ |
 పైలవౌదుమ్భరౌ వైశ్యో దణ్డానర్హన్తి ధర్మతః || ౨.౪౫||
 కేశాన్తికో బ్రాహ్మణస్య దణ్డః కార్యః ప్రమాణతః |
 లలాటసమ్మితో రాజ్ఞః స్యాత్తు నాసాన్తికో విశః || ౨.౪౬||
 ఋజవన్తే తు సర్వే స్యురవ్రణాః సౌమ్యుదర్శనాః |
 అనుద్వేగకరా నృణాం సత్వవోఽనగ్నిదూషితాః || ౨.౪౭||
 ప్రతిగృహ్యేప్సితం దణ్డముపస్థాయ చ భాస్కరమ్ |
 ప్రదక్షిణం పరీత్యాగ్నిం చరేద్భైక్షం యథావిధి || ౨.౪౮||
 భవత్పూర్వం చరేద్భైక్షముపసీతో ద్విజోత్తమః |
 భవన్మధ్యం తు రాజన్యో వైశ్యస్తు భవదుత్తరమ్ || ౨.౪౯||
 మాతరం వా స్వసారం వా మాతుర్వా భగినీం నిజామ్ |
 భిక్షేత భిక్షాం ప్రథమం యా చైనం నావమానయేత్ || ౨.౫౦||
 సమాహృత్య తు తద్భైక్షం యావదన్నమమాయయా | యావదర్థం
 నివేద్య గురవేఽశ్నియాదాచమ్య ప్రాజ్ఞుఖః శుచిః || ౨.౫౧||
 ఆయుష్యం ప్రాజ్ఞుఖో భుక్త్యై యశస్యం దక్షిణాముఖః |
 శ్రియం ప్రత్యజ్ఞుఖో భుక్త్యై ఋతం భుక్త్యై హ్యుదజ్ఞుఖః || ౨.౫౨||
 ఉపస్పృశ్య ద్విజో నిత్యమన్నమద్యాత్సమాహితః |
 భుక్త్యా చౌపస్పృశేత్సమ్యగ్దిభిః ఖాని చ సంస్పృశేత్ || ౨.౫౩||

పూజయేదశనం నిత్యమద్యాఘైతదకుత్సయన్ |
 దృష్ట్వా హృష్యేత్ప్రసిదేచ్చ ప్రతినన్దేచ్చ సర్వశః || ౨.౫౪ ||
 పూజితం హ్యశనం నిత్యం బలమూర్జం చ యచ్ఛతి |
 అపూజితం తు తద్భుక్తముభయం నాశయేదిదమ్ || ౨.౫౫ ||
 నౌచ్ఛిష్టం కస్య చిద్దద్యాన్నాద్యాదేతత్తథాఽన్తరా |
 న వైవాత్యశనం కుర్యాన్న చౌచ్ఛిష్టః క్వ చిద్వ్యజేత్ || ౨.౫౬ ||
 అనారోగ్యమనాయుష్యమస్వర్గ్యం చాతిభోజనమ్ |
 అపుణ్యం లోకవిద్విష్టం తస్మాత్తత్పరివర్జయేత్ || ౨.౫౭ ||
 బ్రాహ్మీణ విప్రస్తీర్థేన నిత్యకాలముపస్పృశేత్ |
 కాయత్రైదశికాభ్యాం వా న పిత్రేణ కదా చన || ౨.౫౮ ||
 అఙ్గుష్ఠమూలస్య తలే బ్రాహ్మం తీర్థం ప్రవక్షతే |
 కాయమఙ్గులిమూలేఽగ్రే దేవం పిత్ర్యం తయోరథః || ౨.౫౯ ||
 త్రిరాచామేదపః పూర్వం ద్విః ప్రమృజ్యాత్తతో ముఖమ్ |
 ఖాని వైవ స్పృశేదద్భిరాత్మానం శిర ఏవ చ || ౨.౬౦ ||
 అనుష్ఠాభిరఫేనాభిరద్భిస్తీర్థేన ధర్మవిత్ |
 శౌచేప్యః సర్వదాఽచామేదేకాన్తే ప్రాగుదఙ్కుఖః || ౨.౬౧ ||
 హృద్ధాభిః పూయతే విప్రః కణ్ఠగాభిస్తు భూమిపః |
 వైశ్యోఽద్భిః ప్రాశితాభిస్తు శూద్రః స్పృష్టాభిరన్తతః || ౨.౬౨ ||
 ఉద్ధృతే దక్షిణే పాణావుపవీత్యౌచ్యతే ద్విజః |
 సవ్యే ప్రాచీనావీతీ నివీతీ కణ్ఠసఙ్జనే || ౨.౬౩ ||
 మేఖలామజినం దణ్ణముపవీతం కమణ్ణలుమ్ |
 అపు ప్రాస్య వినష్టాని గృహ్ణీతాన్యాని మన్తవత్ || ౨.౬౪ ||
 కేశాన్తః షోడశే వర్షే బ్రాహ్మణస్య విధీయతే |
 రాజన్యబన్ధోర్ధ్వావింశే వైశ్యస్య ద్వ్యధికే మతః || ౨.౬౫ ||
 అమన్త్రికా తు కార్యైయం స్త్రీణామావృదశేషతః |
 సంస్కారార్థం శరీరస్య యథాకాలం యథాక్రమమ్ || ౨.౬౬ ||
 వైవాహికో విధిః స్త్రీణాం సంస్కారో వైదికః స్మృతః |

పతిసేవా గురౌ వాసో గృహార్థోఽగ్నిపరిక్రియా || ౨.౬౭||

ఏష ప్రోక్తో ద్విజాతీనామాపనాయనికో విధిః |

ఉత్పత్తివ్యజ్ఞకః పుణ్యః కర్మయోగం నిబోధత || ౨.౬౮||

ఉపసీయం గురుః శిష్యం శిక్షయేత్సాచమాదితః |

ఆచారమగ్నికార్యం చ సంధ్యోపాసనమేవ చ || ౨.౬౯||

అధ్యేష్యమాణస్తావాస్తో యథాశాస్త్రముదజ్ముఖః |

బ్రహ్మజ్ఞులికృతోఽధ్యాప్యో లఘువాసా జితైర్నియః || ౨.౭౦||

బ్రహ్మరమ్భేఽవసానే చ పాదౌ గ్రాహ్యౌ గురోః సదా |

సంహత్య హస్తావధ్యేయం స హి బ్రహ్మజ్ఞులిః స్మృతః || ౨.౭౧||

వ్యత్యస్తపాణినా కార్యముపసంజ్ఞహణం గురోః |

సవ్యేన సవ్యః స్పృష్టవ్యో దక్షిణేన చ దక్షిణః || ౨.౭౨||

అధ్యేష్యమాణం తు గురుర్నిత్యకాలమతన్ద్రితః |

అధీష్ట భో ఇతి బ్రూయాద్విరామోఽస్త్వితి చారమేత్ || ౨.౭౩||

బ్రహ్మణః ప్రణవం కుర్యాదాదావన్నే చ సర్వదా |

స్రవత్యనోఽజ్కృతం పూర్వం పరస్తాచ్చ విశిర్యతి || ౨.౭౪||

ప్రాక్కులాన్ పర్యుపాసీనః పవిత్రైశ్చైవ పావితః |

ప్రాణాయామైస్త్రిభిః పూతస్తత ఓంకారమర్హతి || ౨.౭౫||

అకారం చాప్యకారం చ మకారం చ ప్రజాపతిః |

వేదత్రయాన్నిరదుహద్భూర్భువః స్వరితీతి చ || ౨.౭౬||

త్రిభ్య ఏవ తు వేదేభ్యః పాదం పాదమదూదుహత్ |

తదిత్యరోఽస్యాః సావిత్ర్యాః పరమేష్ఠీ ప్రజాపతిః || ౨.౭౭||

ఏతదక్షరమేతాం చ జపన్ వ్యాహృతిపూర్వికామ్ |

సంధ్యయోర్వేదవిద్విప్రో వేదపుణ్యేన యుజ్యతే || ౨.౭౮||

సహస్రకృత్వస్త్యభ్యస్య బహిరేతత్త్రికం ద్విజః |

మహతోఽప్యేనసో మాసాత్త్వచైవాహిర్విముచ్యతే || ౨.౭౯||

ఏతయాబుచా వినంయుక్తః కాలే చ క్రియయా స్వయా |

బ్రహ్మక్షత్రియవిద్యోనిర్గర్హణాం యాతి సాధుషు || ౨.౮౦||

ఓంకారపూర్వకాస్తిస్తో మహావ్యాహృతయోఽవ్యయాః ।
 త్రిపదా చైవ సావిత్రీ విజ్ఞేయం బ్రహ్మణో ముఖమ్ ॥ ౨.౮౧॥
 యోఽధీతేఽహన్యహన్యేతాం త్రీణీ వర్షాణ్యతన్త్రితః ।
 స బ్రహ్మ పరమభ్యేతి వాయుభూతః ఖమూర్తిమాన్ ॥ ౨.౮౨॥
 ఏకాక్షరం పరం బ్రహ్మ ప్రాణాయామః పరం తపః ।
 సావిత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి మౌనాత్సత్యం విశిష్యతే ॥ ౨.౮౩॥
 క్షరన్తి సర్వా వైదికోఽ జహోతియజితక్రియాః ।
 అక్షరం దుష్కరం జ్ఞేయం బ్రహ్మ చైవ ప్రజాపతిః ॥ ౨.౮౪॥ అక్షరం త్వక్షరం జ్ఞేయం
 విధియజ్ఞాజ్ఞపయజ్ఞో విశిష్టో దశభిర్గుణైః ।
 ఉపాంశుః స్యాత్కృతగుణః సాహస్రో మానసః స్మృతః ॥ ౨.౮౫॥
 యే పాకయజ్ఞాః చత్వారో విధియజ్ఞసమన్వితాః ।
 సర్వే తే జపయజ్ఞస్య కలాం నార్హన్తి షోడశీమ్ ॥ ౨.౮౬॥
 జప్యేనైవ తు సంసిధ్యేద్బ్రాహ్మణో నాత్ర సంశయః ।
 కుర్యాదన్యన్న వా కుర్యాన్ మైత్రో బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ॥ ౨.౮౭॥
 ఇన్ద్రియాణాం విచరతాం విషయేష్యపహారిషు ।
 సంయమే యత్సమాత్మిష్యేద్విద్వాన్ యన్తైవ వాజినామ్ ॥ ౨.౮౮॥
 ఏకాదశేన్ద్రియాణ్యాహుర్యాని పూర్వే మనీషిణః ।
 తాని సమ్యక్ప్రవక్ష్యామి యథావదనుపూర్వశః ॥ ౨.౮౯॥
 శ్రోత్రం త్వక్పక్షుషీ జిహ్వో నాసికా చైవ పంచమీ ।
 పాయూపస్థం హస్తపాదం వాక్చైవ దశమీ స్మృతా ॥ ౨.౯౦॥
 బుద్ధీన్ద్రియాణీ పంచైషాం శ్రోత్రాదీన్యనుపూర్వశః ।
 కర్మేన్ద్రియాణీ పంచైషాం పాయ్వాదీని ప్రచక్షతే ॥ ౨.౯౧॥
 ఏకాదశం మనో జ్ఞేయం స్వగుణేనౌభయాత్మకమ్ ।
 యస్మిన్ జితే జితావేతో భవతః పంచుకౌ గణౌ ॥ ౨.౯౨॥
 ఇన్ద్రియాణాం ప్రసక్లేన దోషం ఋచ్చత్యసంశయమ్ ।
 సంనియమ్య తు తాన్యేవ తతః సిద్ధిం నిగచ్ఛతి ॥ ౨.౯౩॥
 న జాతు కామః కామానాముపభోగేన శామ్యతి ।
 హవిషా కృష్ణవర్తైవ భూయ ఏవాభివర్ధతే ॥ ౨.౯౪॥

యశ్చైతాన్ ప్రాప్నుయాత్సర్వాన్ యశ్చైతాన్ కేవలాంస్యజేత్ ||

ప్రాపణాత్సర్వకామానాం పరిత్యాగో విశిష్యతే || ౨.౯౫||

న తథైతాని శక్యన్తే సంనియన్తుమనేవయా ||

విషయేషు ప్రజష్టాని యథా జ్ఞానేన నిత్యశః || ౨.౯౬||

వేదాస్త్యాగశ్చ యజ్ఞాశ్చ నియమాశ్చ తపాంసి చ |

న విప్రదుష్టభావస్య సిద్ధిం గచ్ఛతి కర్హి చిత్ || ౨.౯౭||

శ్రుత్వా స్పృష్ట్యా చ దృష్ట్యా చ భుక్త్వా పూత్వా చ యో నరః |

న హృష్యతి గ్ధాయతి వా స విజ్ఞేయో జితైన్ద్రియః || ౨.౯౮||

ఇన్ద్రియాణాం తు సర్వేషాం యద్యేకం క్షరతీన్ద్రియమ్ |

తేనాస్య క్షరతి ప్రజ్ఞా దృతేః పాదాదివోదకమ్ || ౨.౯౯||

వశే కృత్వేన్ద్రియగ్రామం సంయమ్య చ మనస్తథా |

సర్వాన్ సంసాధయేదర్థానక్షిణ్యన్ యోగతస్తనుమ్ || ౨.౧౦౦||

పూర్వాం సంధ్యాం జపంస్తిష్ఠేత్సావిత్రిమాఽర్కదర్శనాత్ |

పశ్చిమాం తు సమాసీనః సమ్యగృక్షవిభావనాత్ || ౨.౧౦౧|| పశ్చిమాం తు సదాసీత

పూర్వాం సంధ్యాం జపంస్తిష్ఠన్వైశమేనో వ్యపోహతి |

పశ్చిమాం తు సమాసీనో మలం హన్తి దివాకృతమ్ || ౨.౧౦౨||

న తిష్ఠతి తు యః పూర్వాం నౌపాస్తే యశ్చ పశ్చిమామ్ |

స శూద్రవదృహిష్కార్యః సర్వస్మాద్ద్విజకర్మణః || ౨.౧౦౩||

అపాం సమీపే నియతో వైత్యకం విధిమాస్థితః |

సావిత్రిమప్యధీయీత గత్వాఽరణ్యం సమాహితః || ౨.౧౦౪||

వేదోపకరణే చైవ స్వాధ్యాయే చైవ వైత్యకే |

నాసురోధోఽస్త్యనధ్యాయే హోమమన్త్రేషు చైవ హి || ౨.౧౦౫||

వైత్యకే నాస్త్యనధ్యాయో బ్రహ్మసత్రం హి తత్స్మృతమ్ ||

బ్రహ్మహుతిహుతం పుణ్యమనధ్యాయవషట్కృతమ్ || ౨.౧౦౬||

యః స్వాధ్యాయమధీతేఽబ్దం విధినా నియతః శుచిః |

తస్య నిత్యం క్షరత్యేష పయో దధి ఘృతం మధు || ౨.౧౦౭||

అగ్నీన్ధనం భైక్షచర్యామధఃశయాం గురోర్హితమ్ ।

ఆ సమావర్తనాత్కూర్కాత్కృతోపనయనో ద్విజః ॥ ౨.౧౦౮॥

ఆచార్యపుత్రః శుశ్రూషురానదో ధార్మికః శుచిః ।

ఆప్తః శక్తోఽర్థదః సాధుః స్వోఽధ్యాప్యో దశ ధర్మతః ॥ ౨.౧౦౯॥

నాపుష్టః కస్య చిద్బ్రూయాన్న చాన్యాయేన పృచ్ఛతః ।

జానన్మపి హి మేధావీ జడవల్లోక ఆచరేత్ ॥ ౨.౧౧౦॥

అధర్మేణ చ యః ప్రాహ యశ్చాధర్మేణ పృచ్ఛతి ।

తయోరన్యతరః ప్రైతి విద్వేషం వాఽధిగచ్ఛతి ॥ ౨.౧౧౧॥

ధర్మార్థౌ యత్ర న స్యాతాం శుశ్రూషా వాఽపి తద్విధా ।

తత్ర విద్యా న వప్తవ్యా శుభం బీజమివోషరే ॥ ౨.౧౧౨॥

విద్యయైవ సమం కామం మర్తవ్యం బ్రహ్మవాదినా ।

ఆపద్యపి హి ఘోరాయాం న త్వేనామిరిణే వపేత్ ॥ ౨.౧౧౩॥

విద్యా బ్రాహ్మణమేత్యాహ శేవధిస్తేఽస్మి రక్ష మామ్ । శేవధిష్టేఽస్మి

ఆసూయకాయ మాం మాదాస్తథా స్యాం వీర్యవత్తమా ॥ ౨.౧౧౪॥

యమేవ తు శుచిం విద్యాన్నియతబ్రహ్మచారిణమ్ । విద్యా నియతం బ్రహ్మచారిణమ్

తస్మై మాం బ్రూహి విప్రాయ నిధిపాయాప్రమాదినే ॥ ౨.౧౧౫॥

బ్రహ్మ యస్త్యననుజ్ఞాతమధీయానాదవాప్పుయాత్ ।

స బ్రహ్మస్తేయసంయుక్తో నరకం ప్రతిపద్యతే ॥ ౨.౧౧౬॥

తౌకికం వైదికం వాఽపి తథాఽధ్యాత్మికమేవ వా ।

ఆదదీత యతో జ్ఞానం తం పూర్వమభివాదయేత్ ॥ ౨.౧౧౭॥

సావిత్రిమాత్రసారోఽపి వరం విప్రః సుయన్త్రితః ।

నాయన్త్రితస్త్రివేదోఽపి సర్వాశీ సర్వవిక్రయా ॥ ౨.౧౧౮॥

శయాఽఽసనేఽధ్యాచరితే శ్రేయసా న సమావిశేత్ ।

శయాఽఽసనస్థశ్చైవేనం ప్రత్యుత్థాయాభివాదయేత్ ॥ ౨.౧౧౯॥

ఊర్ధ్వం ప్రాణా హ్యుత్క్రమన్తి యూనః స్థవిర ఆయతి ।

ప్రత్యుత్థానాభివాదాభ్యాం పునస్తాన్ ప్రతిపద్యతే ॥ ౨.౧౨౦॥

అభివాదనశీలస్య నిత్యం వృద్ధోపసేవినః ।

చత్వారి తస్య వర్ధనే ఆయుర్ధర్మో యశో బలమ్ ॥ ౨.౧౨౧॥ చత్వారి సమ్ప్రవర్ధనే
 అభివాదాత్పరం విప్రో జ్యాయాంసమభివాదయన్ ।
 అసౌ నామాహమస్మితి స్వం నామ పరికీర్తయేత్ ॥ ౨.౧౨౨॥
 నామధేయస్య యే కే చిదభివాదం న జానతే ।
 తాన్ ప్రాజ్ఞోఽహమితి బ్రూయాత్ప్రియః సర్వాస్తథైవ చ ॥ ౨.౧౨౩॥
 భోఃశబ్దం కీర్తయేదన్తే స్వస్య నామ్నోఽభివాదనే ।
 నామ్నాం స్వరూపభావో హి భోభావ ఋషిభిః స్మృతః ॥ ౨.౧౨౪॥
 ఆయుష్మాన్ భవ సౌమ్యైతి వాచ్యో విప్రోఽభివాదనే ।
 ఆకారశ్చాస్య నామ్నోఽన్తే వాచ్యః పూర్వాక్షరః ప్లతః ॥ ౨.౧౨౫॥
 యో న వేత్త్యభివాదస్య విప్రుః ప్రత్యభివాదనమ్ ।
 నాభివాద్యః స విదుషా యథా శూద్రస్తథైవ సః ॥ ౨.౧౨౬॥
 బ్రాహ్మణం కుశలం పృచ్ఛేత్తత్రబన్ధమనామయమ్ ।
 వైశ్యం క్షేమం సమాగమ్య శూద్రమారోగ్యమేవ చ ॥ ౨.౧౨౭॥
 అవాచ్యో దీక్షితో నామ్నా యవీయానపి యో భవేత్ ।
 భోభవత్పూర్వకం త్వేనమభిభాషేత ధర్మవిత్ ॥ ౨.౧౨౮॥
 పరపత్నీ తు యా స్త్రీ స్యాదసమ్బన్ధా చ యోనితః ।
 తాం బ్రూయాదభివతీత్యేవం సుభగే భగినీతి చ ॥ ౨.౧౨౯॥
 మాతులాంశ్చ పితృవ్యాంశ్చ శ్వశురాన్ ఋత్విజో గురూన్ ।
 అసావహమితి బ్రూయాత్ప్రత్యుత్థాయ యవీయసః ॥ ౨.౧౩౦॥
 మాతృశ్వసా మాతులానీ శ్వశ్రూరథ పితృశ్వసా ।
 సమ్పూజ్య గురుపత్నీవత్సమాస్తా గురుభార్యయా ॥ ౨.౧౩౧॥
 భ్రాతుర్భార్యోపసక్లౌహ్యో సవర్ణాఽహన్యహన్యపి ।
 విప్రోష్య తూపసక్లౌహ్యో జ్ఞాతినమ్బుద్ధియోషితః ॥ ౨.౧౩౨॥
 పితృర్భగిన్యాం మాతుశ్చ జ్యాయస్యాం చ స్వసర్యపి ।
 మాతృవద్వృత్తిమాతిష్ఠేన్ మాతా తాభ్యో గరీయసీ ॥ ౨.౧౩౩॥
 దశాబ్దాఖ్యం పౌరసఖ్యం పంచాబ్దాబ్దాఖ్యం కలాభృతామ్ ।
 త్ర్యబ్దపూర్వం శ్రోత్రియాణాం స్వల్పేనాపి స్వయోనిషు ॥ ౨.౧౩౪॥

బ్రాహ్మణం దశవర్షం తు శతవర్షం తు భూమిపమ్ ।
 పితాపుత్రౌ విజానీయాద్బ్రాహ్మణస్తు తయోః పితా ॥ ౨.౧౩౫॥
 విత్తం బన్ధుర్వయః కర్మ విద్యా భవతి పఞ్చమీ ।
 పితాని మాన్యస్థానాని గరీయో యద్యదుత్తరమ్ ॥ ౨.౧౩౬॥ మాన్యస్థానాని
 పఞ్చానాం త్రిషు వర్ణేషు భూయాంసి గుణవన్తి చ ।
 యత్ర స్యుః సోఽత్ర మానార్హః శూద్రోఽపి దశమీం గతః ॥ ౨.౧౩౭॥
 చక్రిణో దశమీస్థస్య రోగిణో భారిణః స్త్రియాః ।
 స్నాతకస్య చ రాజ్ఞశ్చ పథా దేయో వరస్య చ ॥ ౨.౧౩౮॥
 తేషాం తు సమవేతానాం మాన్యో స్నాతకపార్థివౌ ।
 రాజస్నాతకయోఽప్యైవ స్నాతకో నృపమానభాక్ ॥ ౨.౧౩౯॥
 ఉపనీయ తు యః శిష్యం వేదమధ్యాపయేద్ద్విజః ।
 సకల్పం సరహస్యం చ తమాచార్యం ప్రచక్షతే ॥ ౨.౧౪౦॥
 ఏకదేశం తు వేదస్య వేదాఙ్గాన్యపి వా పునః ।
 యోఽధ్యాపయతి వృత్త్యర్థముపాధ్యాయః స ఉచ్యతే ॥ ౨.౧౪౧॥
 నషేకాదీని కర్మాణి యః కరోతి యథావిధి ।
 సమాభవయతి చాన్నేన స విప్రో గురురుచ్యతే ॥ ౨.౧౪౨॥
 అగ్న్యధేయం పాకయజ్ఞానగ్నిష్టోమాదికాన్ మఖాన్ ।
 యః కరోతి వృతో యస్య స తస్యర్షిగిహోచ్యతే ॥ ౨.౧౪౩॥
 య ఆవృణోత్యవితథం బ్రహ్మణా శ్రవణావుభౌ ।
 స మాతా స పితా జ్ఞేయస్తం న ద్రుహ్యేత్కదా చన ॥ ౨.౧౪౪॥
 ఉపాధ్యాయాన్ దశాచార్య ఆచార్యాణాం శతం పితా ।
 సహస్రం తు పితృణాం మాతా గౌరవేణాతిరిచ్యతే ॥ ౨.౧౪౫॥
 ఉత్పాదకబ్రహ్మదాత్రోర్గరీయాన్ బ్రహ్మదః పితా ।
 బ్రహ్మజన్మ హి విప్రస్య ప్రేత్య చైహ చ శాశ్వతమ్ ॥ ౨.౧౪౬॥
 కామాన్ మాతా పితా చైనం యదుత్పాదయతో మిథః ।
 సమ్భూతిం తస్య తాం విద్యాద్యద్యోనావభిజాయతే ॥ ౨.౧౪౭॥
 ఆచార్యస్త్యస్య యాం జాతిం విధివద్వేదపారగః ।
 ఉత్పాదయతి సావిత్రియా సా సత్యా సాఽజరాఽమరా ॥ ౨.౧౪౮॥

అల్పం వా బహు వా యస్య శ్రుతస్యాపకరోతి యః ।
 తమపీహ గురుం విద్యాత్స్యతౌపక్రియయా తయా ॥ ౨.౧౪౯ ॥
 బ్రాహ్మస్య జన్మనః కర్తా స్వధర్మస్య చ శాసితా ।
 బాలోఽపి విప్రో వృద్ధస్య పితా భవతి ధర్మతః ॥ ౨.౧౫౦ ॥
 అధ్యాపయామాస పితృవాన్ శిశురాజ్గీరసః కవిః ।
 పుత్రకా ఇతి హౌవాచ జ్ఞానేన పరిగృహ్య తాన్ ॥ ౨.౧౫౧ ॥
 తే తమర్థమపుచ్చన్త దేవానాగతమన్యవః ।
 దేవాశ్చైతాన్ సమేత్యోచుర్నాస్యం వః శిశురుక్తవాన్ ॥ ౨.౧౫౨ ॥
 అజ్ఞో భవతి వై బాలః పితా భవతి మన్తదః ।
 అజ్ఞం హి బాలమిత్యాహుః పితేత్యేవ తు మన్తదమ్ ॥ ౨.౧౫౩ ॥
 న హాయనైర్న పలితైర్న విత్తేన న బన్ధుభిః ।
 ఋషయశ్చక్రిరే ధర్మం యోఽనూచానః స నో మహాన్ ॥ ౨.౧౫౪ ॥
 విప్రాణాం జ్ఞానతో జ్యైష్ఠ్యం క్షత్రియాణాం తు వీర్యతః ।
 వైశ్యానాం ధాన్యధనతః శూద్రాణామేవ జన్మతః ॥ ౨.౧౫౫ ॥
 న తేన వృద్ధో భవతి యేనాస్య పలితం శిరః ।
 యో వై యువాఽప్యధీయానస్తం దేవాః స్థవిరం విదుః ॥ ౨.౧౫౬ ॥
 యథా కాష్ఠమయో హస్తీ యథా చర్మమయో మృగః ।
 యశ్చ విప్రోఽనధీయానస్తయస్తే నామ బిభ్రతి ॥ ౨.౧౫౭ ॥
 యథా షణ్ణోఽఫలః స్త్రీషు యథా గౌర్గవి చాఫలా ।
 యథా చాజ్ఞేఽఫలం దానం తథా విప్రోఽన్యవోఽఫలః ॥ ౨.౧౫౮ ॥
 అహింసయైవ భూతానాం కార్యం శ్రేయోఽనుశాసనమ్ ।
 వాక్తైవ మధురా శ్లక్షణౌ ప్రయోజ్యా ధర్మమిచ్ఛతా ॥ ౨.౧౫౯ ॥
 యస్య వాఙ్మనసీ శుద్ధే సమ్యగ్గుప్తే చ సర్వదా ।
 స వై సర్వమవాప్నోతి వేదాన్తోపగతం ఫలమ్ ॥ ౨.౧౬౦ ॥
 నారుంతుదః స్యాదార్తోఽపి న పరద్రోహకర్మభిః ।
 యయాఽస్యోద్విజతే వాచా నాలోక్యాం తాముదీరయేత్ ॥ ౨.౧౬౧ ॥

సమ్మానాద్భ్యాహ్మణో నిత్యముద్విజేత విషాదివ ।
 అమృతస్యేవ చాకాంక్షేదవమానస్య సర్వదా ॥ ౨.౧౬౨॥
 సుఖం హ్యవమతః శేతే సుఖం చ ప్రతిబుధ్యతే ॥
 సుఖం చరతి లోకేఽస్మిన్నవమంతా వినశ్యతి ॥ ౨.౧౬౩॥
 అనేన క్రమయోగేన సంస్కృతాత్మా ద్విజః శనైః ।
 గురౌ వసన్ సఞ్చినుయాద్భృహ్మధిగమికం తపః ॥ ౨.౧౬౪॥
 తపోవిశేషైర్వివిధైర్వృత్తైశ్చ విధిచోదితైః ।
 వేదః కృతోఽస్మిన్ ధిగస్తవ్యః సరహస్యో ద్విజన్మనా ॥ ౨.౧౬౫॥
 వేదమేవ సదాఽభ్యసేత్తపస్తవ్యన్ ద్విజోత్తమః ।
 వేదాభ్యాసో హి విప్రస్య తపః పరమిహౌచ్యతే ॥ ౨.౧౬౬॥
 ఆ హైవ స నఖాగ్రేభ్యః పరమం తప్యతే తపః ।
 యః స్రగ్వ్యపి ద్విజోఽధీతే స్వాధ్యాయం శక్తితోఽన్వహమ్ ॥ ౨.౧౬౭॥
 యోఽనధీత్య ద్విజో వేదమన్యత్ర కురుతే శ్రమమ్ ।
 స జీవన్నేవ శూద్రత్వమాశు గచ్ఛతి సాన్వయః ॥ ౨.౧౬౮॥
 మాతురగ్రేఽధిజననం ద్వితీయం మౌఞ్జీబన్ధనే ।
 తృతీయం యజ్ఞదీక్షాయాం ద్విజస్య శ్రుతిచోదనాత్ ॥ ౨.౧౬౯॥
 తత్ర యద్భృహ్మజన్మాస్య మౌఞ్జీబన్ధనవిహ్నితమ్ ।
 తత్రాస్య మాతా సావిత్రి పితా త్వాచార్య ఉచ్యతే ॥ ౨.౧౭౦॥
 వేదప్రదానాదాచార్యం పితరం పరిచక్షతే ।
 న హ్యస్మిన్ యుజ్యతే కర్మ కిఞ్చిదా మౌఞ్జీబన్ధనాత్ ॥ ౨.౧౭౧॥
 నాభివ్యాహారయేద్భృహ్మ స్వధానినయనాదృతే ।
 శూద్రేణ హి సమస్తావద్యావద్వేదే న జాయతే ॥ ౨.౧౭౨॥
 కృతోపనయనస్యాస్య వ్రతాదేశనమిష్యతే ।
 బ్రహ్మణో గ్రహణం చైవ క్రమేణ విధిపూర్వకమ్ ॥ ౨.౧౭౩॥
 యద్యస్య విహితం చర్మ యత్సూత్రం యా చ మేఖలా ।
 యో దణ్ణో యత్స వసనం తత్తదస్య వ్రతేష్యపి ॥ ౨.౧౭౪॥
 సేవేతైమాంస్తు నియమాన్ బ్రహ్మచారీ గురౌ వసన్ ।

సన్నియమ్యైస్త్వియగ్రామం తపోవృద్ధ్యర్థమాత్మనః ॥ ౨.౧౭౫॥

నిత్యం స్నాత్వా శుచిః కుర్యాద్దేవరీపితృతర్పణమ్ ।

దేవతాభ్యర్చనం చైవ సమిదాధానమేవ చ ॥ ౨.౧౭౬॥

వర్జయేన్ మధు మాంసం చ గంధం మాల్యం రసాన్ స్త్రియః ।

శుక్తాని యాని సర్వాణి ప్రాణినాం చైవ హింసనమ్ ॥ ౨.౧౭౭॥

అభ్యుక్తమజ్ఞానం చాక్ష్ణోరుపానచ్ఛత్రధారణమ్ ।

కామం క్రోధం చ లోభం చ నర్తనం గీతవాదనమ్ ॥ ౨.౧౭౮॥

ద్యూతం చ జనవాదం చ పరివాదం తథాఽన్యతమ్ ।

స్త్రీణాం చ ప్రేక్షణాలంబముపఘాతం పరస్య చ ॥ ౨.౧౭౯॥ ఆలంబాఽపఘాతం

ఏకః శయాత సర్వత్ర న రేతః స్కన్ధయేత్కృవ చిత్ ।

కామాధి స్కన్ధయన్ రేతో హి నస్తి వ్రతమాత్మనః ॥ ౨.౧౮౦॥

స్వప్నే సిక్త్యా బ్రహ్మచారీ ద్విజః శుక్రమకామతః ।

స్నాత్వాఽర్కమర్చయిత్వా త్రిః పునర్మామిత్యుచం జపేత్ ॥ ౨.౧౮౧॥

ఉదకుమ్భం సుమనసో గోశకృత్కృత్తికాకుశాన్ ।

ఆహారేద్యౌవదర్థాని భైక్షం చాహారహశ్చరేత్ ॥ ౨.౧౮౨॥

వేదయజ్ఞైరహీనానాం ప్రశస్తానాం స్వకర్మసు ।

బ్రహ్మచార్యాహరేద్భైక్షం గృహేభ్యః ప్రయతోఽన్వహమ్ ॥ ౨.౧౮౩॥

గురోః కులే న భిక్షేత న జ్ఞాతికులబన్ధుషు ।

అలాభే త్వన్యగేహానాం పూర్వం పూర్వం వివర్జయేత్ ॥ ౨.౧౮౪॥

సర్వం వాపి చరేద్ధ్రామం పూర్వోక్తానామసమ్భవే ।

నియమ్య ప్రయతో వాచమభిశస్తాంస్తు వర్జయేత్ ॥ ౨.౧౮౫॥

దూరాదాహృత్య సమిధః సన్నిదధ్యాద్విహాయసి ।

సాయం ప్రాతశ్చ జహుయాత్తాభిరగ్నిమతస్త్రితః ॥ ౨.౧౮౬॥

అకృత్వా భైక్షచరణమసమిధ్య చ పావకమ్ ।

అనాతురః సప్తరాత్రమవకీర్ణివ్రతం చరేత్ ॥ ౨.౧౮౭॥

భైక్షేణ వర్జయేన్నిత్యం నైకాన్నాదీ భవేద్వృత్తి ।

భైక్షేణ వ్రతినో వృత్తిరుపవాససమా స్మృతా ॥ ౨.౧౮౮॥

వ్రతవద్దేవదైవత్యే పిత్ర్యే కర్మణ్యధర్షివత్ |

కామమభ్యర్థితోఽశ్నియాద్యౌతమస్య న లుప్యతే || ౨.౧౮౯||

బ్రాహ్మణస్యైవ కర్మైతదుపదిష్టం మనీషిభిః |

రాజస్యవైశ్యయోస్త్యైవం నైతత్కర్మ విధీయతే || ౨.౧౯౦||

చోదితో గురుణా నిత్యమప్రచోదిత ఏవ వా |

కుర్యాదధ్యయనే యత్నమాచార్యస్య హితేషు చ || ౨.౧౯౧|| అధ్యయనే యోగమ్

శరీరం చైవ వాచం చ బుద్ధీన్ద్రియమనాంసి చ |

నియమ్య ప్రాజ్ఞలిప్తిష్ఠేద్వీక్షమాణో గురోర్ముఖమ్ || ౨.౧౯౨||

నిత్యముద్ధృతపాణిః స్యాత్సాధ్యవారః సుసంవృతః |

ఆస్యతామితి చొక్తః సన్నాసీతాభిముఖం గురోః || ౨.౧౯౩||

హీనాన్నవస్త్రవేషః స్యాత్సర్వదా గురుసన్నిధౌ |

ఉత్తిష్ఠేత్పుథమం చాస్య చరమం చైవ సంవిశేత్ || ౨.౧౯౪||

ప్రతిశ్రావణసమ్భాషే శయానో న సమాచరేత్ |

నాసీనో న చ భుజ్ఞానో న తిష్ఠన్న పరాజ్ముఖః || ౨.౧౯౫||

ఆసీనస్య స్థితః కుర్యాదభిగచ్ఛంస్తు తిష్ఠతః |

ప్రత్యుద్గమ్య త్వావ్రజతః పశ్చాద్ధావంస్తు ధావతః || ౨.౧౯౬||

పరాజ్ముఖస్యాభిముఖో దూరస్థస్యేత్య చాన్తికమ్ |

ప్రణమ్య తు శయానస్య నిదేశే చైవ తిష్ఠతః || ౨.౧౯౭||

నీచం శయానఽసనం చాస్య నిత్యం స్యాద్గురుసన్నిధౌ |

గురోస్తు చక్షుర్విషయే న యథేష్టాసనో భవేత్ || ౨.౧౯౮||

నౌదాహరేదస్య నామ పరోక్షమపి కేవలమ్ |

న చైవాస్యానుకుర్వీత గతిభాషితచేష్టితమ్ || ౨.౧౯౯||

గురోర్యత్ర పరివాదో నిన్దా వాఽపి ప్రవర్తతే |

కర్ణౌ తత్ర పిధాతవ్యౌ గస్తవ్యం వా తతోఽన్యతః || ౨.౨౦౦||

పరీవాదాత్థరో భవతి శ్వా వై భవతి నిన్దకః |

పరిభోక్తా కృమిర్భవతి కీటో భవతి మత్సరీ || ౨.౨౦౧||

దూరస్థో నార్చయేదేనం న క్రుద్ధో నాన్తికే స్త్రియాః |

యానాసనస్థశ్చైవైనమవరుహ్యోభివాదయేత్ || ౨.౨౦౨||
 ప్రతివాతేననువాతే చ నాసీత గురుణా సహ | ప్రతివాతానువాతే
 అసంశ్రవే వైవ గురోర్న కిం చిదపి కీర్తయేత్ || ౨.౨౦౩||
 గోఽశ్వేష్ట్యయానప్రాసాదప్రస్తరేషు కఠేషు చ |
 ఆసీత గురుణా సార్థం శిలాఫలకనౌషు చ || ౨.౨౦౪||
 గురోర్గురౌ సన్నిహితే గురువద్యవృత్తిమాచరేత్ |
 న చానిసృష్టో గురుణా స్వాన్ గురూనభివాదయేత్ || ౨.౨౦౫||
 విద్యాగురుష్యేవమేవ నిత్యా వృత్తిః స్వయోనిషు |
 ప్రతిషేధత్సు చాధర్మాధితం చోపదిశత్సృపి || ౨.౨౦౬||
 శ్రేయఃసు గురువద్యవృత్తిం నిత్యమేవ సమాచరేత్ |
 గురుపుత్రేషు చార్యేషు గురోశ్చైవ స్వబన్ధుషు || ౨.౨౦౭|| గురుపుత్రే తథాచార్యే
 బాలః సమానజన్మా వా శిష్యో వా యజ్ఞకర్మణి |
 అధ్యాపయన్ గురుసుతో గురువత్మానమర్హతి || ౨.౨౦౮||
 ఉత్సాదనం చ గాత్రాణాం స్నాపనోచ్ఛిష్టభోజనే |
 న కుర్యాద్గురుపుత్రస్య పాదయోశ్చావనేజనమ్ || ౨.౨౦౯||
 గురువత్ప్రతిపూజ్యాః స్యుః సవర్ణా గురుయోషితః |
 అసవర్ణాస్తు సమూజ్యాః ప్రత్యుత్థానాభివాదనైః || ౨.౨౧౦||
 అభ్యజ్ఞానం స్నాపనం చ గాత్రోత్సాదనమేవ చ |
 గురువత్స్యా స కార్యాణి కేశానాం చ ప్రసాధనమ్ || ౨.౨౧౧||
 గురుపత్ని తు యువతిర్నాభివాద్యేహ పాదయోః |
 పూర్ణవింశతివర్షేణ గుణదోషౌ విజానతా || ౨.౨౧౨||
 స్వభావ ఏష నారీణాం నరాణామిహ దూషణమ్ |
 అతోఽర్థాన్న ప్రమాద్యన్తి ప్రమదాసు విపశ్చితః || ౨.౨౧౩||
 అవిద్వాంసమలం లోకే విద్వాంసమపి వా పునః |
 ప్రమదా హ్యుత్పథం నేతుం కామక్రోధవశానుగమ్ || ౨.౨౧౪||
 మాత్రా స్వస్రా దుహిత్రా వా న వివిక్తాసనో భవేత్ |
 బలవానిన్ద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి || ౨.౨౧౫||

కామం తు గురుపత్నీనాం యువతీనాం యువా భువి ।
 విధివద్వందనం కుర్యాదసావహమితి బ్రువన్ ॥ ౨.౨౧౬॥
 విప్రోష్య పాదగ్రహణమన్వహం చాభివాదనమ్ ।
 గురుదారేషు కుర్వీత సతాం ధర్మమనుస్మరన్ ॥ ౨.౨౧౭॥
 యథా ఖనన్ ఖనిత్రేణ నరో వార్యధిగచ్ఛతి ।
 తథా గురుగతాం విద్యాం శుశ్రూషురధిగచ్ఛతి ॥ ౨.౨౧౮॥
 ముణ్డో వా జటిలో వా స్యాదథ వా స్యాత్కిఖాజటః ।
 నైనం గ్రామేఽభినిష్ఠాచేత్సూర్యో నాభ్యుదియాత్కృత్ చిత్ ॥ ౨.౨౧౯॥
 తం చేదభ్యుదియాత్సూర్యః శయానం కామచారతః ।
 నిష్ఠాచేద్వాఽప్యవిజ్ఞానాజ్ఞపన్నుపవనేద్దినమ్ ॥ ౨.౨౨౦॥
 సూర్యేణ హ్యభినిర్ముక్తః శయానోఽభ్యుదితశ్చ యః । అభినిష్ఠుక్తః
 ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణో యుక్తః స్యాన్ మహతేనసా ॥ ౨.౨౨౧॥
 ఆచమ్య ప్రయతో నిత్యముఖే సంధ్యే సమాహితః ।
 శుచౌ దేశే జపజ్ఞాప్యముపాసీత యథావిధి ॥ ౨.౨౨౨॥
 యది స్త్రీ యద్యవరజః శ్రేయః కిం చిత్సమాచరేత్ ।
 తత్సర్వమాచరేద్దుక్తో యత్ర చాస్య రమేన్ మనః ॥ ౨.౨౨౩॥
 ధర్మార్థావుచ్యతే శ్రేయః కామార్థౌ ధర్మ ఏవ చ ।
 అర్థ ఏవైహ వా శ్రేయస్త్రవర్గ ఇతి తు స్థితిః ॥ ౨.౨౨౪॥
 ఆచార్యశ్చ పితా చైవ మాతా భ్రాతా చ పూర్వజః ।
 నారేనాప్యవమన్తవ్యా బ్రాహ్మణేన విశేషతః ॥ ౨.౨౨౫॥
 ఆచార్యో బ్రహ్మణో మూర్తిః పితా మూర్తిః ప్రజాపతేః ।
 మాతా పృథివ్యా మూర్తిస్తు భ్రాతా స్వో మూర్తిరాత్మనః ॥ ౨.౨౨౬॥
 యం మాతాపితరౌ క్లేశం సహేతే సమ్భవే నృణామ్ ।
 న తస్య నిస్కృతిః శక్యా కర్తుం వర్షశతైరపి ॥ ౨.౨౨౭॥
 తయోర్నిత్యం ప్రియం కుర్యాదాచార్యస్య చ సర్వదా ।
 తేష్యేవ త్రిషు తుష్టేషు తపః సర్వం సమాప్యతే ॥ ౨.౨౨౮॥
 తేషాం త్రయాణాం శుశ్రూషా పరమం తప ఉచ్యతే ।
 న తైరనభ్యనుజ్ఞాతో ధర్మమన్యం సమాచరేత్ ॥ ౨.౨౨౯॥

త ఏవ హి త్రయో లోకాస్త ఏవ త్రయ ఆశ్రమాః ।
 త ఏవ హి త్రయో వేదాస్త ఏవౌక్తాస్త్రయోఽగ్నయః ॥ ౨.౨౩౦॥
 పితా వై గార్హపత్యోఽగ్నిర్మాతాఽగ్నిర్దక్షిణః స్మృతః ।
 గురురాహవసీయస్తు సాఽగ్నిత్రేతా గరీయసీ ॥ ౨.౨౩౧॥
 త్రిషప్తమాద్యన్నేతేషు త్రీన్ లోకాన్ విజయేద్ధృహీ ।
 దీప్యమానః స్వవపుషా దేవవద్దివి మోదతే ॥ ౨.౨౩౨॥
 ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యా తు మధ్యమమ్ ।
 గురుశుశ్రూషయా త్వేవం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే ॥ ౨.౨౩౩॥
 సర్వే తస్యాదృతా ధర్మా యస్యైతే త్రయ ఆదృతాః ।
 అనాదృతాస్తు యస్యైతే సర్వాస్తస్యాఫలాః క్రియాః ॥ ౨.౨౩౪॥
 యావత్త్రయస్తే జీవేయుస్తావత్సాన్యం సమాచరేత్ ।
 తేష్యేవ నిత్యం శుశ్రూషాం కుర్యాత్ప్రియహితే రతః ॥ ౨.౨౩౫॥
 తేషామనుపరోధేన పారత్వ్యం యద్యదాచరేత్ ।
 తత్తన్నివేదయేత్తేభ్యో మనోవచనకర్మభిః ॥ ౨.౨౩౬॥
 త్రిష్యేతేష్యితికృత్యం హి పురుషస్య సమాప్యతే ।
 ఏష ధర్మః పరః సాక్షాదుపధర్మోఽన్య ఉచ్యతే ॥ ౨.౨౩౭॥
 శ్రద్ధధానః శుభాం విద్యామాదదీతావరాదపి ।
 అన్యాదపి పరం ధర్మం స్తీరత్నం దుష్కులాదపి ॥ ౨.౨౩౮॥
 విషాదప్యమృతం గ్రాహ్యం బాలాదపి సుభాషితమ్ ।
 అమిత్రాదపి సద్వృత్తమమేధ్యాదపి కాఞ్చనమ్ ॥ ౨.౨౩౯॥
 స్త్రియో రత్నాన్యథో విద్యా ధర్మః శౌచం సుభాషితమ్ ।
 వివిధాని చ శిల్పాని సమాదేయాని సర్వతః ॥ ౨.౨౪౦॥
 అబ్రాహ్మణాదధ్యాయనమాపత్కాలే విధీయతే ।
 అనువ్రజ్యా చ శుశ్రూషా యావదధ్యాయనం గురోః ॥ ౨.౨౪౧॥
 నాబ్రాహ్మణే గురౌ శిష్యో వాసమాత్యన్తికం వనేత్ ।
 బ్రాహ్మణే వాఽననూచానే కాఙ్క్షన్ గతిమనుత్తమామ్ ॥ ౨.౨౪౨॥
 యది త్వాత్యన్తికం వాసం రోచయేత గురోః కులే ।

యుక్తః పరివరేదేనమా శరీరవిమోక్షణాత్ || ౨.౨౪౩||

ఆ సమాప్తేః శరీరస్య యస్తు శుశ్రూషతే గురుమ్ |

స గచ్ఛత్సంజ్ఞాసా విప్రో బ్రహ్మణః సద్మ శాశ్వతమ్ || ౨.౨౪౪||

న పూర్వం గురవే కిం చిదుపకురీవత ధర్మవిత్ |

స్నాస్యంస్తు గురుణాఽజ్ఞప్తః శక్త్యా గుర్భ్యమాహరేత్ || ౨.౨౪౫||

క్షేత్రం హిరణ్యం గామశ్వం ఛత్రోపాసహమాసనమ్ | ఛత్రోపాసహమస్తతః

ధాన్యం శాకం చ వాసాంసి గురవే ప్రీతిమావహేత్ || ౨.౨౪౬|| ధాన్యం వాసాంసి శాకం

వా గురవే ప్రీతిమాహరన్)

ఆచార్యే తు ఖలు ప్రేతే గురుపుత్రే గుణాన్వితే |

గురుదారో సపిణ్డో వా గురువద్వృత్తిమాచరేత్ || ౨.౨౪౭||

ఏతేష్వవిద్యమానేషు స్థానాసనవిహారవాన్ |

ప్రయుజ్ఞానోఽగ్నిశుశ్రూషాం సాధయేద్దేహమాత్మనః || ౨.౨౪౮||

ఏవం చరతి యో విప్రో బ్రహ్మచర్యమవిప్లతః |

స గచ్ఛత్సుత్తమస్థానం న చైహ జాయతే పునః || ౨.౨౪౯||

అధ్యాయ ౩

షట్రింశదాబ్దికం చర్యం గురౌ త్రైవేదికం వ్రతమ్ |

తదర్ధికం పాదికం వా గ్రహణాన్వికమేవ వా || ౩.౧||

వేదాసదీత్య వేదౌ వా వేదం వాఽపి యథాక్రమమ్ |

అవిప్లతబ్రహ్మచర్యో గృహస్థాశ్రమమావసేత్ || ౩.౨||

తం ప్రతీతం స్వధర్మేణ బ్రహ్మదాయహరం పితుః |

స్మరిణం తల్ప ఆసీనమర్హయేత్ప్రథమం గవా || ౩.౩||

గురుణానుమతః స్నాత్వా సమావృత్తో యథావిధి |

ఉద్వహేత ద్విజో భార్యాం సవర్ణాం లక్షణాన్వితామ్ || ౩.౪||

అసపిణ్డా చ యా మాతురసగోత్రా చ యా పితుః |

సా ప్రశస్తా ద్విజాతీనాం దారకర్మణి మైథునే || ౩.౫|| అమైథిసి

మహోన్యపి సమృద్ధాని గోఽజావిధనధాన్యతః |

స్త్రీసమృద్ధే దశైతాని కులాని పరివర్జయేత్ || ౩.౬||

హీనక్రియం నిశ్చురుషం నిశ్చన్దో రోమశార్కసమ్ |
 క్షయ్యామయావ్యౌపస్మారిశ్విత్రికుష్టికులాని చ || 3.౭||
 నోద్వహేత్కపిలాం కన్యాం నాధికాణ్ణీం న రోగిణీమ్ |
 నాలోమికాం నాతిలోమాం న వాచాటాం న పిజ్గలామ్ || 3.౮|| వాచాలాం
 నఋక్షవృక్షనదీనామ్నీం నాన్త్యపర్వతనామికామ్ |
 న పక్ష్యహిప్రేష్యనామ్నీం న చ భీషణనామికామ్ || 3.౯||
 అవ్యజ్ఞాణ్ణీం సౌమ్యనామ్నీం హంసవారణగామినీమ్ |
 తనులోమకేశదశనాం మృద్వజ్ఞీముద్వహేత్త్రియమ్ || 3.౧౦||
 యస్యాస్తు న భవేద్భ్రాతా న విజ్ఞాయేత వా పితా | వై(వా పితా
 నౌపయచ్ఛేత తాం ప్రాజ్ఞః పుత్రికాఽధర్మశక్కుయా || 3.౧౧||
 సవర్ణాఽగ్రే ద్విజాతీనాం ప్రశస్తా దారకర్మణి |
 కామతస్తు ప్రవృత్తానామిమాః స్యుః క్రమశోఽవరాః || 3.౧౨||
 శూద్రైవ భార్యా శూద్రస్య సా చ స్వా చ విశః స్మృతే |
 తే చ స్వా బైవ రాజ్ఞశ్చ తాశ్చ స్వా చాగ్రజన్మనః || 3.౧౩||
 న బ్రాహ్మణక్షత్రియయోరాపద్యపి హి తిష్ఠతోః |
 కస్మింశ్చిదపి వృత్తాన్తే శూద్రా భార్యోపదిశ్యతే || 3.౧౪||
 హీనజాతిస్త్రియం మోహోదుద్వహాన్తో ద్విజాతయః |
 కులాన్యేవ నయన్త్యాశు ససన్తానాని శూద్రతామ్ || 3.౧౫||
 శూద్రావేదీ పతత్యత్రేరుతథ్యతనయస్య చ |
 శౌనకస్య సుతోత్పత్త్యా తదపత్యతయా భృగోః || 3.౧౬||
 శూద్రాం శయనమారోప్య బ్రాహ్మణో యాత్యథోగతిమ్ |
 జనయత్వా సుతం తస్యాం బ్రాహ్మణ్యాదేవ హీయతే || 3.౧౭||
 దైవపిత్ర్యాతిథేయాని తత్ప్రధానాని యస్య తు |
 నాశ్చన్తి పితృదేవాస్తన్న చ స్వర్గం స గచ్ఛతి || 3.౧౮||
 వృషభీఫేనపీతస్య నిఃశ్వాసోపహతస్య చ |
 తస్యాం బైవ ప్రసూతస్య నిష్కృతిర్న విధీయతే || 3.౧౯||
 చతుర్ణామపి వర్ణానం ప్రేత్య బైహ హితాహితాన్ |

అష్టావిమాన్ సమాసేన స్త్రీవివాహాన్నిబోధత ॥ 3.౨౦॥

బ్రాహ్మో దైవస్తథైవార్షః ప్రాజాపత్యస్తథాఽసురః ।

గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాష్టమోఽధమః ॥ 3.౨౧॥

యో యస్య ధర్మో వర్ణస్య గుణదోషా చ యస్య యా ।

తద్వః సర్వం ప్రవక్ష్యామి ప్రసవే చ గుణాగుణాన్ ॥ 3.౨౨॥

షడానుపూర్వ్యా విప్రస్య క్షత్రస్య చతురోఽవరాన్ ।

విశ్ । శూద్రయోస్తు తానేవ విద్యాద్ధర్మ్యానరాక్షసాన్ ॥ 3.౨౩॥ ధర్మ్యాన్న రాక్షసాన్

చతురో బ్రాహ్మణస్యాద్యాన్ ప్రశస్తాన్ కవయో విదుః ।

రాక్షసం క్షత్రియస్యైకమాసురం వైశ్యశూద్రయోః ॥ 3.౨౪॥

పశ్చానాం తు త్రయో ధర్మ్యా ద్వావధర్మ్యా స్మృతావిహా ।

పైశాచశ్చాసురశ్చైవ న కర్తవ్యై కదా చన ॥ 3.౨౫॥

పుథక్పుథగ్వా మిశ్రౌ వా వివాహౌ పూర్వచోదితౌ ।

గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ ధర్మ్యా క్షత్రస్య తౌ స్మృతౌ ॥ 3.౨౬॥

ఆచార్య చార్చయిత్వా చ శ్రుతశీలవతే స్వయమ్ ।

ఆహూయ దానం కన్యాయా బ్రాహ్మో ధర్మః ప్రకీర్తితః ॥ 3.౨౭॥

యజ్ఞే తు వితతే సమ్యగృత్విజే కర్మ కుర్వతే ।

అలక్ష్మత్య సుతాదానం దైవం ధర్మం ప్రచక్షతే ॥ 3.౨౮॥

ఏకం గోమిథునం ద్వే వా వరాదాదాయ ధర్మతః ।

కన్యాప్రదానం విధివద్దారో ధర్మః స ఉచ్యతే ॥ 3.౨౯॥

సహౌభౌ చరతాం ధర్మమితి వాచాఽనుభాష్య చ ।

కన్యాప్రదానమభ్యర్చ్య ప్రాజాపత్యో విధిః స్మృతః ॥ 3.౩౦॥

జ్ఞాతిభ్యో ద్రవిణం దత్త్వా కన్యాయై చైవ శక్తితః ।

కన్యాప్రదానం స్వాచ్ఛన్యాదాసురో ధర్మ ఉచ్యతే ॥ 3.౩౧॥

ఇచ్ఛయాఽన్యోన్యసంయోగః కన్యాయాశ్చ వరస్య చ ।

గాంధర్వః స తు విజ్ఞేయో మైథున్యః కామసమ్భవః ॥ 3.౩౨॥

హత్యా భిత్వా చ భిత్వా చ క్రోశస్తీం రుదతీం గృహాత్ ।

ప్రసహ్య కన్యాహరణం రాక్షసో విధిరుచ్యతే ॥ 3.౩౩॥

సుప్తాం మత్తాం ప్రమత్తాం వా రహో యత్రోపగచ్ఛతి |
 స పాపిష్ఠో వివాహానాం పైశాచశ్చాష్టమోఽధమః || 3.3౪ || పైశాచః ప్రథితోఽధమః
 అద్భిరేవ ద్విజాగ్ర్యాణాం కన్యాదానం విశిష్యతే |
 ఇతరేషాం తు వర్ణానామితరేతరకామ్యయా || 3.3౫ ||
 యో యస్యైషాం వివాహానాం మనునా కీర్తితో గుణః |
 సర్వం శృణుత తం విప్రాః సర్వం కీర్తయతో మమ || 3.3౬ || సమ్యక్కీర్తయతో
 దశ పూర్వాన్ పరాన్ వంశ్యానాత్మానం చైకవింశకమ్ |
 బ్రాహ్మీపుత్రః సుకృతకృత్మోచయత్యేనసః పితౄన్ || 3.3౭ ||
 దైవౌఢాజః సుతశ్చైవ సప్త సప్త పరావరాన్ |
 ఆర్షౌఢాజః సుతస్త్రీంస్త్రీన్ షట్టట్కాయాఢజః సుతః || 3.3౮ ||
 బ్రాహ్మీదిషు వివాహేషు చతుర్దేవానుపూర్వశః |
 బ్రహ్మవర్చస్విసః పుత్రా జాయన్తే శిష్టసమ్మతాః || 3.3౯ || బ్రహ్మవర్చస్విసః
 రూపసత్త్వగుణోపేతా ధనవన్తో యశస్విసః |
 పర్యాప్తభోగా ధర్మిష్ఠా జీవన్తి చ శతం సమాః || 3.౪౦ ||
 ఇతరేషు తు శిష్టేషు నృశంసాఽనృతవాదినః |
 జాయన్తే దుర్వివాహేషు బ్రహ్మధర్మద్విషః సుతాః || 3.౪౧ ||
 అన్నితైః స్త్రీవివాహైరనిన్ద్యా భవతి ప్రజా |
 నిన్దితైర్నిన్దితా నృణాం తస్మాన్నిన్ద్యాన్ వివర్జయేత్ || 3.౪౨ ||
 పాణిగ్రహణసంస్కారః సవర్ణాసూపదిశ్యతే |
 అసవర్ణాస్వయం జ్ఞేయో విధిరుద్వాహకర్మణి || 3.౪౩ ||
 శరః క్షత్రియయా గ్రాహ్యః ప్రతోదో వైశ్యకన్యయా |
 వసనస్య దశా గ్రాహ్యః శూద్రయోత్కృష్టవేదనే || 3.౪౪ ||
 ఋతుకాలాభిగామీ స్యాత్స్వదారనిరతః సదా |
 పర్వవర్ణం వ్రజేచ్ఛైనాం తద్వ్యతో రతికామ్యయా || 3.౪౫ ||
 ఋతుః స్వాభావికః స్త్రీణాం రాత్రయః షోడశ స్మృతాః |
 చతుర్భురితరైః సార్థమహోభిః సద్విగర్హితైః || 3.౪౬ ||
 తాసామాద్యాశ్చతస్రస్తు నిన్దితైకాదశీ చ యా |
 త్రయోదశీ చ శేషాస్తు ప్రశస్తా దశరాత్రయః || 3.౪౭ ||

యుగ్మాసు పుత్రా జాయన్తే స్త్రీయోఽయుగ్మాసు రాత్రిషు ।
తస్మాద్భ్యుగ్మాసు పుత్రార్థీ సంవిశేదార్తవే స్త్రీయమ్ ॥ 3.౪౮॥

పుమాన్ పుంసోఽధికే శుక్రే స్త్రీ భవత్యధికే స్త్రీయాః ।
సమేఽపుమాన్ పుంస్త్రియా వా క్షీణేఽల్పే చ విపర్యయః ॥ 3.౪౯॥

నిన్ద్యాస్వప్నాసు చాన్యాసు స్త్రీయో రాత్రిషు వర్జయన్ ।
బ్రహ్మచార్యేవ భవతి యత్ర తత్రాశ్రమే వసన్ ॥ 3.౫౦॥

న కన్యాయాః పితా విద్వాన్ గృహ్ణీయాత్సుల్కమణ్యపి ।
గృహ్ణంశుల్కం హి లోభేన స్యాన్నరోఽపత్యవిక్రయా ॥ 3.౫౧॥

స్త్రీధనాని తు యే మోహాదుపజీవన్తి బాన్ధవాః ।
నారీయానాని వస్త్రం వా తే పాపా యాన్త్యథోగతిమ్ ॥ 3.౫౨॥

ఆర్ధే గోమిథునం శుల్కం కే విదాహుర్మృషైవ తత్ ।
అల్పోఽప్యేవం మహాన్ వాఽపి విక్రయస్తావదేవ సః ॥ 3.౫3॥ తావానేవ స విక్రయః

యాసాం నాదదతే శుల్కం జ్ఞాతయో న స విక్రయః ।
అర్హణం తత్కుమారీణామాన్వశంస్యం చ కేవలమ్ ॥ 3.౫౪॥ న కేవలమ్

పితృభిర్భాతృభిశ్చైతాః పతిభిర్దేవైస్తథా ।
పూజ్యా భూషయితవ్యాశ్చ బహుకల్యాణమీప్పుభిః ॥ 3.౫౫॥

యత్ర నార్యస్తు పూజ్యన్తే రమన్తే తత్ర దేవతాః ।
యత్రైతాస్తు న పూజ్యన్తే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియాః ॥ 3.౫౬॥

(Followingten verses are missingin M.)

శోచన్తి జామయో యత్ర వినశ్యత్యాశు తత్కులమ్ ।
న శోచన్తి తు యత్రైతా వర్ధతే తథి సర్వదా ॥ 3.౫౭॥

జామయో యాని గేహాని శపన్త్యప్రతిపూజితాః ॥

తాని కృత్యాహతాసీవ వినశ్యన్తి సమన్తతః ॥ 3.౫౮॥

తస్మాదేతాః సదా పూజ్యా భూషణాచ్ఛాదనాశ్చనైః ।
భూతికామైర్నరైర్నిత్యం సత్కారేషూత్సవేషు చ ॥ 3.౫౯॥

సంతుష్టో భార్యయా భర్తా భర్తా భార్యా తథైవ చ ।
యస్మిన్నేవ కులే నిత్యం కల్యాణం తత్ర వై ద్రువమ్ ॥ 3.౬౦॥

యది హి స్త్రీ న రోచేత పుమాంసం న ప్రమోదయేత్ |

అప్రమోదాత్పునః పుంసః ప్రజనం న ప్రవర్తతే || 3.౬౧||

స్త్రీయాం తు రోచమానాయాం సర్వం తద్రోచతే కులమ్ |

తస్యాం త్వరోచమానాయాం సర్వమేవ న రోచతే || 3.౬౨||

కువివాహైః క్రియాలోపైర్వేదానధ్యయనేన చ |

కులాన్యకులతాం యాన్తి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ || 3.౬3||

శిల్పేన వ్యవహారేణ శూద్రాపత్యైశ్చ కేవలైః |

గోభిరశ్వైశ్చ యానైశ్చ కృష్యా రాజోపసేవయా || 3.౬౪||

అయాజ్యయాజనైశ్చైవ నాస్తిక్యేన చ కర్మణామ్ |

కులాన్యాశు వినశ్యన్తి యాని హీనాని మస్తతః || 3.౬౫||

మస్తతస్తు సమృద్ధాని కులాన్యల్పధనాన్యపి |

కులసంఖ్యాయాం చ గచ్ఛన్తి కర్షన్తి చ మహద్యశః || 3.౬౬||

వైవాహికేఽగ్నౌ కురీయత గృహ్యం కర్మ యథావిధి |

పశ్చాయజ్ఞవిధానం చ పక్తిం చాన్వాహికీం గృహీ || 3.౬౭||

పశ్చా నూనా గృహస్థస్య చుట్లి పేషణ్యుపస్కరః |

కణ్డినీ చౌదకుమ్భశ్చ బధ్యతే యాస్తు వాహయన్ || 3.౬౮|| వధ్యతే

తాసాం క్రమేణ సర్వాసాం నిష్కృత్యర్థం మహర్షిభిః |

పశ్చా క్లప్తా మహాయజ్ఞాః ప్రత్యహం గృహమేధినామ్ || 3.౬౯||

అధ్యాపనం బ్రహ్మయజ్ఞః పితృయజ్ఞస్తు తర్పణమ్ |

హోమో దైవో బలిర్ఘోతో నృయజ్ఞోఽతిథిపూజనమ్ || 3.౭౦||

పశ్చైతాన్ యో మహాఽయజ్ఞాన్న హాపయతి శక్తితః |

స గృహేఽపి వసన్నిత్యం సూనాదోషైర్న లిప్యతే || 3.౭౧||

దేవతాఽతిథిభృత్యానాం పితృణామాత్మనశ్చ యః |

న నిర్వపతి పశ్చానాముచ్ఛసన్న స జీవతి || 3.౭౨||

అహుతం చ హుతం చైవ తథా ప్రహుతమేవ చ |

బ్రాహ్మ్యం హుతం ప్రాశితం చ పశ్చాయజ్ఞాన్ ప్రవక్షతే || 3.౭3||

జపోఽహుతో హుతో హోమః ప్రహుతో భౌతికో బలిః |

బ్రాహ్మ్యం పుత్రం ద్విజాగ్ర్యారాచ ప్రాశితం పితృతర్పణమ్ || 3.2౪ ||

స్వాధ్యాయే నిత్యయుక్తః స్వాద్ధైవే చైవైహ కర్మణి |

దైవకర్మణి యుక్తో హి బిభర్షీదం చరాచరమ్ || 3.2౫ ||

అగ్నౌ ప్రాస్తాఽహుతిః సమ్యగాదిత్యముపతిష్ఠతే |

ఆదిత్యాజ్ఞాయతే వృష్టిర్వృష్టిరన్నం తతః ప్రజాః || 3.2౬ ||

యథా వాయుం సమాశ్రిత్య వర్షనే సర్వజన్తవః | సర్వే జీవన్తి జన్తవః

తథా గృహస్థసమాశ్రిత్య వర్షనే సర్వ ఆశ్రమాః || 3.2౭ || వర్షన్త ఇతరాశ్రమాః

యస్మాత్ప్రయోఽప్యాశ్రమిణో జ్ఞానేనాన్నేన చాన్వహమ్ |

గృహస్థేనైవ ధార్యన్తే తస్మాజ్ఞ్యేష్ఠాశ్రమో గృహీ || 3.2౮ || గృహం

స సంధార్యః ప్రయత్నేన స్వర్గమక్షయమిచ్ఛతా |

సుఖం చేహిచ్ఛతాఽత్యన్తం యోఽధార్యో దుర్బలేన్ద్రియైః || 3.2౯ ||

ఋషయః పితరో దేవా భూతాన్యతిథయస్తథా |

ఆశాసతే కుటుంబిభ్యస్తేభ్యః కార్యం విజానతా || 3.౩౦ ||

స్వాధ్యాయేనార్చయేతఋషీన్ హోమైర్దేవాన్ యథావిధి |

పితృంశ్రాద్ధైశ్చ నృణానన్నైర్భూతాని బలికర్మణా || 3.౩౧ ||

కుర్యాదహరహః శ్రాద్ధమన్నాద్యేనోదకేన వా | దద్యాదహరహః

పయోమూలఫలైర్వాఽపి పితృభ్యః ప్రీతిమావహన్ || 3.౩౨ ||

ఏకమప్యాశయేద్విప్రం పితృర్థే పాశ్చయజ్ఞకే | పితృర్థం

న చైవత్రాశయేత్కించ ద్వైశ్చశ్వదేవం ప్రతి ద్విజమ్ || 3.౩౩ ||

వైశ్వదేవస్య సిద్ధస్య గృహ్యేఽగ్నౌ విధిపూర్వకమ్ |

ఆభ్యః కుర్యాద్దేవతాభ్యో బ్రాహ్మణో హోమమన్వహమ్ || 3.౩౪ ||

అగ్నేః సోమస్య చైవాదౌ తయోశ్చైవ సమస్తయోః |

విశ్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యో ధన్వన్తరయ ఏవ చ || 3.౩౫ ||

కుష్వాని చైవానుమత్యై చ ప్రజాపతయ ఏవ చ |

సహ ద్యావాపుథివ్యోశ్చ తథా స్విష్టకృతేఽన్తతః || 3.౩౬ ||

ఏవం సమ్యఘవిర్భూత్వా సర్వదిక్షు ప్రదక్షిణమ్ |

ఇన్ద్రాన్తకాప్వతీన్దుభ్యః సానుగేభ్యో బలిం హరేత్ || 3.౩౭ ||

మరుద్భ్య ఇతి తు ద్వారి క్షిపేదస్వద్భ్య ఇత్యపి ।
 వనస్పతిభ్య ఇత్యేవం ముసలోలూఖలే హరేత్ ॥ 3.౮౮॥
 ఉచ్చీర్షకే శ్రియై కుర్యాద్భద్రకాల్యై చ పాదతః ।
 బ్రహ్మవాస్తోషుతిభ్యాం తు వాస్తుమధ్యే బలిం హరేత్ ॥ 3.౮౯॥
 విశ్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యో బలిమాకాశ ఉత్థిపేత్ ।
 దివాచరేభ్యో భూతేభ్యో నక్తజ్ఞాచారిభ్య ఏవ చ ॥ 3.౯౦॥
 పృష్ఠవాస్తుని కుర్వీత బలిం సర్వాత్మభూతయే । సర్వాన్నభూతయే
 పితృభ్యో బలిశేషం తు సర్వం దక్షిణతో హరేత్ ॥ 3.౯౧॥
 శూనాం చ పతితానాం చ శ్వపచాం పాపరోగిణామ్ ।
 వయసానాం కృమీణాం చ శనకైర్నిర్వపేద్భువి ॥ 3.౯౨॥ వయసాం చ
 ఏవం యః సర్వభూతాని బ్రాహ్మణో నిత్యమర్చతి ।
 స గచ్ఛతి పరం స్థానం తేజోమూర్తిః పథార్జునా ॥ 3.౯౩॥
 కృత్వైతద్బలికర్తౌవమతిథిం పూర్వమాశయేత్ ।
 భిక్షాం చ భిక్షవే దద్యాద్విధివద్బ్రహ్మచారిణే ॥ 3.౯౪॥
 యత్పుణ్యఫలమాప్నోతి గాం దత్త్వా విధివద్గురోః ।
 తత్పుణ్యఫలమాప్నోతి భిక్షాం దత్త్వా ద్విజో గృహీ ॥ 3.౯౫॥
 భిక్షామప్యదపాత్రం వా సత్కృత్య విధిపూర్వకమ్ ।
 వేదతత్త్వార్థవిదుషే బ్రాహ్మణాయోపపాదయేత్ ॥ 3.౯౬॥
 నశ్యన్తి హవ్యకవ్యాని నరాణామవిజానతామ్ ।
 భస్మీభూతేషు విప్రేషు మోహోద్ధత్తాని దాతృభిః ॥ 3.౯౭॥ భస్మభూతేషు
 విద్యాతపస్సమృద్ధేషు హుతం విప్రముఖాగ్నిషు ।
 నిస్తారయతి దుర్గాచ్చ మహతశ్చైవ కిల్బిషాత్ ॥ 3.౯౮॥
 సమ్ప్రాప్తాయ త్వతిథయే ప్రదద్యాదాసనోదకే ।
 అన్నం చైవ యథాశక్తి సత్కృత్య విధిపూర్వకమ్ ॥ 3.౯౯॥ సంస్కృత్య
 శిలానప్యఞ్చతో నిత్యం పఞ్చాగ్నీనపి జహ్వతః ।
 సర్వం సుకృతమాదత్తే బ్రాహ్మణోఽనర్చితో వసన్ ॥ 3.౧౦౦॥
 తృణాని భూమిరుదకం వాకృతుర్థీ చ సూన్యతా ।
 ఏతాన్యపి సతాం గేహే నోచ్ఛిద్యన్తే కదా చన ॥ 3.౧౦౧॥

ఏకరాత్రం తు నివసన్నతిథిర్భ్రాహ్మణః స్మృతః ।

అనిత్యం హి స్థితో యస్మాత్తస్మాదతిథిరుచ్యతే ॥ 3.౧౦౨॥

వైకగ్రామీణమతిథిం విప్రం సాఙ్గతికం తథా ।

ఉపస్థితం గృహే విద్యాద్భార్యాయత్రాగ్నయోఽపి వా ॥ 3.౧౦౩॥

ఉపాసతే యే గృహస్థాః పరపాకమబుద్ధయః ।

తేన తే ప్రేత్య పశుతాం వ్రజన్త్యన్నాదిదాయినః ॥ 3.౧౦౪॥

అప్రణోద్యోఽతిథిః సాయం సూర్యాఢో గృహమేధినా ।

కాలే ప్రాప్తస్త్యకాలే వా నాస్యానశ్చన్ గృహే వసేత్ ॥ 3.౧౦౫॥

న వై స్వయం తదశ్చీయాదతిథిం యన్న భోజయేత్ ।

ధన్యం యశస్యమాయుష్యం స్వర్గ్యం వాఽతిథిపూజనమ్ ॥ 3.౧౦౬॥

ఆసనావసథౌ శయ్యామనువ్రజ్యాముపాసనామ్ ।

ఉత్తమేషూత్తమం కుర్యాధీనే హీనం సమే సమమ్ ॥ 3.౧౦౭॥

వైశ్వదేవే తు నిర్వృత్తే యద్యన్యోఽతిథిరావ్రజేత్ ।

తస్యాప్యన్నం యథాశక్తి ప్రదద్యాన్న బలిం హరేత్ ॥ 3.౧౦౮॥

న భోజనార్థం స్వే విప్రః కులగోత్రే నివేదయేత్ ।

భోజనార్థం హి తే శంసన్ వాన్తాశితు్యచ్యతే బుధైః ॥ 3.౧౦౯॥

న బ్రాహ్మణస్య త్వతిథిర్గృహే రాజస్య ఉచ్యతే ।

వైశ్యశూద్రౌ సఖా వైవ జ్ఞాతయో గురురేవ చ ॥ 3.౧౧౦॥

యది త్వతిథిధర్మేణ క్షత్రియో గృహమావ్రజేత్ ।

భుక్తవత్సు చ విప్రేషు కామం తమపి భోజయేత్ ॥ 3.౧౧౧॥

వైశ్యశూద్రావపి ప్రాప్తౌ కుటుమ్బేఽతిథిధర్మిణౌ ।

భోజయేత్సహ భృత్యైస్తావాన్పశంస్యం ప్రయోజయన్ ॥ 3.౧౧౨॥

ఇతరానపి సఖ్యాదీన్ సమ్ప్రీత్యా గృహమాగతాన్ ।

ప్రకృత్యాన్నం యథాశక్తి భోజయేత్సహ భార్యయా ॥ 3.౧౧౩॥

సువాసినః కుమారీశ్చ రోగిణో గర్భిణీః స్త్రీయః ।

అతిథిభ్యోఽగ్ర ఏవైతాన్ భోజయేదవిచారయన్ ॥ 3.౧౧౪॥ అతిథిభ్యోఽన్యగేవైతాన్

అదత్వా తు య ఏతేభ్యః పూర్వం భుక్త్యైఽవిచక్షణః ।

స భుజ్జానో న జానాతి శ్వగృద్ధైర్బగ్ధిమాత్మనః ॥ 3.౧౧౫॥
 భుక్తవత్స్వధ విప్రేషు స్వేషు భృత్యేషు చైవ హి ।
 భుజ్జోయాతాం తతః పశ్చాదవశిష్టం తు దమ్పతీ ॥ 3.౧౧౬॥
 దేవాన్ ఋషీన్ మనుష్యాంశ్చ పితౄన్ గృహ్యేశ్చ దేవతాః ।
 పూజయిత్వా తతః పశ్చాద్గృహస్థః శేషభుగ్భవేత్ ॥ 3.౧౧౭॥
 అఘం స కేవలం భుక్త్యే యః పచత్యాత్మకారణాత్ ।
 యజ్ఞశిష్టాశనం హ్యేతత్సతామన్నం విధీయతే ॥ 3.౧౧౮॥
 రాజర్షిగ్నాన్ తకగురూన్ ప్రియశ్వశురమాతులాన్ ।
 అర్హయేన్ మధుపర్కేణ పరిసంవత్సరాత్పునః ॥ 3.౧౧౯॥
 రాజా చ శ్రోత్రియశ్చైవ యజ్ఞకర్మణ్యుపస్థితౌ । ఉపస్థితే
 మధుపర్కేణ సమ్నాజ్యో న త్వయజ్ఞ ఇతి స్థితిః ॥ 3.౧౨౦॥
 సాయం త్వన్నస్య సిద్ధస్య పత్స్యమస్త్రం బలిం హరేత్ ।
 వైశ్వదేవం హి నామైతత్సాయం ప్రాతర్విధీయతే ॥ 3.౧౨౧॥
 పితృయజ్ఞం తు నిర్వర్త్య విప్రశ్చన్యక్షయేఽగ్నిమాన్ । చైన్ద్రక్షయే
 పిణ్డాన్వాహార్యకం శ్రాద్ధం కుర్యాన్ మాసానుమాసికమ్ ॥ 3.౧౨౨॥
 పితౄణాం మాసికం శ్రాద్ధమన్వాహార్యం విదుర్బుధాః ।
 తచ్చామిషేణా కర్తవ్యం ప్రశస్తేన ప్రయత్నతః ॥ 3.౧౨౩॥ సమస్తత
 తత్ర యే భోజనీయాః స్యుర్యే చ వర్జ్యా ద్విజోత్తమాః ।
 యావన్తశ్చైవ యైశ్చాన్వైస్తాన్ ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః ॥ 3.౧౨౪॥
 ద్వా దైవే పితౄకార్యే త్రీనేకైకముభయత్ర వా । పితృకృత్యే
 భోజయేత్సుసమృద్ధోఽపి న ప్రసజ్జేత విస్తరే ॥ 3.౧౨౫॥ న ప్రవర్తేత
 సత్క్రియాం దేశకాలౌ చ శౌచం బ్రాహ్మణసమ్పదః ।
 పశ్చాతాన్ విస్తరో హన్తి తస్మాన్నైహేత విస్తరమ్ ॥ 3.౧౨౬॥
 ప్రథితా ప్రేతకృత్యైషా పితౄణాం నామ విధుక్షయే ।
 తస్మిన్ యుక్తస్మృతి నిత్యం ప్రేతకృత్యైవ లౌకికీ ॥ 3.౧౨౭॥
 శ్రోత్రియామైవ దేయాని హవ్యకవ్యాని దాతృభిః ।
 అర్హత్యమాయ విప్రాయ తస్మై దత్తం మహాఫలమ్ ॥ 3.౧౨౮॥

ఏకైకమపి విద్వాంసం దైవే పిత్ర్యే చ భోజయేత్ | భోజయన్
 పుష్కలం ఫలమాప్నోతి నామస్త్రజ్ఞాన్ బహూనపి || 3.౧౨౯||
 దూరాదేవ పరీక్షేత బ్రాహ్మణం వేదపారగమ్ |
 తీర్థం తథవ్యకవ్యానాం ప్రదానే సోఽతిథిః స్మృతః || 3.౧౩౦||
 సహస్రం హి సహస్రాణామన్యచాం యత్ర భుజ్జాతే |
 ఏకస్తాన్ మన్తవిత్ప్రీతః సర్వానర్హతి ధర్మతః || 3.౧౩౧||
 జ్ఞానోక్త్యుష్టాయ దేయాని కవ్యాని చ హపీంషి చ |
 న హి హస్తావస్కర్షిగౌ రుధిరేజైవ శుభ్యతః || 3.౧౩౨||
 యావతో గ్రసతే గ్రాసాన్ హవ్యకవ్యేష్యమన్తవితే |
 తావతో గ్రసతే ప్రేతో దీప్తశూలర్ష్యయోగుడాన్ || 3.౧౩౩||
 జ్ఞాననిష్ఠా ద్విజాః కే చిత్తపోనిష్ఠాస్తథాఽపరే |
 తపఃస్వాధ్యాయనిష్ఠాశ్చ కర్మనిష్ఠాస్తథాఽపరే || 3.౧౩౪||
 జ్ఞాననిష్ఠేషు కవ్యాని ప్రతిష్ఠాప్యాని యత్నతః |
 హవ్యాని తు యథాన్యాయం సర్వేష్యేవ చతుర్షపి || 3.౧౩౫||
 ఆశ్రోత్రియః పితా యస్య పుత్రః స్యాద్వేదపారగః |
 ఆశ్రోత్రియో వా పుత్రః స్యాత్పితా స్యాద్వేదపారగః || 3.౧౩౬||
 జ్ఞాయాంసమనయోర్విద్యాద్యస్య స్యాత్స్కృత్రియః పితా |
 మన్తసమ్మాజనార్థం తు సత్కారమితరోఽర్హతి || 3.౧౩౭||
 న శ్రాద్ధే భోజయేన్ మిత్రం ధనైః కార్యోఽస్య సజ్గహః |
 నారీం న మిత్రం యం విద్యాత్తం శ్రాద్ధే భోజయేద్ద్విజమ్ || 3.౧౩౮||
 యస్య మిత్రప్రధానాని శ్రాద్ధాని చ హపీంషి చ |
 తస్య ప్రేత్య ఫలం నాస్తి శ్రాద్ధేషు చ హవిఃషు చ || 3.౧౩౯||
 యః సజ్గతాని కురుతే మోహాత్కాద్ధేన మానవః |
 స స్వర్గాచ్ఛ్యవతే లోకాత్కాద్ధమిత్రో ద్విజాధమః || 3.౧౪౦||
 సమ్భ్రాజాని సాఽభిహితా పైశాచీ దక్షిణా ద్విజైః |
 ఇహావాస్తే తు సా లోకే గౌరవేకవేశ్మని || 3.౧౪౧||
 యథైరిణే బీజముప్వాస న వప్తా లభతే ఫలమ్ |

తథాఽన్యచే హవిర్దత్త్వా న దాతా లభతే ఫలమ్ || 3.౧౪౨||

దాత్వాన్ ప్రతిగ్రహీత్వాంశ్చ కురుతే ఫలభాగినః |

విదుషే దక్షిణాం దత్త్వా విధివత్ప్రేత్య చైహ చ || 3.౧౪౩||

కామం శ్రాద్ధేఽర్చయేన్ మిత్రం నాభిరూపమపి త్వరిమ్ |

ద్విషతా హి హవిర్భుక్తం భవతి ప్రేత్య నిష్ఫలమ్ || 3.౧౪౪||

యత్నేన భోజయేత్శ్రాద్ధే బహ్వాచం వేదపారగమ్ |

శాఖాన్తగమథాధ్యర్యుం ఛనోగం తు సమాప్తికమ్ || 3.౧౪౫||

ఏషామన్యతమో యస్య భుజ్జీత శ్రాద్ధమర్చితః |

పితృణాం తస్య తృప్తిః స్యాత్సాశ్వతీ సాప్తపౌరుషీ || 3.౧౪౬||

ఏష వై ప్రథమః కల్పః ప్రదానే హవ్యకవ్యయోః |

అనుకల్పస్త్యయం జ్ఞేయః సదా సద్భిరనుష్ఠితః || 3.౧౪౭||

మాతామహం మాతులం చ స్వస్రీయం శ్వశురం గురుమ్ |

దోహిత్రం విట్పతిం బన్ధుం ఋత్విగ్యాజ్యౌ చ భోజయేత్ || 3.౧౪౮||

న బ్రాహ్మణం పరీక్షేత దైవే కర్మణి ధర్మవితే |

పిత్ర్యే కర్మణి తు ప్రాప్తే పరీక్షేత ప్రయత్నతః || 3.౧౪౯||

యే స్నేహపతితక్లిబా యే చ నాస్తికవృత్తయః |

తాన్ హవ్యకవ్యయోర్విప్రాననర్హాన్ మనురబ్రవీత్ || 3.౧౫౦||

జటిలం చానధీయానం దుర్బాలం కితవం తథా |

యాజయన్తి చ యే పూగాంస్తాంశ్చ శ్రాద్ధే న భోజయేత్ || 3.౧౫౧||

చికిత్సకాన్ దేవలకాన్ మాంసవిక్రయిణస్తథా | చికిత్సకాదేవలకామాంసవిక్రయిణస్తథా

విపణేన చ జీవన్తో వర్జ్యాః స్యుర్వ్యవ్యకవ్యయోః || 3.౧౫౨||

ప్రేష్యో గ్రామస్య రాజ్ఞశ్చ కునఖీ శ్యావదన్తకః |

ప్రతిరోధా గురోఞ్చైవ త్యక్తాగ్నిర్వార్ధసిస్తథా || 3.౧౫౩||

యక్షీ చ పశుపాలశ్చ పరివేత్తా నిరాకృతిః |

బ్రహ్మద్విష్పరివత్తిశ్చ గణాభ్యన్తర ఏవ చ || 3.౧౫౪||

కుశీలవోఽవకీర్ణీ చ వృషలీపతిరేవ చ |

పౌనర్భవశ్చ కాణశ్చ యస్య చౌపపతిర్భృహే || 3.౧౫౫||

భృతకాధ్యాపకో యశ్చ భృతకాధ్యాపితస్తథా ।
 శూద్రశిష్యో గురుశ్చైవ వాగ్దుష్టః కుణ్డగోలకౌ ॥ 3.౧౫౬ ॥
 అకారణే పరిత్యక్త మాతాపిత్రోర్గురోస్తథా । అకారణపరిత్యక్త
 బ్రాహ్మిర్యోనైశ్చ సమ్మన్తైః సంయోగం పతితైర్గతః ॥ 3.౧౫౭ ॥
 అగారదాహీ గరదః కుణ్డాశీ సోమవిక్రయా ।
 సముద్రయాయీ బన్ధీ చ తైతికః కూటకారకః ॥ 3.౧౫౮ ॥
 పిత్రా వివదమానశ్చ కీతవో మద్యపస్తథా ।
 పాపరోగ్యభిశస్తశ్చ దామ్భికో రసవిక్రయా ॥ 3.౧౫౯ ॥
 ధనుఃశరాణాం కర్తా చ యశ్చాగ్రేదిధిషూపతిః ।
 మిత్రద్రుగ్ద్యూతవృత్తిశ్చ పుత్రాచార్యస్తథైవ చ ॥ 3.౧౬౦ ॥
 భ్రామరీ గణ్డమాలీ చ శిష్యత్స్యథో పిశునస్తథా ।
 ఉన్మత్తోఽన్ధశ్చ వర్జ్యాః స్యుర్వేదనిన్దక ఏవ చ ॥ 3.౧౬౧ ॥
 హస్తిగోఽశ్వేష్ట్యుదమకో నక్షత్రైర్యశ్చ జీవతి ।
 పక్షిణాం పోషకో యశ్చ యుద్ధాచార్యస్తథైవ చ ॥ 3.౧౬౨ ॥
 స్రోతసాం భేదకో యశ్చ తేషాం చావరణే రతః ।
 గృహసంవేశకో దూతో వృక్షారోపక ఏవ చ ॥ 3.౧౬౩ ॥
 శ్వక్రీడి శ్యేనజీవీ చ కన్యాదూషక ఏవ చ ।
 హింస్రో వృషలవృత్తిశ్చ గణానాం వైవ యాజకః ॥ 3.౧౬౪ ॥
 ఆచారహీనః క్లిబశ్చ నిత్యం యాచనకస్తథా ।
 కృషిజీవీ క్లిపదీ చ సద్భిర్నిన్దిత ఏవ చ ॥ 3.౧౬౫ ॥
 ఔరభ్రీకో మాహిషికః పరపూర్వాపతిస్తథా ।
 ప్రేతనిర్యాపకశ్చైవ వర్జనీయాః ప్రయత్నతః ॥ 3.౧౬౬ ॥
 ఏతాన్ విగర్హితాచారానపాజ్ఞేయాన్ ద్విజాధమాన్ ।
 ద్విజాతిప్రవరో విద్వానుభయత్ర వివర్జయేత్ ॥ 3.౧౬౭ ॥
 బ్రాహ్మణో త్వనధీయానస్తృణాగ్నిరివ శామ్యతి । బ్రాహ్మణః హ్యనధీయానః
 తస్మై హవ్యం న దాతవ్యం న హి భస్మని హూయతే ॥ 3.౧౬౮ ॥
 అపాక్కుదానే యో దాతుర్భవత్యూర్ధ్వం ఫలౌదయః । అపక్కుదానే
 దైవే హవిషి పిత్ర్యే వా తం ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః ॥ 3.౧౬౯ ॥ దైవే కర్మణి

అవతైర్యద్విజైర్భుక్తం పరివేత్స్యాదిభిస్తథా ।
 అపాక్ష్యేయైర్యదన్యైశ్చ తద్వై రజాంసి భుజ్జాతే ॥ 3.౧౭౦॥
 దారాగ్నిహోత్రసంయోగం కురుతే యోఽగ్రజే స్థితే ।
 పరివేత్తా స విజ్ఞేయః పరివిత్తిస్తు పూర్వజః ॥ 3.౧౭౧॥
 పరివిత్తిః పరివేత్తా యయా చ పరివిద్యతే ।
 సర్వే తే నరకం యాన్తి దాతృయాజకపఞ్చమాః ॥ 3.౧౭౨॥
 భ్రాతుర్మృతస్య భార్యాయాం యోఽనురజ్యేత కామతః ।
 ధర్మేణాపి నియుక్తాయాం స జ్ఞేయో దిధిషూపతిః ॥ 3.౧౭౩॥
 పరదారేషు జాయేతే ద్వా సుతౌ కుణ్ణగోలకౌ ।
 పత్యౌ జీవతి కుణ్ణః స్యాన్ మృతే భర్తరి గోలకః ॥ 3.౧౭౪॥
 తౌ తు జాతౌ పరక్షేత్రే ప్రాణినౌ ప్రేత్య చైహ చ । తే తు జాతాః పరక్షేత్రే ప్రాణినః
 దత్తాని హవ్యకవ్యాని నాశయన్తి ప్రదాయినామ్ ॥ 3.౧౭౫॥
 అపాక్ష్యేయాయవతః పక్ష్యాన్ భుజ్జానాననుపశ్యతి । అపక్ష్యేయాయవతః
 తావతాం న ఫలం తత్ర దాతా ప్రాప్నోతి బాలిశః ॥ 3.౧౭౬॥
 వీక్ష్యాన్తో నవతేః కాణః షష్టేః శ్విత్రి శతస్య తు । శతస్య చ
 పాపరోగీ సహస్రస్య దాతుర్నాశయతే ఫలమ్ ॥ 3.౧౭౭॥
 యాయవతః సంస్పృశేదక్షైర్బ్రాహ్మణాన్ శూద్రయాజకః ।
 తావతాం న భవేద్దాతుః ఫలం దానస్య పౌర్తికమ్ ॥ 3.౧౭౮॥
 వేదవిద్యాపి విప్రోఽస్య లోభాత్కృత్వా ప్రతిగ్రహమ్ ।
 వినాశం వ్రజతి క్షిప్రమామపాత్రమివామ్భసి ॥ 3.౧౭౯॥
 సోమవిక్రయిణే విష్ఠా భిషజే పూయశోణితమ్ ।
 నష్టం దేవలకే దత్తమప్రతిష్ఠం తు వార్ధుషౌ ॥ 3.౧౮౦॥
 యత్తు వాణిజకే దత్తం నైహ నాముత్ర తద్భవేత్ ।
 భస్మనీవ హుతం ద్రవ్యం తథా పౌనర్భవే ద్విజే ॥ 3.౧౮౧॥
 ఇతరేషు త్వపాక్ష్యేషు యథోద్ధిష్టేష్వసాధుషు ।
 మేదోఽస్పృశ్మాంసమజ్జాఽస్థి వదన్త్యన్నం మనీషిణః ॥ 3.౧౮౨॥

అపాజ్ఞ్యోపహతా పజ్ఞీః పావ్యతే యైర్విజోత్తమైః | అపజ్ఞ్యోపహతా పజ్ఞీః
తాన్నిబోధత కార్ష్యేన ద్విజాగ్ర్యాన్ పజ్ఞీపావనాన్ || 3.౧౮౩||

అగ్ర్యాః సర్వేషు వేదేషు సర్వప్రవచనేషు చ |
శ్రోత్రియాన్వయజాశ్చైవ విజ్ఞేయాః పజ్ఞీపావనాః || 3.౧౮౪||

త్రిణాచికేతః పఞ్చాగ్నిస్త్రీసుపర్ణః షడఙ్గవిత్ |
బ్రహ్మదేయాత్మసంతానో జ్యేష్ఠసామగ ఏవ చ || 3.౧౮౫|| బ్రహ్మదేయానుసంతానో

వేదార్థవిత్ప్రవక్తా చ బ్రహ్మచారీ సహస్రదః |
శతాయుశ్చైవ విజ్ఞేయా బ్రాహ్మణాః పజ్ఞీపావనాః || 3.౧౮౬||

పూర్వేద్వ్యురపరేద్వ్యుర్వా శ్రాద్ధకర్మణ్యుపస్థితే |
నిమన్తయేత త్ర్యైవరాన్ సమ్యగ్విప్రాన్ యథోదితాన్ || 3.౧౮౭|| నిమన్తయీత

నిమన్తితో ద్విజః పిత్ర్యే నియతాత్మా భవేత్సదా |
న చ ఛన్దాన్యధీయీత యస్య శ్రాద్ధం చ తద్భవేత్ || 3.౧౮౮||

నిమన్తితాన్ హి పితర ఉపత్తిష్ఠన్తి తాన్ ద్విజాన్ |
వాయువత్పానుగచ్ఛన్తి తథాఽసీనానుపాసతే || 3.౧౮౯||

కేతితస్తు యథాన్యాయం హవ్యే కవ్యే ద్విజోత్తమః |
కథం చిదప్యతిక్రామన్ పాపః సూకరతాం వ్రజేత్ || 3.౧౯౦||

ఆమన్తితస్తు యః శ్రాద్ధే వృషల్యా సహ మోదతే |
దాతుర్యద్దుష్కృతం కిం చిత్తత్సర్వం ప్రతిపద్యతే || 3.౧౯౧||

అక్రోధనాః శౌచపరాః సతతం బ్రహ్మచారిణః |
న్యస్తశస్త్రా మహాభాగాః పితరః పూర్వదేవతాః || 3.౧౯౨||

యస్మాదుత్పత్తిరేతేషాం సర్వేషామప్యశేషతః |
యే చ యైరుపచర్యాః స్యుర్నియమైస్తాన్నిబోధత || 3.౧౯౩||

మనోర్హైరణ్యగర్భస్య యే మరీచ్యాదయః సుతాః |
తేషాం ఋషీణాం సర్వేషాం పుత్రాః పితృగణాః స్మృతాః || 3.౧౯౪||

విరాట్సుతాః సోమసదః సాధ్యానాం పితరః స్మృతాః |
అగ్నిష్యాత్తాశ్చ దేవానాం మారీచా లోకవిశ్రుతాః || 3.౧౯౫||

దైత్యదానవయక్షాణాం గన్ధర్వారగరక్షసామ్ |

సుపర్ణకిన్నరాణాం చ స్మృతా బర్హిషదోఽత్రిజాః ॥ 3.౧౯౬ ॥

సోమపా నామ విప్రాణాం క్షత్రియాణాం హవిర్భుజః ।

వైశ్యానామాజ్యపా నామ శూద్రాణాం తు సుకాలినః ॥ 3.౧౯౭ ॥

సోమపాస్తు కవేః పుత్రా హవిష్మన్తోఽఙ్గిరఃసుతాః ।

పులస్త్యస్యాజ్యపాః పుత్రా వసిష్ఠస్య సుకాలినః ॥ 3.౧౯౮ ॥

అగ్నిదగ్ధానగ్నిదగ్ధాన్ కావ్యాన్ బర్హిషదస్తథా । అనగ్నిదగ్ధానగ్నిదగ్ధాన్

అగ్నివ్యాత్తాంశ్చ సౌమ్యాంశ్చ విప్రాణామేవ నిర్దిశేత్ ॥ 3.౧౯౯ ॥

య ఏతే తు గణా ముఖ్యాః పితృణాం పరికీర్తితాః ।

తేషామపిహ విజ్ఞేయం పుత్రపౌత్రమనన్తకమ్ ॥ 3.౨౦౦ ॥

ఋషిభ్యః పితరో జాతాః పితృభ్యో దేవమానవాః ।

దేవేభ్యస్తు జగత్సర్వం చరం స్థాణ్వసుపూర్వశః ॥ 3.౨౦౧ ॥

రాజతైర్భాజనైరేషామథో వా రజతాన్వితైః ।

వార్యపి శ్రద్ధయా దత్తమక్షయాయౌపకల్పతే ॥ 3.౨౦౨ ॥

దైవకార్యాద్ద్విజాతీనాం పితృకార్యం విశిష్యతే ।

దైవం హి పితృకార్యస్య పూర్వమాప్యాయనం స్మృతమ్ ॥ 3.౨౦౩ ॥

తేషామారక్షభూతం తు పూర్వం దైవం నియోజయేత్ ।

రక్షాంసి విప్రలుమ్పన్తి శ్రాద్ధమారక్షవర్జితమ్ ॥ 3.౨౦౪ ॥

దైవాద్యన్తం తదీహేత పిత్ర్యాద్యన్తం న తద్భవేత్ ।

పిత్ర్యాద్యన్తం తీవహమానః క్షిప్రం నశ్యతి సాన్వయః ॥ 3.౨౦౫ ॥

శుచిం దేశం వివిక్తం చ గోమయేనోపలేపయేత్ ।

దక్షిణాప్రవణం చైవ ప్రయత్నోపపాదయేత్ ॥ 3.౨౦౬ ॥

అవకాశేషు చోక్షేషు జలతీరేషు చైవ హి ।

వివిక్తేషు చ తుష్యన్తి దత్తేన పితరః సదా ॥ 3.౨౦౭ ॥

ఆసనేఘాపక్వప్తేషు బర్హిష్మత్సు పృథక్పృథక్ ।

ఉపస్పృష్టౌదకాన్ సమ్యగ్విప్రాంస్తానుపవేశయేత్ ॥ 3.౨౦౮ ॥

ఉపవేశ్య తు తాన్ విప్రానాసనేష్వజగుప్సితాన్ ।

గన్ధమాత్యైః సురభిభిరర్చయేద్దైవపూర్వకమ్ ॥ 3.౨౦౯ ॥

తేషాముదకమానీయ సపవిత్రాంస్తిలానపి ।

అగ్నౌ కుర్యాదనుజ్ఞాతో బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణైః సహ ॥ 3.౨౧౦॥

అగ్నేః సోమయమాభ్యాం చ కృత్వాఽప్యాయనమాదితః ।

హవిర్దానేన విధివత్పశ్చాత్సంతర్పయేత్పితృన్ ॥ 3.౨౧౧॥

అగ్న్యభావే తు విప్రస్య పాణావేవోపపాదయేత్ ।

యో హ్యగ్నిః స ద్విజో విప్రైర్మన్తదర్శిభిరుచ్యతే ॥ 3.౨౧౨॥

అక్రోధనాన్ సుప్రసాదాన్ వదన్త్యేతాన్ పురాతనాన్ ।

లోకస్యాప్యాయనే యుక్తాన్ శ్రాద్ధదేవాన్ ద్విజోత్తమాన్ ॥ 3.౨౧౩॥ శ్రాద్ధే దేవాన్

ద్విజోత్తమాన్

అపసవ్యమగ్నౌ కృత్వా సర్వమావృత్య విక్రమమ్ । ఆవృత్పరిక్రమం

అపసవ్యేన హస్తేన నిర్వపేదుదకం భువి ॥ 3.౨౧౪॥

శ్రీంస్తు తస్మాధవిఃశేషాత్పిణ్డాన్ కృత్వా సమాహితః ।

ఔదకేనైవ విధినా నిర్వపేద్దక్షిణాముఖః ॥ 3.౨౧౫॥

స్యుప్య పిణ్డాంస్తతస్తాంస్తు ప్రయతో విధిపూర్వకమ్ ।

తేషు దర్శిషు తం హస్తం నిర్మృజ్యాల్లేపభాగినామ్ ॥ 3.౨౧౬॥

అచమ్యోదకృరావృత్య త్రిరాయమ్య శనైరసూన్ ।

షడ్రతూంశ్చ నమస్కుర్యాత్పితృనావేవ చ మన్తవత్ ॥ 3.౨౧౭॥

ఉదకం నినయేత్కేషం శనైః పిణ్డాన్తైకే పునః ।

అవజ్ఞేచ్ఛ తాన్ పిణ్డాన్ యథాన్యస్తాన్ సమాహితః ॥ 3.౨౧౮॥

పిణ్డేభ్యస్త్యల్పికాం మాత్రాం సమాదాయానుపూర్వశః । పిణ్డేభ్యః స్వల్పికాం

తానేవ విప్రానాసీనాన్ విధివత్పూర్వమాశయేత్ ॥ 3.౨౧౯॥

ధ్రియమాణే తు పితరి పూర్వేషామేవ నిర్వపేత్ ।

విప్రవద్వాఽపి తం శ్రాద్ధే స్వకం పితరమాశయేత్ ॥ 3.౨౨౦॥ శ్రాద్ధం

పితా యస్య నివృత్తః స్యాజ్జీవేచ్ఛాపి పితామహాః । పితా యస్య తు వృత్తః స్యాజ్

పితుః స నామ సజ్కీర్త్య కీర్తయేత్ప్రపితామహమ్ ॥ 3.౨౨౧॥

పితామహో వా తత్స్యాద్ధం భుజ్జీత్యైత్యబ్రవీన్ మనుః ।

కామం వా సమనుజ్ఞాతః స్వయమేవ సమాచరేత్ ॥ 3.౨౨౨॥

తేషాం దత్త్వా తు హస్తేషు సపవిత్రం తిలొదకమ్ ।

తత్ప్రణాగ్రం ప్రయచ్ఛేత స్వధైషామస్త్వితి బ్రువన్ || 3.౨౨౩|| ప్రయచ్ఛేత్తు

పాణిభ్యాం తూపసక్లృహ్య స్వయమన్నస్య వర్ధితమ్ | వర్ధితమ్

విప్రాన్తికే పితౄన్ ధ్యాయన్ శనకైరుపనిషిపేత్ || 3.౨౨౪||

ఉభయోర్హస్తయోర్ముక్తం యదన్నముపనీయతే |

తద్విప్రలమ్పన్యసురాః సహసా దుష్టచేతసః || 3.౨౨౫||

గుణాంశ్చ సూపశాకాద్యాన్ పయో దధి ఘృతం మధు |

విన్యసేత్ప్రయతః పూర్వం భూమావేవ సమాహితః || 3.౨౨౬||

భక్ష్యం భోజ్యం చ వివిధం మూలాని చ ఫలాని చ |

హృద్వ్యాని చైవ మాంసాని పానాని సురభీణి చ || 3.౨౨౭||

ఉపనీయ తు తత్సర్వం శనకైః సుసమాహితః |

పరివేషయేత్ ప్రయతో గుణాన్ సర్వాన్ ప్రచోదయన్ || 3.౨౨౮||

నాస్రమాపాతయేజ్ఞాతు న కుప్యేన్నాన్యతం వదేత్ |

న పాదేన స్పృశేదన్నం న చైతదవధూనయేత్ || 3.౨౨౯||

ఆస్రం గమయతి ప్రేతాన్ కోపోఽరీనన్యతం శునః |

పాదస్పర్శస్తు రక్షాంసి దుష్కృతీనవధూననమ్ || 3.౨౩౦||

యద్యద్రోచేత విప్రేభ్యస్తత్తద్ధ్యాయదమత్సరః |

బ్రహ్మోద్యాశ్చ కథాః కుర్యాత్ప్రత్యాణామేతదీప్సితమ్ || 3.౨౩౧||

స్వాధ్యాయం శ్రావయేత్ప్రత్యే ధర్మశాస్త్రాణి చైవ హి |

ఆఖ్యానానీతిహాసాంశ్చ పురాణాని ఖీలాని చ || 3.౨౩౨||

హర్షయేద్బ్రాహ్మణాంస్తుష్టో భోజయేచ్ఛ శనైఃశనైః |

అన్నాద్యేనాసకృచ్చైతాన్ గుణైశ్చ పరిచోదయేత్ || 3.౨౩౩||

వ్రతస్థమపి దౌహిత్రం శ్రాధే యత్నేన భోజయేత్ |

కుతపం చాసనం దద్యాత్తిలైశ్చ వికిరేన్ మహీమ్ || 3.౨౩౪||

త్రీణి శ్రాధే పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతపస్తిలాః |

త్రీణి చాత్ర ప్రశంసన్తి శౌచమక్రోధమత్వరామ్ || 3.౨౩౫||

అత్యుష్ణం సర్వమన్నం స్వాదుష్ణజ్ఞీరంస్తే చ వాగ్యతాః |

న చ ద్విజాతయో బ్రూయుర్దాత్రా పృష్టా హవిర్గుణాన్ || 3.౨౩౬||

యావదుష్కా భవత్యన్నం యావదశ్నన్తి వాగ్యతాః ।
 పితరస్తావదశ్నన్తి యావన్నఓక్తా హవిర్గుణాః ॥ 3.౨౩౭॥
 యద్వేష్టితశిరా భుక్త్యే యద్భుక్త్యే దక్షిణాముఖః ।
 సౌపానత్కశ్చ యద్భుక్త్యే తద్వై రక్షాంసి భుజ్జితే ॥ 3.౨౩౮॥
 చాణ్డాలశ్చ వరాహశ్చ కుక్కుటః శ్వా తథైవ చ ।
 రజస్వలా చ షణ్ణశ్చ వైక్షేరన్నశ్చతో ద్విజాన్ ॥ 3.౨౩౯॥
 హోమే ప్రదానే భోజ్యే చ యదేభిరభివీక్ష్యతే ।
 దైవే హవిషి పిత్రేస్య వా తద్గచ్ఛత్యయథాతథమ్ ॥ 3.౨౪౦॥
 స్రూణేన సూకరో హన్తి పక్షవాతేన కుక్కుటః । శూకరో
 శ్వా తు దృష్టినిపాతేన స్పర్శేణావరవర్ణజః ॥ 3.౨౪౧॥
 ఖజ్జో వా యది వా కాణో దాతుః ప్రేష్యోఽపి వా భవేత్ ।
 హీనాతిరిక్తగాత్రో వా తమస్యపనయేత్పునః ॥ 3.౨౪౨॥
 బ్రాహ్మణం భిక్షుకం వాఽపి భోజనార్థముపస్థితమ్ ।
 బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞాతః శక్తితః ప్రతిపూజయేత్ ॥ 3.౨౪౩॥
 సార్యవర్ణికమన్నాద్యం సంనీయాప్లావ్య వారిణా ।
 సముత్సృజేద్భుక్తవతామగ్రతో వికిరన్ భువి ॥ 3.౨౪౪॥
 ఆసంస్కృతప్రమీతానాం త్యాగీనాం కులయోషితామ్ ।
 ఉచ్ఛిష్టం భాగధేయం స్యాద్ధర్మేషు వికిరశ్చ యః ॥ 3.౨౪౫॥
 ఉచ్ఛేషణాం భూమిగతమజిహ్మాస్యాశతస్య చ ।
 దాసవర్గస్య తత్పిత్రే భాగధేయం ప్రచక్షతే ॥ 3.౨౪౬॥
 ఆసపిణ్డక్రియాకర్మ ద్విజాతేః సంస్థితస్య తు ।
 ఆదైవం భోజయేత్స్యాద్ధం పిణ్డమేకం చ నిర్వపేత్ ॥ 3.౨౪౭॥
 సహపిణ్డక్రియాయాం తు కృతాయామస్య ధర్మతః ।
 అనయైవావృతా కార్యం పిణ్డనిర్వపనం సుతైః ॥ 3.౨౪౮॥
 శ్రాద్ధం భుక్త్యై య ఉచ్ఛిష్టం వృషలాయ ప్రయచ్ఛతి ।
 స మూఢో నరకం యాతి కాలసూత్రమవాక్షిరాః ॥ 3.౨౪౯॥
 శ్రాద్ధభుగ్వృషలీతల్పం తదహర్యోఽధిగచ్ఛతి ।

తస్యాః పురీషే తం మాసం పితరస్తస్య శేరతే || 3.౨౫౦||

పృష్ట్యా స్వదితమిత్యేవం తృప్తానాచామయేత్తతః |

ఆచాన్తాంశ్చానుజానీయాదభితో రమ్యతామితి || 3.౨౫౧||

స్వధాఽస్త్విత్యేవ తం బ్రూయుర్బ్రాహ్మణాస్తదనస్తరమ్ |

స్వధాకారః పరా హ్యోషీః సర్వేషు పితృకర్మసు || 3.౨౫౨||

తతో భుక్తవతాం తేషామన్నశేషం నివేదయేత్ |

యథా బ్రూయుస్తథా కుర్యాదనుజ్ఞాతస్తతో ద్విజైః || 3.౨౫౩||

పిత్ర్యే స్వదితమిత్యేవ వాచ్యం గోష్ఠే తు సుశ్చృతమ్ |

సమృన్నమిత్యభ్యుదయే దైవే రుచితమిత్యపి || 3.౨౫౪|| సమృన్నమ్

అపరాహ్లాస్తథా దర్భా వాస్తుసమ్పాదనం తిలాః | సమ్పాదనం

సృష్టిర్మృష్టిర్ద్విజాశ్చార్ద్రాః శ్రాద్ధకర్మసు సమృదః || 3.౨౫౫||

దర్భాః పవిత్రం పూర్వాహ్లాహవిష్యాణి చ సర్వశః |

పవిత్రం యచ్చ పూర్వోక్తం విజ్ఞేయా హవ్యసమ్పదః || 3.౨౫౬||

మున్యన్నాని పయః సోమో మాంసం యచ్ఛానుపస్కృతమ్ |

అక్నారలవణం చైవ ప్రకృత్యా హవిరుచ్యతే || 3.౨౫౭||

విసృజ్య బ్రాహ్మణాన్తాన్స్తు నియతో వాగ్యతః శుచిః |

(విసర్జ్య బ్రాహ్మణాన్తాన్స్తు ప్రయతో విధిపూర్వకమ్)

దక్షిణాం దిశమాకాఙ్క్షన్ యాచేత్తైమాన్ వరాన్ పితౄణాన్ || 3.౨౫౮||

దాతారో నోఽభివర్ధంతాం వేదాః సంతతిరేవ చ |

శ్రద్ధా చ నో మా వ్యగమద్భుహుదేయం చ నోఽస్త్వితి || 3.౨౫౯||

ఏవం నిర్వపణం కృత్వా పిణ్ణాన్తాన్స్తదనస్తరమ్ |

గాం విప్రమజుమగ్నిం వా ప్రాశయేదపు వా ఊషేత్ || 3.౨౬౦||

పిణ్ణనిర్వపణం కే చిత్పరస్తాదేవ కుర్వతే |

వయోభిః ఖాదయన్త్యన్యే ప్రక్షిపన్త్యనలేఽపు వా || 3.౨౬౧||

పతివ్రతా ధర్మపత్నీ పితృపూజనతత్పరా |

మధ్యమం తు తతః పిణ్ణమద్యాత్సమ్యక్కుత్సార్థినీ || 3.౨౬౨||

ఆయుష్షంతం సుతం సూతే యశోమేధాసమన్వితమ్ |

ధనవన్తం ప్రజావన్తం సాత్త్వికం ధార్మికం తథా || 3.౨౬౩||

ప్రజ్ఞాల్య హస్తావాచామ్య జ్ఞాతిప్రాయం ప్రకల్పయేత్ |
 జ్ఞాతిభ్యః సత్కృతం దత్త్వా బాన్ధవానపి భోజయేత్ || 3.౨౬౪|| దత్త్వా
 ఉచ్చేషణం తు తత్తిష్ఠేద్యావద్విప్రా వినర్జితాః | యత్తిష్ఠేద్
 తతో గృహబలిం కుర్యాదితి ధర్మో వ్యవస్థితః || 3.౨౬౫||
 హవిర్యచ్ఛిరరాత్రాయ యచ్ఛానన్త్యాయ కల్పతే |
 పితృభ్యో విధివద్దత్తం తత్ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః || 3.౨౬౬||
 తిలైర్వీహియవైర్వాషైరద్భిర్మూలపలేన వా |
 దత్తేన మాసం తృప్యన్తి విధివత్పితరో నృణామ్ || 3.౨౬౭||
 ద్వౌ మాసౌ మత్స్యమాంసేన త్రీన్ మాసాన్ హారిణేన తు |
 ఔరభ్రేణాథ చతురః శాకునేనాథ పంచువై || 3.౨౬౮||
 షణ్మాసాంశ్చాగమాంసేన పార్షతేన చ సప్తవై |
 అష్టావేనస్య మాంసేన రౌరవేణ నవైవ తు || 3.౨౬౯|| ఐణేయమాంసేన
 దశమాసాంస్తు తృప్యన్తి వరాహమహిషామిషైః |
 శశకూర్మయోస్తు మాంసేన మాసానేకాదశైవ తు || 3.౨౭౦||
 సంవత్సరం తు గవ్యేన పయసా పాయసేన చ | సంవత్సరే
 వార్షీణసస్య మాంసేన తృప్తిర్వాదశవార్షికీ || 3.౨౭౧||
 కాలశాకం మహాశల్కాః ఖడ్గలోహమిషం మధు |
 ఆనన్త్యామైవ కల్పన్త్యై మున్యన్నాని చ సర్వశః || 3.౨౭౨||
 యత్కిం చిన్ మధునా మిశ్రం ప్రదద్యాత్తు త్రయోదశీమ్ |
 తదప్యక్షయమేవ స్యాద్వర్షాసు చ మఘాసు చ || 3.౨౭౩||
 ఆపి నః స కులే భూయాద్యో నో దద్యాత్త్రయోదశీమ్ |
 పాయసం మధుసర్పిర్భాణ్యం ప్రాకాచయే కుఙ్కరస్య చ || 3.౨౭౪||
 యద్యద్దదాతి విధివత్ప్రమ్యకృద్ధాసమన్వితః |
 తత్తత్పితృణాం భవతి పరత్రానన్తమక్షయమ్ || 3.౨౭౫||
 కృష్ణపక్షే దశమ్యాదౌ వర్ణయిత్వా చతుర్దశీమ్ |
 శ్రాధే ప్రశస్తాస్తిథయో యథైతా న తథైతరాః || 3.౨౭౬||
 యుక్షు కుర్వన్ దినర్షేషు సర్వాన్ కామాన్ సమక్షుతే |

అయుక్షు తు పితౄన్ సర్వాన్ ప్రజాం ప్రాప్నోతి పుష్కలామ్ || 3.౨౭౭||

యథా చైవాపరః పక్షః పూర్వపక్షాద్విశిష్యతే |

తథా శ్రాద్ధస్య పూర్వాహ్లాదపరాహ్లాో విశిష్యతే || 3.౨౭౮||

ప్రాచీనావీతినా సమ్యగపసవ్యమతస్త్రిణా |

పితౄమానిధనాత్కార్యం విధివద్ధర్భపాణినా || 3.౨౭౯||

రాత్రౌ శ్రాద్ధం న కుర్వీత రాక్షసీ కీర్తితా హి సా |

సంధ్యయోరుభయోశ్చైవ సూర్యే చైవాచిరౌదితే || 3.౨౮౦||

అనేన విధినా శ్రాద్ధం త్రిరబ్ధస్యైహ నిర్వపేత్ |

హేమన్త్రీప్యవర్షాసు పాఞ్చయజ్ఞకమన్వహమ్ || 3.౨౮౧||

న పైతృయజ్ఞయో హోమో తాకికేఽగ్నౌ విధీయతే |

న దర్శేన వినా శ్రాద్ధమాహితాగ్నేర్ద్విజన్మనః || 3.౨౮౨||

యదేవ తర్పయత్యద్భిః పితౄన్ స్నాత్వా ద్విజోత్తమః |

తేనైవ కృత్స్నమాప్నోతి పితృయజ్ఞక్రియాఫలమ్ || 3.౨౮౩||

వసూన్ వదన్తి తు పితౄన్ రుద్రాంశ్చైవ పితామహాన్ |

ప్రపితామహాంస్తథాఽదిత్యాన్ శ్రుతిరేషా సనాతనీ || 3.౨౮౪||

విఘ్నాశీ భవేన్నిత్యం నిత్యం వాఽమృతభోజనః |

విఘ్నో భుక్తశేషం తు యజ్ఞశేషం తథాఽమృతమ్ || 3.౨౮౫||

ఏతద్వోఽభిహితం సర్వం విధానం పాఞ్చయజ్ఞకమ్ |

ద్విజాతిముఖ్యవృత్తీనాం విధానం శ్రూయతామితి || 3.౨౮౬||

అధ్యాయ ౪

చతుర్థమాయుషో భాగముషిత్యాఽద్యం గురౌ ద్విజాః |

ద్వితీయమాయుషో భాగం కృతదారో గృహే వసేత్ || ౪.౧||

అద్రోహేణైవ భూతానామల్పద్రోహేణ వా పునః |

యా వృత్తిస్తాం సమాస్థాయ విప్రో జీవేదనాపది || ౪.౨||

యాత్రామాత్రప్రసిద్ధ్యర్థం స్వైః కర్మభిరగర్హితైః |

అక్లేశేన శరీరస్య కుర్వీత ధనసంఞ్చయమ్ || ౪.౩||

ఋతామృతాభ్యాం జీవేత్తు మృతేన ప్రమృతేన వా ।
 సత్యాన్మతాభ్యామపి వా న శ్వవృత్త్యా కదా చన ॥ ౪.౪॥
 ఋతముఞ్చశిలం జ్ఞేయమమృతం స్యాదయాచితమ్ ।
 మృతం తు యాచితం బైక్షం ప్రమృతం కర్షణం స్మృతమ్ ॥ ౪.౫॥
 సత్యాన్మృతం తు వాణిజ్యం తేన చైవాపి జీవ్యతే ।
 సేవా శ్వవృత్తిరాఖ్యాతా తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్ ॥ ౪.౬॥
 కుసూలధాన్యకో వా స్యాత్కుమ్భిధాన్యక ఏవ వా ।
 త్ర్యహేహికో వాఽపి భవేదశ్వస్తనిక ఏవ వా ॥ ౪.౭॥
 చతుర్ణామపి చైతేషాం ద్విజానాం గృహమేధినామ్ ।
 జ్ఞాయాన్ పరః పరో జ్ఞేయో ధర్మతో లోకజిత్తమః ॥ ౪.౮॥
 షట్కర్మైకో భవత్యేషాం త్రిభిరన్యః ప్రవర్తతే ।
 ద్వాభ్యామేకశ్చతుర్థస్తు బ్రహ్మసత్రేణ జీవతి ॥ ౪.౯॥
 వర్తయంశ్చ శిలౌఞ్చాభ్యామగ్నిహోత్రపరాయణః ।
 ఇష్టిః పారవాయణాస్త్రీయాః కేవలా నిర్వపేత్సదా ॥ ౪.౧౦॥
 న లోకవృత్తం వర్తేత వృత్తిహేతోః కథం చన ।
 అజిహ్మామశథాం శుద్ధాం జీవేద్బ్రాహ్మణజీవికామ్ ॥ ౪.౧౧॥
 సంతోషం పరమాస్థాయ సుఖార్థీ సంయతో భవేత్ ।
 సంతోషమూలం హి సుఖం దుఃఖమూలం విపర్యయః ॥ ౪.౧౨॥
 అతోఽన్యతమయా వృత్త్యా జీవంస్తు స్నాతకో ద్విజః ।
 స్వర్గాయుష్యయశస్యాని వ్రతాణీమాని ధారయేత్ ॥ ౪.౧౩॥ స్వర్గాయుష్య
 వేదోదితం స్వకం కర్మ నిత్యం కుర్యాదతన్ద్రితః ।
 తథి కుర్వన్ యథాశక్తి ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౪.౧౪॥
 నైహేతార్థాన్ ప్రసజ్జేన న విరుద్ధేన కర్మణా ।
 న విద్యమానేష్వర్థేషు నార్త్యామపి యతస్తతః ॥ ౪.౧౫॥ న కల్పమానేష్వర్థేషు
 ఇన్ద్రియార్థేషు సర్వేషు న ప్రసజ్జేత కామతః ।
 అతిప్రసక్తిం చైతేషాం మనసా సంనివర్తయేత్ ॥ ౪.౧౬॥
 సర్వాన్ పరిత్యజేదర్థాన్ స్వాధ్యాయస్య విరోధినః ।

యథా తథాఽధ్యాపయంస్తు సా హ్యస్య కృతకృత్యతా ॥ ౪.౧౭॥

వయసః కర్మణోఽర్థస్య శ్రుతస్యాభిజనస్య చ ।

వేషవాగ్బుద్ధిసారూప్యమాచరన్ విచరేదిహ ॥ ౪.౧౮॥

బుద్ధివృద్ధికరాణ్యాశు ధన్యాని చ హితాని చ ।

నిత్యం శాస్త్రాణ్యవేక్షేత నిగమాంశ్చైవ వైదికాన్ ॥ ౪.౧౯॥

యథా యథా హి పురుషః శాస్త్రం సమధిగచ్ఛతి ।

తథా తథా విజానాతి విజ్ఞానం చాస్య రోచతే ॥ ౪.౨౦॥

ఋషియజ్ఞం దేవయజ్ఞం భూతయజ్ఞం చ సర్వదా ।

నృయజ్ఞం పితృయజ్ఞం చ యథాశక్తి న హాపయేత్ ॥ ౪.౨౧॥

ఏతానేకే మహాయజ్ఞాన్ యజ్ఞశాస్త్రవిదో జనాః ।

అనీవామానాః సతతమిన్ద్రియేష్యేవ జహ్వతి ॥ ౪.౨౨॥

వాచ్యేకే జహ్వతి ప్రాణం ప్రాణే వాచం చ సర్వదా ।

వాచి ప్రాణే చ పశ్యన్తో యజ్ఞనిర్వృత్తిమక్షయామ్ ॥ ౪.౨౩॥

జ్ఞానేనైవాపరే విప్రా యజన్త్యేతైర్మఖైః సదా । యజన్తే తైర్మఖైః సదా

జ్ఞానమూలాం క్రియామేషాం పశ్యన్తో జ్ఞానచక్షుషా ॥ ౪.౨౪॥

అగ్నిహోత్రం చ జహుయాదాద్యస్తే ద్యునిశోః సదా ।

దర్శన చార్థమాసాన్తే పౌర్ణమాసేన వైవ హి ॥ ౪.౨౫॥

సస్యాన్తే నవసస్యేష్ట్యా తథార్తుఅన్తే ద్విజోఽధ్వరైః ।

పశునా త్వయసస్యాదౌ సమాన్తే సౌమికైర్మఖైః ॥ ౪.౨౬॥ అయనాన్తే తు సమాన్తే

నానిష్ట్యా నవసస్యేష్ట్యా పశునా చాగ్నిమాన్ ద్విజః ।

నవాన్నమద్యాత్మాంసం వా దీర్ఘమాయుర్జిజీవిషుః ॥ ౪.౨౭॥

నవేనానర్చితా హ్యస్య పశుహవ్యేన చాగ్నయః ।

ప్రాణానేవాత్సుమిచ్ఛన్తి నవాన్నామిషగర్ధినః ॥ ౪.౨౮॥

ఆసనాశనశయ్యాభిరద్భిర్మూలఫలేన వా ।

నాస్య కశ్చిద్వసేద్దేహే శక్తితోఽనర్చితోఽతిథిః ॥ ౪.౨౯॥

పాషణీనో వికర్మస్థాన్ బైడాలవ్రతికాన్ శరాన్ ।

హైతుకాన్ బకవృత్తీంశ్చ వాఙ్మోత్రేణాపి నార్చయేత్ ॥ ౪.౩౦॥

వేదవిద్యావ్రతస్నాతాంశ్రోత్రియాన్ గృహమేధినః ।
 పూజయేధవ్యకవ్యేన విపరీతాంశ్చ వర్జయేత్ ॥ ౪.౩౧॥
 శక్తితోఽపచమానేభ్యో దాతవ్యం గృహమేధినా ।
 సంవిభాగశ్చ భూతేభ్యః కర్తవ్యోఽనుపరోధతః ॥ ౪.౩౨॥
 రాజతో ధనమన్విచ్ఛేత్సంసీదన్ స్నాతకః క్షుధా ।
 యాజ్ఞ్యాన్వేవాసిన్ోర్వాఽపి న త్వన్యత ఇతి స్థితిః ॥ ౪.౩౩॥
 న సీదేత్స్నాతకో విప్రః క్షుధా శక్తః కథం చన ।
 న జిర్ణమలవద్వాసా భవేచ్ఛ విభవే సతి ॥ ౪.౩౪॥
 క్షప్తకేశనఖశ్మశ్రుర్దాస్తః శుక్లామృరః శుచిః ।
 స్వాధ్యాయే బైవ యుక్తః స్యాన్నిత్యమాత్మహితేషు చ ॥ ౪.౩౫॥
 వైణ్విం ధారయేద్వృష్టిం సోదకం చ కమణ్ణులుమ్ ।
 యజ్ఞోపవీతం వేదం చ శుభం రౌక్మే చ కుణ్ణలే ॥ ౪.౩౬॥
 నేక్షేతోద్వన్నమాదిత్యం నాస్తం యాస్తం కదా చన ।
 నోపస్పృష్టం న వారిస్థం న మధ్యం నభసో గతమ్ ॥ ౪.౩౭॥
 న లజ్ఘయేద్వత్సతన్త్రీం న ప్రధావేచ్ఛ వర్షతి ।
 న చోదకే నిరీక్షేత స్వరూపమితి ధారణా ॥ ౪.౩౮॥
 మృదం గాం దైవతం విప్రం ఘృతం మధు చతుష్పథమ్ ।
 ప్రదక్షిణాని కుర్వీత ప్రజ్ఞాతాంశ్చ వనస్పతీన్ ॥ ౪.౩౯॥
 నోపగచ్ఛేత్ప్రమత్తోఽపి స్త్రియమార్తవదర్శనే ।
 సమానశయనే బైవ న శయీత తయా సహ ॥ ౪.౪౦॥
 రజసాఽభిప్లుతాం నారీం నరస్య హ్యుపగచ్ఛతః ।
 ప్రజ్ఞా తేజో బలం చక్షురాయుశ్చైవ ప్రహీయతే ॥ ౪.౪౧॥
 తాం వివరయతస్తస్య రజసా సమభిప్లుతామ్ ।
 ప్రజ్ఞా తేజో బలం చక్షురాయుశ్చైవ ప్రవర్ధతే ॥ ౪.౪౨॥
 నాశ్చీయాద్ధార్మ్యయా సార్థం వైనామీక్షేత చాశ్చతీమ్ ।
 క్షువతీం జృమ్భమాణాం వా న చాసీనాం యథాసుఖమ్ ॥ ౪.౪౩॥
 నాజ్ఞాయన్తీం స్వకే నేత్రే న చాభ్యక్తామనావృతామ్ ।
 న పశ్యేత్ప్రసవన్తీం చ తేజస్కామో ద్విజోత్తమః ॥ ౪.౪౪॥

నాన్నమద్యాదేకవాసా న నగ్నః స్నానమాచరేత్ |
న మూత్రం పథి కుర్వీత న భస్మని న గోవ్రజే || ౪.౪౫||
న ఫాలకృష్టే న జలే న చిత్వాం న చ పర్వతే |
న జిర్ణదేవాయతనే న వల్మీకే కదా చన || ౪.౪౬||
న ససత్త్వేషు గర్దేషు న గచ్ఛన్నపి న స్థితః |
న నదీతీరమాసాద్య న చ పర్వతమస్తకే || ౪.౪౭||
వాయుఅగ్నివిప్రమాదిత్యమపః పశ్యంస్తథైవ గాః |
న కదా చన కుర్వీత విఙ్మాత్రస్య విసర్జనమ్ || ౪.౪౮||
తిరస్కృత్యోచ్చరేత్కాష్ఠోష్ఠపత్రతృణాదినా | తృణాది చ
నియమ్య ప్రయతో వాచం సంవీతాఙ్గోఽవగుణీతః || ౪.౪౯||
మూత్రోచ్చారసముత్సర్గం దివా కుర్యాదుదజ్ముఖః |
దక్షిణాఽభిముఖో రాత్రౌ సంధ్యాయోశ్చ యథా దివా || ౪.౫౦||
ఛాయాయామన్ధకారే వా రాత్రావహని వా ద్విజః |
యథాసుఖముఖః కుర్యాత్ప్రాణబాధభయేషు చ || ౪.౫౧||
ప్రత్యగ్నిం ప్రతినూర్యం చ ప్రతినోమోదకద్విజమ్ |
ప్రతిగు ప్రతివాతం చ ప్రజ్ఞా నశ్యతి మేహతః || ౪.౫౨|| ప్రతిగాం ప్రతివాతం
నాగ్నిం ముఖేనోపధమేన్నగ్నాం వైకేత చ స్త్రియమ్ |
నామేధ్యం ప్రక్షిపేదగ్నౌ న చ పాదౌ ప్రతాపయేత్ || ౪.౫౩||
అథస్తాన్నోపదధ్యాచ్చ న చైనమభిలఙ్ఘయేత్ |
న చైనం పాదతః కుర్యాన్న ప్రాణాబాధమాచరేత్ || ౪.౫౪||
నాశ్చీయాత్సంధివేలాయాం న గచ్ఛేన్నాపి సంవిశేత్ |
న చైవ ప్రలిఖేద్భూమిం నాత్మనోఽపహరేత్సృజమ్ || ౪.౫౫||
నాపు మూత్రం పురీషం వా ప్ఠీవనం వా సముత్సృజేత్ |
అమేధ్యలిప్తమన్యద్వా లోహితం వా విషాణి వా || ౪.౫౬||
నైకః సుప్యాత్సూన్యగౌహే న శ్రేయాంసం ప్రబోధయేత్ | శూన్యగృహే స్వప్యాన్
నోదక్యయాఽభిభాషేత యజ్ఞం గచ్ఛేన్న చావృతః || ౪.౫౭||

అగ్న్యగారే గవాం గోష్ఠే బ్రాహ్మణానాం చ సంనిధౌ ।
 స్వాధ్యాయే భోజనే చైవ దక్షిణం పాణిముద్ధరేత్ ॥ ౪.౫౮॥
 న వారయేద్ధాం ధయస్తీం న చాచక్షీత కస్య చిత్ ।
 న దీప్స్త్వాయుధం దృష్ట్వా కస్య చిద్ధర్మయేద్బుధః ॥ ౪.౫౯॥
 నాధర్మికే వసేద్ధ్రామే న వ్యాధిబహులే భృశమ్ ।
 వైకః ప్రవద్యేతాధ్వానం న చిరం పర్వతే వసేత్ ॥ ౪.౬౦॥
 న శూద్రరాజ్యే నివసేన్నాధార్మికజనావృతే ।
 న పాషణీగణాక్రాంతే నోపస్పృటేఽన్యజైర్నుభిః ॥ ౪.౬౧॥
 న భుజ్జీతోద్ధృతస్నేహం నాతిసౌహిత్యమాచరేత్ ॥
 నాతిప్రగే నాతిసాయం న సాయం ప్రాతరాశితః ॥ ౪.౬౨॥
 న కుర్వీత వృథాచేష్టాం న వార్యజ్జులినా పిబేత్ ।
 నోత్పక్లే భక్షయేద్భుక్త్యాన్న జాతు స్యాత్కుతూహలీ ॥ ౪.౬౩॥
 న నృత్యేదథ వా గాయేన్న వాదిత్రాణి వాదయేత్ । న నృత్యేన్నైవ గాయేచ్ఛ న వాదిత్రాణి
 వాదయేత్)
 నాస్ఫోటయేన్న చ క్వేడేన్న చ రక్తో విరావయేత్ ॥ ౪.౬౪॥ న చ రక్తో విరోధయేత్
 న పాదౌ ధావయేత్కాన్యే కదా చిదపి భాజనే ।
 న భిన్నభాణ్ణే భుజ్జీత న భావప్రతిదూషితే ॥ ౪.౬౫॥
 ఉపాసహౌ చ వాసశ్చ ధృతమన్యైర్ను ధారయేత్ ।
 ఉపవీతమలక్మారం స్రజం కరకమేవ చ ॥ ౪.౬౬॥
 నావినీతైర్భజేద్ధుర్వైర్ను చ క్షుధ్వాస్యధిపీడితైః । నావినీతైర్వ్రజేద్)
 న భిన్నశ్శృణ్ణాక్షిఖురైర్ను వాలధివిరూపితైః ॥ ౪.౬౭॥
 వినీతైస్తు వ్రజేన్నిత్యమాశుగైర్లక్షణాన్నితైః ।
 వర్ణరూపోపసమ్నయైః ప్రతోదేనాతుదన్ భృశమ్ ॥ ౪.౬౮॥ ప్రతోదేనాక్షిపన్
 బాలాతపః ప్రేతధూమో వర్ణ్యం భిన్నం తథాఽసనమ్ ।
 న ఛిన్ద్యాన్నఖరోమాణి దన్తైర్నోత్పాటయేన్నఖాన్ ॥ ౪.౬౯॥ న చిచ్ఛ్వాన్
 న మృత్తోష్ఠం చ మృద్నీయాన్న ఛిన్ద్యాత్కరజైస్తుణమ్ । చిచ్ఛ్వాత్
 న కర్మ నిష్ఫలం కుర్యాన్నాయత్యామసుఖోదయమ్ ॥ ౪.౭౦॥

లోష్ఠమర్దీ తృణచ్ఛేదీ నఖఖాదీ చ యో నరః ।
 స వినాశం వ్రజత్యాశు సూచకాఽశుచిరేవ చ ॥ ౪.౭౧॥ సూచకోఽశుచిరేవ చ
 న విగర్హ్య కథాం కుర్యాద్భూహిర్మాత్యం న ధారయేత్ । న విగృహ్య కథాం కుర్యాద్
 గవాం చ యానం పృష్ఠేన సర్వదైవ విగర్హితమ్ ॥ ౪.౭౨॥
 అద్వారేణ చ నాతీయాద్ధామం వా వేశ్య వాఽవృతమ్ ।
 రాత్రౌ చ వృక్షమూలాని దూరతః పరివర్ణయేత్ ॥ ౪.౭౩॥
 నాక్షైర్దీవ్యేత్కదా చిత్తు స్వయం నోపానహౌ హరేత్ ।
 శయనస్థో న భుజ్జీత న పాణిస్థం న చాసనే ॥ ౪.౭౪॥
 సర్వం చ తిలసమ్బద్ధం నాద్యాదస్తమితే రవౌ ।
 న చ నగ్నః శయితైహ న చోచ్ఛిష్టః క్వ చిద్యజేత్ ॥ ౪.౭౫॥
 ఆర్ద్రపాదస్తు భుజ్జీత నార్ద్రపాదస్తు సంవిశేత్ ।
 ఆర్ద్రపాదస్తు భుజ్జానో దీర్ఘమాయురవాప్నుయాత్ ॥ ౪.౭౬॥
 అచక్షుర్విషయం దుర్గం న ప్రపద్యేత కర్హి చిత్ ।
 న విణ్మాత్రముదీక్షేత న బాహుభ్యాం నదీం తరేత్ ॥ ౪.౭౭॥
 అధిష్ఠేన్న కేశాంస్తు న భస్మాస్థికపాలికాః ।
 న కార్పాస్థాస్థి న తుషాన్ దీర్ఘమాయుర్జిజీవిషుః ॥ ౪.౭౮॥
 న సంవసేచ్ఛ పతితైర్న చాణ్ణాలైర్న పుల్కసైః ।
 న మూర్ఛైర్నావలిప్తైశ్చ నాన్యైర్నాన్యైవసాయభిః ॥ ౪.౭౯॥
 న శూద్రాయ మతిం దద్యాన్నోచ్ఛిష్టం న హవిష్కృతమ్ ।
 న చాస్యోపదిశేద్ధర్మం న చాస్య వ్రతమాదిశేత్ ॥ ౪.౮౦॥
 యో హ్యస్య ధర్మమాచష్టే యశ్చైవాదిశతి వ్రతమ్ ।
 సోఽసంవృతం నామ తమః సహ తేనైవ మజ్జతి ॥ ౪.౮౧॥
 న సంహతాభ్యాం పాణిభ్యాం కణ్ఠాయేదాత్మనః శిరః ।
 న స్పృశేచ్ఛైతదుచ్ఛిష్టో న చ స్నాయాద్వినా తతః ॥ ౪.౮౨॥
 కేశగ్రహాన్ ప్రహారాంశ్చ శిరస్యేతాన్ వివర్ణయేత్ ।
 శిరఃస్నాతశ్చ తైలేన నాఙ్గం కిం చిదపి స్పృశేత్ ॥ ౪.౮౩॥
 న రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్ణీయాదరాజన్యప్రసూతితః ।

సూనాచక్రధ్వజవతాం వేశేనైవ చ జీవతామ్ || ౪.౮౪||

దశసూనాసమం చక్రం దశచక్రసమో ధ్వజః |

దశధ్వజసమో వేశో దశవేశసమో నృపః || ౪.౮౫||

దశ సూణాసహస్రాణి యో వాహయతి సౌనికః |

తేన తుల్యః స్మృతో రాజా ఘోరస్తస్య ప్రతిగ్రహః || ౪.౮౬||

యో రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్లాతి లుబ్ధస్యాచ్ఛాస్త్రవర్తినః |

స పర్యాయేణ యాతీమాన్సరకానేకవింశతిమ్ || ౪.౮౭||

తామిస్తమన్ధతామిస్తం మహారౌరవరౌరవౌ |

నరకం కాలసూత్రం చ మహానరకమేవ చ || ౪.౮౮||

సంజ్ఞీవనం మహావీచిం తపనం సమ్ప్రతాపనమ్ |

సంహాతం చ సకాకోలం కుడ్యలం ప్రతిమూర్తికమ్ || ౪.౮౯|| పూతిమృత్తికం

లోహశక్కుం ఋజిషం చ పన్థానం శాల్మలీం నదీమ్ |

అసిపత్రవనం చైవ లోహదారకమేవ చ || ౪.౯౦||

పతద్విదన్తో విద్వాంసో బ్రాహ్మణా బ్రహ్మవాదినః |

న రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్లాన్తి ప్రేత్య శ్రేయోఽభికాఙ్క్షిణః || ౪.౯౧||

బ్రాహ్మే ముహూర్తే బుధ్యేత ధర్మార్థౌ చానుచిన్తయేత్ |

కాయక్లేశాంశ్చ తన్మూలాన్ వేదతత్త్వార్థమేవ చ || ౪.౯౨||

ఉత్థాయావశ్యకం కృత్వా కృతశౌచః సమాహితః |

పూర్వాం సంధ్యాం జపంస్త్రీఘ్నేత్స్వికాలే చాపరాం చిరమ్ || ౪.౯౩||

ఋషయో దీర్ఘసంధ్యత్వాద్దీర్ఘమాయురవాప్నుయః |

ప్రజ్ఞాం యశశ్చ కీర్తిం చ బ్రహ్మవర్చసమేవ చ || ౪.౯౪||

శ్రావణ్యాం ప్రౌష్ఠపద్యాం వాఽప్యుపాకృత్య యథావిధి |

యుక్తశ్చన్దాంస్యధీయాత మాసాన్ విప్రోఽర్ధపంచమాన్ || ౪.౯౫||

పుష్యే తు ఛన్దసాం కుర్యాద్బృహిరుత్సర్జనం ద్విజః |

మాఘశుక్లస్య వా ప్రాప్తే పూర్వాఘ్నే ప్రథమేఽహని || ౪.౯౬||

యథాశాస్త్రం తు కృత్వైవముత్సర్గం ఛన్దసాం బహిః |

విరమేత్పక్షిణీం రాత్రిం తదేవైకమహర్నిశమ్ || ౪.౯౭||

అత ఊర్ధ్వం తు ఛన్దాంసి శుక్లేషు నియతః పఠేత్ |
 వేదాఙ్గాని చ సర్వాణి కృష్ణపక్షేషు సమ్పుఠేత్ || ౪.౯౮||
 నావిస్పష్టమధీయాత న శూద్రజనసన్నిధౌ |
 న నిశాన్తే పరిశ్రాన్తో బ్రహ్మధీత్య పునః స్వపేత్ || ౪.౯౯||
 యథోదితేన విధినా నిత్యం ఛన్దస్కృతం పఠేత్ |
 బ్రహ్మ ఛన్దస్కృతం చైవ ద్విజో యుక్తో హ్యనాపది || ౪.౧౦౦||
 ఇమాన్నిత్యమనధ్యాయానధీయానో వివర్ణయేత్ |
 అధ్యాపనం చ కుర్వాణః శిష్యాణాం విధిపూర్వకమ్ || ౪.౧౦౧||
 కర్ణశవేఽనిలే రాత్రౌ దివా పాంసుసమూహనే |
 ఏతో వర్షాస్వనధ్యాయావధ్యాయజ్ఞాః ప్రచక్షతే || ౪.౧౦౨||
 విద్యుత్ప్రనితవర్షేషు మహోల్కానాం చ సమ్ప్రవే |
 ఆకాలికమనధ్యాయమేతేషు మనురబ్రవీత్ || ౪.౧౦౩||
 ఏతాంస్త్యభ్యుదితాన్ విద్యాద్యదా ప్రాదుష్కృతాగ్నిషు |
 తదా విద్యాదనధ్యాయమనృతౌ చాభ్రదర్శనే || ౪.౧౦౪||
 నిర్ఘాతే భూమిచలనే జ్యోతిషాం చోపసర్జనే |
 ఏతానాకాలికాన్ విద్యాదనధ్యాయాన్ ఋతావపి || ౪.౧౦౫||
 ప్రాదుష్కృతేష్వగ్నిషు తు విద్యుత్ప్రనితనిఃస్వనే |
 సజ్యోతిః స్యాదనధ్యాయః శేషే రాత్రౌ యథా దివా || ౪.౧౦౬||
 నిత్యానధ్యాయ ఏవ స్యాద్ధ్యమేషు నగరేషు చ |
 ధర్మవైపుణ్యకామానాం పూతిగన్ధే చ సర్వదా || ౪.౧౦౭|| సర్వశః
 అన్తర్గతశవే గ్రామే వృషలస్య చ సన్నిధౌ |
 అనధ్యాయో రుద్యమానే సమవాయే జనస్య చ || ౪.౧౦౮||
 ఉదకే మధ్యరాత్రే చ విణ్ముత్రస్య విసర్జనే |
 ఉచ్ఛిష్టః శ్రాద్ధభుక్తైవ మనసాఽపి న చిన్తయేత్ || ౪.౧౦౯||
 ప్రతిగృహ్య ద్విజో విద్వానేకోద్దిష్టస్య కేతనమ్ |
 ఏకోద్దిష్టనికేతనమ్ త్ర్యహం న కీర్తయేద్బ్రహ్మ రాజ్ఞో రాహోశ్చ సూతకే || ౪.౧౧౦||
 యావదేకానుదిష్టస్య గన్ధో లేపశ్చ తిష్ఠతి |
 ఏప్రస్య విదుషో దేహే తావద్బ్రహ్మ న కీర్తయేత్ || ౪.౧౧౧||

శయానః ప్రాథపాదశ్చ కృత్వా చైవావసక్తికామ్ ।
 నాధీయాతామిషం జగ్ధ్వా సూతకాన్నాద్యమేవ చ ॥ ౪.౧౧౨॥
 సీహారే బాణశబ్దే చ సంధ్యయోరేవ చోభయోః ।
 అమావాస్యాచతుర్దశ్యోః పౌర్ణమాస్యైష్టకాసు చ ॥ ౪.౧౧౩॥
 అమావాస్యా గురుం హన్తి శిష్యం హన్తి చతుర్దశీ ।
 బ్రహ్మోష్టకపౌర్ణమాస్యా తస్మాత్తాః పరివర్జయేత్ ॥ ౪.౧౧౪॥
 పాంసువరే దిశాం దాహే గోమాయువిరుతే తథా ।
 శ్వఖరోష్ఠ్యే చ రువతి పక్ష్యే చ న పరేద్విజః ॥ ౪.౧౧౫॥
 నాధీయాత శ్మశానాన్తే గ్రామాన్తే గోవ్రజేఽపి వా ।
 వసిత్యా మైథునం వాసః శ్రాద్ధికం ప్రతిగృహ్య చ ॥ ౪.౧౧౬॥
 ప్రాణి వా యది వాఽప్రాణి యత్కించిత్యాద్ధికం భవేత్ ।
 తదాలభ్యాప్యనధ్యాయః పాణ్యాస్యో హి ద్విజః స్మృతః ॥ ౪.౧౧౭॥
 చోరైరుపద్రుతే గ్రామే సమ్భృమే చాగ్నికారితే ।
 చోరైరుపప్లతే సమ్భృమే ఆకాలికమనధ్యాయం విద్యాత్సర్వాద్భుతేషు చ ॥ ౪.౧౧౮॥
 ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే త్రిరాత్రం క్షేపణం స్మృతమ్ ।
 అష్టకాసు త్వహోరాత్రం ఋత్వంతాసు చ రాత్రిషు ॥ ౪.౧౧౯॥
 నాధీయాతాశ్వమారూఢో న వృక్షం న చ హస్తినమ్ ।
 న నావం న ఖరం నోష్ఠ్యం వైరిణస్థో న యానగః ॥ ౪.౧౨౦॥
 న వివాదే న కలహే న సేనాయాం న సజ్గరే ।
 న భుక్తమాత్రే నాజీరే న వమిత్యా న శుక్తకే ॥ ౪.౧౨౧॥
 అతిథిం చాననుజ్ఞాప్య మారుతే వాతి వా భృశమ్ ।
 రుధిరే చ స్రుతే గాత్రాత్సన్త్రేణ చ పరిక్షతే ॥ ౪.౧౨౨॥
 సామధ్వనావృగ్యజషీ నాధీయాత కదా చన ।
 వేదస్యాధీత్య వాఽప్యన్తమారణ్యకమధీత్య చ ॥ ౪.౧౨౩॥
 ఋగ్వేదో దేవదైవతోయ జర్వేదస్తు మానుషః ।
 సామవేదః స్మృతః పితృస్త్సాత్తస్యాశుచిర్వనిః ॥ ౪.౧౨౪॥
 ఏతద్విద్వన్తో విద్వాంసస్త్రయానిష్కర్షమన్వహమ్ ।

క్రమతః పూర్వమభ్యస్య పశ్చాద్వేదమధీయతే || ౪.౧౨౫||
 పశుమణ్డూకమార్జారశ్వసర్పనకులాఖుభిః |
 అస్తరాగమనే విద్యాదనధ్యాయమహర్షిశమ్ || ౪.౧౨౬ ||
 ద్వావేవ వర్జయేన్నిత్యమనధ్యాయౌ ప్రయత్నతః |
 స్వాధ్యాయభూమిం చాశుద్ధమాత్మానం చాశుచిం ద్విజః || ౪.౧౨౭||
 అమావాస్యమష్టమీం చ పౌర్ణమాసీం చతుర్దశీమ్ |
 బ్రహ్మచారీ భవేన్నిత్యమప్యర్తౌ స్నాతకో ద్విజః || ౪.౧౨౮||
 న స్నానమాచరేద్భుక్త్వా నాతురో న మహానిశి |
 న వాసోభిః సహజస్రం నావిజ్ఞాతే జలాశయే || ౪.౧౨౯||
 దేవతానాం గురో రాజ్ఞః స్నాతకాచార్యయోస్తథా |
 నాక్రామేత్కామతశ్చాయాం బభ్రుణో దీక్షితస్య చ || ౪.౧౩౦||
 మధ్యందినేఽర్ధరాత్రే చ శ్రాద్ధం భుక్త్వా చ సామిషమ్ |
 సంధ్యయోరుభయోశ్చైవ న సేవేత చతుష్పథమ్ || ౪.౧౩౧||
 ఉద్వర్తనమపస్నానం విణ్మూత్రే రక్తమేవ చ |
 శ్లేశ్మనిష్ఠ్యతవాంతాని నాధితిష్ఠేత్తు కామతః || ౪.౧౩౨||
 వైరిణం నోపసేవేత సహాయం చైవ వైరిణః |
 అధార్మికం తస్కరం చ పరస్యైవ చ యోషితమ్ || ౪.౧౩౩||
 న హీదృశమనాయుష్యం లోకే కిం చన విద్యతే |
 యాదృశం పురుషస్యేహ పరదారోపసేవనమ్ || ౪.౧౩౪||
 క్షత్రియం చైవ సర్పం చ బ్రాహ్మణం చ బహుశ్రుతమ్ |
 నావమన్యేత వై భూష్ణః కృశానపి కదా చన || ౪.౧౩౫||
 ఏతత్త్రయం హి పురుషం నిర్దహేదవమానితమ్ |
 తస్మాదేతత్త్రయం నిత్యం నావమన్యేత బుద్ధిమాన్ || ౪.౧౩౬||
 నాత్మానమవమన్యేత పుర్వాభిరసమృద్ధిభిః |
 ఆ మృత్యోః శ్రియమన్విచ్ఛన్నైనాం మన్యేత దుర్లభామ్ || ౪.౧౩౭||
 సత్యం బ్రూయాత్ప్రియం బ్రూయాన్న బ్రూయాత్సత్యమప్రియమ్ |
 ప్రియం చ నాన్యతం బ్రూయాదేష ధర్మః సనాతనః || ౪.౧౩౮||

భద్రం భద్రమితి బ్రూయాద్భద్రమిత్యేవ వా వదేత్ |
 శుష్కవైరం వివాదం చ న కుర్యాత్కేన చిత్సహ || ౪.౧౩౯ ||
 నాతికల్యం నాతిసాయం నాతిమధ్యందినే స్థితే |
 నాజ్ఞాతేన సమం గచ్ఛేన్నైకో న వృషతైః సహ || ౪.౧౪౦ ||
 హీనాజ్ఞానతిరిక్తాజ్ఞాన్ విద్యాహీనాన్ వయోఽధికాన్ | వయోఽతిగాన్
 రూపద్రవిణహీనాంశ్చ జాతిహీనాంశ్చ నాక్షిపేత్ || ౪.౧౪౧ || రూపద్రవ్యహీనాంశ్చ
 న స్పృశేత్పాణినోచ్ఛిష్టో విప్రో గోబ్రాహ్మణానలాణ్ |
 న చాపి పశ్యేదశుచిః సుస్థో జ్యోతిర్గణాన్ దివా || ౪.౧౪౨ || స్వస్థో జ్యోతిర్గణాన్ దివి
 స్పృష్టైవతానశుచిర్నిత్యమద్భిః ప్రాణానుపస్పృశేత్ |
 గాత్రాణి వైవ సర్వాణి నాభిం పాణితలేన తు || ౪.౧౪౩ ||
 అనాతురః స్వాని ఖాని న స్పృశేదనిమిత్తతః |
 రోమాణి చ రహస్యాని సర్వాణ్యేవ వివర్జయేత్ || ౪.౧౪౪ ||
 మగ్గలాచారయుక్తః స్వాత్ప్రయతాత్మా జితేన్ద్రియః |
 జపేచ్ఛ జుహుయాచ్ఛైవ నిత్యమగ్నిమతన్ద్రితః || ౪.౧౪౫ ||
 మగ్గలాచారయుక్తానాం నిత్యం చ ప్రయతాత్మనామ్ |
 జపతాం జుహ్వతాం చైవ వినిపాతో న విద్యతే || ౪.౧౪౬ ||
 వేదమేవాభ్యసేన్నిత్యం యథాకాలమతన్ద్రితః | వేదమేవ జపేన్
 తం హ్యస్యాహుః పరం ధర్మముపధర్మోఽన్య ఉచ్యతే || ౪.౧౪౭ ||
 వేదాభ్యాసేన సతతం శౌచేన తపనైవ చ |
 అద్రోహణ చ భూతానాం జాతిం స్మరతి పౌర్వికీమ్ || ౪.౧౪౮ ||
 పౌర్వికీం సంస్మరన్ జాతిం బ్రహ్మైవాభ్యస్యతే పునః | ద్విజః
 బ్రహ్మైవాభ్యసేన వాజస్రమనన్తం సుఖమశ్నుతే || ౪.౧౪౯ ||
 సావిత్రాన్ శాన్తిహోమాంశ్చ కుర్యాత్పర్వసు నిత్యశః | సావిత్రాన్ శాన్తిహోమాంశ్
 పితౄంశ్చైవాష్టకాస్వరేన్నిత్యమన్వష్టకాసు చ || ౪.౧౫౦ ||
 దూరాదావసథాన్ మూత్రం దూరాత్పాదావసేచనమ్ |
 ఉచ్ఛిష్టాన్ననిషేకం చ దూరాదేవ సమాచరేత్ || ౪.౧౫౧ ||
 మైత్రం ప్రసాధనం స్నానం దన్తధావనమజ్ఞానమ్ |

పూర్వాహ్లా ఏవ కుర్వీత దేవతానాం చ పూజనమ్ || ౪.౧౫౨||

దైవతాన్యభిగచ్ఛేత్తు ధార్మికాంశ్చ ద్విజోత్తమాన్ |

ఈశ్వరం చైవ రక్షార్థం గురూనేవ చ పర్వసు || ౪.౧౫౩||

అభివాదయేదప్యర్థాంశ్చ దద్యాచ్చైవాసనం స్వకమ్ |

కృతాజ్ఞులిరుపాసీత గచ్ఛతః పృష్ఠతోఽన్వియాత్ || ౪.౧౫౪||

శ్రుతిస్మృత్యోదితం సమ్యగ్ం నిబద్ధం స్వేషు కర్మసు |

ధర్మమూలం నిషేవేత సదాచారమతస్త్రితః || ౪.౧౫౫||

ఆచారాల్లభతే హ్యాయురాచారాదీప్సితాః ప్రజాః |

ఆచారాద్ధనమక్షయ్యమాచారో హస్త్యలక్షణమ్ || ౪.౧౫౬||

దురాచారో హి పురుషో లోకే భవతి నిన్దితః |

దుఃఖభాగీ చ సతతం వ్యాధితోఽల్పాయురేవ చ || ౪.౧౫౭||

సర్వలక్షణహీనోఽపి యః సదాచారవాన్సరః |

శ్రద్ధధానోఽనసూయశ్చ శతం వర్షాణి జీవతి || ౪.౧౫౮||

యద్యత్పురవశం కర్మ తత్తద్యత్సేన వర్జయేత్ ||

యద్యదాత్మవశం తు స్యాత్తత్తత్సేవేత యత్నతః || ౪.౧౫౯||

సర్వం పరవశం దుఃఖం సర్వమాత్మవశం సుఖమ్ |

ఏతద్విద్యాత్సమాసేన లక్షణం సుఖదుఃఖయోః || ౪.౧౬౦||

యత్కర్మ కుర్వతోఽస్య స్యాత్పరితోషోఽస్తరాత్మనః |

తత్ప్రయత్సేన కుర్వీత విపరీతం తు వర్జయేత్ || ౪.౧౬౧||

ఆచార్యం చ ప్రవక్తారం పితరం మాతరం గురుమ్ |

న హింస్యాద్భ్రాహ్మణ్యాణాన్ గాశ్చ సర్వాంశ్చైవ తపస్వినః || ౪.౧౬౨||

నాస్తిక్యం వేదనిన్దాం చ దేవతానాం చ కుత్సనమ్ |

ద్వేషం దమ్భం చ మానం చ క్రోధం తైక్ష్ణ్యం చ వర్జయేత్ || ౪.౧౬౩|| ద్వేషం స్తమ్భం చ

పరస్య దణ్డం నోద్యచ్ఛేత్కృద్ధో వైనం నిపాతయేత్ |

అన్యత్ర పుత్రాత్కిష్యాద్వా శిష్ట్యర్థం తాడయేత్తు తౌ || ౪.౧౬౪||

బ్రాహ్మణాయావగుర్వైవ ద్విజాతిర్వధకామ్యయా |

శతం వర్షాణి తామినే నరకే పరివర్తతే || ౪.౧౬౫||

తాడయిత్వా తృణేనాపి సంరమ్భాత్మతిపూర్వకమ్ |
 ఏకవింశతీమాజాతీః పాపయోనిషు జాయతే || ౪.౧౬౬ ||
 అయుధ్యమానస్యోత్పాద్య బ్రాహ్మణస్యోస్సగజ్జతః |
 దుఃఖం సుమహదాప్నోతి ప్రేత్యాప్రాజ్ఞతయా నరః || ౪.౧౬౭ ||
 శోణితం యావతః పాంసూన్ సజ్గుహ్లాతి మహీతలాత్ |
 తావతోఽబ్ధానముత్రావ్యైః శోణితోత్పాదకోఽద్యతే || ౪.౧౬౮ ||
 న కదా చిద్విజే తస్మాద్విద్వానవగురేదపి |
 న తాడయేత్తుణేనాపి న గాత్రాత్సావయేదస్యక్ || ౪.౧౬౯ ||
 అధార్మికో నరో యో హి యస్య చాప్యన్వతం ధనమ్ |
 హింసారతశ్చ యో నిత్యం వైహాసౌ సుఖమేధతే || ౪.౧౭౦ || హింసారతిశ్
 న సీదన్నపి ధర్మేణ మనోఽధర్మే నివేశయేత్ |
 అధార్మికానాం పాపానామాశు పశ్యన్ విపర్యయమ్ || ౪.౧౭౧ ||
 నాధర్మశ్చరితో లోకే సద్యః ఫలతి గౌరివ |
 శ్వైరౌవర్త్యమానస్తు కర్తుర్మూలాని కృన్వతి || ౪.౧౭౨ ||
 యది నాత్మని పుత్రేషు న చేతుప్త్రేషు నప్తుషు |
 న త్వేవ తు కృతోఽధర్మః కర్తుర్భవతి నిష్ఫలః || ౪.౧౭౩ ||
 అధర్మేణైధతే తావత్తతో భద్రాణి పశ్యతి |
 తతః సపత్నాన్ జయతి సమూలస్తు వినశ్యతి || ౪.౧౭౪ ||
 సత్యధర్మార్మ్యవృత్తేషు శౌచే చైవారమేత్సదా |
 శిష్యాంశ్చ శిష్యాధర్మేణ వాచ్ బాహూదరసంయతః || ౪.౧౭౫ ||
 పరిత్యజేదర్థకామౌ యౌ స్యాతాం ధర్మవర్జితౌ |
 ధర్మం చాప్యసుఖోదర్కం లోకసంక్రృష్టమేవ చ || ౪.౧౭౬ ||
 న పాణిపాదచపలో న నేత్రచపలోఽన్యజుః |
 న స్యాద్వాక్చపలశ్చైవ న పరద్రోహకర్మధీః || ౪.౧౭౭ ||
 యేనాస్య పితరో యాతా యేన యాతాః పితామహాః |
 తేన యాయాత్సతాం మార్గం తేన గచ్ఛన్న రిష్యతి || ౪.౧౭౮ ||
 ఋత్విక్పురోహితాచావ్యైర్మాతులాతిథిసంశ్రితైః |

బాలవృద్ధాతురైర్వైద్యైర్జాతిసమ్బన్ధిబాన్ధవైః ॥ ౪.౧౭౯ ॥
 మాతాపితృభ్యాం జామీభిర్భ్రాత్రా పుత్రేణ భార్యయా ।
 దుహిత్రా దాసవరేణ వివాదం న సమాచరేత్ ॥ ౪.౧౮౦ ॥
 ఏతైర్వివాదాన్ సంత్యజ్య సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
 ఏతైర్జితైశ్చ జయతి సర్వాన్లోకానిమాన్ గృహీ ॥ ౪.౧౮౧ ॥
 ఆచార్యో బ్రహ్మలోకైశః ప్రాజాపత్యే పితా ప్రభుః ।
 అతిథిస్త్విన్ద్యలోకేశో దేవలోకస్య చర్షిజః ॥ ౪.౧౮౨ ॥
 జామయోఽస్పరసాం లోకే వైశ్వదేవస్య బాన్ధవాః ।
 సమ్బన్ధినో హ్యపాం లోకే పృథివ్యాం మాతృమాతుతౌ ॥ ౪.౧౮౩ ॥
 ఆకాశేశాస్తు విజ్ఞేయా బాలవృద్ధకృశాతురాః ।
 భ్రాతా జ్యేష్ఠః సమః పిత్రా భార్యా పుత్రః స్వకా తనుః ॥ ౪.౧౮౪ ॥
 ఛాయా స్వో దాసవర్గశ్చ దుహితా కృపణం పరమ్ ।
 తస్మాదేతైరధిక్షిప్తః సహేతాసజ్జ్వరః సదా ॥ ౪.౧౮౫ ॥
 ప్రతిగ్రహసమర్థోఽపి ప్రసజ్గం తత్ర వర్ణయేత్ ।
 ప్రతిగ్రహేణ హ్యస్యాశు బ్రాహ్మం తేజః ప్రశామ్యతి ॥ ౪.౧౮౬ ॥
 న ద్రవ్యాణామవిజ్ఞాయ విధిం ధర్మ్యం ప్రతిగ్రహే ।
 ప్రాజ్ఞః ప్రతిగ్రహం కుర్యాదవసీదన్నపి క్షుధా ॥ ౪.౧౮౭ ॥
 హిరణ్యం భూమిమశ్వం గామన్నం వాసస్త్రీలాన్ ఘృతమ్ ।
 ప్రతిగృహ్ణాన్నవిద్వాంస్తు భస్మీభవతి దారువత్ ॥ ౪.౧౮౮ ॥
 హిరణ్యమాయురన్నం చ భూర్గోశ్చాప్యోషతస్తనుమ్ ।
 అశ్వశ్చక్షుస్త్యచం వాసో ఘృతం తేజస్త్రీలాః ప్రజాః ॥ ౪.౧౮౯ ॥
 అతపాస్త్యనధీయానః ప్రతిగ్రహారుచిర్షిజః ।
 అమ్భస్యశ్మప్లవేనైవ సహ తేనైవ మజ్జతి ॥ ౪.౧౯౦ ॥
 తస్మాదవిద్వాన్ బిభియాద్యస్మాత్తస్మాత్ప్రతిగ్రహాత్ ।
 స్వల్పకేనాప్యవిద్వాన్ హి పజ్కే గౌరివ సీదతి ॥ ౪.౧౯౧ ॥
 న వార్యపి ప్రయచ్ఛేత్తు బైడాలవ్రతికే ద్విజే ।
 న బకవ్రతికే పాపే నావేదవిధి ధర్మవిత్ ॥ ౪.౧౯౨ ॥

త్రిష్యవ్యేతేషు దత్తం హి విధినాఽప్యర్జితం ధనమ్ |
 దాతుర్భవత్యనర్థాయ పరత్రాదాతురేవ చ || ౪.౧౯౩||
 యథా ప్లవేనోపతేన నిమజ్జత్యుదకే తరన్ |
 తథా నిమజ్జతోఽధస్తాదజ్ఞో దాతృప్రతీచ్ఛకౌ || ౪.౧౯౪||
 ధర్మధ్వజీ సదా లుభశ్చాద్మీకో లోకదమ్భకః ||
 బైడాలవ్రతికో జ్ఞేయో హింస్రః సర్వాభినంధకః || ౪.౧౯౫||
 అధోద్వష్టిర్నైష్కృతికః స్వార్థసాధనతత్పరః |
 శరో మిథ్యావినీతశ్చ బకవ్రతచరో ద్విజః || ౪.౧౯౬||
 యే బకవ్రతినో విప్రా యే చ మార్జారలిక్కినః |
 తే పతన్త్యన్తామిస్తే తేన పాపేన కర్మణా || ౪.౧౯౭||
 న ధర్మస్యాపదేశేన పాపం కృత్వా వ్రతం చరేత్ |
 వ్రతేన పాపం ప్రచ్ఛాద్య కుర్వన్ స్త్రీశూద్రదమ్భనమ్ || ౪.౧౯౮||
 ప్రేత్యేహా చేదృశా విప్రా గర్హ్యచై బ్రహ్మవాదిభిః |
 ఛద్మనా చరితం యచ్ఛ వ్రతం రక్షాంసి గచ్ఛతి || ౪.౧౯౯||
 అలిక్ష్ణీ లిక్ష్ణవేషేణ యో వృత్తిముపజీవతి |
 స లిక్ష్ణినాం హరత్యేనస్త్రిర్యగ్యోనౌ చ జాయతే || ౪.౨౦౦||
 పరకీయనిపానేషు న స్నాయాధి కదా చన | స్నాయాచ్ఛ కదా చన
 నిపానకర్తుః స్నాత్వా తు దుష్కృతాంశేన లిప్యతే || ౪.౨౦౧||
 యానశయ్యాఽఽసనాన్యస్య కూపోద్యానగృహాణి చ |
 అదత్తాన్యపయుజ్ఞాన ఏనసః స్యాత్తురీయభాక్ || ౪.౨౦౨||
 నదీషు దేవఖాతేషు తడాగేషు సరఃసు చ |
 స్నానం సమాచరేన్నిత్యం గర్తవ్రవణేషు చ || ౪.౨౦౩||
 యమాన్ సేవేత సతతం న నిత్యం నియమాన్ బుధః |
 యమాన్ పతత్యకుర్వాణో నియమాన్ కేవలాన్ భజన్ || ౪.౨౦౪||
 నాశ్రోత్రియతతే యజ్ఞే గ్రామయాజి కృతే తథా |
 స్త్రియా క్లిబేన చ హుతే భుజ్ఞాత బ్రాహ్మణః క్వ చిత్ || ౪.౨౦౫||
 అశ్లికమేతత్సాధూనాం యత్ర జహ్వత్యమీ హవిః | అశ్లిలమ్

ప్రతీపమేతద్దేవానాం తస్మాత్తత్పరివర్జయేత్ || ౪.౨౦౬||

మత్తక్రుద్ధాతురాణాం చ న భుజ్జీత కదా చన |

కేశకీటావపన్నం చ పదా స్పృష్టం చ కామతః || ౪.౨౦౭||

భ్రూణఘ్నావేక్షితం చైవ సంస్పృష్టం చాప్యదక్యయా |

పతత్రిణావలీఢం చ శునా సంస్పృష్టమేవ చ || ౪.౨౦౮||

గవా చాన్నముపఘ్రాతం ఘుష్టాన్నం చ విశేషతః |

గణాన్నం గణికాన్నం చ విదుషా చ జగుస్పితమ్ || ౪.౨౦౯||

స్త్రేనగాయనయోశ్చాన్నం తక్షో వార్ధుషికస్య చ |

దీక్షితస్య కదర్యస్య బద్ధస్య నిగడస్య చ || ౪.౨౧౦||

అభిశస్తస్య షణ్ణస్య పుంశ్చల్యా దామ్భికస్య చ |

శుక్తం పర్యుషితం చైవ శూద్రస్యోచ్ఛిష్టమేవ చ || ౪.౨౧౧||

చికిత్సకస్య మృగయోః స్తూరస్యోచ్ఛిష్టభోజినః |

ఉగ్రాన్నం సూతికాన్నం చ పర్యాచాస్తమనిర్దశమ్ || ౪.౨౧౨||

అనర్పితం వృథామాంసమవీరాయాశ్చ యోషితః |

ద్విషదన్నం నగర్యన్నం పతితాన్నమవక్షుతమ్ || ౪.౨౧౩||

పిశునాన్మతినోశ్చాన్నం క్రతువిక్రయిణస్తథా || | క్రతువిక్రయకస్య చ

శైలూషతున్నవాయాన్నం కృతఘ్నస్యాన్నమేవ చ || ౪.౨౧౪||

కర్మారస్య నిషాదస్య రజ్జావతారకస్య చ |

సువర్ణకర్తుర్వేణస్య శస్త్రవిక్రయిణస్తథా || ౪.౨౧౫||

శ్వవతాం శౌణ్ణికానాం చ చైలనిర్దేజకస్య చ |

రజ్జాకస్య నృశంసస్య యస్య చోపపత్తిర్మహే || ౪.౨౧౬|| రజకస్య

మృష్యన్తి యే చోపపతిం స్త్రీజితానాం చ సర్వశః |

అనిర్దశం చ ప్రేతాన్నమతుష్టికరమేవ చ || ౪.౨౧౭||

రాజాన్నం తేజ ఆదత్తే శూద్రాన్నం బ్రహ్మవర్చసమ్ |

ఆయుః సువర్ణకారాన్నం యశశ్చర్మావకర్తినః || ౪.౨౧౮||

కారుకాన్నం ప్రజాం హన్తి బలం నిర్దేజకస్య చ |

గణాన్నం గణికాన్నం చ లోకేభ్యః పరికృన్తతి || ౪.౨౧౯||

పూయం చికిత్సకస్యాన్నం పుంశ్చల్వాస్త్యన్నమిన్ద్రియమ్ |
 విష్ణా వార్ధషికస్యాన్నం శస్త్రవిక్రయిణో మలమ్ || ౪.౨౨౦||
 య ఏతేఽన్యే త్వభోజ్యాన్నాః క్రమశః పరికీర్తితాః |
 తేషాం త్వగస్థిరోమాణి వదన్త్యన్నం మనీషిణః || ౪.౨౨౧||
 భుక్తాఽతోఽన్యతమస్యాన్నమమత్యా క్షపణం త్ర్యహమ్ |
 మత్యా భుక్తాఽచరేత్కృచ్ఛం రేతోవిణ్మూత్రమేవ చ || ౪.౨౨౨||
 నాద్యాత్కూద్రస్య పక్వాన్నం విద్వానశ్రాద్ధినో ద్విజః |
 ఆదదీతామమేవాస్మాదవృత్తావేకరాత్రికమ్ || ౪.౨౨౩||
 శ్రోత్రియస్య కదర్యస్య వదాన్యస్య చ వార్ధషేః |
 మీమాంసితోఽభయం దేవాః సమమన్నమకల్పయన్ || ౪.౨౨౪||
 తాన్ ప్రజాపతిరాహైత్య మా కృధ్వం విషమం సమమ్ |
 శ్రద్ధాపూతం వదాన్యస్య హతమశ్రద్ధయేతరత్ || ౪.౨౨౫||
 శ్రద్ధయేష్టం చ పూర్తం చ నిత్యం కుర్యాదతన్ద్రితః |
 శ్రద్ధాకృతే హ్యక్షయే తే భవతః స్వాగత్తైర్ధనైః || ౪.౨౨౬||
 దానధర్మం నిషేవేత నిత్యమైష్టికపౌర్తికమ్ |
 పరితుష్టేన భావేన పాత్రమాసాద్య శక్తితః || ౪.౨౨౭||
 యత్కించ దాతవ్యం యాచితేనానసూయయా |
 ఉత్పత్స్యతే హి తత్పాత్రం యత్తారయతి సర్వతః || ౪.౨౨౮||
 వారిదస్తుష్టిమాప్నోతి సుఖమక్షయ్యమన్నదః | అక్షయమ్
 తిలప్రదః ప్రజామిష్టాం దీపదశ్చక్షురుత్తమమ్ || ౪.౨౨౯||
 భూమిదో భూమిమాప్నోతి దీర్ఘమాయుర్హిరణ్యదః |
 గృహదోఽగ్ర్యాణి వేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్ || ౪.౨౩౦||
 వాసోదశ్చన్ద్రసాలోక్యమశ్వినాలోక్యమశ్వదః |
 అనడుహః శ్రియం పుష్టాం గోదో బ్రధ్నస్య విష్టపమ్ || ౪.౨౩౧||
 యానశయ్యాప్రదో భార్యమైశ్వర్యమభయప్రదః |
 ధాన్యదః శాశ్వతం సౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసార్జితామ్ || ౪.౨౩౨||
 సర్వేషామేవ దానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్యతే |

వార్యన్నగోమహీవాసన్ | తిలకాఞ్చనసర్పిషామ్ || ౪.౨౩౩||

యేన యేన తు భావేన యద్యద్దానం ప్రయచ్ఛతి |
తత్తత్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతిపూజితః || ౪.౨౩౪||

యోఽర్చితం ప్రతిగృహ్ణాతి దదాత్యర్చితమేవ వా |
తావుభౌ గచ్ఛతః స్వర్గం నరకం తు విపర్యయే || ౪.౨౩౫||

న విస్మయేత తపసా వదేదిష్ట్యా చ నాన్యతమ్ |
నార్తోఽప్యవదేద్విప్రాన్న దత్త్వా పరికీర్తయేత్ || ౪.౨౩౬|| దత్త్వా

యజ్ఞోఽన్యతేన క్షరతి తపః క్షరతి విస్మయాత్ |
ఆయుర్విప్రాపవాదేన దానం చ పరికీర్తనాత్ || ౪.౨౩౭||

ధర్మం శనైః సఞ్చినుయాద్వల్మీకమివ పుత్రికాః | సఞ్చినుయాద్
పరలోకసహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్ || ౪.౨౩౮||

నాముత్ర హి సహాయార్థం పితా మాతా చ తిష్ఠతః |
న పుత్రదారం న జ్ఞాతిర్ధర్మస్తిష్ఠతి కేవలః || ౪.౨౩౯||

ఏకః ప్రజాయతే జన్తురేక ఏవ ప్రతీయతే |
ఏకోఽనుభుక్త్యై సుకృతమేక ఏవ చ దుష్కృతమ్ || ౪.౨౪౦||

మృతం శరీరముత్సృజ్య కాష్ఠలోష్ఠసమం ఊతౌ |
విముఖా బాన్ధవా యాన్తి ధర్మస్తమనుగచ్ఛతి || ౪.౨౪౧||

తస్మాద్ధర్మం సహాయార్థం నిత్యం సఞ్చినుయాత్సనైః |
ధర్మేణ హి సహాయేన తమస్తరతి దుస్తరమ్ || ౪.౨౪౨||

ధర్మప్రధానం పురుషం తపసా హతకిల్బిషమ్ |
పరలోకం నయత్యాశు భాస్వన్తం ఖశరీరిణమ్ || ౪.౨౪౩||

ఉత్తమైరుత్తమైర్నిత్యం సమృద్ధానాచరేత్సహ | సమృద్ధాన్
నిసీఘః కులముత్కర్షమధమానధమాన్స్యజేత్ || ౪.౨౪౪||

ఉత్తమానుత్తమానేవ గచ్ఛన్ హీనాన్స్తు వర్జయన్ |
బ్రాహ్మణః శ్రేష్ఠతామేతి ప్రత్యవాయేన శూద్రతామ్ || ౪.౨౪౫||

దృఢకారీ మృదుర్దాన్తః క్రూరాచారైరసంవసన్ |
అహింసో దమదానాభ్యాం జయేత్స్వర్గం తథావ్రతః || ౪.౨౪౬||

ఏధౌదకం మూలఫలమన్నమభ్యుద్యతం చ యత్ |
 సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాన్మధ్యథాభయదక్షిణామ్ || ౪.౨౪౭||
 ఆహృతాభ్యుద్యతాం భిక్షాం పురస్తాదప్రచోదితామ్ |
 మేనే ప్రజాపతిర్ద్రాహ్మ్యమపి దుష్కృతకర్మణః || ౪.౨౪౮||
 నాశ్చన్తి పితరస్తస్య దశవర్షాణి పఞ్చ చ ||
 న చ హవ్యం వహత్యగ్నిర్వస్తామభ్యవమన్యతే || ౪.౨౪౯||
 శయాం గృహాన్ కుశాన్ గంధానపః పుష్పం మణీన్ దధి |
 ధానా మత్స్యాన్ పయో మాంసం శాకం చైవ న నిర్ణదేత్ || ౪.౨౫౦||
 గురూన్ భృత్యాంశ్చృజ్జహీర్షన్నర్చిష్యన్ దేవతాతిథీన్ |
 సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాన్మ తు తృప్యేత్స్వయం తతః || ౪.౨౫౧||
 గురుషు త్వభ్యతీతేషు వినా వా తైర్ఘృహే వసన్ |
 ఆత్మనో వృత్తిమన్విచ్ఛన్ గృహ్ణీయాత్పాదుతః సదా || ౪.౨౫౨||
 ఆర్ధికః కులమిత్రం చ గోపాలో దాసనాపితౌ |
 పతే శూద్రేషు భోజ్యాన్నా యాశ్చాత్మానం నివేదయేత్ || ౪.౨౫౩||
 యాదృశోఽస్య భవేదాత్మా యాదృశం చ చిక్రీతమ్ |
 యథా చౌపచరేదేనం తథాఽత్మానం నివేదయేత్ || ౪.౨౫౪||
 యోఽన్యథా సస్తమాత్మానమన్యథా సత్సు భాషతే |
 స పాపకృత్తమో లోకే స్తేన ఆత్మాపహారకః || ౪.౨౫౫||
 వాచ్యర్థా నియతాః సర్వే వాఙ్మూలా వాగ్వినిఃసృతాః |
 తాంస్తు యః స్తేనయేద్వాచం స సర్వస్తేయకృన్నరః || ౪.౨౫౬||
 మహర్షిపితృదేవానాం గత్వాఽన్యఞ్శం యథావిధి |
 పుత్రే సర్వం సమాసజ్య వసేన్ మాధ్యస్థ్యమాశ్రితః || ౪.౨౫౭|| ఆస్థితః
 ఏకాకీ చిన్తయేన్నిత్యం వివిక్తే హితమాత్మనః | హితమాత్మని
 ఏకాకీ చిన్తయానో హి పరం శ్రేయోఽధిగచ్ఛతి || ౪.౨౫౮||
 ఏషాదితా గృహస్థస్య వృత్తిర్విప్రస్య శాశ్వతీ |
 స్నాతకవ్రతకల్పశ్చ సత్త్వవృద్ధికరః శుభః || ౪.౨౫౯||
 అనేన విప్రో వృత్తేన వర్తయన్ వేదశాస్త్రవిత్ |

వ్యపేతకల్మషో నిత్యం బ్రహ్మలోకే మహీయతే || ౪.౨౬౦||

అధ్యాయ X

శ్రుత్వైతాన్ ఋషయో ధర్మాన్ స్నాతకస్య యథోదితాన్ |
ఇదమూచుర్మహాత్మానమనలప్రభవం భృగుమ్ || ౫.౧||

ఏవం యథోక్తం విప్రాణాం స్వధర్మమనుతిష్ఠతామ్ |
కథం మృత్యుః ప్రభవతి వేదశాస్త్రవిదాం ప్రభో || ౫.౨||

స తానువాచ ధర్మాత్మా మహర్షీన్ మానవో భృగుః |
శ్రూయతాం యేన దోషేణ మృత్యుర్విప్రాన్ జిఘాంసతి || ౫.3||

అనభ్యాసేన వేదానామాచారస్య చ వర్జనాత్ |
ఆలస్యాదన్వదోషాచ్చ మృత్యుర్విప్రాజ్ఞోఘాంసతి || ౫.౪|| విప్రాన్

లశునం గృజ్ఞానం చైవ పలాణ్ణుం కవకాని చ |
అభిక్ష్యాణి ద్విజాతీనామమేధ్యప్రభవాని చ || ౫.౫||

లోహితాన్ వృక్షనిర్యాసాన్ వృశ్చనప్రభవాంస్తథా | వ్రశ్చనప్రభవాః
శేలుం గవ్యం చ పేయూషం ప్రయత్నేన వివర్జయేత్ || ౫.౬|| పీయూషం

వృథా కృసరసంయావం పాయసాపూపమేవ చ |
అనుపాకృతమాంసాని దేవాన్నాని హవీంషి చ || ౫.౭||

అనిర్దశాయా గోః క్షీరమౌష్ఠ్యమైకశఫం తథా |
ఆవికం సంధినీక్షీరం వివత్సాయాశ్చ గోః పయః || ౫.౮|| సన్నిక్షీరం

ఆరణ్యానాం చ సర్వేషాం మృగాణాం మాహిషం వినా |
స్త్రీక్షీరం చైవ వర్జ్యాని సర్వశుక్తాని చైవ హి || ౫.౯||

దధి భక్ష్యం చ శుక్లేషు సర్వం చ దధిసమ్భవమ్ | దధిసమ్భవమ్
యాని చైవాభిఘాయన్తే పుష్పమూలఫలైః శుభ్రైః || ౫.౧౦||

క్రవ్యాదాన్ శకునాన్ సర్వాస్తథా గ్రామనివాసినః | క్రవ్యాదః శకునీన్
అనిర్దిష్టాంశ్చైకశఫాన్ టిట్టిభం చ వివర్జయేత్ || ౫.౧౧||

కలవిక్కుం ప్లవం హంసం చక్రాహ్వాం గ్రామకుక్కుటమ్ |
సారసం రజ్జువాలం చ దాత్యూహం శుకసారకే || ౫.౧౨|| రజ్జుదాలం

ప్రతుదాజ్ఞాలపాదాంశ్చ కోయష్టినఖవిష్కిరాన్ | ప్రతుదాన్
 నిమజ్జతశ్చ మత్యూదాన్ సౌనం వల్లారమేవ చ || ౫.౧౩||
 బకం చైవ బలాకాం చ కాకోలం ఖజ్జరీటకమ్ |
 మత్యూదాన్ విడ్వరాహాంశ్చ మత్యూనేవ చ సర్వశః || ౫.౧౪||
 యో యస్య మాంసమశ్నాతి స తన్మాంసాద ఉచ్యతే |
 మత్యూదః సర్వమాంసాదస్తస్మాన్ మత్యూన్ వివర్జయేత్ || ౫.౧౫||
 పాతీనరోహితావాద్యో నియుక్తౌ హవ్యకవ్యయోః |
 రాజీవాన్ సింహతుణ్ణాశ్చ సశల్కాశ్చైవ సర్వశః || ౫.౧౬|| రాజీవాః
 న భక్షయేదేకచరానజ్ఞాతాంశ్చ మృగద్విజాన్ |
 భక్ష్యేష్యపి సముద్దిష్టాన్ సర్వాన్ పఞ్చనఖాంస్తథా || ౫.౧౭||
 శ్వావిధం శల్యకం గోధాం ఖడ్గకూర్మశశాంస్తథా |
 భక్ష్యాన్ పఞ్చనఖేష్వాహురనుష్ఠ్యాంశ్చైకతోదతః || ౫.౧౮||
 ఛత్రాకం విడ్వరాహం చ లశునం గ్రామకుక్కుటమ్ |
 పలాణ్ణం గృజ్జానం చైవ మత్యా జగ్ధ్వా పతేద్ద్విజః || ౫.౧౯||
 అమత్యైతాని షడ్గ్ధ్వా కృచ్ఛం సాస్తపనం చరేత్ |
 యతివాన్యాయాణం వాఽపి శేషేషాపవసేదహః || ౫.౨౦||
 సంవత్సరస్వైకమపి చరేత్కృచ్ఛం ద్విజోత్తమః |
 ఆజ్ఞాతభుక్తశుద్ధ్యర్థం జ్ఞాతస్య తు విశేషతః || ౫.౨౧||
 యజ్ఞార్థం బ్రాహ్మణైర్వధ్యాః ప్రశస్తా మృగపక్షిణః |
 భృత్యానాం చైవ వృత్త్యర్థమగస్త్యో హ్యోచరతుర్పరా || ౫.౨౨||
 బభూవర్హి పురోడాశా భక్ష్యాణాం మృగపక్షిణామ్ |
 పురాణేష్యపి యజ్ఞేషు బ్రహ్మక్షత్రసవేషు చ || ౫.౨౩|| పురాణేష్యపియజ్ఞేషు
 యత్కిం చిత్సేహసంయుక్తం భక్ష్యం భోజ్యమగర్హితమ్ |
 తత్పర్యుషితమప్యోద్యం హవిశేషం చ యద్భవేత్ || ౫.౨౪||
 చిరస్థితమపి త్వాద్యమన్నేహాక్తం ద్విజాతిభిః |
 యవగోధూమజం సర్వం పయసశ్చైవ విక్రియా || ౫.౨౫||
 ఏతదుక్తం ద్విజాతీనాం భక్ష్యాభక్ష్యమశేషతః |

మాంసస్యాతః ప్రవక్ష్యామి విధిం భక్షణవర్జనే || ౫.౨౬ ||
ప్రోక్షితం భక్షయేన్ మాంసం బ్రాహ్మణానాం చ కామ్యయా |
యథావిధి నియుక్తస్తు ప్రాణానామేవ చాత్యయే || ౫.౨౭ ||
ప్రాణస్యాన్నమిదం సర్వం ప్రజాపతిరకల్పయత్ |
స్థావరం జగ్గమం చైవ సర్వం ప్రాణస్య భోజనమ్ || ౫.౨౮ ||
చరాణామన్నమచరా దంష్ట్రీణామప్యదంష్ట్రీణః |
అహస్తాశ్చ సహస్తానాం శూరాణాం చైవ భీరవః || ౫.౨౯ ||
నాత్తా దుష్కృత్యదన్నాద్యాన్ ప్రాణినోఽహన్యఽహన్యపి |
ధాత్రైవ సృష్టా హ్యోద్యాశ్చ ప్రాణినోఽత్తార ఏవ చ || ౫.౩౦ ||
యజ్ఞాయ జగ్గిర్మాంసస్యేత్యేష దైవో విధిః స్మృతః |
అతోఽన్యథా ప్రవృత్తిస్తు రాక్షసో విధిరుచ్యతే || ౫.౩౧ ||
క్రీత్వా స్వయం వాఽప్యుత్పాద్య పరోపకృతమేవ వా |
దేవాన్ పితౄంశ్చార్చయిత్వా ఖాదన్ మాంసం న దుష్కృతి || ౫.౩౨ ||
నాద్యాదవిధినా మాంసం విధిజ్ఞోఽనాపది ద్విజః |
జగ్ద్వా హ్యవిధినా మాంసం ప్రేతస్నైరద్యతేఽవశః || ౫.౩౩ ||
న తాదృశం భవత్యేనో మృగహస్తర్థనార్థినః |
యాదృశం భవతి ప్రేత్య వృథామాంసాని ఖాదతః || ౫.౩౪ ||
నియుక్తస్తు యథాన్యాయం యో మాంసం నాత్తి మానవః |
స ప్రేత్య పశుతాం యాతి సమ్భవానేకవింశతిమ్ || ౫.౩౫ ||
అసంస్కృతాన్ పశూన్ మన్తైర్నాద్యాద్విప్రః కదా చన |
మన్తైస్తు సంస్కృతానద్యాత్కాశ్వతం విధిమాస్థితః || ౫.౩౬ ||
కుర్యాద్భృతపశుం సజ్గే కుర్యాత్విష్టపశుం తథా |
న త్యేవ తు వృథా హస్తుం పశుమిచ్ఛేత్కదా చన || ౫.౩౭ ||
యావన్తి పశురోమాణి తావత్కృత్వో హ మారణమ్ |
వృథాపశుఘ్నః ప్రాప్నోతి ప్రేత్య జన్మని జన్మని || ౫.౩౮ ||
యజ్ఞార్థం పశవః సృష్టాః స్వయమేవ స్వయమ్భువా |
యజ్ఞోఽన్య భూత్యై సర్వస్య తస్మాద్యజ్ఞే వధోఽవధః || ౫.౩౯ ||

ఓషధ్యః పశవో వృక్షాస్తీర్యశ్చాః పక్షిణస్తథా ।
 యజ్ఞార్థం నిధనం ప్రాప్తాః ప్రాప్నువన్త్యత్స్పృతీః పునః ॥ ౫.౪౦॥ ఉచ్చిః
 మధుపర్కే చ యజ్ఞే చ పితృదైవతకర్మణి ।
 ఆత్మైవ పశవో హింస్యా నాన్యత్త్రైత్యబ్రవీన్ మనుః ॥ ౫.౪౧॥
 ఏష్వర్షేషు పశూన్ హింసన్ వేదతత్త్వార్థవిద్ద్విజః ।
 ఆత్మానం చ పశుం చైవ గమయత్సుత్తమం గతిమ్ ॥ ౫.౪౨॥
 గృహే గురావరణ్యే వా నివసన్నాత్మవాన్ ద్విజః ।
 నావేదవిహితాం హింసామాపద్యపి సమాచరేత్ ॥ ౫.౪౩॥
 యా వేదవిహితా హింసా నియతాఽస్మింశ్చరాచరే ।
 అహింసామేవ తాం విద్యాద్వేదాద్ధర్మో హి నిర్భభౌ ॥ ౫.౪౪॥
 యోఽహింసకాని భూతాని హినస్త్యాత్మసుఖైచ్ఛయా ।
 స జీవాంశ్చ మృతశ్చైవ న క్వ చిత్సుఖమేధతే ॥ ౫.౪౫॥
 యో బన్ధనవధక్లేశాన్ ప్రాణీనాం న చిక్రీర్షతి ।
 స సర్వస్య హితప్రేప్సుః సుఖమత్యన్తమశ్నుతే ॥ ౫.౪౬॥
 యద్ధ్యాయతి యత్కురుతే రతిం బద్నాతి యత్ర చ ।
 తదవాప్నోత్యయత్సేన యో హినస్తి న కిం చన ॥ ౫.౪౭॥
 నాకృత్వా ప్రాణీనాం హింసాం మాంసముత్పద్యతే క్వ చిత్ ।
 న చ ప్రాణీవధః స్వర్గ్యస్తస్మాన్ మాంసం వివరయేత్ ॥ ౫.౪౮॥
 సముత్పత్తిం చ మాంసస్య వధబన్ధౌ చ దేహినామ్ ।
 ప్రసమిక్ష్య నివర్తేత సర్వమాంసస్య భక్షణాత్ ॥ ౫.౪౯॥
 న భక్షయతి యో మాంసం విధిం హిత్యా పిశాచవత్ ।
 న లోకే ప్రయతాం యాతి వ్యాధిభిశ్చ న పీడ్యతే ॥ ౫.౫౦॥
 అనుమంతా విశసితా నిహంతా క్రయవిక్రయీ ।
 సంస్కర్తా చోపహర్తా చ ఖాదకశ్చేతి ఘాతకాః ॥ ౫.౫౧॥
 స్వమాంసం పరమాంసేన యో వర్ధయితుమిచ్ఛతి ।
 అనభ్యర్చ్య పితౄన్ దేవాన్స్తతోఽన్యో నాస్త్యపుణ్యకృత్ ॥ ౫.౫౨॥
 వర్షే వర్షేఽశ్వమేధేన యో యజేత శతం సమాః ।

మాంసాని చ న ఖాదేద్యస్తయోః పుణ్యఫలం సమమ్ || ౫.౫౩ ||

ఫలమూలాశనైర్మేధ్యైర్మున్యన్నానాం చ భోజనైః |

న తత్ఫలమవాప్నోతి యత్మాంసపరివర్జనాత్ || ౫.౫౪ ||

మాంస భక్షయతాఽముత్ర యస్య మాంసమిహాద్యహమ్ |

ఏతత్మాంసస్య మాంసత్వం ప్రవదన్తి మనీషిణః || ౫.౫౫ ||

న మాంసభక్షణే దోషో న మద్యే న చ మైథునే |

ప్రవృత్తిరేషా భూతానాం నివృత్తిస్తు మహాఫలా || ౫.౫౬ ||

ప్రేతశుద్ధిం ప్రవక్ష్యామి ద్రవ్యశుద్ధిం తథైవ చ |

చతుర్థామపి వర్ణానాం యథావదనుపూర్వశః || ౫.౫౭ ||

దస్తజాతేఽనుజాతే చ కృతచూడే చ సంస్థితే |

అశుద్ధా బాన్ధవాః సర్వే సూతకే చ తథోచ్యతే || ౫.౫౮ ||

దశాహం శావమాశౌచం సపిణ్డేషు విధీయతే |

అర్వాకృష్ణాచ్యయనాదస్థ్నాం త్ర్యహమేకాహమేవ వా || ౫.౫౯ ||

సపిణ్డతా తు పురుషే సప్తమే వినివర్తతే |

సమానోదకభావస్తు జన్మనామ్నోరవేదనే || ౫.౬౦ ||

యథైదం శావమాశౌచం సపిణ్డేషు విధీయతే |

జననేఽప్యేవమేవ స్యాత్సిపుణం శుద్ధిమిచ్ఛతామ్ || ౫.౬౧ ||

సర్వేషాం శావమాశౌచం మాతాపిత్రోస్తు సూతకమ్ |

(జననేఽప్యేవమేవ స్యాన్ మాతాపిత్రోస్తు సూతకమ్ |)

సూతకం మాతురేవ స్యాదుపస్పృశ్య పితా శుచిః || ౫.౬౨ ||

నిరస్య తు పుమాంశుక్రముపస్పృశ్యైవ శుధ్యతి |

బైజికాదభిసమృన్ధాదనురున్ధ్యాదఘం త్ర్యహమ్ || ౫.౬౩ ||

అహ్నా చైకేన రాత్ర్యా చ త్రిరాత్రైరేవ చ త్రిభిః |

శవస్పృశో విశుధ్యన్తి త్ర్యహోదుదకదాయినః || ౫.౬౪ ||

గురోః ప్రేతస్య శిష్యస్తు పితృమేధం సమాచరన్ |

ప్రేతహరైః సమం తత్ర దశరాత్రేణ శుధ్యతి || ౫.౬౫ || ప్రేతాహరైః

రాత్రిభిర్మాసతుల్యాభిర్గర్భస్రావే విశుధ్యతి |

రజస్యపరతే సాధీస్ సానేన స్త్రీ రజస్వలా || ౫.౬౬ ||

నృణామకృతచూడానాం విశుద్ధిరైశికీ స్మృతా ।
 నిర్వృత్తచూడకానాం తు త్రిరాత్రాత్కుద్ధిరిష్యతే ॥ ౫.౬౭॥ నిర్వృత్తముణ్ణకానాం
 ఊనద్వివార్షికం ప్రేతం నిదధ్యుర్బాన్ధవా బహిః ।
 అలఙ్కృత్య శుచౌ భూమావస్థిసంజ్ఞాయనాదృతే ॥ ౫.౬౮॥
 నాస్య కార్యోఽగ్నిసంస్కారో న చ కార్యోదకక్రియా ।
 అరణ్యే కాష్ఠవత్స్యక్ష్వాః క్షపేయస్త్వహమేవ తు ॥ ౫.౬౯॥ క్షపేత త్వహమేవ చ
 నాత్రివర్షస్య కర్తవ్యా బాన్ధవైరుదకక్రియా ।
 జాతదస్తస్య వా కుర్వ్యుర్నామ్ని వాఽపి కృతే సతి ॥ ౫.౭౦॥
 సబ్రహ్మచారిణ్యేకాహమతీతే క్షపణం స్మృతమ్ ।
 జన్మన్యేకౌదకానాం తు త్రిరాత్రాత్కుద్ధిరిష్యతే ॥ ౫.౭౧॥
 స్త్రీణామసంస్కృతానాం తు త్వహోత్సుధ్యన్తి బాన్ధవాః ।
 యథాక్రేనైవ కల్పేన శుభ్యన్తి తు సనాభయః ॥ ౫.౭౨॥
 అఙ్కారలవణాన్నాః స్యుర్నిమజ్జేయుశ్చ తే త్వహమ్ ।
 మాంసాశనం చ నాశ్నియః శయీరంశ్చ పృథక్ష్విత్ ॥ ౫.౭౩॥
 సంనిధావేష వై కల్పః శావాశౌచస్య కీర్తితః ।
 అసంనిధావయం జ్ఞేయో విధిః సమ్బన్ధిబాన్ధవైః ॥ ౫.౭౪॥
 విగతం తు విదేశస్థం శృణుయాద్యో హ్యనిర్దశమ్ ।
 యత్కేషం దశరాత్రస్య తావదేవాశుచిర్భవేత్ ॥ ౫.౭౫॥
 అతిక్రాన్తే దశాహే చ త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ।
 సంవత్సరే వ్యతీతే తు స్పృష్టైవైవాపో విశుభ్యతి ॥ ౫.౭౬॥
 నిర్దశం జ్ఞాతిమరణం శ్రుత్వా పుత్రస్య జన్మ చ ।
 సవాసా జలమాప్లుత్య శుద్ధో భవతి మానవః ॥ ౫.౭౭॥
 బాలే దేశాన్తరస్థే చ పృథక్పిణ్డే చ సంస్థితే ।
 సవాసా జలమాప్లుత్య నద్య ఏవ విశుభ్యతి ॥ ౫.౭౮॥
 అన్తర్దశాహే స్యాతాం చేత్పునర్మరణజన్మనీ । చేత్స్యాతాం
 తావత్స్యాదశుచిర్విప్రో యావత్తత్స్యాదనిర్దశమ్ ॥ ౫.౭౯॥

త్రిరాత్రమాపలరాశౌచమాచార్యే సంస్థితే సతి ।
 తస్య పుత్రే చ పత్న్యాం చ దివారాత్రమితి స్థితిః ॥ ౫.౮౦॥
 శ్రోత్రియే తూపసమ్పన్నే త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ।
 మాతులే పక్షిణీం రాత్రిం శిష్యుర్ద్విగ్భానవేషు చ ॥ ౫.౮౧॥
 ప్రేతే రాజని సజ్యోతిర్యస్య స్యాద్విషయే స్థితః ।
 ఆశ్రోత్రియే త్వహః కృత్స్నమనూచానే తథా గురౌ ॥ ౫.౮౨॥ కృత్స్నాం
 శుద్ధ్యేద్విప్రో దశాహేన ద్వాదశాహేన భూమిపః ।
 వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రో మాసేన శుభ్యతి ॥ ౫.౮౩॥
 న వర్ధయేదఘాహాని ప్రత్యూహేన్నాగ్నిషు క్రియాః ।
 న చ తత్కర్మ కుర్వాణః సనాభ్యోఽప్యశుచిర్భవేత్ ॥ ౫.౮౪॥
 దివాకీర్తిముదక్యాం చ పతితం సూతికాం తథా ।
 శవం తత్స్పృష్టినం చైవ స్పృష్ట్యా స్నానేన శుభ్యతి ॥ ౫.౮౫॥
 ఆచమ్య ప్రయతో నిత్యం జపేదశుచిదర్శనే ।
 సౌరాన్ మన్త్రాన్ యథోత్సాహం పావమానీశ్చ శక్తితః ॥ ౫.౮౬॥
 నారం స్పృష్ట్యాఽస్థి సన్నేహం స్నాత్వా విప్రో విశుభ్యతి ।
 ఆచమ్యైవ తు నిఃస్నేహం గామాలభ్యార్కమీక్ష్య వా ॥ ౫.౮౭॥
 ఆదిష్ఠీ నోదకం కుర్యాదా వ్రతస్య సమాపనాత్ ।
 సమాప్తే తూదకం కృత్వా త్రిరాత్రేణైవ శుభ్యతి ॥ ౫.౮౮॥
 వృథాసంక్రజాతానాం ప్రవ్రజ్యాసు చ తిష్ఠతామ్ ॥
 ఆత్మసన్త్యాగినాం చైవ నివర్తేతోదకక్రియా ॥ ౫.౮౯॥
 పాషణ్ణమాశ్రితానాం చ చరన్తినాం చ కామతః ।
 గర్భభర్తృద్రుహో చైవ సురాపీనాం చ యోషితామ్ ॥ ౫.౯౦॥
 ఆచార్యం స్వముపాధ్యాయం పితరం మాతరం గురుమ్ ।
 నిర్వృత్య తు వ్రతీ ప్రేతాన్న వ్రతేన వియుజ్యతే ॥ ౫.౯౧॥
 దక్షిణేన మృతం శూద్రం పురద్వారేణ నిర్వరేత్ ।
 పశ్చిమాత్తరపూర్వైస్తు యథాయోగం ద్విజన్మనః ॥ ౫.౯౨॥
 న రాజ్ఞామఘదోషోఽస్తి వ్రతినాం న చ సత్రిణామ్ ।

బద్ధం స్థానముపాసీనా బ్రహ్మభూతా హి తే సదా ॥ ౫.౯౩॥

రాజ్ఞో మహాత్మికే స్థానే సద్యఃశౌచం విధీయతే ।

ప్రజానాం పరిరక్షార్థమాసనం చాత్ర కారణమ్ ॥ ౫.౯౪॥

డిమ్బాహవహతానాం చ విద్యుతా పార్థివేన చ । డిమ్బాహవహతానాం

గోబ్రాహ్మణస్య చేవార్థే యస్య చైచ్ఛతి పార్థివః ॥ ౫.౯౫॥

సోమాగ్న్యర్కానిలేన్ద్రాణాం విత్తాప్సత్వోర్యమస్య చ ।

అష్టానాం లోకపాలానాం వపుర్ధారయతే నృపః ॥ ౫.౯౬॥

లోకేశాధిపీతో రాజా నాస్యాశౌచం విధీయతే ।

శౌచాశౌచం హి మర్త్యానాం లోకేభ్యః ప్రభవాప్యయా ॥ ౫.౯౭॥

ఉద్యతైరాహవే శస్త్రైః క్షత్రధర్మహతస్య చ ।

సద్యః సంతిష్ఠతే యజ్ఞస్తథాశౌచమితి స్థితిః ॥ ౫.౯౮॥

విప్రః శుధ్యత్యపః స్పృష్ట్యా క్షత్రియో వాహనాయుధమ్ ।

వైశ్యః ప్రతోదం రశ్మిన్ వా యష్టిం శూద్రః కృతక్రియః ॥ ౫.౯౯॥

ఏతద్వోఽభిహితం శౌచం సపిణ్డేషు ద్విజోత్తమాః ।

అసపిణ్డేషు సర్వేషు ప్రేతశుద్ధిం నిబోధత ॥ ౫.౧౦౦॥

అసపిణ్డం ద్విజం ప్రేతం విప్రో నిర్వృత్య బన్ధవత్ ।

విశుధ్యతి త్రిరాత్రేణ మాతురాప్తాంశ్చ బాన్ధవాన్ ॥ ౫.౧౦౧॥

యద్యన్నమత్తి తేషాం తు దశాహేనైవ శుధ్యతి ।

అసదన్నన్నమహ్నైవ న చేత్తస్మిన్ గృహే వసేత్ ॥ ౫.౧౦౨॥

అనుగమ్యేచ్ఛయా ప్రేతం జ్ఞాతిమజ్ఞాతిమేవ చ । అజ్ఞాతిమేవ వా

స్నాత్వా సచైలః స్పృష్ట్యాఽగ్నిం ఘృతం ప్రాశ్య విశుధ్యతి ॥ ౫.౧౦౩॥ సచైలం,

విశుధ్యతి

న విప్రం స్వేషు తిష్ఠత్సు మృతం శూద్రేణ నాయయేత్ ।

అస్వర్గ్యా హ్యహుతిః సా స్యాత్కూద్రసంస్పర్కదూషితా ॥ ౫.౧౦౪॥

జ్ఞానం తపోఽగ్నిరాహారో మృత్యునో వార్యుషాజ్ఞానమ్ ।

వాయుః కర్మార్కకాలౌ చ శుద్ధేః కర్తవ్యాణి దేహినామ్ ॥ ౫.౧౦౫॥

సర్వేషామేవ శౌచానామర్థశౌచం పరం స్మృతమ్ ।

యోఽర్థే శుచిర్హి స శుచిర్న మృద్వాఠిశుచిః శుచిః ॥ ౫.౧౦౬ ॥

జ్ఞాన్యా శుధ్యన్తి విద్వాంసో దానేనాకార్యకారిణః । శుధ్యన్తి
ప్రచ్ఛన్నపాపా జప్యేన తపసా వేదవిత్రమాః ॥ ౫.౧౦౭ ॥

మృత్రోయైః శుధ్యతే శోధ్యం నదీ వేగేన శుధ్యతి ।
రజసా స్త్రీ మనోదుష్టా సంన్యాసేన ద్విజోత్తమాః ॥ ౫.౧౦౮ ॥

అద్భిర్గాత్రాణి శుధ్యన్తి మనః సత్యేన శుధ్యతి ।
విద్యాతపోభ్యాం భూతాత్మా బుద్ధిర్జ్ఞానేన శుధ్యతి ॥ ౫.౧౦౯ ॥ శుధ్యతి

ఏష శౌచస్య వః ప్రోక్తః శరీరస్య వినిర్ణయః ।
నానావిధానాం ద్రవ్యాణాం శుద్ధేః శృణుత నిర్ణయమ్ ॥ ౫.౧౧౦ ॥

తైజసానాం మణీనాం చ సర్వస్యాశ్రమయస్య చ ।
భస్మనాఽద్భిర్బుధా చైవ శుద్ధిరుక్తా మనీషిభిః ॥ ౫.౧౧౧ ॥

నిర్లేపం కాఞ్చనం భాణ్ణమద్భిరేవ విశుధ్యతి । విశుద్ధ్యతి
అబ్జమశ్రమయం చైవ రాజతం చానుపస్కృతమ్ ॥ ౫.౧౧౨ ॥

అపామగ్నేశ్చ సంయోగాధైమం రౌప్యం చ నిర్బభౌ ।
తస్మాత్తయోః స్వయోన్యైవ నిర్ణేకో గుణవత్తరః ॥ ౫.౧౧౩ ॥

తామ్రాయస్కాంస్వరైత్యానాం త్రపుణః సీసకస్య చ ।
శౌచం యథార్థం కర్తవ్యం జ్వరామైదకవారిభిః ॥ ౫.౧౧౪ ॥

ద్రవాణాం చైవ సర్వేషాం శుద్ధిరుత్పవనం స్మృతమ్ ।
ప్రోక్షణం సంహతానాం చ దారవాణాం చ తక్షణమ్ ॥ ౫.౧౧౫ ॥

మార్జనం యజ్ఞపాత్రాణాం పాణినా యజ్ఞకర్మణి ।
చమసానాం గ్రహాణాం చ శుద్ధిః ప్రజ్వలనేన తు ॥ ౫.౧౧౬ ॥

చరూణాం స్రుక్కువాణాం చ శుద్ధిరుష్ణేన వారిణా ।
స్ఫుశూర్పశకటానాం చ ముసలౌలూఖలస్య చ ॥ ౫.౧౧౭ ॥

అద్భిస్తు ప్రోక్షణం శౌచం బహూనాం ధాన్యవాసనామ్ ।
ప్రజ్వలనేన త్వల్పానామద్భిః శౌచం విధీయతే ॥ ౫.౧౧౮ ॥

చైలవత్పర్మణాం శుద్ధిర్వైదలానాం తథైవ చ ।
శాకమూలఫలానాం చ ధాన్యవత్సుద్ధిరిష్యతే ॥ ౫.౧౧౯ ॥

కౌశేయావికయోరూపైః కుతపానామరిష్టకైః ।
 శ్రీఫలైరంశుపట్టానాం క్షౌమాణాం గౌరసర్షపైః ॥ ౫.౧౨౦ ॥
 క్షౌమవత్కృష్ణశృంగ్ణాణామస్థిదన్తమయస్య చ ।
 శుద్ధిర్విజానతా కార్యా గోమూత్రేణోదకేన వా ॥ ౫.౧౨౧ ॥
 ప్రోక్షణాత్ప్రణకాష్టం చ పలాలం చైవ శుధ్యతి ।
 మార్జనౌపాజ్ఞానైర్వైశ్మ పునఃపాకేన మృణ్మయమ్ ॥ ౫.౧౨౨ ॥
 మద్వైర్మాత్రైః పురీషైర్వా ప్తీవనైః పూయశోణితైః ।
 సంస్పృష్టం నైవ శుద్ధ్యేత పునఃపాకేన మృత్యయమ్ ॥ ౫.౧౨౩ ॥
 సంమార్జనౌపాజ్ఞానేన సేకేనౌల్లేఖనేన చ ।
 గవాం చ పరివాసేన భూమిః శుధ్యతి పంచభిః ॥ ౫.౧౨౪ ॥
 పక్షిజగ్ధం గవా స్పూతమవధూతమవక్షుతమ్ ।
 దూషితం కేశకీటైశ్చ మృత్యుక్షేపేణ శుధ్యతి ॥ ౫.౧౨౫ ॥
 యావన్నాపేత్యమేధ్యాక్తార్థన్తో లేపశ్చ తత్కృతః ।
 తావన్ మృద్వారి చాదేయం సర్వాసు ద్రవ్యశుద్ధిషు ॥ ౫.౧౨౬ ॥
 త్రీణి దేవాః పవిత్రాణి బ్రాహ్మణానామకల్పయన్ ।
 అదృష్టమద్భిర్నిర్మిక్తం యచ్చ వాచా ప్రశస్యతే ॥ ౫.౧౨౭ ॥
 ఆపః శుద్ధా భూమిగతా వైతృష్ణ్యం యాసు గోర్భవేత్ ।
 అవ్యాప్తాశ్చేదమేధ్యేన గన్ధవర్ణరసాన్వితాః ॥ ౫.౧౨౮ ॥
 నిత్యం శుద్ధః కారుహస్తః పణ్యే యచ్చ ప్రసారితమ్ । పణ్యం
 బ్రహ్మచారిగతం బైక్ష్యం నిత్యం మేధ్యమితి స్థితిః ॥ ౫.౧౨౯ ॥
 నిత్యమాస్యం శుచి స్త్రీణాం శకునిః ఫలపాతనే ।
 ప్రస్రవే చ శుచిర్వత్సః శ్వా మృగగ్రహణే శుచిః ॥ ౫.౧౩౦ ॥
 శ్వభిర్వత్సయన్ మాంసం శుచి తన్ మనురబ్రవీత్ ।
 క్రవ్యాద్భిశ్చ హతస్యావైశ్చణ్ణాలాద్వైశ్చ దస్యభిః ॥ ౫.౧౩౧ ॥
 ఊర్ధ్వం నాభేర్యాని ఖాని తాని మేధ్యాని సర్వశః ।
 యాన్యధస్తాన్యమేధ్యాని దేహాచ్యైవ మలాశ్చ్యుతాః ॥ ౫.౧౩౨ ॥
 మక్షికా విప్రుషశ్చాయా గౌరశ్యః సూర్యరశ్మయః ।

రజో భూర్వాయురగ్నిశ్చ స్పర్శే మేధ్యాని నిర్దిశేత్ || ౫.౧౩౩||
 విణ్ముత్తోత్సర్గశుద్ధ్యర్థం మృద్వాఝాదేయమర్థవత్ |
 దైహికానాం మలానాం చ శుద్ధిషు ద్వాదశస్వపి || ౫.౧౩౪||
 వసా శుక్రమస్యగృజ్ఞా మూత్రవిఘ్నాణకర్ణవిత్ |
 శ్లేశ్మాశ్రు దూషికా స్వేదో ద్వాదశైతే నృణాం మలాః || ౫.౧౩౫||
 ఏకా లిజ్జే గుదే తిస్సస్తథైకత్ర కరే దశ |
 ఉభయోః సప్త దాతవ్యా మృదః శుద్ధిమభీషుతా || ౫.౧౩౬||
 ఏతత్సౌచం గృహస్థానాం ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణామ్ |
 త్రిగుణం స్వాధ్వనస్థానాం యతీనాం తు చతుర్గుణమ్ || ౫.౧౩౭||
 కృత్వా మూత్రం పురీషం వా ఖాన్యాచాన్త ఉపస్పృశేత్ |
 వేదమధ్యేష్యమాణశ్చ అన్నమశ్నంశ్చ సర్వదా || ౫.౧౩౮||
 త్రిరాచామేదపః పూర్వం ద్విః ప్రమృజ్యాత్తతో ముఖమ్ |
 శరీరం శౌచమిచ్ఛన్ హి స్త్రీ శూద్రస్తు సకృత్సకృత్ || ౫.౧౩౯||
 శూద్రాణాం మాసికం కార్యం వపనం న్యాయవర్తినామ్ |
 వైశ్యవత్సౌచకల్పశ్చ ద్విజోచ్ఛిష్టం చ భోజనమ్ || ౫.౧౪౦||
 నోచ్ఛిష్టం కుర్వతే ముఖ్యా విప్రుషోఽక్లం న యాన్తి యాః |
 న శ్మశ్రూణి గతాన్యాస్యం న దన్తాన్తరధిష్ఠితమ్ || ౫.౧౪౧||
 స్పృశన్తి బిన్దవః పాదౌ య ఆచామయతః పరాన్ |
 భౌమికైస్తై సమా జ్ఞేయా న తైరాప్రయతో భవేత్ || ౫.౧౪౨|| అప్రయతో
 ఉచ్ఛిష్టేన తు సంస్పృష్టో ద్రవ్యహస్తః కథం చన |
 అనిధాయైవ తద్ద్రవ్యమాచాన్తః శుచితామియాత్ || ౫.౧౪౩||
 వాన్తో విరిక్తః స్నాత్వా తు ఘృతప్రాశనమాచరేత్ |
 ఆచామేదేవ భుక్త్యాఽన్నం స్నానం మైథునినః స్మృతమ్ || ౫.౧౪౪||
 సుప్త్యా క్షుత్వా చ భుక్త్యా చ నిష్ఠివ్యౌక్త్యాఽన్యతాని చ |
 పీత్వాఽపోఽధ్యేష్యమాణశ్చ ఆచామేత్ప్రయతోఽపి సన్ || ౫.౧౪౫||
 ఏషాం శౌచవిధిః కృతోన్న్ ద్రవ్యశుద్ధిస్తథైవ చ | ఏష
 ఉక్తో వః సర్వవర్ణానాం స్త్రీణాం ధర్మాన్నిబోధత || ౫.౧౪౬||

బాలయా వా యువత్యా వా వృద్ధయా వాఽపి యోషితా ।
 న స్వాతన్త్ర్యేణ కర్తవ్యం కిం చిద్కార్యం గృహేష్యపి ॥ ౫.౧౪౭॥
 బాల్యే పితుర్వశే తిష్ఠేత్పాణిగ్రాహస్య యావనే ।
 పుత్రాణాం భర్తరి ప్రేతే న భజేత్త్రి స్వతన్త్రతామ్ ॥ ౫.౧౪౮॥
 పిత్రా భర్త్రా సుతైర్వాఽపి నేచ్ఛేద్విరహమాత్మనః ।
 ఏషాం హి విరహేణ స్త్రీ గర్వే కుర్యాదుభే కులే ॥ ౫.౧౪౯॥
 సదా ప్రహృష్టయా భావ్యం గృహకార్యే చ దక్షయా ।
 సుసంస్కృతోపస్కరయా వ్యయే చాముక్తహస్తయా ॥ ౫.౧౫౦॥
 యస్మై దద్యాత్పితా త్వేనాం భ్రాతా వాఽనుమతే పితుః ।
 తం శుశ్రూషేత జీవన్తం సంస్థితం చ న లజ్ఘయేత్ ॥ ౫.౧౫౧॥
 మగ్గలార్థం స్వస్వయనం యజ్ఞశ్చాసాం ప్రజాపతేః ।
 ప్రయుజ్యతే వివాహే తు ప్రదానం స్వామ్యకారణమ్ ॥ ౫.౧౫౨॥
 ఆన్యతావృతుకాలే చ మన్తసంస్కారకృత్పతిః ।
 సుఖస్య నిత్యం దాతైహ పరలోకే చ యోషితః ॥ ౫.౧౫౩॥
 విశీలః కామవృత్తో వా గుణైర్వా పరివర్జితః ।
 ఉపచార్యః స్త్రీయా సాధ్వ్యో సతతం దేవవత్పతిః ॥ ౫.౧౫౪॥
 నాస్తి స్త్రీణాం పృథగ్యజ్ఞో న వ్రతం నాప్యుపోషణమ్ । ఉపోషితమ్
 పతిం శుశ్రూషతే యేన తేన స్వర్గే మహీయతే ॥ ౫.౧౫౫॥
 పాణిగ్రాహస్య సాధ్వీ స్త్రీ జీవతో వా మృతస్య వా ।
 పతిలోకమభీష్నస్తీ నాచరేత్కిం చిదప్రియమ్ ॥ ౫.౧౫౬॥
 కామం తు క్షపయేద్దేహం పుష్పమూలఫలైః శుభ్రైః ।
 న తు నామాపి గృహ్ణీయాత్పత్యో ప్రేతే పరస్య తు ॥ ౫.౧౫౭॥
 ఆసీతామరణాత్కాంతా నియతా బ్రహ్మచారిణీ ।
 యో ధర్మ ఏకపత్నీనాం కాఙ్క్షన్తీ తమనుత్తమమ్ ॥ ౫.౧౫౮॥
 అనేకాని సహస్రాణి కుమారబ్రహ్మచారిణామ్ ।
 దీవం గతాని విప్రాణామకృత్వా కులసంతతిమ్ ॥ ౫.౧౫౯॥
 మృతే భర్తరి సాధ్వీ స్త్రీ బ్రహ్మచర్యే వ్యవస్థితా ।

స్వర్గం గచ్ఛత్యపుత్రాఽపి యథా తే బ్రహ్మచారిణః || ౫.౧౬౦||
 అపత్యలోభాద్యా తు స్త్రీ భర్తారమతివర్తతే |
 సేహ నిద్దామవాప్నోతి పరలోకాచ్చ హీయతే || ౫.౧౬౧||
 నాన్యోత్పన్నా ప్రజాఽస్తీహ న చాప్యన్యపరిగ్రహే | న చాన్యస్య పరిగ్రహే
 న ద్వితీయశ్చ సాధీనాం క్వ చిద్భర్తౌపదిశ్యతే || ౫.౧౬౨||
 పతిం హిత్యాఽవకృష్టం స్వముత్కృష్టం యా నిషేవతే | హిత్యాఽవకృష్టం
 నిన్ద్యైవ సా భవేత్లోకే పరపూర్వైతి చోచ్యతే || ౫.౧౬౩||
 వ్యభిచారాత్తు భర్తుః స్త్రీ లోకే ప్రాప్నోతి నిన్ద్యతామ్ | వ్యభిచారే తు
 శ్చృగాలయోని ప్రాప్నోతి పాపరోగైశ్చ పీడ్యతే || ౫.౧౬౪||
 పతిం యా నాభిచరతి మనోవాగ్దేహసంయుతా | దేహసంయుతా
 సా భర్తులోకమాప్నోతి సద్భిః సాధీయతి చోచ్యతే || ౫.౧౬౫||
 అనేన నారీ వృత్తేన మనోవాగ్దేహసంయుతా |
 ఇహోగ్ర్యాం కీర్తిమాప్నోతి పతిలోకం పరత్ర చ || ౫.౧౬౬||
 ఏవం వృత్తాం సవర్ణాం స్త్రీం ద్విజాతిః పూర్వమారిణీమ్ |
 దాహయేదగ్నిహోత్రేణ యజ్ఞపాత్రైశ్చ ధర్మవిత్ || ౫.౧౬౭||
 భార్యాయై పూర్వమారిణ్యై దత్త్వాఽగ్నినస్త్వకర్మణి |
 పునర్దారక్రియాం కుర్యాత్పునరాధానమేవ చ || ౫.౧౬౮||
 అనేన విధినా నిత్యం పఞ్చాయజ్ఞాన్న హోపయేత్ |
 ద్వితీయమాయుషో భాగం కృతదారో గృహే వసేత్ || ౫.౧౬౯||

అధ్యాయ ౬

ఏవం గృహోశ్రమే స్థిత్యా విధివత్సాన్వితకో ద్విజః |
 వనే వసేత్తు నియతో యథావద్విజితైన్ద్రియః || ౬.౧||
 గృహస్థస్తు యథా పశ్యేద్వలీపలితమాత్మనః |
 అపత్యస్యైవ చాపత్యం తదాఽరణ్యం సమాశ్రయేత్ || ౬.౨||
 సంత్యజ్య గ్రామ్యమాహారం సర్వం చైవ పరిచ్ఛదమ్ |
 పుత్రేషు భార్యాం నిక్షిప్య వనం గచ్ఛేత్సహైవ వా || ౬.౩||

అగ్నిహోత్రం సమాదాయ గృహ్యం చాగ్నిపరిచ్ఛదమ్ |
 గ్రామాదరణ్యం నిఃసృత్య నివసేన్నియతేన్ద్రియః || ౬.౪|| నిష్కృమ్య
 మున్యన్వైర్వివిధైర్వైశ్యైః శాకమూలఫలేన వా |
 ఏతానేప మహాయజ్ఞాన్నిర్వపేద్విధిపూర్వకమ్ || ౬.౫||
 వసీత చర్మ చీరం వా సాయం స్నాయాత్ప్రగే తథా |
 జటాశ్చ బిభృయాన్నిత్యం శృశ్రుతోమనఖాని చ || ౬.౬||
 యద్భక్ష్యం స్యాద్దతో దద్యాద్భలిం భిక్షాం చ శక్తితః | యద్భక్షః
 అబ్యూలఫలభిక్షాభిరర్చయేదాశ్రమాగతాన్ || ౬.౭|| :ఆశ్రమాగతం
 స్వాధ్యాయే నిత్యయుక్తః స్వాద్ధాన్తో మైత్రః సమాహితః |
 దాతా నిత్యమనాదాతా సర్వభూతానుకమ్పకః || ౬.౮||
 వైతానికం చ జహుయాదగ్నిహోత్రం యథావిధి |
 దర్శమస్కన్దం పర్వ పౌర్ణమాసం చ యోగతః || ౬.౯||
 ఋక్షేష్ట్యి ఆగ్రయణం చైవ చాతుర్మాస్యాని చాహరేత్ | దర్శేష్ట్యి ఆగ్రయణం
 తురాయణం చ క్రమశో దక్షస్యాయనమేవ చ || ౬.౧౦|| దాక్షస్యాయనం
 వాస్తశారదైర్వైశ్యైర్మున్యన్వైః స్వయమాహూతైః |
 పురోడాశాంశ్చరూంశ్చైవ విధివత్పిర్వపేత్పృథక్ || ౬.౧౧||
 దేవతాభ్యస్తు తధుత్వా వన్యం మేధ్యతరం హవిః |
 శేషమాత్మని యుజ్జీత లవణం చ స్వయం కృతమ్ || ౬.౧౨||
 స్థలజౌదకశాకాని పుష్పమూలఫలాని చ |
 మేధ్యవృక్షోద్భవాన్యద్యాత్స్నేహంశ్చ ఫలసమ్భవాన్ || ౬.౧౩||
 వర్ణయేన్ మధు మాంసం చ భౌమాని కవకాని చ |
 భూస్తుణం శిగ్రుకం చైవ శ్లేశ్మాతకఫలాని చ || ౬.౧౪||
 త్యజేదాశ్వయుజే మాసి మున్యన్నం పూర్వసంజ్ఞితమ్ |
 జీర్ణాని చైవ వాసాంసి శాకమూలఫలాని చ || ౬.౧౫||
 న ఫాలకృష్టమశ్నీయాదుత్సుప్తమపి కేన చిత్ |
 న గ్రామజాతాన్యారోఽపి మూలాణి చ ఫలాని చ || ౬.౧౬|| పుష్పాని చ ఫలాని చ
 అగ్నిపక్వాశనో వా స్యాత్కాలపక్వభుజేవ వా |
 అశ్మకుట్టో భవేద్వాఽపి దస్తోలూఖలికోఽపి వా || ౬.౧౭||

సద్యః ప్రజాలకో వా స్యాన్ మాససంఘ్నయికోఽపి వా ।
 పణ్యాసనిచయో వా స్యాత్సమానిచయ ఏవ వా ॥ ౬.౧౮॥
 నక్తం చాన్నం సమశ్చియాద్ధివా వాఽహృత్య శక్తితః ।
 చతుర్థకాలికో వా స్యాత్స్యాద్వాఽప్యష్టమకాలికః ॥ ౬.౧౯॥
 చాన్ధ్రాయణవిధానైర్వా శుక్లకృష్ణే చ వర్తయేత్ ।
 పక్షాన్తయోర్వాఽప్యశ్చియాద్యవాగూం క్వథితాం సకృత్ ॥ ౬.౨౦॥
 పుష్పమూలఫలైర్వాఽపి కేవలైర్వర్తయేత్సదా ।
 కాలపక్షైః స్వయం శీర్షైర్వైఖానసమతే స్థితః ॥ ౬.౨౧॥
 భూమౌ విపరివర్తేత తిష్ఠేద్వా ప్రపదైర్దినమ్ ।
 స్థానాసనాభ్యాం విహరేత్సవనేఘాపయన్నపః ॥ ౬.౨౨॥
 గ్రీష్మే పఞ్చతపాస్తు స్యాద్వర్షాస్వబ్రావకాశికః ।
 ఆర్ద్రవాసాస్తు హేమస్తే క్రమశో వర్ధయంస్తపః ॥ ౬.౨౩॥
 ఉపస్పృశంస్త్రిషవణం పితృనాం దేవాంశ్చ తర్పయేత్ ।
 తపస్సరంశోగ్రతరం శోషయేద్దేహమాత్మనః ॥ ౬.౨౪॥
 అగ్నినాత్మని వైతానాన్ సమారోప్య యథావిధి ।
 అనగ్నిరనికేతః స్యాన్ మునిర్మూలఫలాశనః ॥ ౬.౨౫॥
 అప్రయత్నః సుఖార్థేషు బ్రహ్మచారీ ధరాఽఽశయః ।
 శరణోష్వమమృత్యైవ వృక్షమూలనికేతనః ॥ ౬.౨౬॥
 తాపసేష్వేవ విప్రేషు యాత్రికం బైక్షమాహరేత్ ।
 గృహమేధిషు చాన్యేషు ద్విజేషు వనవాసిషు ॥ ౬.౨౭॥
 గ్రామాదాహృత్య వాఽశ్చియాదజ్ఞౌ గ్రాసాన్ వనే వసన్ ।
 ప్రతిగృహ్య పుటేనైవ పాణినా శకలేన వా ॥ ౬.౨౮॥
 ఏతాశ్చాన్యాశ్చ సేవేత దీక్షా విప్రో వనే వసన్ ।
 వివిధాశ్చౌపనిషదీరాత్మసంసిద్ధయే శ్రుతీః ॥ ౬.౨౯॥
 ఋషిభిర్బ్రాహ్మణైశ్చైవ గృహసైరేవ సేవితాః ।
 విద్యాతపోవివృద్ధ్యర్థం శరీరస్య చ శుద్ధయే ॥ ౬.౩౦॥

అపరాజితాం వాఽస్థాయ వ్రజేద్దిశమజిహ్మాగః ।
 ఆ నిపాతాత్ఫరీరస్య యుక్తో వార్యనిలాశనః ॥ ౬.౩౧॥
 ఆసాం మహర్షిచర్యాణాం త్యక్త్వాఽన్యతమయా తనుమ్ ।
 ఏతశోకభయో విప్రో బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ ౬.౩౨॥
 వనేషు చ విహృత్యైవం తృతీయం భాగమాయుషః ।
 చతుర్థమాయుషో భాగం త్యక్త్వా సజ్ఘాన్ పరివ్రజేత్ ॥ ౬.౩౩॥
 ఆశ్రమాదాశ్రమం గత్వా హుతహోమో జితేంద్రియః ।
 భిక్షాబలిపరిశ్రాంతః ప్రవ్రజన్ ప్రేత్య వర్ధతే ॥ ౬.౩౪॥
 ఋణాని శ్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేత్ ।
 అనపాకృత్య మోక్షం తు సేవమానో వ్రజత్యధః ॥ ౬.౩౫॥
 అధీత్య విధివద్వేదాన్ పుత్రాంశ్చోత్పాద్య ధర్మతః ।
 ఇష్ట్యా చ శక్తితో యజ్ఞైర్మనో మోక్షే నివేశయేత్ ॥ ౬.౩౬॥
 అనధీత్య ద్విజో వేదాననుత్పాద్య తథా సుతాన్ । తథా ప్రజాం
 అనిష్ట్యా వైవ యజ్ఞైశ్చ మోక్షమిచ్ఛన్ వ్రజత్యధః ॥ ౬.౩౭॥
 ప్రాజాపత్యం నిరుప్యేష్టిం సర్వవేదసదక్షిణామ్ । సార్యవేదసదక్షిణామ్
 ఆత్మన్యగ్నీన్ సమారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్గుహాత్ ॥ ౬.౩౮॥
 యో దత్త్వా సర్వభూతేభ్యః ప్రవ్రజత్యభయం గృహాత్ ।
 తస్య తేజోమయా లోకా భవన్తి బ్రహ్మవాదినః ॥ ౬.౩౯॥
 యస్మాదణ్యపి భూతానాం ద్విజాన్నోత్పద్యతే భయమ్ ।
 తస్య దేహాద్విముక్తస్య భయం నాస్తి కుతశ్చన ॥ ౬.౪౦॥
 అగారాదభినిష్క్యాస్త్రః పవిత్రోపచితో మునిః ।
 సముపోడేషు కామేషు నిరపేక్షః పరివ్రజేత్ ॥ ౬.౪౧॥
 ఏక ఏవ చరేన్నిత్యం సిద్ధ్యర్థమసహాయవాన్ ।
 సిద్ధిమేకస్య సమృత్యన్న జహాతి న హీయతే ॥ ౬.౪౨॥ సిద్ధమ్
 అనగ్నిరనికేతః స్యాద్ధ్రామమన్నార్థమాశ్రయేత్ ।
 ఉపేక్షకోఽసంజ్ఞుసుకో మునిర్భావసమాహితః ॥ ౬.౪౩॥ ౭సాంజ్ఞుసుకో
 కపాలం వృక్షమూలాని కుచేలమసహాయతా । కుచైలం
 సమతా వైవ సర్వస్మిన్నేతత్కుక్తస్య లక్షణమ్ ॥ ౬.౪౪॥

నాభినన్దేత మరణం నాభినన్దేత జీవితమ్ ।

కాలమేవ ప్రతిక్షేత నిర్వేశం భృతకో యథా ॥ ౬.౪౫॥

దృష్టిపూతం న్యనేత్పాదం వస్త్రపూతం జలం పిబేత్ ।

సత్యపూతాం వదేద్వాచం మనఃపూతం సమాచరేత్ ॥ ౬.౪౬॥

అతివాదాంస్తితిక్షేత నావమన్యేత కం చన ।

న చైమం దేహమాశ్రిత్య వైరం కుర్వీత కేన చిత్ ॥ ౬.౪౭॥

క్రుద్ధ్యంతం న ప్రతిక్రుద్ధేదాక్రుష్టః కుశలం వదేత్ ।

సప్తద్వారావక్రీర్ణాం చ న వాచమన్వతాం వదేత్ ॥ ౬.౪౮॥

అధ్యాత్మరతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరామిషః ।

ఆత్మవైవ సహాయేన సుఖార్థీ విచరేదిహ ॥ ౬.౪౯॥

న చోత్పాతనిమిత్తాభ్యాం న నక్షత్రాఙ్గవిద్యయా ।

నానుశాసనవాదాభ్యాం భిషాం లిప్యేత కర్షి చిత్ ॥ ౬.౫౦॥

న తాపసైర్బ్రాహ్మణైర్వా వయోభిరపి వా శ్వభిః ।

ఆకీర్ణం భిక్షుకైర్వాఽన్యైరగారముపసంవ్రజేత్ ॥ ౬.౫౧॥

క్లప్తకేశనఖశ్మశ్రుః పాత్రీ దణ్డీ కుసుమ్భవాన్ ।

విచరేన్నియతో నిత్యం సర్వభూతాన్యపీడయన్ ॥ ౬.౫౨॥

అతైజసాని పాత్రాణి తస్య స్వర్నిర్వృణాని చ ।

తేషామద్భిః స్మృతం శౌచం చమసానామివాధ్వరే ॥ ౬.౫౩॥

అలాబుం దారుపాత్రం చ మృణ్మయం వైదలం తథా ।

ఏతాణి యతిపాత్రాణి మనుః స్వాయమ్భువోఽబ్రవీత్ ॥ ౬.౫౪॥

ఏకకాలం చరేద్భైషం న ప్రసజ్జేత విస్తరే ।

భైషే ప్రసక్తో హి యతిర్విషయేష్యపి సజ్జతి ॥ ౬.౫౫॥

విధూమే సన్నముసలే వ్యఙ్గారే భుక్తవజ్జనే ।

వృత్తే శరావసంమాతే భిషాం నిత్యం యతిశ్చరేత్ ॥ ౬.౫౬॥

అలాభే న విషదీ స్యాత్లాభే చైవ న హర్షయేత్ ।

ప్రాణయాత్రికమాత్రః స్యాత్పాత్రాసఙ్గాద్వినిర్గతః ॥ ౬.౫౭॥

అభిపూజితలాభాంస్తు జగుప్సేతైవ సర్వశః ।

అభిపూజితలాభైశ్చ యతిర్ముక్తోఽపి బధ్యతే || ౬.౫౮ ||

అల్పాన్నాభ్యవహారేణ రహఃస్థానాసనేన చ |

ప్రియమాణాని విషయైరిన్ద్రియాణి నివర్తయేత్ || ౬.౫౯ ||

ఇన్ద్రియాణాం నిరోధేన రాగద్వేషక్షయేణ చ |

అహింసయా చ భూతానామమృతత్వాయ కల్పతే || ౬.౬౦ ||

అవేక్షేత గతీర్నూణాం కర్మదోషసముద్భవాః |

నిరయే చైవ పతనం యాతనాశ్చ యమక్షయే || ౬.౬౧ ||

విప్రయోగం ప్రియైశ్చైవ సంయోగం చ తథాఽప్రియైః |

జరయా చాభిభవనం వ్యాధిభిశ్చోపపీడనమ్ || ౬.౬౨ ||

దేహాదుత్క్రమణం చాస్మాత్పనర్గర్భే చ సమ్భవమ్ |

యోనికోటిసహస్రేషు సృతీశ్చాస్యాస్తరాత్మనః || ౬.౬౩ ||

అధర్మప్రభవం చైవ దుఃఖయోగం శరీరిణామ్ |

ధర్మార్థప్రభవం చైవ సుఖసంయోగమక్షయమ్ || ౬.౬౪ ||

సూక్ష్మతాం చాన్వవేక్షేత యోగేన పరమాత్మనః |

దేహేషు చ సమత్పత్తిముత్తమేష్వధమేషు చ || ౬.౬౫ || దేహేషు చైవోపపత్తిమ్

దూషితోఽపి చరేద్ధర్మం యత్ర తత్రాశ్రమే రతః | భూషితోఽపి

సమః సర్వేషు భూతేషు న లింగం ధర్మకారణమ్ || ౬.౬౬ ||

ఫలం కతకవృక్షస్య యద్యప్యముప్రసాదకమ్ |

న నామగ్రహణాదేవ తస్య వారి ప్రసీదతి || ౬.౬౭ ||

సంరక్షణార్థం జన్తూనాం రాత్రావహాని వా సదా |

శరీరస్యాత్యయే చైవ సమీక్ష్య వసుధాం చరేత్ || ౬.౬౮ ||

అహ్నా రాత్ర్యా చ యాజ్ఞాన్తూన్ హిసప్త్యజ్ఞానతో యతిః |

తేషాం స్నాత్వా విశుద్ధ్యర్థం ప్రాణాయామాన్ షడాచరేత్ || ౬.౬౯ ||

ప్రాణాయామా బ్రాహ్మణస్య త్రయోఽపి విధివత్కృతాః |

వ్యాహృతిప్రణవైర్యుక్తా విజ్ఞేయం పరమం తపః || ౬.౭౦ ||

దహ్యన్తే ధ్మాయమానానాం ధాతూనాం హి యథా మలాః |

తథీన్ద్రియాణాం దహ్యన్తే దోషాః ప్రాణస్య నిగ్రహాత్ || ౬.౭౧ ||

ప్రాణాయామైర్ధహేద్ధోషాన్ ధారణాభిశ్చ కిల్బిషమ్ |
 ప్రత్యాహారేణ సంసర్గాన్ ధ్యానేనానీశ్వరాన్ గుణాన్ || ౬.౭౨||
 ఉచ్చావచేషు భూతేషు దురేయామకృతాత్మభిః |
 ధ్యానయోగేన సమృశ్యేద్ధతిమస్యాన్తరాత్మనః || ౬.౭౩||
 సమ్యగ్గర్హనసమృన్నః కర్మభిర్న నిబధ్యతే |
 దర్శనేన విహీనస్తు సంసారం ప్రతిపద్యతే || ౬.౭౪||
 అహింసయేన్ద్రియాసక్తైర్వైదికైశ్చైవ కర్మభిః |
 తపసశ్చరణైశ్చోగ్రైః సాధయన్తీహ తత్పదమ్ || ౬.౭౫||
 అస్థిస్థూణం స్నాయుయుతం మాంసశోణితలేపనమ్ |
 చర్మావనద్ధం దుర్గన్ధి పూర్ణం మూత్రపురీషయోః || ౬.౭౬||
 జరాశోకసమావిష్టం రోగాయతనమాతురమ్ |
 రజస్వలమనిత్యం చ భూతావాసమిమం త్యజేత్ || ౬.౭౭||
 నదీకూలం యథా వృక్షో వృక్షం వా శకునిర్యథా |
 తథా త్యజన్నిమం దేహం కృచ్ఛాద్ధ్యాహోద్విముచ్యతే || ౬.౭౮||
 ప్రియేషు స్వేషు సుకృతమప్రియేషు చ దుష్కృతమ్ |
 విసృజ్య ధ్యానయోగేన బ్రహ్మభ్యేతి సనాతనమ్ || ౬.౭౯||
 యదా భావేన భవతి సర్వభావేషు నిఃస్పృహః |
 తదా సుఖమవాప్నోతి ప్రేత్య చైహ చ శాశ్వతమ్ || ౬.౮౦||
 అనేన విధినా సర్వాంస్త్యక్త్యా సజ్ఞాన్ శనైః శనైః |
 సర్వద్వన్ద్యవినిర్ముక్తో బ్రహ్మణ్యేవావతిష్ఠతే || ౬.౮౧||
 ధ్యానికం సర్వమేవైతద్యదేతదభిశబ్ధితమ్ |
 న హ్యనధ్యాత్మవిత్కశ్చిత్క్రియాఫలముపాశ్నుతే || ౬.౮౨||
 అధియజ్ఞం బ్రహ్మ జపేదాధిదైవికమేవ చ |
 ఆధ్యాత్మికం చ సతతం వేదాంతాభిహితం చ యత్ || ౬.౮౩||
 ఇదం శరణమజ్ఞానామిదమేవ విజానతామ్ |
 ఇదమన్విచ్ఛతాం స్వర్గమిదమానన్యమిచ్ఛతామ్ || ౬.౮౪||
 అనేన క్రమయోగేన పరివ్రజతి యో ద్విజః |

స విధూయైహ పాప్మానం పరం బ్రహ్మధిగచ్ఛతి || ౬.౮౫||

ఏష ధర్మోఽనుశిష్టో వో యతీనాం నియతాత్మనామ్ |

వేదసంన్యాసికానాం తు కర్మయోగం నిబోధత || ౬.౮౬||

బ్రహ్మచారీ గృహస్థశ్చ వానప్రస్థో యతిస్తథా |

ఏతే గృహస్థప్రభవాశ్చత్వారః పుథగాశ్రమాః || ౬.౮౭||

సర్వేఽపి క్రమశస్త్యేతే యథాశాస్త్రం నిషేవితాః |

యథోక్తకారిణం విప్రం నయన్తి పరమాం గతిమ్ || ౬.౮౮||

సర్వేషామపి చైతేషాం వేదస్మృతివిధానతః | వేదశ్రుతివిధానతః

గృహస్థ ఉచ్యతే శ్రేష్ఠః స శ్రీనేతాన్ బిభర్షి హి || ౬.౮౯||

యథా నదీనదాః సర్వే సాగరే యాన్తి సంస్థితిమ్ |

తథైవాశ్రమిణః సర్వే గృహస్థే యాన్తి సంస్థితిమ్ || ౬.౯౦||

చతుర్భిరపి చైవైత్తైర్నిత్యమాశ్రమిభిర్ద్విజైః |

దశలక్షణకో ధర్మః సేవితవ్యః ప్రయత్నతః || ౬.౯౧||

ధృతిః క్షమా దమోఽస్త్రేయం శౌచమిన్ద్రియనిగ్రహః |

ధీర్విద్యా సత్యమక్రోధో దశకం ధర్మలక్షణమ్ || ౬.౯౨||

దశ లక్షణాని ధర్మస్య యే విప్రాః సమధీయతే |

అధీత్య చానువర్తన్తే తే యాన్తి పరమాం గతిమ్ || ౬.౯౩||

దశలక్షణకం ధర్మమనుతిష్ఠన్ సమాహితః |

వేదాన్తం విధివత్పూర్వా సంన్యసేదన్పణో ద్విజః || ౬.౯౪||

సంన్యస్య సర్వకర్మాణి కర్మదోషానపానుదన్ |

నియతో వేదమభ్యస్య పుత్రైశ్వర్యే సుఖం వనేత్ || ౬.౯౫||

ఏవం సంన్యస్య కర్మాణి స్వకార్యపరమోఽస్పృహః |

సంన్యాసేనాపహత్యైనః ప్రాప్నోతి పరమం గతిమ్ || ౬.౯౬||

ఏష వోఽభిహితో ధర్మో బ్రాహ్మణస్య చతుర్విధః |

పుణ్యోఽక్షయఫలః ప్రేత్య రాజ్ఞాం ధర్మం నిబోధత || ౬.౯౭||

అధ్యాయం ౭

రాజధర్మాన్ ప్రవక్ష్యామి యథావృత్తో భవేన్నృపః |
 సమ్భవశ్చ యథా తస్య సిద్ధిశ్చ పరమా యథా || ౭.౧||
 బ్రాహ్మం ప్రాప్తేన సంస్కారం క్షత్రియేణ యథావిధి |
 సర్వస్యాస్య యథాన్యాయం కర్తవ్యం పరిరక్షణమ్ || ౭.౨||
 ఆరాజకే హి లోకేఽస్మిన్ సర్వతో విద్రుతో భయాత్ |
 రక్షార్థమస్య సర్వస్య రాజానమస్పృజత్ప్రభుః || ౭.౩||
 ఇన్ద్రానిలయమార్కాణామగ్నేశ్చ వరుణస్య చ |
 చన్ద్రవిత్తేశయోశ్చైవ మాత్రా నిర్భృత్య శాశ్వతీః || ౭.౪||
 యస్మాదేషాం సురేన్ద్రాణాం మాత్రాభ్యో నిర్మితో నృపః |
 తస్మాద్భిభవత్యేష సర్వభూతాని తేజసా || ౭.౫||
 తపత్యాదిత్యవచ్చైష చక్షూషి చ మనాంసి చ |
 న చైనం భువి శక్నోతి కశ్చిదప్యభివీక్షితుమ్ || ౭.౬||
 సోఽగ్నిర్భవతి వాయుశ్చ సోఽర్కః సోమః స ధర్మరాట్ |
 స కుబేరః స వరుణః స మహేన్ద్రః ప్రభావతః || ౭.౭|| స చైన్ద్రః స్వప్రభావతః
 బాలోఽపి నావమాన్తవ్యో మనుష్య ఇతి భూమిపః |
 మహతీ దేవతా హ్యేషా నరరూపేణ తిష్ఠతి || ౭.౮||
 ఏకమేవ దహత్యగ్నిర్నరం దురుపసర్పిణమ్ |
 కులం దహతి రాజాఽగ్నిః సపశుద్రవ్యసశ్చయమ్ || ౭.౯||
 కార్యం సోఽవేక్ష్య శక్తిం చ దేశకాలౌ చ తత్త్వతః |
 కురుతే ధర్మసిద్ధ్యర్థం విశ్వరూపం పునః పునః || ౭.౧౦||
 యస్య ప్రసాదే పద్మా శ్రీర్విజయశ్చ పరాక్రమే |
 మృత్యుశ్చ వసతి క్రోధే సర్వతేజోమయో హి సః || ౭.౧౧||
 తం యస్తు ద్వేష్టి సంమోహాత్స విసశ్యత్యసంశయమ్ |
 తస్య హ్యశు వినాశాయ రాజా ప్రకురుతే మనః || ౭.౧౨||
 తస్మాద్ధర్మం యమిష్టేషు స వ్యవస్యేన్నరాధిపః |
 ఆనిష్టం చాప్యనిష్టేషు తం ధర్మం న విచాలయేత్ || ౭.౧౩||

తస్యార్థే సర్వభూతానాం గోష్టారం ధర్మమాత్మజమ్ । తదర్థం
బ్రహ్మతేజోమయం దణ్ణమస్పృజత్సూర్వమీశ్వరః ॥ ౭.౧౪ ॥

తస్య సర్వాణి భూతాని స్థావరాణి చరాణి చ ।
భయాద్భోగాయ కల్పన్తే స్వధర్మాత్న చలన్తి చ ॥ ౭.౧౫ ॥

తం దేశకాలా శక్తిం చ విద్యాం చావేక్ష్య తత్త్వతః ।
యథార్హతః సమృణయేన్నరేష్వన్యాయవర్తిషు ॥ ౭.౧౬ ॥

స రాజా పురుషో దణ్ణః స నేతా శాసితా చ సః ।
చతుర్ణామాశ్రమాణాం చ ధర్మస్య ప్రతిభూః స్మృతః ॥ ౭.౧౭ ॥

దణ్ణః శాస్తి ప్రజాః సర్వా దణ్ణ ఏవాభిరక్షతి ।
దణ్ణః సుప్తేషు జాగర్తి దణ్ణం ధర్మం విదుర్బుధాః ॥ ౭.౧౮ ॥

సమీక్ష్య స ధృతః సమ్యక్సర్వా రక్షాయతి ప్రజాః ।
అసమీక్ష్య ప్రణీతస్తు వినాశయతి సర్వతః ॥ ౭.౧౯ ॥

యది న ప్రణయేద్రాజా దణ్ణం దణ్ణేష్యత్స్వీతః ।
శూలే మత్స్యనివాపక్ష్యన్ దుర్బలాన్ బలవత్తరాః ॥ ౭.౨౦ ॥

అద్యాత్కాకః పురోడాశం శ్వా చ లిహ్యోద్ధవిస్తథా । శ్వాఽవలిహ్యోద్ధ్
స్వామ్యం చ న స్యాత్కస్మింశ్చిత్ప్రవర్తేతాధరోత్తరమ్ ॥ ౭.౨౧ ॥

సర్వో దణ్ణజితో లోకో దుర్లభో హి శుచిర్నరః ।
దణ్ణస్య హి భయాత్సర్వం జగద్భోగాయ కల్పతే ॥ ౭.౨౨ ॥

దేవదానవగన్ధర్వా రక్షాంసి పతగోరగాః ।
తేఽపి భోగాయ కల్పన్తే దణ్ణేనైవ నిపీడితాః ॥ ౭.౨౩ ॥

దుష్యేయః సర్వవర్ణాశ్చ భిద్యేరన్ సర్వనేతవః ।
సర్వలోకప్రకోపశ్చ భవేద్దణ్ణస్య విభ్రమాత్ ॥ ౭.౨౪ ॥

యత్ర శ్వామో లోహితాక్షో దణ్ణశ్చరతి పాపహా ।
ప్రజాస్తత్ర న ముహ్యన్తి నేతా చేత్సాధు పశ్యతి ॥ ౭.౨౫ ॥

తస్యాహుః సమృణేతారం రాజానం సత్యవాదినమ్ ।
సమీక్ష్యకారిణం ప్రాజ్ఞం ధర్మకామార్థకోవిదమ్ ॥ ౭.౨౬ ॥

తం రాజా ప్రణయన్ సమ్యక్ప్రేక్షాభివర్ధతే ।

కామాత్మా విషమః క్షుద్రో దణ్డేనైవ నిహన్యతే || ౨.౨౭|| కామాన్దో

దణ్డో హి సుమహత్తేజో దుర్ధరశ్చాకృతాత్మభిః |

ధర్మాద్విచలితం హన్తి నృపమేవ సబాన్ధవమ్ || ౨.౨౮||

తతో దుర్గం చ రాష్ట్రం చ లోకం చ సవరాచరమ్ |

అన్తరిక్షగతాంచైవ మునీన్ దేవాంశ్చ పీడయేత్ || ౨.౨౯||

సోఽసహాయేన మూఢేన లుభేనాకృతబుద్ధినా |

న శక్యో న్యాయతో నేతుం సక్షేన విషయేషు చ || ౨.౩౦||

శుచినా సత్యసంధేన యథాశాస్త్రానుసారిణా |

ప్రణేతుం శక్యతే దణ్డః సుసహాయేన ధీమతా || ౨.౩౧||

స్వరాష్ట్రే న్యాయవృత్తః స్యాద్భృశదణ్డశ్చ శత్రుషు |

సుహృత్స్వజిహ్మాః స్నిగ్ధేషు బ్రాహ్మణేషు క్షమాన్వితః || ౨.౩౨||

ఏవంవృత్తస్య నృపతేః శిలోఞ్ఞానాపి జీవతః |

విస్తీర్యతే యశో లోకే తైలబిన్దురివామ్భుసి || ౨.౩౩||

అతస్సు విపరీతస్య నృపతేరజితాత్మనః |

సజ్జిప్యతే యశో లోకే ఘృతబిన్దురివామ్భుసి || ౨.౩౪||

స్వే స్వే ధర్మే నివిష్టానాం సర్వేషామనుపూర్వశః |

వర్ణానామాశ్రమాణాం చ రాజా సృష్టోఽభిరక్షితా || ౨.౩౫||

తేన యద్యత్సభృత్యేన కర్తవ్యం రక్షతా ప్రజాః |

తత్తద్వోఽహం ప్రవక్ష్యామి యథావదనుపూర్వశః || ౨.౩౬||

బ్రాహ్మణాన్ పర్యుపాసీత ప్రాతరుత్థాయ పార్థివః |

త్రైవిద్యవృద్ధాన్ విదుషస్త్రివేత్తేషాం చ శాసనే || ౨.౩౭||

వృద్ధాంశ్చ నిత్యం సేవేత విప్రాన్ వేదవిదః శుచీన్ |

వృద్ధనేపి హి సతతం రక్షోభిరపి పూజ్యతే || ౨.౩౮||

తేభ్యోఽధిగచ్ఛేద్వివనయం వినీతాత్మాఽపి నిత్యశః |

వినీతాత్మా హి నృపతిర్న వినశ్యతి కర్హి చిత్ || ౨.౩౯||

బహవోఽవినయాత్పృష్టా రాజానః సపరిచ్ఛదాః | సపరిగ్రహాః

వనస్థా అపి రాజ్యాని వినయాత్ప్రతిపేదిరే || ౨.౪౦||

వేనో వినష్టోఽవినయాత్నహుషశ్చైవ పార్థివః ।
 సుదాః పైజవనశ్చైవ సుముఖో నిమిరేవ చ ॥ ౭.౪౧॥
 పృథుస్తు వినయాద్రాజ్యం ప్రాప్తవాన్ మనురేవ చ ।
 కుబేరశ్చ ధనైశ్వర్యం బ్రాహ్మణ్యం చైవ గాధిజః ॥ ౭.౪౨॥
 త్రైవిద్యేభ్యస్త్రయీం విద్యాం దణ్డినీతిం చ శాశ్వతీమ్ । త్రయీం విద్యాత్
 ఆస్వీక్షీకీం చాత్మవిద్యాం వార్తారమ్భాంశ్చ లోకతః ॥ ౭.౪౩॥
 ఇన్ద్రియాణాం జయే యోగం సమాత్మిష్టేద్ధివానిశమ్ ।
 జితైన్ద్రియో హి శక్నోతి వశే స్థాపయితుం ప్రజాః ॥ ౭.౪౪॥
 దశ కామసముత్థాని తథాఽష్టా క్రోధజాని చ ।
 వ్యసనాని దుర్ఽన్తాని ప్రయత్నైవ వివర్జయేత్ ॥ ౭.౪౫॥
 కామజేషు ప్రసక్తో హి వ్యసనేషు మహీపతిః ।
 వియుజ్యతేఽర్థధర్మాభ్యాం క్రోధజేష్వాత్మవైవ తు ॥ ౭.౪౬॥
 మృగయాఽఙ్కో దివాస్వప్నః పరివాదః స్త్రియో మదః ।
 తౌర్యత్రికం వృథాట్యా చ కామజో దశకో గణః ॥ ౭.౪౭॥
 వైశున్యం సాహసం ద్రోహ ఈర్ష్యాఽనూయాఽర్థదూషణమ్ ।
 వాగ్దణ్డిజం చ పారుష్యం క్రోధజోఽపి గణోఽష్టకః ॥ ౭.౪౮॥
 ద్వయోరప్యేతయోర్మూలం యం సర్వే కవయో విదుః ।
 తం యత్నైవ జయేత్తోభం తజ్జావేతావుభౌ గణౌ ॥ ౭.౪౯॥
 పానమక్షాః స్త్రియశ్చైవ మృగయా చ యథాక్రమమ్ ।
 ఏతత్కష్టతమం విద్యాత్పతుష్కం కామజే గణే ॥ ౭.౫౦॥
 దణ్డిస్య పాతనం చైవ వాక్పారుష్యార్థదూషణే ।
 క్రోధజేఽపి గణే విద్యాత్కష్టమేతత్త్రికం సదా ॥ ౭.౫౧॥
 సప్తకస్యాస్య వర్గస్య సర్వత్రైవానుషక్లిణః ।
 పూర్వం పూర్వం గురుతరం విద్యాద్వ్యసనమాత్మవాన్ ॥ ౭.౫౨॥
 వ్యసనస్య చ మృత్యోశ్చ వ్యసనం కష్టముచ్యతే ।
 వ్యసనస్యధోఽథో వ్రజతి స్వర్యాత్యవ్యసనీ మృతః ॥ ౭.౫౩॥
 మౌలాన్ శాస్త్రవిదః శూరాన్ లబ్ధలక్షాన్ కులోద్భవాన్ । కులోద్ధతాన్

సచివాన్ సప్త చాష్టౌ వా ప్రకుర్వీత పరీక్షితాన్ || ౭.౫౪|| కుర్వీత సుపరీక్షితాన్

అపి యత్సుకరం కర్మ తదప్యేకేన దుష్కరమ్ |

విశేషతోఽసహాయేన కిం తు రాజ్యం మహోదయమ్ || ౭.౫౫|| కిం ను

తైః సార్థం చింతయేన్నిత్యం సామాన్యం సంధివిగ్రహమ్ |

స్థానం సముదయం గుప్తిం లభ్యప్రశమనాని చ || ౭.౫౬||

తేషాం స్వం స్వమభిప్రాయముపలభ్య పృథక్పృథక్ |

సమస్తానాం చ కార్యేషు విదధ్యాద్ధితమాత్మనః || ౭.౫౭||

సర్వేషాం తు విశిష్టేన బ్రాహ్మణేన విపశ్చితా |

మన్తయేత్పరమం మన్తం రాజా షాఢ్గుణ్యసంయుతమ్ || ౭.౫౮||

నిత్యం తస్మిన్ సమాశ్వప్తః సర్వకార్యాణి నిఃక్షిపేత్ | నిక్షిపేత్

తేన సార్థం వినిశ్చిత్వ తతః కర్మ సమారభేత్ || ౭.౫౯||

అన్యానపి ప్రకుర్వీత శుచీన్ ప్రాజ్ఞానవస్థితాన్ |

సమ్యగర్థసమాహర్త్వానమాత్యాన్ సుపరీక్షితాన్ || ౭.౬౦||

నిర్వరేతాస్య యావద్భిరితికర్తవ్యతా నృభిః |

తావతోఽతన్నితాన్ దక్షాన్ ప్రకుర్వీత విచక్షణాన్ || ౭.౬౧||

తేషామర్థే నియుజ్ఞోత శూరాన్ దక్షాన్ కులోద్గతాన్ |

శుచీనాకరకర్మాన్తే భీరూనస్తర్నివేశనే || ౭.౬౨||

దూతం వైవ ప్రకుర్వీత సర్వశాస్త్రవిశారదమ్ |

ఇక్ష్ణతాకారచేష్టజ్ఞం శుచిం దక్షం కులోద్గతమ్ || ౭.౬౩||

అనురక్తః శుచిర్దక్షః స్మృతిమాన్ దేశకాలవిత్ |

వపుష్మాన్ వీతభీర్వాగ్మీ దూతో రాజ్ఞః ప్రశస్యతే || ౭.౬౪||

అమాత్యే దణ్ణ ఆయతో దణ్ణే వైనయికి క్రియా |

నృపతౌ కోశరాష్ట్రే చ దూతే సంధివిపర్యయౌ || ౭.౬౫||

దూత ఏవ హి సంధతే భినత్త్యేవ చ సంహతాన్ |

దూతస్తత్కురుతే కర్మ భిద్యన్తే యేన మానవః || ౭.౬౬||

స విద్యాదస్య కృత్యేషు నిర్మాణేజితచేష్టితైః |

ఆకారమిక్ష్ణితం చేష్టాం భృత్యేషు చ చిక్రీత్తమ్ || ౭.౬౭||

బుద్ధ్యా చ సర్వం తత్త్వేన పరరాజచిక్లితమ్ ।
 తథా ప్రయత్నమాతిష్ఠేద్యథాఽత్మానం న పీడయేత్ ॥ ౭.౬౮॥
 జాజ్గలం సస్యసమ్పన్నమార్యప్రాయమనావిలమ్ ।
 రమ్యమానతసామస్తం స్వాజీవ్యం దేశమావసేత్ ॥ ౭.౬౯॥
 ధన్వదుర్గం మహీదుర్గమబ్దుర్గం వార్షమేవ వా ।
 నృదుర్గం గిరిదుర్గం వా సమాశ్రిత్య వసేత్పురమ్ ॥ ౭.౭౦॥
 సర్వేణ తు ప్రయత్నేన గిరిదుర్గం సమాశ్రయేత్ ।
 ఏషాం హి బాహుగుణ్యేన గిరిదుర్గం విశిష్యతే ॥ ౭.౭౧॥
 శ్రీణ్యాద్యాన్యాశ్రితాస్త్యేషాం మృగగర్తాశ్రయాఽపరాః ।
 శ్రీణ్యుత్తరాణి క్రమశః ప్లవజ్గమనరామరాః ॥ ౭.౭౨॥
 యథా దుర్గాశ్రితానేతాన్నోపహింసన్తి శత్రవః ।
 తథాఽరయో న హింసన్తి నృపం దుర్గసమాశ్రితమ్ ॥ ౭.౭౩॥
 ఏకః శతం యోధయతి ప్రాకారస్థో ధనుర్ధరః ।
 శతం దశసహస్రాణి తస్మాద్దుర్గం విధీయతే ॥ ౭.౭౪॥
 తత్యాదాయుధసమ్పన్నం ధనధాన్యేన వాహనైః ।
 బ్రాహ్మణైః శిల్పిభిర్యన్తైర్యవసేనోదకేన చ ॥ ౭.౭౫॥
 తస్య మధ్యే సుపర్యాప్తం కారయేద్ధృహమాత్మనః ।
 గుప్తం సర్వఋతుకం శుభ్రం జలవృక్షసమన్వితమ్ ॥ ౭.౭౬॥
 తదధ్యాస్యోద్వహేద్భార్యాం సవర్ణాం లక్షణాన్వితామ్ ।
 కులే మాహతి సమ్భూతాం హృద్యాం రూపగుణాన్వితామ్ ॥ ౭.౭౭॥
 పురోహితం చ కుర్వీత వృణుయాదేవ చర్త్విజః ।
 తేఽస్య గృహ్యణి కర్మాణి కుర్ముర్యైతానికాని చ ॥ ౭.౭౮॥
 యజేత రాజా క్రతుభిర్వివిధైరాప్తదక్షిణైః ।
 ధర్మార్థం చైవ విప్రేభ్యో దద్యాద్ధోగాన్ ధనాని చ ॥ ౭.౭౯॥
 సాంవత్సరికమాప్తైశ్చ రాష్ట్రాదాహారయేద్బలిమ్ ।
 స్యాచ్ఛామ్నాయపరో లోకే వర్తేత పితృవత్పుషు ॥ ౭.౮౦॥
 అధ్యక్షాన్ వివిధాన్ కుర్వాత్తత్ర తత్ర విపశ్చితః ।

తేఽస్య సర్వాణ్యవేక్షేరన్నుణాం కార్యాణి కుర్వతామ్ || ౭.౮౧||

ఆవృత్తానాం గురుకులాద్విప్రాణాం పూజకో భవేత్ |

నృపాణామక్షయో హ్యేష నిధిర్బ్రాహ్మీఽభిధీయతే || ౭.౮౨||

న తం స్తేనా న చామిత్రా హరన్తి న చ నశ్యతి |

తస్మాద్రాజ్ఞా నిధాతవ్యో బ్రాహ్మణేష్వక్షయో నిధిః || ౭.౮౩||

న స్కన్దతే న వ్యథతే న వినశ్యతి కర్హి చిత్ | న స్కన్దతి న చ్యవతే

వరిష్ఠమగ్నిహోత్రేభ్యో బ్రాహ్మణస్య ముఖే హుతమ్ || ౭.౮౪||

సమమబ్రాహ్మణే దానం ద్విగుణం బ్రాహ్మణబ్రువే |

ప్రాధీతే శతసాహస్రమనన్తం వేదపారగే || ౭.౮౫|| ఆచార్యే శతసాహస్రం

సహస్రగుణమాచార్యే

పాత్రస్య హి విశేషేణ శ్రద్ధధానతయైవ చ |

అల్పం వా బహు వా ప్రేత్య దానస్య ఫలమశ్నుతే || ౭.౮౬||

(దేశకాలవిధానేన ద్రవ్యం శ్రద్ధాసమన్వితమ్ |

పాత్రే ప్రదీయతే యత్తు తద్ధర్మస్య ప్రసాధనమ్ || ౭.౮౭)

(Although MedhAtithi comments on the above shloka,

Jha's edition does not count it in his numbering of the text.)

సమోత్తమాధమై రాజా త్వాహూతః పాలయన్ ప్రజాః |

న నివర్తేత సఙ్గామాత్క్షాత్రం ధర్మమనుస్మరన్ || ౭.౮౮||

సఙ్గామేష్వనివర్తిత్వం ప్రజానాం చైవ పాలనమ్ |

శుశ్రూషా బ్రాహ్మణానాం చ రాజ్ఞాం శ్రేయస్కరం పరమ్ || ౭.౮౯||

ఆహవేషు మిథోఽన్యోన్యం జిఘాంసన్తో మహీక్షితః |

యుధ్యమానాః పరం శక్త్యా స్వర్గం యాన్త్యపరాజ్యుఖాః || ౭.౯౦||

న కూటైరాయుధైర్వన్యాయుధ్యమానో రణే రిపూన్ |

న కర్ణిభిర్నాపి దిగ్గైర్నాగ్నిజ్వలితతేజనైః || ౭.౯౧||

న చ హన్యాత్స్థలారూఢం న క్షీబం న కృతాఙ్గాలిమ్ |

న ముక్తకేశం నాసీనం న తవాస్మీతి వాదినమ్ || ౭.౯౨||

న సుప్తం న విననాహం న నగ్నం న నిరాయుధమ్ |

నాయుధ్యమానం పశ్యన్తం న పరేణ సమాగతమ్ || ౭.౯౩||

నాయుధవ్యసనప్రాప్తం నార్తం నాతిపరిక్షతమ్ |
 న భీతం న పరావృత్తం సతాం ధర్మమనుస్మరన్ || ౭.౯౩||
 యస్తు భీతః పరావృత్తః సజ్జామే హన్యతే పరైః |
 భర్తుర్యద్ధుష్కృతం కిం చిత్తత్సర్వం ప్రతిపద్యతే || ౭.౯౪||
 యత్సాచ్య సుకృతం కిం చిదముత్సార్థముపార్జితమ్ |
 భర్తా తత్సర్వమాదత్తే పరావృత్తహతస్య తు || ౭.౯౫||
 రథాశ్వం హస్తినం ఛత్రం ధనం ధాన్యం పశూన్ స్త్రీయః |
 సర్వద్రవ్యాణి కుప్యం చ యో యజ్జయతి తస్య తత్ || ౭.౯౬||
 రాజ్ఞశ్చ దద్యురుద్ధారమిత్యేషా వైదికీ శ్రుతిః |
 రాజ్ఞా చ సర్వయోధేభ్యో దాతవ్యమప్రథగ్జితమ్ || ౭.౯౭||
 ఏషోఽనుపస్కృతః ప్రోక్తో యోధధర్మః సనాతనః |
 అస్మాద్ధర్మాన్న చ్యవేత క్షత్రియో ఘ్నన్ రణే రిపూన్ || ౭.౯౮||
 అలబ్ధం బైవ లిప్సేత లబ్ధం రక్షేత్ప్రయత్నతః |
 రక్షితం వర్ధయేచ్ఛైవ వృద్ధం పాత్రేషు నిక్షిపేత్ || ౭.౯౯||
 ఏతచ్ఛతుర్విధం విద్యాత్పురుషార్థప్రయోజనమ్ |
 అస్య నిత్యమనుష్ఠానం సమ్యక్కుర్యాదతన్ద్రితః || ౭.౧౦౦||
 అలబ్ధమిచ్ఛేద్దణేన లబ్ధం రక్షేదవేక్షయా |
 రక్షితం వర్ధయేద్వృద్ధ్యా వృద్ధం పాత్రేషు నిక్షిపేత్ || ౭.౧౦౧||
 నిత్యముద్యతదణ్ణః స్యాన్నిత్యం వివృతపౌరుషః |
 నిత్యం సంవృతసంవారోఽన్య నిత్యం ఛిద్రానుసార్యరేః || ౭.౧౦౨||
 నిత్యముద్యతదణ్ణస్య కృత్స్నుముద్విజతే జగత్ |
 తస్మాత్సర్వాణి భూతాని దణ్ణేనైవ ప్రసాధయేత్ || ౭.౧౦౩||
 అమాయయైవ వర్తేత న కథం చన మాయయా |
 బుధ్యేతారిప్రయుక్తాం చ మాయాం నిత్యం సుసంవృతః || ౭.౧౦౪||
 నాస్య ఛిద్రం పరో విద్యాద్విద్యాత్పిద్రం పరస్య చ |
 గూహేత్కూర్మ ఇవాజ్ఞాని రక్షేద్వివరమాత్మనః || ౭.౧౦౫||
 బకవత్పిన్ద్రయేదర్థాన్ సింహవత్ప్వ పరాక్రమే |

వృకవత్చావలుమ్పేత శశవత్చ వినిష్పతేత్ || ౭.౧౦౬ ||
 ఏవం విజయమానస్య యేఽస్య స్యుః పరిపన్థినః |
 తానానయేద్వశం సర్వాన్ సామాదిభిరుపక్రమైః || ౭.౧౦౭ ||
 యది తే తు న తిష్ఠేయురుపాయైః ప్రథమైస్త్రిభిః |
 దణ్డేనైవ ప్రసహ్యైతాంశనకైర్వశమానయేత్ || ౭.౧౦౮ ||
 సామాదీనాముపాయానాం చతుర్ణామపి పణ్డితాః |
 సామదణ్డౌ ప్రశంసన్తి నిత్యం రాష్ట్రాభివృద్ధయే || ౭.౧౦౯ ||
 యథోద్ధరతి నిర్దాతా కక్షం ధాన్యం చ రక్షతి |
 తథా రక్షేన్నుపో రాష్ట్రం హన్యాచ్చ పరిపన్థినః || ౭.౧౧౦ ||
 మోహోద్రాజా స్వరాష్ట్రం యః కర్షయత్యనవేక్షయా |
 సోఽచిరాదభ్యుత్యతే రాజ్యాత్తివితాత్ప సబాన్ధవః || ౭.౧౧౧ ||
 శరీరకర్షణాత్ప్రాణాః క్షీయన్తే ప్రాణీనాం యథా |
 తథా రాజ్ఞామపి ప్రాణాః క్షీయన్తే రాష్ట్రకర్షణాత్ || ౭.౧౧౨ ||
 రాష్ట్రస్య సజ్గ్రహే నిత్యం విధానమిదమాచరేత్ |
 సుసజ్గ్రహీతరాష్ట్రే హి పార్థివః సుఖమేధతే || ౭.౧౧౩ ||
 ద్వయోస్త్రయాణాం పశ్చానాం మధ్యే గుల్మమధిష్ఠితమ్ |
 తథా గ్రామశతానాం చ కుర్యాద్రాష్ట్రస్య సజ్గ్రహమ్ || ౭.౧౧౪ ||
 గ్రామస్యాధిపతిం కుర్యాద్దశగ్రామపతిం తథా |
 వింశతీశం శతేశం చ సహస్రపతిమేవ చ || ౭.౧౧౫ ||
 గ్రామదోషాన్ సముత్పన్నాన్ గ్రామికః శనకైః స్వయమ్ |
 శంసేద్గ్రామదశేశాయ దశేశో వింశతీశినే || ౭.౧౧౬ ||
 వింశతీశస్తు తత్సర్వం శతేశాయ నివేదయేత్ |
 శంసేద్గ్రామశతేశస్తు సహస్రపతయే స్వయమ్ || ౭.౧౧౭ ||
 యాని రాజప్రదేయాని ప్రత్యహం గ్రామవాసిభిః |
 అన్నపానేననాదీని గ్రామికస్తాస్యవాప్నుయాత్ || ౭.౧౧౮ ||
 దశి కులం తు భుజ్జీత వింశీ పశ్చా కులాని చ |
 గ్రామం గ్రామశతాధ్యక్షః సహస్రాధిపతిః పురమ్ || ౭.౧౧౯ ||

తేషాం గ్రామ్యాణి కార్యాని పృథక్కార్యాణి చైవ హి ।
 రాజ్ఞోఽన్యః సచివః సిగ్ధస్తాని పశ్యేదతస్త్రితః ॥ ౭.౧౨౦॥
 నగరే నగరే చైకం కుర్యాత్సర్వార్థచిన్తకమ్ ।
 ఉచ్చైస్థానం ఘోరరూపం నక్షత్రాణామివ గ్రహమ్ ॥ ౭.౧౨౧॥
 స తాననుపరిక్రామేత్సర్వానేవ సదా స్వయమ్ ।
 తేషాం వృత్తం పరిణయేత్సమ్యగ్రాష్ట్రేషు తత్సరైః ॥ ౭.౧౨౨॥
 రాజ్ఞో హి రక్షాధిక్రతాః పరస్వాదాయినః శతాః ।
 భృత్యా భవన్తి ప్రాయేణ తేభ్యో రక్షేదీమాః ప్రజాః ॥ ౭.౧౨౩॥
 యే కార్యకేభ్యోఽర్థమేవ గృహ్ణీయుః పాపచేతసః ।
 తేషాం సర్వస్వమాదాయ రాజా కుర్యాత్ప్రవాసనమ్ ॥ ౭.౧౨౪॥
 రాజా కర్మసు యుక్తానాం స్త్రీణాం ప్రేక్ష్యజనస్య చ । రాజకర్మసు
 ప్రత్యహం కల్పయేద్వృత్తిం స్థానం కర్మానురూపతః ॥ ౭.౧౨౫॥ స్థానకర్మానురూపతః
 పణో దేయోఽవకృష్టస్య షడుత్కృష్టస్య వేతనమ్ ।
 షాణ్మాసికస్తథాఽచ్చాదో ధాన్యద్రోణస్తు మాసికః ॥ ౭.౧౨౬॥
 క్రయవిక్రయమధ్యానం భక్తం చ సపరివ్యయమ్ ।
 యోగక్షేమం చ సమ్ప్రేక్ష్య వణిజో దాపయేత్కరాన్ ॥ ౭.౧౨౭॥
 యథా ఫలేన యుజ్యేత రాజా కర్తా చ కర్మణామ్ ।
 తథాఽవేక్ష్య నృపో రాష్ట్రే కల్పయేత్సతతం కరాన్ ॥ ౭.౧౨౮॥
 యథాఽల్పల్పమదన్త్యాద్యం వార్యోకోవత్సషట్పదాః ।
 తథాఽల్పల్పో గ్రహీతవ్యో రాష్ట్రాద్రాజ్ఞాబ్ధికః కరః ॥ ౭.౧౨౯॥
 పశ్చాశ్శద్యాగ ఆదేయో రాజ్ఞా పశుహిరణ్యయోః ।
 ధాన్యానామష్టమో భాగః షష్ఠో ద్వాదశ ఏవ వా ॥ ౭.౧౩౦॥
 ఆదదీతాథ షడ్భాగం ద్రుమాన్ సమధుసర్పిషామ్ ।
 గన్ధోషధిరసానాం చ పుష్పమూలఫలస్య చ ॥ ౭.౧౩౧॥
 పత్రశాకతృణానాం చ చర్మణాం వైదలస్య చ ।
 మృన్మయానాం చ భాణ్ణానాం సర్వస్యాశ్మమయస్య చ ॥ ౭.౧౩౨॥
 మ్రియమాణోఽప్యాదదీత న రాజా శ్రోత్రియాత్కరమ్ ।
 న చ క్షుధాఽస్య సంసీదేత్సోత్రియో విషయే వసన్ ॥ ౭.౧౩౩॥

యస్య రాజుస్తు విషయే శ్రోత్రియః సీదతి క్షుధా ।

తస్యాపి తక్షుధా రాష్ట్రమచిరేణైవ సీదతి ॥ ౭.౧౩౪॥

శ్రుతవృత్తే విదిత్వాఽస్య వృత్తిం ధర్మ్యాం ప్రకల్పయేత్ ।

సంరక్షేత్సర్వతశ్చైవం పితా పుత్రమివౌరసమ్ ॥ ౭.౧౩౫॥

సంరక్ష్యమాణో రాజ్ఞా యం కురుతే ధర్మమన్వహమ్ । రాజ్ఞాఽయం

తేనాయుర్వర్ధతే రాజ్ఞో ద్రవిణం రాష్ట్రమేవ చ ॥ ౭.౧౩౬॥

యత్కించ దపి వర్షస్య దాపయేత్కరసంజ్ఞితమ్ ।

వ్యవహారేణ జీవంతం రాజా రాష్ట్రే పృథగ్జనమ్ ॥ ౭.౧౩౭॥

కారుకాన్ శిల్పినశ్చైవ శూద్రాంశ్చాత్మోపజీవినః ।

పక్షైకం కారయేత్కర్మ మాసి మాసి మహీపతిః ॥ ౭.౧౩౮॥

నోచ్ఛిన్ద్యాదాత్మనో మూలం పరేషాం చాతితృష్ణయా ।

ఉచ్ఛిన్దన్ హ్యోత్మనో మూలమాత్మానం తాంశ్చ పీడయేత్ ॥ ౭.౧౩౯॥

తీక్షణ్యైవ మృదుశ్చ స్యాత్కార్యం వీక్ష్య మహీపతిః ।

తీక్షణ్యైవ మృదుశ్చైవ రాజ భవతి సమృతః ॥ ౭.౧౪౦॥

అమాత్యముఖ్యం ధర్మజ్ఞం ప్రాజ్ఞం దాంతం కులోద్గతమ్ ।

స్థాపయేదాసనే తస్మిన్ భిన్నః కార్యైక్షణే సృణామ్ ॥ ౭.౧౪౧॥

ఏవం సర్వం విధాయైదమితికర్తవ్యమాత్మనః ।

యుక్తశ్చైవాప్రమత్తశ్చ పరిరక్షేదిమాః ప్రజాః ॥ ౭.౧౪౨॥

విక్రోశన్తో యస్య రాష్ట్రాధ్రియస్తే దస్యభిః ప్రజాః ।

సమృశ్యతః సభృత్యస్య మృతః స న తు జీవతి ॥ ౭.౧౪౩॥

క్షత్రియస్య పరో ధర్మః ప్రజానామేవ పాలనమ్ ।

నిర్దిష్టఫలభోక్తా హి రాజా ధర్మేణ యుజ్యతే ॥ ౭.౧౪౪॥

ఉత్థాయ పశ్చిమే యామే కృతశౌచః సమాహితః ।

పౌతాగ్నిరాభ్రాహ్మణాంశ్చార్చ్య ప్రవిశేత్స శుభాం సభామ్ ॥ ౭.౧౪౫॥

తత్ర స్థితః ప్రజాః సర్వాః ప్రతినన్ద్య విసర్జయేత్ ।

విసృజ్య చ ప్రజాః సర్వా మన్త్రయేత్సహ మన్త్రిభిః ॥ ౭.౧౪౬॥

గిరిపృష్ఠం సమారుహ్య ప్రాసాదం వా రహోగతః ।
 ఆరణ్యే నిఃశలాకే వా మస్త్రయేదవిభావితః ॥ ౭.౧౪౭॥
 యస్య మస్త్రం న జానన్తి సమాగమ్య పృథగ్జ్ఞానాః ।
 స కృత్వాన్నం పృథీపీం భుజ్జ్యే కోశహీనోఽపి పార్థివః ॥ ౭.౧౪౮॥
 జడమూకాన్ధబధిరాన్తైర్యగ్యోనాన్ వయోఽతిగాన్ ।
 స్త్రీప్లీచ్ఛవ్యాధితవ్యజ్ఞాన్ మస్త్రకాలేఽపసారయేత్ ॥ ౭.౧౪౯॥
 భిన్నస్త్వవమతా మస్త్రం తైర్యగ్యోనాస్తథైవ చ ।
 స్త్రియశ్చైవ విశేషేణ తస్మాత్తత్రాదృతో భవేత్ ॥ ౭.౧౫౦॥
 మధ్యందినేఽర్ధరాత్రే వా విశ్రాన్తో విగతక్లమః ।
 చిస్త్రయేద్ధర్మకామార్థాన్ సార్థం తైరేక ఏవ వా ॥ ౭.౧౫౧॥ సార్థం
 పరస్పరవిరుద్ధానాం తేషాం చ సముపార్జనమ్ ।
 కన్యానాం సమ్ప్రదానం చ కుమారాణాం చ రక్షణమ్ ॥ ౭.౧౫౨॥
 దూతసమ్ప్రేషణం చైవ కార్యశేషం తథైవ చ ।
 అన్తఃపురప్రచారం చ ప్రణీధీనాం చ చేష్టితమ్ ॥ ౭.౧౫౩॥
 కృత్స్నం చాష్టవిధం కర్మ పఞ్చవర్గం చ తత్త్వతః ।
 అనురాగాపరాగౌ చ ప్రచారం మణ్డలస్య చ ॥ ౭.౧౫౪॥
 మధ్యమస్య ప్రచారం చ విజిగీషోశ్చ చేష్టితమ్ ।
 ఉదాసీనప్రచారం చ శత్రోశ్చైవ ప్రయత్నతః ॥ ౭.౧౫౫॥
 ఏతాః ప్రకృతయో మూలం మణ్డలస్య సమాసతః ।
 అష్టా చాన్యాః సమాఖ్యాతా ద్వాదశైవ తు తాః స్మృతాః ॥ ౭.౧౫౬॥
 అమాత్యరాష్ట్రదుర్గార్థదణ్డాఖ్యాః పఞ్చ చాపరాః ।
 ప్రత్యేకం కథితా హ్యేతాః సజ్జేపేణ ద్విసప్తతిః ॥ ౭.౧౫౭॥
 అనన్తరమరిం విద్యాదరిసేవినమేవ చ ।
 ఆరేరనన్తరం మిత్రముదాసీనం తయోః పరమ్ ॥ ౭.౧౫౮॥
 తాన్ సర్వానభిసందధ్యాత్వామాదిభిరుపక్రమైః ।
 వ్యస్తైశ్చైవ సమస్తైశ్చ పౌరుషేణ నయేన చ ॥ ౭.౧౫౯॥
 సంధిం చ విగ్రహం చైవ యానమాసనమేవ చ ।

ద్వైధీభావం సంశ్రయం చ షడ్గుణాంశ్చిన్నయేత్సదా ॥ ౭.౧౬౦॥

ఆసనం చైవ యానం చ సంధిం విగ్రహమేవ చ ।

కార్యం వీక్ష్య ప్రయుజ్జీత ద్వైధం సంశ్రయమేవ చ ॥ ౭.౧౬౧॥

సంధిం తు ద్వివిధం విద్యాద్రాజా విగ్రహమేవ చ ।

ఉభే యానాసనే చైవ ద్వివిధః సంశ్రయః స్మృతః ॥ ౭.౧౬౨॥

సమానయానకర్మా చ విపరీతస్తథైవ చ ।

తదా త్వామతిసంయుక్తః సంధిరేయో ద్వివిధః ॥ ౭.౧౬౩॥

స్వయంకృతశ్చ కార్యార్థమకాలే కాల ఏవ వా ।

మిత్రస్య చైవపకృతే ద్వివిధో విగ్రహః స్మృతః ॥ ౭.౧౬౪॥

ఏకాకినశ్చాత్యయికే కార్యే ప్రాప్తే యదృచ్ఛయా ।

సంహతస్య చ మిత్రేణ ద్వివిధం యానముచ్యతే ॥ ౭.౧౬౫॥

క్షీణస్య చైవ క్రమశో దైవాత్పూర్వకృతేన వా ।

మిత్రస్య చానురోధేన ద్వివిధం స్మృతమాసనమ్ ॥ ౭.౧౬౬॥

బలస్య స్వామినశ్చైవ స్థితిః కార్యార్థసిద్ధయే ।

ద్వివిధం కీర్త్యతే ద్వైధం షాడ్గుణ్యగుణవేదిభిః ॥ ౭.౧౬౭॥

అర్థసమాధనార్థం చ పీడ్యమానస్య శత్రుభిః ।

సాధుషు వ్యపదేశశ్చ ద్వివిధః సంశ్రయః స్మృతః ॥ ౭.౧౬౮॥

యదాఽవగచ్ఛేదాయత్యామాధిక్యం ధ్రువమాత్మనః ।

తదాత్వే చాల్పికాం పీడాం తదా సంధిం సమాశ్రయేత్ ॥ ౭.౧౬౯॥

యదా ప్రహృష్టా మన్యేత సర్వాస్తు ప్రకృతీర్భృశమ్ ।

అత్యుచ్చితం తథాత్మానం తదా కుర్వీత విగ్రహమ్ ॥ ౭.౧౭౦॥

యదా మన్యేత భావేన హృష్టం పుష్టం బలం స్వకమ్ ।

పరస్య విపరీతం చ తదా యాయాద్రిపుం ప్రతి ॥ ౭.౧౭౧॥

యదా తు స్యాత్పరిక్షీణో వాహనేన బలేన చ ।

తదాసీత ప్రయత్నేన శనకైః సాన్వయన్నరీన్ ॥ ౭.౧౭౨॥

మన్యేతారిం యదా రాజా సర్వథా బలవత్తరమ్ ।

తదా ద్విధా బలం కృత్వా సాధయేత్కార్యమాత్మనః ॥ ౭.౧౭౩॥

యదా పరబలానాం తు గమనీయతమో భవేత్ |
 తదా తు సంశ్రయేత్సిప్రం ధార్మికం బలినం నృపమ్ || ౭.౧౭౪||
 నిగ్రహం ప్రకృతీనాం చ కుర్యాద్యోఽరిబలస్య చ |
 ఉపసేవేత తం నిత్యం సర్వయత్నైర్గురుం యథా || ౭.౧౭౫||
 యది తత్రాపి సమృశ్యేద్దోషం సంశ్రయకారితమ్ |
 సుయుద్ధమేవ తత్రాపి నిర్విశజ్ఞః సమాచరేత్ || ౭.౧౭౬||
 సర్వోపాయైస్తథా కుర్యాన్నీతిజ్ఞః పృథివీపతిః |
 యథాఽస్యాభ్యధికా న స్యుర్మిత్రోదాసీనశత్రవః || ౭.౧౭౭||
 ఆయతిం సర్వకార్యాణాం తదాత్వం చ విచారయేత్ |
 ఆతితానాం చ సర్వేషాం గుణదోషౌ చ తత్త్వతః || ౭.౧౭౮||
 ఆయత్యాం గుణదోషజ్ఞస్తదాత్వే ఊప్రనిశ్చయః |
 ఆతీతే కార్యశేషజ్ఞః శత్రుభిర్నాభిభూయతే || ౭.౧౭౯||
 యథైనం నాభినందధ్యుర్మిత్రోదాసీనశత్రవః |
 తథా సర్వం సంవిదధ్యాదేష సామాసికో నయః || ౭.౧౮౦||
 తదా తు యానమాతిష్ఠేదరిరాష్ట్రం ప్రతి ప్రభుః |
 తదానేన విధానేన యాయాదరిపురం శనైః || ౭.౧౮౧||
 మార్గశీర్షే శుభే మాసి యాయాద్యాత్రాం మహీపతిః |
 ఫాల్గునం వాథ చైత్రం వా మాసౌ ప్రతి యథాబలమ్ || ౭.౧౮౨||
 అన్యేష్యపి తు కాలేషు యదా పశ్యేద్ధృవం జయమ్ |
 తదా యాయాద్విగృహ్యైవ వ్యసనే చోత్థితే రిపోః || ౭.౧౮౩||
 కృత్వా విధానం మూలే తు యాత్రికం చ యథావిధి |
 ఉపగృహ్యోస్పదం చైవ చారాన్ సమ్యగ్విధాయ చ || ౭.౧౮౪||
 సంశోధ్య త్రివిధం మార్గం షడ్విధం చ బలం స్వకమ్ |
 సామృదాయకకల్పేన యాయాదరిపురం ప్రతి || ౭.౧౮౫||
 శత్రుసేవిని మిత్రే చ గూఢే యుక్తతరో భవేత్ |
 గతప్రత్యాగతే చైవ స హి కష్టతరో రిపుః || ౭.౧౮౬||
 దణ్ణవ్యూహేన తన్ మార్గం యాయాత్తు శకటేన వా |
 వరాహమకరాభ్యాం వా సూచ్యా వా గరుడేన వా || ౭.౧౮౭||

యతశ్చ భయమాశక్యేత్తతో విస్తారయేద్బలమ్ |
 పద్మేన చైవ వ్యూహేన నివిశేత సదా స్వయమ్ || ౭.౧౮౮ ||
 సేనాపతిబలాధ్యక్షౌ సర్వదిక్షు నివేశయేత్ |
 యతశ్చ భయమాశక్యేత్ప్రాచీం తాం కల్పయేద్దిశమ్ || ౭.౧౮౯ ||
 గుల్మాంశ్చ స్థాపయేదాప్తాన్ కృతసంజ్ఞాన్ సమన్తతః |
 స్థానే యుద్ధే చ కుశలానభీరూనవికారిణః || ౭.౧౯౦ ||
 సంహతాన్ యోధయేదల్పాన్ కామం విస్తారయేద్బహూన్ |
 సూచ్య వజ్రేణ వైవైతాన్ వ్యూహేన వ్యూహ్య యోధయేత్ || ౭.౧౯౧ ||
 స్యన్తనాశ్చైః సమే యుధ్యేదనూపేనోద్విపైస్తథా |
 వృక్షగుల్మావృతే చాపైరసిచర్యాయుధైః స్థలే || ౭.౧౯౨ ||
 కురుక్షేత్రాంశ్చ మత్స్యాంశ్చ పశ్చాల్లాంశూరసేనజాన్ | కౌరక్షేత్రాంశ్చ
 దీర్ఘాంలఘూంశ్చైవ నరానగ్రాసీకేషు యోజయేత్ || ౭.౧౯౩ ||
 ప్రహర్షయేద్బలం వ్యూహ్య తాంశ్చ సమ్యక్పరీక్షయేత్ | భృశం పరీక్షయేత్
 చేష్టాశ్చైవ విజానీయాదరీన్ యోధయతామపి || ౭.౧౯౪ ||
 ఉపరుధ్యారిమాసీత రాష్ట్రం చాస్యోపపీడయేత్ |
 దూషయేచ్ఛాస్య సతతం యవసాన్నోద్దక్లేననమ్ || ౭.౧౯౫ ||
 భిన్ద్యాశ్చైవ తడాగాని ప్రాకారపరిఖాస్తథా |
 సమవస్కన్ధయేచ్ఛైవనం రాత్రౌ విత్రాసయేత్తథా || ౭.౧౯౬ ||
 ఉపజప్యానుపజపేద్బుధ్యేతైవ చ తత్కృతమ్ |
 యుక్తే చ దైవే యుధ్యేత జయప్రేపురవేతభీః || ౭.౧౯౭ ||
 సామూ దానేన భేదేన సమన్తైరథ వా పృథక్ |
 విజేతుం ప్రయతేతారీన్న యుద్ధేన కదా చన || ౭.౧౯౮ || అరిం
 అనిత్యో విజయో యస్మాద్భృత్యతే యుధ్యమానయోః |
 పరాజయశ్చ సక్లగ్మే తస్మాద్వ్యుద్ధం వివర్జయేత్ || ౭.౧౯౯ ||
 త్రయాణామప్యపాయానాం పూర్వోక్తానామసమ్భవే |
 తథా యుధ్యేత సమ్పన్నో విజయేత రిపూన్ యథా || ౭.౨౦౦ ||
 జిత్వా సమ్పూజయేద్దేవాన్ బ్రాహ్మణాంశ్చైవ ధార్మికాన్ |

ప్రదద్యాత్పరిహారార్థం ఖ్యాపయేదభయాని చ || ౭.౨౦౧||

సర్వేషాం తు విదిత్వైషాం సమాసేన చిక్రీతమ్ |

స్థాపయేత్తత్ర తద్వంశ్యం కుర్యాచ్చ సమయక్రియామ్ || ౭.౨౦౨||

ప్రమాణాని చ కురీవత తేషాం ధర్మాన్ యథోదితాన్ |

రత్నైశ్చ పూజయేదేనం ప్రధానపురుషైః సహ || ౭.౨౦౩||

ఆదానమప్రియకరం దానం చ ప్రియకారకమ్ |

అభీష్టితానామర్థానాం కాలే యుక్తం ప్రశస్యతే || ౭.౨౦౪|| కాలయుక్తం

సర్వం కర్మైదమాయత్తం విధానే దైవమానుషే |

తయోర్దైవమచిన్త్యం తు మానుషే విద్యతే క్రియా || ౭.౨౦౫||

The following three shlokas are found only

in MedhAtithi's commentary

దైవేన విధినా యుక్తం మానుష్యం యత్ప్రవర్తతే |

పరిక్లేశేన మహతా తదర్థస్య సమాధకమ్ || ౭.౨౦౬

సంయుక్తస్యాపి దైవేన పురుషకారేణ వర్జితమ్ |

వినా పురుషకారేణ ఫలం క్షేత్రం ప్రయచ్ఛతి || ౭.౨౦౮

చన్ద్రార్కాద్యా గ్రహో వాయురగ్నిరాపస్తభైవ చ |

ఇహ దైవేన సాధ్యన్తే పౌరుషేణ ప్రయత్నతః || ౭.౨౦౯)

సహ వాఽపి వ్రజేద్యుక్తః సంధిం కృత్వా ప్రయత్నతః |

మిత్రం హిరణ్యం భూమిం వా సమృశ్యంస్త్రివిధం ఫలమ్ || ౭.౨౦౬||

పార్శ్విగ్రాహం చ సమేష్క్య తథాక్రందం చ మణ్డలే |

మిత్రాదథాప్యమిత్రాద్వా యాత్రాఫలమవాప్నుయాత్ || ౭.౨౦౭||

హిరణ్యభూమిసమ్ప్రాప్త్యా పార్శ్వివో న తథైధతే |

యథా మిత్రం ద్రువం లభ్యా కృశమప్యాయతిక్షమమ్ || ౭.౨౦౮||

ధర్మజ్ఞం చ కృతజ్ఞం చ తుష్టప్రకృతిమేవ చ |

అనురక్తం స్థిరారమ్భం లఘుమిత్రం ప్రశస్యతే || ౭.౨౦౯||

ప్రాజ్ఞం కులీనం శూరం చ దక్షం దాతారమేవ చ |

కృతజ్ఞం ధృతిమన్తం చ కష్టమాహురరిం బుధాః || ౭.౨౧౦||

ఆర్యతా పురుషజ్ఞానం శౌర్యం కరుణవేదితా |

స్థౌలలక్ష్యం చ సతతముదాసీనగుణౌదయః ॥ ౭.౨౧౧॥

క్షేమ్యాం సస్యప్రదాం నిత్యం పశువృద్ధికరీమపి ।

పరిత్యజేన్నృపో భూమిమాత్కార్థమవిచారయన్ ॥ ౭.౨౧౨॥

ఆపదర్థం ధనం రక్షేద్ధారాన్ రక్షేద్ధనైరపి । ఆపదర్థే

ఆత్మానం సతతం రక్షేద్ధారైరపి ధనైరపి ॥ ౭.౨౧౩॥

సహ సర్వాః సముత్పన్నాః ప్రసమీక్ష్యాపదో భృశమ్ ।

సంయుక్తాంశ్చ వియుక్తాంశ్చ సర్వోపాయాన్ సృజేద్బుధః ॥ ౭.౨౧౪॥

ఉపేతారముపేయం చ సర్వోపాయాంశ్చ కృత్స్నశః ।

ఏతత్త్రయం సమాశ్రిత్య ప్రయతేత్కార్థసిద్ధయే ॥ ౭.౨౧౫॥

ఏవం సర్వమిదం రాజా సహ సమ్మన్త్య మన్త్రిభిః ।

వ్యాయమ్యాప్లుత్య మధ్యాహ్నా భోక్తుమన్తఃపురం విశేత్ ॥ ౭.౨౧౬॥

తత్రాత్మభూతైః కాలజ్ఞైరహోద్యైః పరిచారకైః ।

సుపరీక్షితమన్నాద్యమద్యాన్ మన్తైర్విషాపహైః ॥ ౭.౨౧౭॥

విషఘ్నైరగదైశ్చాస్య సర్వద్రవ్యాణి యోజయేత్ । విషఘ్నైరుదకైశ్చాస్య సర్వద్రవ్యాణి శోధయేత్

విషఘ్నాని చ రత్నాని నియతో ధారయేత్సదా ॥ ౭.౨౧౮॥

పరీక్షితాః స్త్రియశ్చైవం వ్యజనోదకధూపనైః ।

వేషాభరణసంశుద్ధాః స్పృశేయుః సుసమాహితాః ॥ ౭.౨౧౯॥

ఏవం ప్రయత్నం కురీవ త యానశయాఽసనాశనే ।

స్నానే ప్రసాధనే చైవ సర్వాలంకారకేషు చ ॥ ౭.౨౨౦॥

భుక్తవాన్ విహరేచ్ఛైవ స్త్రీభిరన్తఃపురే సహ ।

విహృత్య తు యథాకాలం పునః కార్యాణి చిన్తయేత్ ॥ ౭.౨౨౧॥

అలంకృతశ్చ సమ్మశ్యేదాయుధీయం పునర్జనమ్ ।

వాహనాని చ సర్వాణి శస్త్రాణ్యాభరణాని చ ॥ ౭.౨౨౨॥

సంధ్యాం చోపాస్య శృణుయాదన్తర్వేశ్మని శస్త్రభృత్ ।

రహస్యాఖ్యాయినాం చైవ ప్రణీధీనాం చ చేష్టితమ్ ॥ ౭.౨౨౩॥

గత్వా కక్షాన్తరం త్వన్యత్సమనుజ్ఞాప్య తం జనమ్ ।

ప్రవిశేదోఽభిజనార్థం చ స్త్రీవృతోఽన్తఃపురం పునః ॥ ౭.౨౨౪॥

తత్ర భుక్త్వా పునః కిం చిత్తూర్యఘోషైః ప్రహర్షితః ।

సంవిశేత్తం యథాకాలముత్తిష్ఠేచ్ఛ గతక్లమః ॥ ౭.౨౨౫॥

ఏతద్విధానమాతిష్ఠేదరోగః పృథివీపతిః ।

అస్వస్థః సర్వమేతత్తు భృత్యేషు వినియోజయేత్ ॥ ౭.౨౨౬॥

అధ్యాయ ౮

వ్యవహారాన్ దిదృక్షుస్తు బ్రాహ్మణైః సహ పార్థివః ।

మన్తజ్ఞైర్మన్త్రీభిశ్చైవ వినితః ప్రవిశేత్సభామ్ ॥ ౮.౧॥

తత్రాసీనః స్థితో వాఽపి పాణిముద్యమ్య దక్షిణమ్ ।

వినితవేషాభరణః పశ్యేత్కార్యాణి కార్యిణామ్ ॥ ౮.౨॥

ప్రత్యహం దేశదృష్టైశ్చ శాస్త్రదృష్టైశ్చ హేతుభిః ।

అష్టాదశసు మార్గేషు నిబద్ధాని పృథక్పృథక్ ॥ ౮.౩॥

తేషామాద్యం ఋణాదానం నిక్షేపోఽస్వామివిక్రయః ।

సమ్భూయ చ సముత్థానం దత్తస్యానపకర్మ చ ॥ ౮.౪॥

వేతనస్యైవ చాదానం సంవిదత్స వ్యతిక్రమః ।

క్రయవిక్రయానుశయో వివాదః స్వామిపాలయోః ॥ ౮.౫॥

సీమావివాదధర్మశ్చ పారుష్యే దణ్ణవాచికే ।

స్తేయం చ సాహసం బైవ స్త్రీసజ్గహణమేవ చ ॥ ౮.౬॥

స్త్రీపుంధర్మో విభాగశ్చ ద్యూతమాహ్వయ ఏవ చ ।

పదాన్యష్టాదశైతాని వ్యవహారస్థితావిహ ॥ ౮.౭॥

ఏషు స్థానేషు భూయిష్ఠం వివాదం చరతాం నృణామ్ ।

ధర్మం శాశ్వతమాశ్రిత్య కుర్యాత్కార్యవినిర్ణయమ్ ॥ ౮.౮॥

యదా స్వయం న కుర్యాత్తు నృపతిః కార్యధర్మనమ్ ।

తదా నియుజ్ఞ్యాద్విద్వాంసం బ్రాహ్మణం కార్యధర్మనే ॥ ౮.౯॥

సోఽస్య కార్యాణి సమృశ్యేత్సభ్యైరేవ త్రిభిర్వృతః ।

సభామేవ ప్రవిశ్యాగ్ర్యామాసీనః స్థిత ఏవ వా ॥ ౮.౧౦॥

యస్మిన్ దేశే నిషీదన్తి విప్రా వేదవిదస్త్రయః ।
 రాజ్ఞశ్చాధీకృతో విద్వాన్ బ్రహ్మణస్తాం సభాం విదుః ॥ ౮.౧౧॥
 ధర్మో విద్ధస్త్యధర్మేణ సభాం యత్రోపతిష్ఠతే ।
 శల్యం చాస్య న కృన్తన్తి విద్ధాస్తత్ర సభాసదః ॥ ౮.౧౨॥
 సభాం వా న ప్రవేష్టవ్యం వక్తవ్యం వా సమజ్ఞానమ్ । సభా వా న ప్రవేష్టవ్యా
 ఆబ్రువన్ విబ్రువన్ వాఽపి నరో భవతి కిల్బిషీ ॥ ౮.౧౩॥
 యత్ర ధర్మో హ్యధర్మేణ సత్యం యత్రాన్యతేన చ ।
 హన్యతే ప్రేక్షమాణానాం హతాస్తత్ర సభాసదః ॥ ౮.౧౪॥
 ధర్మ ఏవ హతో హన్తి ధర్మో రక్షతి రక్షితః ।
 తస్మాద్ధర్మో న హన్తవ్యో మా నో ధర్మో హతోఽవధీత్ ॥ ౮.౧౫॥ వధీత్
 వృషో హి భగవాన్ ధర్మస్తస్య యః కురుతే హ్యలమ్ । త్వలమ్
 వృషలం తం విదుర్దేవాస్తస్మాద్ధర్మం న లోపయేత్ ॥ ౮.౧౬॥
 ఏక ఏవ సుహృద్ధర్మో నిధానేఽప్యనుయాతి యః ।
 శరీరేణ సమం నాశం సర్వమన్యథి గచ్ఛతి ॥ ౮.౧౭॥
 పాదోఽధర్మస్య కర్తారం పాదః సాక్షిణం ఋచ్ఛతి ।
 పాదః సభాసదః సర్వాన్ పాదో రాజానమృచ్ఛతి ॥ ౮.౧౮॥
 రాజా భవత్యనేనాస్తు ముచ్ఛ్యవే చ సభాసదః ।
 ఏనో గచ్ఛతి కర్తారం నిన్దాఽర్హో యత్ర నిన్ద్యతే ॥ ౮.౧౯॥
 జాతిమాత్రోపజీవీ వా కామం స్యాద్బ్రాహ్మణబ్రువః ।
 ధర్మప్రవక్తా నృపతేర్న శూద్రః కథంచన ॥ ౮.౨౦॥
 యస్య శూద్రస్తు కురుతే రాజ్ఞో ధర్మవివేచనమ్ ।
 తస్య సీదతి తద్రాష్ట్రం పక్షే గౌరివ పశ్యతః ॥ ౮.౨౧॥
 యద్రాష్ట్రం శూద్రభూయిష్ఠం నాస్తికాక్రాన్తమద్విజమ్ ।
 వినశ్యత్వాశు తత్కృత్స్నం దుర్భిక్షవ్యాధిపీడితమ్ ॥ ౮.౨౨॥
 ధర్మాసనమధిష్ఠాయ సంవీతాఙ్గః సమాహితః ।
 ప్రణయ్య లోకపాలేభ్యః కార్యదర్శనమారభేత్ ॥ ౮.౨౩॥
 ఆధానర్థావుభౌ బుద్ధ్యా ధర్మాధర్మౌ చ కేవలౌ ।
 వర్ణక్రమేణ సర్వాణి పశ్యేత్కార్యాణి కార్యిణామ్ ॥ ౮.౨౪॥

బాహ్యైర్విభావయేత్తిజైర్భావమస్తర్గతం నృణామ్ ।

స్వరవర్ణైశ్చైతాకారైశ్చక్షుషా చేష్టితేన చ ॥ ౮.౨౫॥

ఆకారైర్గణితైర్గత్యా చేష్టయా భాషితేన చ ।

నేత్రవక్త్రవికారైశ్చ గృహ్యతేఽస్తర్గతం మనః ॥ ౮.౨౬॥

బాలదాయాదికం రిక్తం తావద్రాజాఽనుపాలయేత్ ।

యావత్స స్యాత్సమావృత్తో యావత్పాతీతశైశవః ॥ యావద్వాఽతీతశైశవః ౮.౨౭॥

వశాఽపుత్రాసు చైవం స్యార్దక్షణం నిష్కులాసు చ ।

పతివ్రతాసు చ స్త్రీషు విధవాస్వాతురాసు చ ॥ ౮.౨౮॥

జీవన్తీనాం తు తాసాం యే తథరేయుః స్వభాన్ధవాః ।

తాంశిష్యాత్పారదణ్డేన ధార్మికః పృథివీపతిః ॥ ౮.౨౯॥

ప్రణష్టస్వామికం రిక్తం రాజా త్ర్యబ్దం నిధాపయేత్ ।

అర్వాక్త్యబ్దాద్ధరేత్స్వామీ పరేణ నృపతిర్హరేత్ ॥ ౮.౩౦॥

మమైదమితి యో బ్రూయాత్సోఽనుయోజ్యో యథావిధి ।

సంవాద్య రూపసంఖ్యాదీన్ స్వామీ తద్ధృవ్యమర్హతి ॥ ౮.౩౧॥

అవేదయానో నష్టస్య దేశం కాలం చ తత్త్వతః ।

వర్ణం రూపం ప్రమాణం చ తత్సమం దణ్డమర్హతి ॥ ౮.౩౨॥

ఆదదీతాథ షడ్భాగం ప్రసష్టాధిగతాన్నుపః ।

దశమం ద్వాదశం వాఽపి సతాం ధర్మమనుస్మరన్ ॥ ౮.౩౩॥

ప్రణష్టాధిగతం ద్రవ్యం తిష్ఠేద్వ్యక్తైరధిష్ఠితమ్ ।

యాంస్తత్ర చౌరాన్ గృహ్ణీయాత్తాన్ రాజైభేన ఘాతయేత్ ॥ ౮.౩౪॥

మమాయమితి యో బ్రూయాన్నిధిం సత్యేన మానవః ।

తస్యాదదీత షడ్భాగం రాజా ద్వాదశశమేవ వా ॥ ౮.౩౫॥

అన్యతం తు వదన్ దణ్డ్యః స్వవిత్తస్యాంశమష్టమమ్ ।

తస్యైవ వా నిధానస్య సంఖ్యయాఽల్పీయసీం కలామ్ ॥ ౮.౩౬॥

విద్వాంస్తు బ్రాహ్మణో దృష్ట్యా పూర్వోపనిహితం నిధిమ్ ।

అశేషతోఽప్యాదదీత సర్వస్యాధిపత్వీ సః ॥ ౮.౩౭॥

యం తు పశ్యేన్నిధిం రాజా పురాణం నిహితం క్షితౌ |
 తస్మాద్విజేభ్యో దత్వాఽర్థమర్థం కోశే ప్రవేశయేత్ || ౮.౩౮||
 నిధీనాం తు పురాణానాం ధాతూనామేవ చ క్షితౌ |
 అర్థభాగ్రక్షణాద్రాజా భూమేరధిపత్నిః సః || ౮.౩౯||
 దాతవ్యం సర్వవర్ణేభ్యో రాజ్ఞా చౌరైర్వృతం ధనమ్ |
 రాజా తదుపయుజ్ఞానశ్చౌరస్యాప్నోతి కిల్బిషమ్ || ౮.౪౦||
 జాతిజానపదాన్ ధర్మాన్ శ్రేణీధర్మాంశ్చ ధర్మవిత్ |
 సమీక్ష్య కులధర్మాంశ్చ స్వధర్మం ప్రతిపాదయేత్ || ౮.౪౧||
 స్వాని కర్మాణి కుర్వాణా దూరే సస్తోఽపి మానవాః |
 ప్రియా భవన్తి లోకస్య స్వే స్వే కర్మణ్యవస్థితాః || ౮.౪౨||
 నోత్పాదయేత్స్వయం కార్యం రాజా నాప్యస్య పూరుషః |
 న చ ప్రాపితమన్యేన గ్రసేదర్థం కథం చన || ౮.౪౩|| గ్రసేత్కార్థం
 యథా నయత్యసృక్పాతైర్మృగస్య మృగయుః పదమ్ |
 నయేత్తథాఽనుమానేన ధర్మస్య నృపతిః పదమ్ || ౮.౪౪||
 సత్యమర్థం చ సమృశ్యేదాత్మానమథ సాక్షిణః | సాక్షిణమ్
 దేశం రూపం చ కాలం చ వ్యవహారివిధౌ స్థితః || ౮.౪౫||
 సద్భిరాచరితం యత్యాధ్యధ్ధార్మికైశ్చ ద్విజాతిభిః |
 తద్దేశకులజాతీనామవిరుద్ధం ప్రకల్పయేత్ || ౮.౪౬||
 అథమర్ణార్థసిద్ధ్యర్థముత్తమర్ణేన చోదితః |
 దాపయేద్ధనికస్యార్థమధమర్ణాద్విభావితమ్ || ౮.౪౭||
 యైర్వైరుపాయైరర్థం స్వం ప్రాప్నుయాదుత్తమర్ణికః |
 తైర్చైరుపాయైః సక్లుప్త్యా దాపయేదధమర్ణికమ్ || ౮.౪౮||
 ధర్మేణ వ్యవహారేణ ఫలేనాచరితేన చ |
 ప్రయుక్తం సాధయేదర్థం పశ్చామేన బలేన చ || ౮.౪౯||
 యః స్వయం సాధయేదర్థముత్తమర్ణోఽధమర్ణికాత్ |
 న స రాజ్ఞాఽభియోక్తవ్యః స్వకం సంసాధయన్ ధనమ్ || ౮.౫౦||
 అర్థేఽపవ్యయమానం తు కరణేన విభావితమ్ |

దాపయేద్ధనికస్యార్థం దణ్ణలేశం చ శక్తితః ॥ ౮.౫౧॥

అపహ్నవేఽధమర్ణస్య దేహీతుక్తస్య సంసది ।

అభియోక్తా దిశేద్దేశ్యం కరణం వాఽన్యదుద్దిశేత్ ॥ ౮.౫౨॥

అదేశ్యం యశ్చ దిశతి నిర్దిశ్యాపహ్నతే చ యః ।

యశ్చాధరోత్తరానర్థాన్ విగీతాన్నావబుధ్యతే ॥ ౮.౫౩॥

అపదిశ్యాపదేశ్యం చ పునర్వస్త్యపధావతి । అపదిశ్యాపదేశం

సమ్యక్ప్రణిహితం చార్థం పృష్టః సన్నాభినన్దతి ॥ ౮.౫౪॥

అసమ్భాష్యే సాక్షిభిశ్చ దేశే సమ్భాషతే మిథః ।

నిరుచ్యమానం ప్రశ్నం చ నేచ్ఛేద్యశ్చాపి నిష్పతేత్ ॥ ౮.౫౫॥

బ్రూహీతుక్తశ్చ న బ్రూయాదుక్తం చ న విభావయేత్ ।

న చ పూర్వాపరం విద్యాత్తస్మాదర్థాత్స హీయతే ॥ ౮.౫౬॥

సాక్షిణః సన్తి మేతుక్తాస్వ దిశేతుక్తో దిశేన్న యః । జ్ఞాతారః సన్తి మేతుక్తాస్వ

ధర్మస్థః కారణైరేత్సైర్హీనం తమపి నిర్దిశేత్ ॥ ౮.౫౭॥ తమితి నిర్దిశేత్

అభియోక్తా న చేద్బ్రూయాద్భద్రో దణ్ణ్యశ్చ ధర్మతః । బన్ధో దణ్ణ్యశ్చ

న చేత్రిపక్షాత్పుబ్రూయాద్ధర్మం ప్రతి పరాజితః ॥ ౮.౫౮॥

యో యావద్నిహ్నువీతార్థం మిథ్యా యావతి వా వదేత్ ।

తౌ నృపేణ హ్యధర్మజ్ఞౌ దాప్యౌ తద్విగుణం దమమ్ ॥ ౮.౫౯॥

పృష్టోఽపవ్యయమానస్తు కృతావస్థో ధనేషిణా ।

త్ర్యవరైః సాక్షిభిరాభవ్యో నృపబ్రాహ్మణసంనిధౌ ॥ ౮.౬౦॥

యాదృశా ధనిభిః కార్యా వ్యవహారేషు సాక్షిణః ।

తాదృశాన్ సమ్ప్రవక్ష్యామి యథా వాచ్యం ఋతం చ త్రైః ॥ ౮.౬౧॥

గృహిణః పుత్రిణో మౌలాః క్షత్రవిద్యూద్గయోనయః ।

అర్థ్యుక్తాః సాక్ష్యమర్హన్తి న యే కే చిదనాపది ॥ ౮.౬౨॥

ఆప్తాః సర్వేషు వర్ణేషు కార్యాః కార్యేషు సాక్షిణః ।

సర్వధర్మవిదోఽలుభా విపరీతాన్స్తు వర్ణయేత్ ॥ ౮.౬౩॥

నార్థసమ్బద్ధినో నాప్తా న సహాయా న వైరిణః ।

న దృష్టదోషాః కర్తవ్యా న వ్యాధ్యారీ న దూషితాః ॥ ౮.౬౪॥

న సాక్షీ నృపతిః కార్యో న కారుకకుశీలవౌ ।
 న శ్రోత్రియో న లిఙ్గస్థో న సఙ్గభ్యో వినిర్గతః ॥ ౮.౬౫॥
 నాధ్యధీనో న వక్తవ్యో న దస్యర్ష వికర్మకృత్ ।
 న వృద్ధో న శిశుర్నైకో నాన్వో న వికలేన్ద్రియః ॥ ౮.౬౬॥
 నార్తో న మత్తో నోన్మత్తో న క్షుత్ప్రస్థోపపీడితః ।
 న శ్రమార్తో న కామార్తో న క్రుద్ధో నాపి తస్కరః ॥ ౮.౬౭॥
 స్త్రీణాం సాక్ష్యం స్త్రీయః కుర్కుర్విజానాం సదృశా ద్విజాః ।
 శూద్రాశ్చ సన్తః శూద్రాణాం అన్త్యానామన్త్యయోనయః ॥ ౮.౬౮॥
 అనుభాపీ తు యః కశ్చిత్కుర్యాత్సాక్ష్యం వివాదినామ్ ।
 అన్తర్వేశ్మన్యరణ్యే వా శరీరస్యాపి చాత్యయే ॥ ౮.౬౯॥
 స్త్రీయాఽప్యసమాభావే కార్యం బాలేన స్థవిరేణ వా ।
 శిష్యేణ బన్ధనా వాఽపి దాసేన భృతకేన వా ॥ ౮.౭౦॥
 బాలవృద్ధాతురాణాం చ సాక్ష్యేషు వదతాం మృషా ।
 జాసీయాదస్థిరాం వాచముత్పిక్తమనసాం తథా ॥ ౮.౭౧॥
 సాహసేషు చ సర్వేషు స్త్రేయసఙ్గహణేషు చ ।
 వాగ్గణ్ణయోశ్చ పారుష్యే న పరీక్షేత సాక్షిణః ॥ ౮.౭౨॥
 బహుత్వం పరిగృహ్ణీయాత్సాక్షిద్వైధే నరాధిపః ।
 సమేషు తు గుణోత్కృష్టాన్ గుణిద్వైధే ద్విజోత్తమాన్ ॥ ౮.౭౩॥
 సమక్షదర్శనాత్సాక్ష్యం శ్రవణాఽప్తైవ సిద్ధ్యతి ।
 తత్ర సత్యం బ్రువన్ సాక్షీ ధర్మార్థాభ్యాం న హీయతే ॥ ౮.౭౪॥
 సాక్షీ దృష్టశ్రుతాదన్యద్విబ్రువన్నార్యసంసది ।
 అవాఙ్మరకమభ్యేతి ప్రేత్య స్వర్గాచ్చ హీయతే ॥ ౮.౭౫॥
 యత్రానిబద్ధోఽపీక్షేత శ్శృణుయాద్వాఽపి కిం చన ।
 పృష్టస్త్రాపి తద్బ్రూయాద్యథాదృష్టం యథాశ్రుతమ్ ॥ ౮.౭౬॥
 ఏకోఽలుభన్తు సాక్షీ స్యాద్భహ్వయః శుచ్యోఽపి న స్త్రీయః । త్వసాక్షీ
 స్త్రీబుద్ధేరస్థిరత్వాత్తు దోషైశ్చాన్యేఽపి యే వృతాః ॥ ౮.౭౭॥
 స్వభావేనైవ యద్బ్రూయుస్తద్ధ్రాహ్యం వ్యావహారికమ్ ।

అతో యదన్యద్విబ్రూయుర్ధరార్థం తదపార్థకమ్ ॥ ౮.౭౮॥
 సభాస్తః సాక్షిణః ప్రాప్తానర్థప్రత్యర్థిసంనిధౌ ।
 ప్రాడ్వివాకోఽనుయుజ్జోత విధినాఽనేన సాన్వయన్ ॥ ౮.౭౯॥
 యద్ద్యయోరనయోర్వేత్థ కార్యేఽస్మింశ్చేష్టితం మిథః ।
 తదూబ్రుత సర్వం సత్యేన యుష్మాకం హ్యత్ర సాక్షితా ॥ ౮.౮౦॥
 సత్యం సాక్ష్యే బ్రువన్ సాక్షీ లోకాన్ ఆప్నోత్యపుష్కలాన్ । ఆప్నోత్యనిన్దితాన్
 ఇహ వానుత్తమాం కీర్తిం వాగేషా బ్రహ్మపూజితా ॥ ౮.౮౧॥
 సాక్ష్యేఽన్యతం వదన్ పాశ్చైర్బధ్యతే వారుణైర్భృశమ్ ।
 వివశః శతమాజాతీస్తస్మాత్సాక్ష్యం వదేదృతమ్ ॥ ౮.౮౨॥
 సత్యేన పూయతే సాక్షీ ధర్మః సత్యేన వర్ధతే ।
 తస్మాత్సత్యం హి వక్తవ్యం సర్వవర్ణేషు సాక్షిభిః ॥ ౮.౮౩॥
 ఆత్మైవ హ్యోత్మనః సాక్షీ గతిరాత్మా తథాఽత్మనః ।
 మాఽవమంస్థాః స్వమాత్మానం నృణాం సాక్షిణముత్తమమ్ ॥ ౮.౮౪॥
 మన్యన్తే వై పాపకృతో న కశ్చిత్సత్యతీతి నః ।
 తాంస్తు దేవాః ప్రపశ్యన్తి స్వస్యైవాన్తరపూరుషః ॥ ౮.౮౫॥
 ద్వోర్భూమిరాపో హృదయం చన్ద్రార్కాగ్నియమానిలాః ।
 రాత్రిః సంధ్యే చ ధర్మశ్చ వృత్తజ్ఞాః సర్వదేహినామ్ ॥ ౮.౮౬॥
 దేవబ్రాహ్మణసాంనిధ్యే సాక్ష్యం పృచ్ఛేదృతం ద్విజాన్ ।
 ఉదజ్మఖాన్ ప్రాజ్మఖాన్ వా పూర్వాష్టే వై శుచిః శుచీన్ ॥ ౮.౮౭॥
 బ్రూహీతి బ్రాహ్మణం పృచ్ఛేత్సత్యం బ్రూహీతి పార్థివమ్ ।
 గోబీజకాశ్చన్ద్రైశ్యం శూద్రం స్ద్రైస్తు పాతకైః ॥ ౮.౮౮॥
 బ్రహ్మఘ్నో యే స్మృతా లోకా యే చ స్త్రీబాలఘాతినః ।
 మిత్రద్రుహాః కృతఘ్నుస్య తే తే స్సుర్భువతో మృషా ॥ ౮.౮౯॥
 జన్మప్రభృతి యత్కించిత్పుణ్యం భద్ర త్వయా కృతమ్ ।
 తత్తే సర్వం శునో గచ్ఛేద్యది బ్రూయాన్స్తవమన్యథా ॥ ౮.౯౦॥
 ఏకోఽహమస్మీత్సాత్మానం యస్తస్య కల్యాణ మన్యసే ।
 నిత్యం స్థితస్తే హృద్యేష పుణ్యపాపైక్షితా మునిః ॥ ౮.౯౧॥

యమో వైవస్వతో దేవో యస్తవైష హృది స్థితః ।
 తేన చేదవివాదస్తే మా గణ్ఠాం మా కురూన్ గమః ॥ ౮.౯౨॥
 నగ్నో ముణ్ఠః కపాలేన చ భిక్షార్థీ క్షుత్విపాసితః । కపాలీ
 అన్ఠః శత్రుకులం గచ్ఛేదన్యః సాక్ష్యమన్యతం వదేత్ ॥ ౮.౯౩॥
 అవాక్షిరాస్తమస్యన్తే కిల్బిషీ నరకం వ్రజేత్ ।
 యః ప్రశ్నం వితథం బ్రూయాత్పుష్టః సన్ ధర్మనిశ్చయే ॥ ౮.౯౪॥
 అన్ఠో మత్స్యానివాశ్నాతి స నరః కణ్ఠకైః సహ ।
 యో భాషతేఽర్థవైకల్యమప్రత్యక్షం సభాం గతః ॥ ౮.౯౫॥
 యస్య విద్వాన్ హి వదతః క్షేత్రజ్ఞో నాభిశఙ్కతే । నాతిశఙ్కతే
 తస్మాన్న దేవాః శ్రేయాంసం లోకేఽన్యం పురుషం విదుః ॥ ౮.౯౬॥
 యావతో బాన్ధవాన్ యస్మిన్ హన్తి సాక్ష్యేఽన్యతం వదన్ ।
 తావతః సఙ్ఖ్యయా తస్మిన్ శృణు సౌమ్యానుపూర్వశః ॥ ౮.౯౭॥
 పఞ్చ పశ్యన్యతే హన్తి దశ హన్తి గవాన్యతే ।
 శతమశ్వాన్యతే హన్తి సహస్రం పురుషాన్యతే ॥ ౮.౯౮॥
 హన్తి జాతానజాతాంశ్చ హిరణ్యార్థేఽన్యతం వదన్ ।
 సర్వం భూమిఅన్యతే హన్తి మా స్య భూమిఅన్యతం వదీ ॥ ౮.౯౯॥
 అప్పు భూమివదిత్యాహుః స్త్రీణాం భోగే చ మైథునే ।
 అబ్జేషు చైవ రత్నేషు సర్వేష్యశ్మమయేషు చ ॥ ౮.౧౦౦॥
 ఏతాన్ దోషానవేక్ష్య త్వం సర్వానన్యతభాషణే ।
 యథాశ్రుతం యథాదృష్టం సర్వమేవాజ్ఞాసా వద ॥ ౮.౧౦౧॥
 గోరక్షకాన్ వాణిజికాంస్తథా కారుకుశీలవాన్ । వాణిజికాంస్తథా
 ప్రేష్యాన్ వార్ధషికాంశ్చైవ విప్రాన్ శూద్రవదావరేత్ ॥ ౮.౧౦౨॥
 తద్వదన్ ధర్మతోఽర్థేషు జానన్నప్యన్థ్యా నరః ।
 న స్వర్గాచ్చ్యవతే లోకాద్దేవీం వాచం వదన్తి తామ్ ॥ ౮.౧౦౩॥
 శూద్రవిట్కత్రవిప్రాణాం యత్రఋతోక్తే భవేద్వధః ।
 తత్ర వక్తవ్యమన్యతం తథి సత్యాద్విశిష్యతే ॥ ౮.౧౦౪॥
 వాగైవత్వైశ్చ చరుభిర్యజేరంస్తే సరస్వతీమ్ ।

అన్యతస్యైనసస్తస్య కుర్వాణా నిష్కృతిం పరామ్ || ౮.౧౦౫||

కూష్యాణ్ణైర్వాఽపి జహుయాద్భృతమగ్నో యథావిధి |

ఉదిత్యుచా వా వారుణ్యా తృచేనాభైవతేన వా || ౮.౧౦౬||

త్రిపక్షాదబ్రువన్ సాక్ష్యం ఋణాదిషు నరోఽగదః |

తదృణం ప్రాప్నుయాత్సర్వం దశబన్దం చ సర్వతః || ౮.౧౦౭||

యస్య దృశ్యేత సప్తాహాదుక్తవాక్యస్య సాక్షిణః |

రోగోఽగ్నిర్జాతిమరణం ఋణం దాప్యో దమం చ సః || ౮.౧౦౮||

అసాక్షికేషు త్వర్థేషు మిథో వివదమానయోః |

అవిన్దంస్తత్వతః సత్యం శపథేనాపి లమ్భయేత్ || ౮.౧౦౯||

మహర్షిభిశ్చ దేవైశ్చ కార్యార్థం శపథాః కృతాః |

వసిష్ఠశ్చాపి శపథం శేపే పైజవనే నృపే || ౮.౧౧౦||

న వృథా శపథం కుర్యాత్స్వల్పేఽప్యర్థే నరో బుధః |

వృథా హి శపథం కుర్వన్ ప్రేత్య చైహ చ నశ్యతి || ౮.౧౧౧||

కామినీషు వివాహేషు గవాం భక్ష్యే తథేననే |

బ్రాహ్మణాభ్యుపపత్తౌ చ శపథే నాస్తి పాతకమ్ || ౮.౧౧౨||

సత్యేన శాపయేద్విప్రం క్షత్రియం వాహనాయుధైః |

గోబీజకాఞ్చన్దైర్వైశ్యం శూద్రం సర్వైస్తు పాతకైః || ౮.౧౧౩||

అగ్నిం వాఽహారయేదేనమప్పు చైనం నిమజ్జయేత్ |

పుత్రదారస్య వాప్యేనం శిరాంసి స్పర్శయేత్పుథక్ || ౮.౧౧౪||

యమిధో న దహత్యగ్నిరాపో నోన్మజ్జయన్తి చ |

న చార్తిం ఋచ్చృతి క్షిప్రం స జ్ఞేయః శపథే శుచిః || ౮.౧౧౫||

వత్సస్య హ్యభిశస్తస్య పురా బ్రాత్రా యవీయసా |

నాగ్నిర్దదాహ రోమాపి సత్యేన జగతః స్పశః || ౮.౧౧౬||

యస్మిన్ యస్మిన్ వివాదే తు కౌటసాక్ష్యం కృతం భవేత్ |

తత్తత్కార్యం నివర్తేత కృతం చాప్యకృతం భవేత్ || ౮.౧౧౭||

లోభాన్మోహాద్భయాత్త్రైత్రాత్కామాత్కౌధాత్తథైవ చ |

అజ్ఞానాద్బాలభావాత్చ సాక్ష్యం వితథముచ్యతే || ౮.౧౧౮||

ఏషామన్యతమే స్థానే యః సాక్ష్యమన్యతం వదేత్ |
 తస్య దణ్ణవిశేషాంస్తు ప్రవక్ష్యామ్యనుపూర్వశః || ౮.౧౧౯||
 లోభాత్సహస్రం దణ్ణ్యస్తు మోహోత్పూర్వం తు సాహసమ్ |
 భయాద్ద్వై మధ్యమో దణ్ణో మైత్రాత్పూర్వం చతుర్గుణమ్ || ౮.౧౨౦||
 కామాద్దశగుణం పూర్వం క్రోధాత్తు త్రిగుణం పరమ్ |
 అజ్ఞానాద్వై శతే పూర్ణే బాలిశ్యాత్సతమేవ తు || ౮.౧౨౧||
 ఏతానాహుః కౌటసాక్ష్యే ప్రోక్తాన్ దణ్ణాన్ మనీషిభిః |
 ధర్మస్యావ్యభిచారార్థమధర్మనియమాయ చ || ౮.౧౨౨||
 కౌటసాక్ష్యం తు కుర్వాణాంస్త్రీన్ వర్ణాన్ ధార్మికో నృపః |
 ప్రవాసయేద్దణ్ణయిత్యా బ్రాహ్మణం తు వివాసయేత్ || ౮.౧౨౩||
 దశ స్థానాని దణ్ణస్య మనుః స్వయమ్భువోఽబ్రవీత్ |
 త్రిషు వర్ణేషు యాని స్యురక్షతో బ్రాహ్మణో వ్రజేత్ || ౮.౧౨౪||
 ఉపస్థముదరం జిహ్వో హస్తా పాదౌ చ పఞ్చమమ్ |
 చక్షుర్నాసా చ కర్ణౌ చ ధనం దేహస్తథైవ చ || ౮.౧౨౫||
 అనుబన్ధం పరిజ్ఞాయ దేశకాలౌ చ తత్త్వతః |
 సారాపరాధో చాలోక్య దణ్ణం దణ్ణేషు పాతయేత్ || ౮.౧౨౬||
 అధర్మదణ్ణనం లోకే యశోఘ్నం కీర్తినాశనమ్ |
 అస్వర్గ్యం చ పరత్రాపి తస్మాత్తత్పరివర్జయేత్ || ౮.౧౨౭||
 అదణ్ణ్యాన్ దణ్ణయన్ రాజా దణ్ణ్యాంచైవ్యాప్యదణ్ణయన్ |
 అయశో మహదాస్నోతి నరకం చైవ గచ్ఛతి || ౮.౧౨౮||
 వాగ్దణ్ణం ప్రథమం కుర్యాద్ధిగ్దణ్ణం తదనన్తరమ్ |
 తృతీయం ధనదణ్ణం తు వధదణ్ణమతః పరమ్ || ౮.౧౨౯||
 వధేనాపి యదా త్వేతాన్నిగ్రహీతుం న శక్నుయాత్ |
 తదేషు సర్వమప్యేతత్ప్రయుజ్జీత చతుష్టయమ్ || ౮.౧౩౦||
 లోకసంవ్యవహారార్థం యాః సంజ్ఞాః ప్రథితా భువి |
 తామ్రూప్యసువర్ణానాం తాః ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః || ౮.౧౩౧||
 జాలాన్తరగతే భానౌ యత్పూక్ష్యం దృశ్యతే రజః |

ప్రథమం తత్ప్రమాణానాం త్రసరేణుం ప్రచక్షతే || ౮.౧౩౨ ||

త్రసరేణవోఽష్టా విజ్ఞేయా లిక్షైకా పరిమాణతః |

తా రాజసర్షపస్తిస్త్రయో గౌరసర్షపః || ౮.౧౩౩ ||

సర్షపాః షట్ యవో మధ్యస్త్రియవం త్వేకకృష్ణలమ్ |

పఞ్చకృష్ణలకో మాషస్తే సువర్ణస్తు షోడశ || ౮.౧౩౪ ||

పలం సువర్ణాశ్చత్వారః పలాని ధరణం దశ |

ద్వే కృష్ణలే సమధృతే విజ్ఞేయో రౌప్యమాషకః || ౮.౧౩౫ || రూప్యమాషకః

తే షోడశ స్యాద్ధరణం పురాణజ్ఞైవ రాజతః |

కార్షాపణస్తు విజ్ఞేయస్తామృకః కార్షికః పణః || ౮.౧౩౬ ||

ధరణాని దశ జ్ఞేయః శతమానస్తు రాజతః |

చతుఃసౌవర్ణికో నిష్కీ విజ్ఞేయస్తు ప్రమాణతః || ౮.౧౩౭ ||

పణానాం ద్వే శతే సార్ధే ప్రథమః సాహసః స్పృతః |

మధ్యమః పఞ్చ విజ్ఞేయః సహస్రం త్వేవ చోత్తమః || ౮.౧౩౮ ||

ఋణే దేయే ప్రతిజ్ఞాతే పఞ్చకం శతమర్హతి |

అపహ్నవే తద్విగుణం తన్ మనోరనుశాసనమ్ || ౮.౧౩౯ ||

వసిష్ఠవిహితాం వృద్ధిం సృజేద్విత్తవివర్ధినీమ్ |

అశీతిభాగం గృహ్ణీయాన్ మాసాద్వార్షషికః శతే || ౮.౧౪౦ ||

ద్వికం శతం వా గృహ్ణీయాత్సతాం ధర్మమనుస్మరన్ |

ద్వికం శతం హి గృహ్ణానో న భవత్యర్థకిల్బిషీ || ౮.౧౪౧ ||

ద్వికం త్రికం చతుష్కం చ పఞ్చకం చ శతం సమమ్ |

మాసస్య వృద్ధిం గృహ్ణీయాద్వర్ణానామనుపూర్వశః || ౮.౧౪౨ ||

న త్వేవాధౌ సోపకారే కౌసీదీం వృద్ధిమాప్నుయాత్ |

న చాధేః కాలసంరోధాత్పిసరోఽస్తి న విక్రయః || ౮.౧౪౩ ||

న భోక్తవ్యో బలాదాధిర్భుజ్ఞానో వృద్ధిముత్సృజేత్ |

మూల్యేన తోషయేచ్చైనమాధిస్తేనోఽన్యథా భవేత్ || ౮.౧౪౪ ||

ఆధిశోచ్యపనిధిశోచ్యౌ న కాలాత్యయమర్హతః |

అవహార్యో భవేతాం తౌ దీర్ఘకాలమవస్థితౌ || ౮.౧౪౫ ||

సమీప్యా భుజ్యమానాని న నశ్యన్తి కదా చన ।
 ధేనురుష్టో వహన్నశో యశ్చ దమ్యః ప్రయుజ్యతే ॥ ౮.౧౪౬॥
 యత్కిం చిద్దశవర్షాణి సంనిధౌ ప్రేక్షతే ధనీ ।
 భుజ్యమానం పరైస్తూష్ఠీం న స తత్తబ్ధమర్హతి ॥ ౮.౧౪౭॥
 అజడశ్చేదపోగణ్ణో విషయే చాస్య భుజ్యతే ।
 భగ్నం తద్యవ్యవహారేణ భోక్తా తద్ద్యవ్యమర్హతి ॥ ౮.౧౪౮॥ తద్ధనమర్హతి
 ఆధిః సీమా బాలధనం నిక్షేపోపనిధిః స్త్రియః । నిక్షేపోపనిధీ
 రాజస్వం శ్రోత్రియస్వం చ న భోగేన ప్రణశ్యతి ॥ ౮.౧౪౯॥
 యః స్వామినాననుజ్ఞాతమాధిం భూక్త్యైవిచక్షణః ।
 తేనార్ధవృద్ధిరోక్తవ్యా తస్య భోగస్య నిష్కృతిః ॥ ౮.౧౫౦॥
 కుసీదవృద్ధిర్ద్వైగుణ్యం నాత్యేతి సకృదాహృతా । సకృదాహితా)
 ధాన్యే సదే వాహ్యే నాతిక్రామతి పఞ్చతామ్ ॥ ౮.౧౫౧॥
 కృతానుసారాదధికా వ్యతిరిక్తా న సిధ్యతి ।
 కుసీదపథమాహుస్తం పఞ్చకం శతమర్హతి ॥ ౮.౧౫౨॥
 నాతిసాంవత్సరీం వృద్ధిం న చాదృష్టాం పునర్వరేత్ । వినిర్వరేత్)
 చక్రవృద్ధిః కాలవృద్ధిః కారితా కాయికా చ యా ॥ ౮.౧౫౩॥
 ఋణం దాతుమశక్తో యః కర్తుమిచ్ఛేత్పునః క్రియామ్ ।
 స దత్త్వా నిర్జితాం వృద్ధిం కరణం పరివర్తయేత్ ॥ ౮.౧౫౪॥
 అదర్శయిత్వా తత్రైవ హిరణ్యం పరివర్తయేత్ ।
 యావతీ సమ్భవేద్యవృద్ధిస్తావతీం దాతుమర్హతి ॥ ౮.౧౫౫॥
 చక్రవృద్ధిం సమారూఢో దేశకాలవ్యవస్థితః ।
 అతిక్రామన్ దేశకాలౌ న తత్ఫలమవాప్నుయాత్ ॥ ౮.౧౫౬॥
 సముద్రయానకుశలా దేశకాలార్థదర్శినః ।
 స్థాపయన్తి తు యాం వృద్ధిం సౌ తత్రాధిగమం ప్రతి ॥ ౮.౧౫౭॥
 యో యస్య ప్రతిభూస్తిష్ఠేద్ధర్మనాయైహ మానవః ।
 అదర్శయన్ స తం తస్య ప్రయచ్ఛేత్స్వధనాదృణమ్ ॥ ౮.౧౫౮॥ తస్య యతేత)
 ప్రాతిభావ్యం వృథాదానమాక్షికం సౌరికాం చ యత్ ।

దణ్ణజుల్కావశేషం చ న పుత్రో దాతుమర్హతి || ౮.౧౫౯ ||

దర్శనప్రాతిభావ్యే తు విధిః స్యాత్పూర్వవోదితః |
దానప్రతిభువి ప్రేతే దాయాదానపి దాపయేత్ || ౮.౧౬౦ ||

అదాతరి పునర్దాతా విజ్ఞాతప్రకృతావృణమ్ |
పశ్చాత్ప్రతిభువి ప్రేతే పరీషేత్కేన హేతునా || ౮.౧౬౧ ||

నిరాదిష్టధనశ్చేత్తు ప్రతిభూః స్యాదలంధనః |
స్వధనాదేవ తద్దద్యాన్నిరాదిష్ట ఇతి స్థితిః || ౮.౧౬౨ ||

మత్తోన్మత్తారాధ్యధీనైర్భారేన స్థవిరేణ వా |
అసమ్బద్ధకృతశ్చైవ వ్యవహారో న సిధ్యతి || ౮.౧౬౩ ||

సత్యా న భాషా భవతి యద్యపి స్యాత్ప్రతిష్ఠితా |
బహిశ్చేద్యాప్యతే ధర్మాత్పియతాద్యవ్యవహారికాత్ || ౮.౧౬౪ ||

యోగాధమనవిక్రీతం యోగదానప్రతిగ్రహమ్ |
యత్ర వాఽప్యపథిం పశ్యేత్తత్సర్వం వినివర్తయేత్ || ౮.౧౬౫ ||

గ్రహీతా యది నష్టః స్యాత్కుటుమ్బార్థే కృతో వ్యయః | కుటుమ్బే చ
దాతవ్యం బాన్ధవైస్తాస్యత్ప్రవిభక్తైరపి స్వతః || ౮.౧౬౬ ||

కుటుమ్బార్థేఽధ్యధీనోఽపి వ్యవహారం యమాచరేత్ |
స్వదేశే వా విదేశే వా తం జ్యాయాన్న విచాలయేత్ || ౮.౧౬౭ ||

బలాద్దత్తం బలాద్భుక్తం బలాద్యచ్ఛాపి లేఖితమ్ |
సర్వాన్ బలకృతానర్థానకృతాన్ మనురబ్రవీత్ || ౮.౧౬౮ ||

త్రయః పరార్థే క్లిశ్యన్తి సాక్షిణః ప్రతిభూః కులమ్ |
చత్వారస్తూపచీయన్తే విప్ర ఆఢ్యో వణిజ్జుపః || ౮.౧౬౯ ||

అనాదేయం నాదదీత పరిక్షీణోఽపి పార్థివః |
న చాదేయం సమృద్ధోఽపి సూక్ష్మమప్యర్థముత్సృజేత్ || ౮.౧౭౦ ||

అనాదేయస్య చాదానాదాదేయస్య చ వర్జనాత్ |
దౌర్బల్యం ఖ్యాప్యతే రాజ్ఞః స ప్రేత్యైహ చ నశ్యతి || ౮.౧౭౧ ||

స్వాదానాద్వర్ణసంసర్గాత్త్వబలానాం చ రక్షణాత్ |
బలం సజ్ఞాయతే రాజ్ఞః స ప్రేత్యైహ చ వర్జతే || ౮.౧౭౨ ||

తస్మాద్యమ ఇవ స్వామీ స్వయం హిత్యా ప్రియాప్రియే ।
 వర్తేత యామ్యయా వృత్త్యా జితక్రోధో జితేన్ద్రియః ॥ ౮.౧౭౩॥
 యస్త్యధర్మేణ కార్యాణి మోహాత్కుర్యాన్నరాధిపః ।
 అవిరాత్తం దురాత్మానం వశే కుర్వన్తి శత్రవః ॥ ౮.౧౭౪॥
 కామక్రోధౌ తు సంయమ్య యోఽర్థాన్ ధర్మేణ పశ్యతి ।
 ప్రజాస్తమనువర్తన్తే సముద్రమివ సిన్ధవః ॥ ౮.౧౭౫॥
 యః సాధయన్తం భన్తేన వేదయేద్ధనికం నృపే ।
 స రాజ్ఞా తత్పతుర్భాగం దాప్యస్తస్య చ తద్ధనమ్ ॥ ౮.౧౭౬॥
 కర్మణాఽపి సమం కుర్యాద్ధనికాయాధమర్ణికః ।
 సమోఽవకృష్టజాతిస్తు దద్యాత్స్యేయాంస్తు తత్సవైః ॥ ౮.౧౭౭॥
 అనేన విధినా రాజా మిథో వివదతాం నృణామ్ ।
 సాక్షిప్రత్యయసిద్ధాని కార్యాణి సమతాం నయేత్ ॥ ౮.౧౭౮॥
 కులజే వృత్తసమ్పన్నే ధర్మజ్ఞే సత్యవాదిని ।
 మహాపక్షే ధనిన్యార్యే నిక్షేపం నిక్షిపేద్బుధః ॥ ౮.౧౭౯॥
 యో యథా నిక్షిపేద్ధన్తే యమర్థం యస్య మానవః ।
 స తద్దైవ గ్రహీతవ్యో యథా దాయస్తథా గ్రహః ॥ ౮.౧౮౦॥
 యో నిక్షేపం యాచ్యమానో నిక్షేప్తుర్న ప్రయచ్ఛతి ।
 స యాచ్యః ప్రాడ్వివాకేన తత్నిక్షేప్తురసంనిధౌ ॥ ౮.౧౮౧॥
 సాక్ష్యభావే ప్రణీధిభిర్వయోరూపసమన్వితైః ।
 అపదేశైశ్చ సంన్యస్య హిరణ్యం తస్య తత్త్వతః ॥ ౮.౧౮౨॥
 స యది ప్రతిపద్యేత యథాన్యస్తం యథాకృతమ్ ।
 న తత్ర విద్యతే కిం చిద్యత్సరైరభియుజ్యతే ॥ ౮.౧౮౩॥
 తేషాం న దద్యాద్యది తు తధిరణ్యం యథావిధి ।
 ఉభౌ నిగృహ్య దాప్యః స్వాదితి ధర్మస్య ధారణా ॥ ౮.౧౮౪॥ స నిగృహ్యభయం
 దాప్య ఇతి ధర్మస్య ధారణా
 నిక్షేపోపనిధీ నిత్యం న దేయౌ ప్రత్యనన్తరే ।
 నశ్యతో వినిపాతే తావనిపాతే త్వనాశినౌ ॥ ౮.౧౮౫॥

స్వయమేవ తు యౌ దద్యాన్ మృతస్య ప్రత్యనన్తరే ।
 న స రాజ్ఞాఽభియోక్తవ్యో న నిక్షేప్తుశ్చ బన్ధుభిః ॥ ౮.౧౮౬॥
 అచ్చలేనైవ చాన్విచ్ఛేత్తమర్థం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
 విచార్య తస్య వా వృత్తం సామైవ పరిసాధయేత్ ॥ ౮.౧౮౭॥
 నిక్షేపేష్యేషు సర్వేషు విధిః స్యాత్పరిసాధనే ।
 సముద్రే నాప్పుయాత్కించ ద్యది తస్మాన్న సహరేత్ ॥ ౮.౧౮౮॥
 చౌరైర్వృతం జలేనోఢమగ్నినా దగ్ధమేవ వా ।
 న దద్యాద్యది తస్మాత్స న సహరతి కిం చన ॥ ౮.౧౮౯॥
 నిక్షేపస్యాపహర్తారమనిక్షేప్తారమేవ చ ।
 సర్వైరుపాయైరన్విచ్ఛేత్కపఠైశ్చైవ వైదికైః ॥ ౮.౧౯౦॥
 యో నిక్షేపం నార్పయతి యశ్చానిక్షిప్య యాచతే ।
 తావుభౌ చౌరవత్సాస్యా దాప్యో వా తత్సమం దమమ్ ॥ ౮.౧౯౧॥
 నిక్షేపస్యాపహర్తారం తత్సమం దాపయేద్దమమ్ ।
 తథోపనిధిహర్తారమవిశేషేణ పార్థివః ॥ ౮.౧౯౨॥
 ఉపధాభిశ్చ యః కశ్చిత్పరద్రవ్యం హరేన్నరః ।
 ససహాయః స హన్తవ్యః ప్రకాశం వివిధైర్వధైః ॥ ౮.౧౯౩॥
 నిక్షేపో యః కృతో యేన యావాంశ్చ కులసంనిధౌ ।
 తావానేవ స విజ్ఞేయో విబ్రువన్ దణ్డమర్హతి ॥ ౮.౧౯౪॥
 మిథో దాయః కృతో యేన గృహీతో మిథ ఏవ వా ।
 మిథ ఏవ ప్రదాతవ్యో యథా దాయస్తథా గ్రహః ॥ ౮.౧౯౫॥
 నిక్షిప్తస్య ధనస్యైవం ప్రీతోపనిహితస్య చ ।
 రాజా వినిర్ణయం కుర్యాదక్షిణ్యన్న్యాసధారిణమ్ ॥ ౮.౧౯౬॥
 విక్రీణీతే పరస్య స్వం యోఽస్వామీ స్వామ్యసంమతః ।
 న తం నయేత్ సాక్ష్యం తు నైనమనైనమానినమ్ ॥ ౮.౧౯౭॥
 అవహార్యో భవేత్తైవ సాన్వయః షట్కతం దమమ్ ।
 నిరన్వయోఽనపసరః ప్రాప్తః స్యాచ్ఛౌరకిల్బిషమ్ ॥ ౮.౧౯౮॥
 అస్వామినా కృతో యస్తు దాయో విక్రయ ఏవ వా ।
 అకృతః స తు విజ్ఞేయో వ్యవహారే యథా స్థితిః ॥ ౮.౧౯౯॥

సమోభాగో దృశ్యతే యత్ర న దృశ్యేతాగమః క్వ చిత్ |
 ఆగమః కారణం తత్ర న సమోభాగ ఇతి స్థితిః || ౮.౨౦౦||
 విక్రయాద్యో ధనం కిం చిద్ధృష్టియాత్కులసంనిధౌ |
 క్రయేణ స విశుద్ధం హి న్యాయతో లభతే ధనమ్ || ౮.౨౦౧||
 అథ మూలమనాహార్యం ప్రకాశక్రయశోధితః |
 అదణ్డ్యో ముచ్యతే రాజ్ఞా నాష్టికో లభతే ధనమ్ || ౮.౨౦౨||
 నాన్యదన్యేన సంస్పృష్టరూపం విక్రయమర్హతి |
 న చాసారం న చ న్యూనం న దూరేణ తిరోహితమ్ || ౮.౨౦౩|| న సావద్యం న చ
 న్యూనం న దూరే న తిరోహితం
 అన్యం చేద్ధర్మయిత్యాన్యో వోధుః కన్యా ప్రదీయతే |
 ఉభే త ఏకశుల్కేన వహేదిత్యబ్రవీన్ మనుః || ౮.౨౦౪||
 నోన్మత్తాయా న కుష్ఠిన్యా న చ యా స్పృష్టమైఘనా |
 పూర్వం దోషానభిఖ్యాప్య ప్రదాతా దణ్డమర్హతి || ౮.౨౦౫||
 ఋత్విగ్యుది వృతో యజ్ఞే స్వకర్మ పరిహాపయేత్ |
 తస్య కర్మానురూపేణ దేయోంశః సహకర్తుభిః || ౮.౨౦౬||
 దక్షిణాసు చ దత్తాసు స్వకర్మ పరిహాపయన్ |
 కృత్స్నమేవ లభేతాంశమన్యేనైవ చ కారయేత్ || ౮.౨౦౭||
 యస్మిన్ కర్మణి యాస్తు స్యురుక్తాః ప్రత్యజ్ఞదక్షిణాః |
 స ఏవ తా ఆదదీత భజేరన్ సర్వ ఏవ వా || ౮.౨౦౮||
 రథం హరేత్పూర్వధ్వర్యుర్భ్రూహ్మాన్ధానే చ వాజినమ్ |
 హోతా వాఽపి హరేదశ్వముద్గాతా చాప్యనః క్రయే || ౮.౨౦౯||
 సర్వేషామర్ధినో ముఖ్యాస్తదధేనార్ధినోఽపరే |
 తృతీయిసస్తృతీయాంశాశ్చతుర్థాంశాశ్చ పాదినః || ౮.౨౧౦||
 సమ్భూయ స్యాని కర్మాణి కుర్వద్భిరిహ మానవైః |
 అనేన విధియోగేన కర్తవ్యాంశప్రకల్పనా || ౮.౨౧౧||
 ధర్మార్థం యేన దత్తం స్యాత్కస్మై చిద్యాచతే ధనమ్ |
 పశ్చాచ్ఛ న తథా తత్సాన్యన్న దేయం తస్య తద్భవేత్ || ౮.౨౧౨||

యది సంసాధయేత్తత్తు దర్పాత్తోభేన వా పునః ।
 రాజ్ఞా దాప్యః సువర్ణం స్యాత్తస్య స్తేయస్య నిష్కృతిః ॥ ౮.౨౧౩॥
 దత్తస్యేషోదితా ధర్మ్యా యథావదనపక్రియా ।
 అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి వేతనస్యానపక్రియామ్ ॥ ౮.౨౧౪॥
 భృతో నారో న కుర్యాద్యో దర్పాత్కర్మ యథోదితమ్ । అనారో
 స దణ్డ్యః కృష్ణలాన్యజ్ఞౌ న దేయం చాస్య వేతనమ్ ॥ ౮.౨౧౫॥
 ఆర్తస్తు కుర్యాత్స్వస్థః సన్ యథాభాషితమాదితః ।
 స దీర్ఘస్యాపి కాలస్య తత్తభేతేవ వేతనమ్ ॥ ౮.౨౧౬॥
 యథోక్తమార్తః సుస్థో వా యస్తత్కర్మ న కారయేత్ ।
 న తస్య వేతనం దేయమల్పనస్యాపి కర్మణః ॥ ౮.౨౧౭॥
 ఏష ధర్మోఽఖిలేనోక్తో వేతనాదానకర్మణః ।
 అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ధర్మం సమయభేదినామ్ ॥ ౮.౨౧౮॥
 యో గ్రామదేశసజ్ఞానాం కృత్వా సత్యేన సంవిదమ్ ।
 విసంవదేన్నరో లోభాత్తం రాష్ట్రాద్విప్రవాసయేత్ ॥ ౮.౨౧౯॥
 నిగృహ్య దాపయేచ్చైనం సమయవ్యభిచారిణమ్ ।
 చతుఃసువర్ణాన్ షణ్ణిష్కాంశ్కతమానం చ రాజకమ్ ॥ ౮.౨౨౦॥
 ఏతద్దణ్డవిధిం కుర్యాద్ధార్మికః పృథివీపతిః ।
 గ్రామజాతిసమూహేషు సమయవ్యభిచారిణామ్ ॥ ౮.౨౨౧॥
 క్రీత్వా విక్రీయ వా కిం చిద్యస్యైహానుశయో భవేత్ ।
 సోఽన్తర్దశాహాత్తద్ధృవ్యం దద్యాచ్చైవాదదీత వా ॥ ౮.౨౨౨॥
 పరేణ తు దశాహస్య న దద్యాన్నాపి దాపయేత్ ।
 ఆదదానో దదత్త్వైవ రాజ్ఞా దణ్డ్యా శతాని షట్ ॥ ౮.౨౨౩॥
 యస్తు దోషవతీం కన్యామనాఖ్యాయ ప్రయచ్ఛతి ।
 తస్య కుర్యాన్నుపో దణ్డం స్వయం షణ్ణవతిం పణాన్ ॥ ౮.౨౨౪॥
 అకన్యేతి తు యః కన్యాం బ్రూయాద్వేషేణ మానవః ।
 స శతం ప్రాప్నుయాద్దణ్డం తస్యా దోషమదర్శయన్ ॥ ౮.౨౨౫॥
 పాణిగ్రహణికా మన్త్రాః కన్యాస్వేవ ప్రతిష్ఠితాః ।

నాకన్యాసు క్వ చిన్నూణాం లుప్తధర్మక్రియా హి తాః || ౮.౨౨౬||

పాణిగ్రహణికా మన్త్రా నియతం దారలక్షణమ్ |

తేషాం నిష్ఠా తు విజ్ఞేయా విద్వద్భిః సప్తమే పదే || ౮.౨౨౭||

యస్మిన్ యస్మిన్ కృతే కార్యే యస్యేహానుశయో భవేత్ |

తమనేన విధానేన ధర్మ్యో పథి నివేశయేత్ || ౮.౨౨౮||

పశుషు స్వామినాం చైవ పాలానాం చ వ్యతిక్రమే |

వివాదం సమప్నవజ్ఞ్యామి యథావధర్మతత్త్వతః || ౮.౨౨౯||

దివా వక్తవ్యతా పాలే రాత్రౌ స్వామిని తద్గృహే |

యోగక్షేమేనస్యాథా చేత్తు పాలో వక్తవ్యతామియాత్ || ౮.౨౩౦||

గోపః క్షీరభృతో యస్తు స దుహ్యార్ధశతో వరామ్ |

గోస్వామ్యనుమతే భృత్యః సా స్వాత్పాలేభృతే భృతిః || ౮.౨౩౧||

నష్టం వినష్టం కృమిభిః శ్వహతం విషమే మృతమ్ |

హీనం పురుషకారేణ ప్రదద్యాత్పాల ఏవ తు || ౮.౨౩౨||

విఘ్నష్య తు హృతం చౌరైర్న పాలో దాతుమర్హతి |

యది దేశే చ కాలే చ స్వామినః స్వస్య శంసతి || ౮.౨౩౩||

కర్ణౌ చర్మ చ వాలాంశ్చ బస్తిం స్నాయుం చ రోచనామ్ |

పశుషు స్వామినాం దద్యాన్ మృతేష్యజ్కాని దర్శయేత్ || ౮.౨౩౪|| అజ్కాంశ్చ
దర్శయేత్)

అజావికే తు సంరుద్ధే వృక్షైః పాలే త్వనాయతి |

యాం ప్రసహ్య వృకో హన్యాత్పాలే తత్కిల్బిషం భవేత్ || ౮.౨౩౫||

తాసాం చేదవరుద్ధానాం చరస్తీనాం మిథో వనే |

యాముత్లుప్త్య వృకో హన్యాన్న పాలస్తత్ర కిల్బిషీ || ౮.౨౩౬||

ధనుఃశతం పరీహారో గ్రామస్య స్యాత్సమస్తతః |

శమ్యాపాతాస్త్రయో వాఽపి త్రిగుణో నగరస్య తు || ౮.౨౩౭||

తత్రాపరివృతం ధాన్యం విహింసుః పశవో యది |

న తత్ర ప్రణయేద్దణ్ణం నృపతిః పశురక్షిణామ్ || ౮.౨౩౮||

వృతిం తత్ర ప్రకుర్వీత యాముష్ట్రో న విలోకయేత్ |

ఛిద్రం చ వారయేత్సర్వం శ్వసూకరముఖానుగమ్ || ౮.౨౩౯||

పథి క్షేత్రే పరివృతే గ్రామాస్త్రీయేఽథ వా పునః ।
 సపాలః శతదణ్ణార్హో విపాలాన్ వారయేత్పశూన్ ॥ ౮.౨౪౦॥
 క్షేత్రేష్యన్యేషు తు పశుః సపాదం పణమర్హతి ।
 సర్వత్ర తు సదో దేయః క్షేత్రికస్యైతి ధారణా ॥ ౮.౨౪౧॥
 అనిర్దశాహం గాం సూతాం వృషాన్ దేవపశూంస్తథా ।
 సపాలాన్ వా విపాలాన్ వా న దణ్ణ్యాన్ మనురబ్రవీత్ ॥ ౮.౨౪౨॥
 క్షేత్రియస్యాత్యయే దణ్ణో భాగాద్దశగుణో భవేత్ । క్షేత్రికస్యాత్యయే
 తతోఽర్ధదణ్ణో భృత్యానామజ్ఞానాత్క్షేత్రికస్య తు ॥ ౮.౨౪౩॥
 ఏతద్విధానమాతిష్ఠేద్ధార్మికః పృథివీపతిః ।
 స్వామినాం చ పశూనాం చ పాలానాం చ వ్యతిక్రమే ॥ ౮.౨౪౪॥
 సీమాం ప్రతి సముత్పన్నే వివాదే గ్రామయోర్ద్వయోః ।
 జ్యేష్ఠే మాసి నయేత్సీమాం సుప్రకాశేషు సేతుషు ॥ ౮.౨౪౫॥
 సీమావృక్షాంశ్చ కుర్వీత న్యగ్రోధాశ్వత్థకింశుకాన్ ।
 శాల్మలీన్ సాలతాలాంశ్చ క్షీరిణ్ణైచ్చైవ పాదపాన్ ॥ ౮.౨౪౬॥
 గుల్మాన్ వేణూంశ్చ వివిధాన్ శమీవల్లిస్థలాని చ ।
 శరాన్ కుబ్జకగుల్మాంశ్చ తథా సీమా న నశ్యతి ॥ ౮.౨౪౭॥
 తడాగాన్యుదపానాని వాప్యః ప్రస్తవణాని చ ।
 సీమాసంధిషు కార్యాణి దేవతాయతనాని చ ॥ ౮.౨౪౮॥
 ఉపభన్నాని చాన్యాని సీమాలిక్ఖాని కారయేత్ ।
 సీమాజ్ఞానే నృణాం వీక్ష్య నిత్యం లోకే విపర్యయమ్ ॥ ౮.౨౪౯॥
 ఆశ్మనోఽస్థిని గోవాలాంస్తుషాన్ భస్మ కపాలికాః ।
 కరీషమిష్టకాఽఙ్గారాంశ్చర్కరా వాలుకాస్తథా ॥ ౮.౨౫౦॥
 యాని చైవమృకారాణి కాలాద్భూమిర్న భక్షయేత్ ।
 తాని సంధిషు సీమాయామప్రకాశాని కారయేత్ ॥ ౮.౨౫౧॥ సీమాయా
 ఏత్తైర్లిక్ఖైర్నయేత్సీమాం రాజా వివదమానయోః ।
 పూర్వభుక్త్యా చ సతతముదకస్యాగమేన చ ॥ ౮.౨౫౨॥

యది న్శయ ఏవ స్యాత్ప్రజ్ఞానామపి దర్శనే ।
 సాక్షిప్రత్యయ ఏవ స్యాత్సీమావాదవినిర్ణయః ॥ ౮.౨౫౩॥ సీమావాదవినిశ్చయః
 గ్రామీయకకులనాం చ సమక్షం సీమ్ని సాక్షిణః । గ్రామేయక
 ప్రష్టవ్యాః సీమలిక్ష్ణాని తయోశ్చైవ వివాదినోః ॥ ౮.౨౫౪॥ సీమలిక్ష్ణాని
 తే పృష్టాస్తు యథా బ్రూయుః సమస్తాః సీమ్ని నిశ్చయమ్ ।
 నిబధ్నీయాత్తథా సీమాం సర్వాంస్తాంశ్చైవ నామతః ॥ ౮.౨౫౫॥
 శిరోభిస్తే గృహీత్వోర్విం స్రగ్విణో రక్తవాససః ।
 సుకృతైః శాపితాః స్వైః స్వైర్నయేయుస్తే సమజ్ఞాసమ్ ॥ ౮.౨౫౬॥
 యథోక్తేన నయన్తస్తే పూయస్తే సత్యసాక్షిణః ।
 విపరీతం నయన్తస్తు దాప్యాః స్యుర్ద్విశతం దమమ్ ॥ ౮.౨౫౭॥
 సాక్ష్యభావే తు చత్వారో గ్రామాః సామన్తవాసినః । గ్రామసీమాన్తవాసినః
 సీమావినిర్ణయం కుర్వ్యుః ప్రయతా రాజసంనిధౌ ॥ ౮.౨౫౮॥
 సామన్తానామభావే తు మౌలానాం సీమ్ని సాక్షిణామ్ ।
 ఇమానప్యనుయుజ్జీత పురుషాన్ వనగోచరాన్ ॥ ౮.౨౫౯॥
 వ్యాధాంశాకునికాన్ గోపాన్ కైవర్తాన్ మూలఖానకాన్ ।
 వ్యాలగ్రాహానుశ్చువృత్తీనన్యాంశ్చ వనచారిణః ॥ ౮.౨౬౦॥
 తే పృష్టాస్తు యథా బ్రూయుః సీమాసంధిషు లక్షణమ్ ।
 తత్తథా స్థాపయేద్రాజా ధర్మేణ గ్రామయోర్ద్వయోః ॥ ౮.౨౬౧॥
 క్షేత్రకూపతడాగానామారామస్య గృహస్య చ ।
 సామన్తప్రత్యయో జ్ఞేయః సీమాసేతువినిర్ణయః ॥ ౮.౨౬౨॥
 సామన్తాశ్చేత్ప్రౌషా బ్రూయుః సేతౌ వివాదతాం నృణామ్ ।
 సర్వే పృథకృథగ్గణ్యా రాజ్ఞా మధ్యమసాహసమ్ ॥ ౮.౨౬౩॥
 గృహం తడాగమారామం క్షేత్రం వా భీషయా హరన్ ।
 శతాని పఞ్చ దణ్డ్యుః స్యాదజ్ఞానాద్ద్విశతో దమః ॥ ౮.౨౬౪॥
 సీమాయామవిషహ్యాయాం స్వయం రాజైవ ధర్మవిత్ ।
 ప్రదిశేద్భూమిమేకేషాముపకారాదితి స్థితిః ॥ ౮.౨౬౫॥
 ఏషోఽఖిలేనాభిహితో ధర్మః సీమావినిర్ణయే ।
 అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి వాక్పారుష్యవినిర్ణయమ్ ॥ ౮.౨౬౬॥

శతం బ్రాహ్మణమాక్రమ్య క్షత్రియో దణ్డమర్హతి ।
 వైశ్యోఽప్యర్థశతం ద్వే వా శూద్రస్తు వధమర్హతి ॥ ౮.౨౬౭॥
 పఞ్చాశదబ్రాహ్మణో దణ్డ్యః క్షత్రియస్యాభిశంసనే ।
 వైశ్యే స్యాదర్థపఞ్చాశత్కూద్రే ద్వాదశకో దమః ॥ ౮.౨౬౮॥
 సమవర్ణే ద్విజాతీనాం ద్వాదశైవ వ్యతిక్రమే ।
 వాదేష్యవచనీయేషు తదేవ ద్విగుణం భవేత్ ॥ ౮.౨౬౯॥
 ఏకజాతిర్ద్విజాతీంస్తు వాచా దారుణయా క్షిపన్ ।
 జిహ్వాయాః ప్రాపుయాచ్ఛేదం జఘన్యప్రభవో హి సః ॥ ౮.౨౭౦॥
 నామజాతిగ్రహం త్వేషామభిద్రోహణ కుర్వతః ।
 నిక్షేప్యోఽయోమయః శఙ్కూర్జ్వలన్నాస్యే దశాఙ్గులః ॥ ౮.౨౭౧॥
 ధర్మోపదేశం దర్పేణ విప్రాణామస్య కుర్వతః ।
 తప్తమాసేచయేత్తైలం వక్త్రే శ్రోత్రే చ పార్ధివః ॥ ౮.౨౭౨॥ శ్రౌత్రే
 శ్రుతం దేశం చ జాతిం చ కర్మ శరీరమేవ చ ।
 వితథేన బ్రువన్ దర్పాద్దాప్యః స్యాద్ద్విశతం దమమ్ ॥ ౮.౨౭౩॥
 కాణం వాఽప్యథ వా ఖఙ్గామన్యం వాఽపి తథావిధమ్ ।
 తథ్యేనాపి బ్రువన్ దాప్యో దణ్డం కార్షాపణావరమ్ ॥ ౮.౨౭౪॥
 మాతరం పితరం జాయాం భ్రాతరం తనయం గురుమ్ ।
 ఆఙ్కారయంశతం దాప్యః పన్థానం చాదదద్గురోః ॥ ౮.౨౭౫॥
 బ్రాహ్మణక్షత్రియాభ్యాం తు దణ్డః కార్యో విజానతా ।
 బ్రాహ్మణే సాహసః పూర్వః క్షత్రియే త్వేవ మధ్యమః ॥ ౮.౨౭౬॥
 ఏట్ శూద్రయోరేవమేవ స్వజాతిం ప్రతి తత్త్వతః ।
 ఛేదవర్జం ప్రణయనం దణ్డస్యైతి వినిశ్చయః ॥ ౮.౨౭౭॥
 ఏష దణ్డవిధిః ప్రోక్తో వాక్పారుష్యస్య తత్త్వతః ।
 అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి దణ్డపారుష్యనిర్ణయమ్ ॥ ౮.౨౭౮॥
 యేన కేన చిదణ్డేన హింస్యాచ్ఛేత్సృష్టమన్త్యజః ।
 ఛేత్త్వన్యం తద్దదేవాస్య తన్ మనోరనుశాసనమ్ ॥ ౮.౨౭౯॥
 పాణీముద్యమ్య దణ్డం వా పాణిచ్ఛేదనమర్హతి ।

పాదేన ప్రహరన్ కోపాత్పాదచ్ఛేదనమర్హతి || ౮.౨౮౦||

సహాసనమభిప్రేస్తురుక్మౌష్టస్యాపకృష్టజః |

కట్యాం కృతాజ్ఞో నిర్వాసస్యః సిఫచం వాఽస్యావకర్తయేత్ || ౮.౨౮౧||

అవనిష్ఠీవతో దర్పాద్ధ్వావోష్ఠా ఛేదయేన్నుపః |

అవమూత్రయతో మేథ్రమవశర్దయతో గుదమ్ || ౮.౨౮౨||

కేశేషు గృహ్ణాతో హస్తా ఛేదయేదవిచారయన్ |

పాదయోర్దాడికాయాం చ గ్రీవాయాం వృషణేషు చ || ౮.౨౮౩||

త్వగ్భేదకః శతం దణ్డో లోహితస్య చ దర్శకః |

మాంసభేత్తా తు షణ్ణీష్కాన్ ప్రవాస్యస్తస్థిభేదకః || ౮.౨౮౪||

వనస్పతీనాం సర్వేషాముపభోగో యథా యథా |

యథా తథా దమః కార్యో హింసాయామితి ధారణా || ౮.౨౮౫||

మనుష్యాణాం పశూనాం చ దుఃఖాయ ప్రహృతే సతి |

యథా యథా మహద్దుఃఖం దణ్డం కుర్యాత్తథా తథా || ౮.౨౮౬||

అఙ్గావపీడనాయాం చ వ్రణశోణితయోస్తథా | ప్రాణశోనితయోః

సముత్థానవ్యయం దాప్యః సర్వదణ్డమథాపి వా || ౮.౨౮౭||

ద్రవ్యాణి హింస్యాద్యో యస్య జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోఽపి వా |

స తస్యోత్పాదయేత్తుష్టిం రాజ్ఞే దద్యాచ్చ తత్సమమ్ || ౮.౨౮౮||

చర్మచార్మికభాణ్డేషు కాష్ఠలోష్ఠమయేషు |

మూల్యాత్పశ్చాగుణో దణ్డః పుష్పమూలఫలేషు చ || ౮.౨౮౯||

యానస్య చైవ యాతుశ్చ యానస్యామిన ఏవ చ |

దశాతివర్తనాన్యాహుః శేషే దణ్డో విధీయతే || ౮.౨౯౦||

ఛిన్ననాస్యే భగ్నయుగే తిర్యక్ప్రతిముఖాగతే |

అక్షభక్తే చ యానస్య చక్రభక్తే తథైవ చ || ౮.౨౯౧||

ఛేదనే చైవ యన్త్రాణాం యోక్త్రశ్మోస్తథైవ చ |

ఆక్రన్తే చాప్యవైహీతి న దణ్డం మనురబ్రవీత్ || ౮.౨౯౨||

యత్రాపవర్తతే యుగ్యం వైగుణ్యాత్ప్రాజకస్య తు |

తత్ర స్వామీ భవేద్దణ్డో హింసాయాం ద్విశతం దమమ్ || ౮.౨౯౩||

ప్రాజకశ్చేద్భవేదాప్తః ప్రాజకో దణ్ణమర్హతి ।
 యుగ్యస్థాః ప్రాజకేనాప్తే సర్వే దణ్ణాః శతం శతమ్ ॥ ౮.౨౯౪॥
 స చేత్తు పథి సంరుద్ధః పశుభిర్వా రథేన వా ।
 ప్రమాపయేత్ప్రాణభృతస్తత్ర దణ్ణోఽవిచారితః ॥ ౮.౨౯౫॥
 మనుష్యమారణే క్షిప్రం చౌరవత్కిల్బిషం భవేత్ ।
 ప్రాణభృతు మహత్స్వర్థం గోగజోష్ఠ్రహయాదిషు ॥ ౮.౨౯౬॥
 క్షుద్రకాణాం పశూనాం తు హింసాయాం ద్విశతో దమః ।
 పశ్చాశత్తు భవేద్దణ్ణః శుభేషు మృగపక్షిషు ॥ ౮.౨౯౭॥
 గర్ధభాజావికానాం తు దణ్ణః స్యాత్పశ్చామాషికః । పాశ్చామాషికః
 మాషికస్తు భవేద్దణ్ణః శ్వసూకరనిపాతనే ॥ ౮.౨౯౮॥
 భార్యా పుత్రశ్చ దాసశ్చ ప్రేష్యో భ్రాత్రా చ సౌదరః ।
 ప్రాప్తాపరాధాస్తాడ్యాః స్యూ రజ్జ్వా వేణుదలేన వా ॥ ౮.౨౯౯॥
 పృష్టతస్తు శరీరస్య నోత్తమాణ్ణే కథం చన ।
 అతోఽన్యథా తు ప్రహరన్ ప్రాప్తః స్యాచ్ఛౌరకిల్బిషమ్ ॥ ౮.౩౦౦॥
 ఏషోఽఖిలేనాభిహితో దణ్ణపారుష్యనిర్ణయః ।
 స్తేనస్యాతః ప్రవక్ష్యామి విధిం దణ్ణవినిర్ణయే ॥ ౮.౩౦౧॥
 పరమం యత్నమాతిష్ఠేత్సేనానాం నిగ్రహే నృపః ।
 స్తేనానాం నిగ్రహేదస్య యశో రాష్ట్రం చ వర్ధతే ॥ ౮.౩౦౨॥
 అభయస్య హి యో దాతా స పూజ్యః సతతం నృపః ।
 సత్రం హి వర్ధతే తస్య సదైవాభయదక్షిణమ్ ॥ ౮.౩౦౩॥
 సర్వతో ధర్మషడ్భాగో రాజ్ఞో భవతి రక్షతః ।
 అధర్మాదపి షడ్భాగో భవత్యస్య హ్యరక్షతః ॥ ౮.౩౦౪॥
 యదధీతే యద్యజతే యద్దదాతి యదర్చతి ।
 తస్య షడ్భాగభాగ్రాజా సమ్యగ్భవతి రక్షణాత్ ॥ ౮.౩౦౫॥
 రక్షన్ ధర్మేణ భూతాని రాజా వధ్యాంశ్చ ఘాతయన్ ।
 యజతేఽహరహర్షజ్ఞైః సహస్రశతదక్షిణైః ॥ ౮.౩౦౬॥
 యోఽరక్షన్ బలిమాదత్తే కరం శుల్కం చ పార్థివః ।

ప్రతిభాగం చ దణ్ణం చ స సద్యో నరకం వ్రజేత్ || ౮.౩౦౭||

అరక్షితారం రాజానం బలిషడ్భాగహారిణమ్ | అరక్షితారమత్తారం
తమాహుః సర్వలోకస్య సమగ్రమలహారకమ్ || ౮.౩౦౮||

అనవేక్షితమర్యాదం నాస్తికం విప్రలుమ్పకమ్ | అనవేక్షితమర్యాదం
అరక్షితారమత్తారం నృపం విద్యాదధోగతిమ్ || ౮.౩౦౯||

అధార్మికం త్రిభిర్వ్యాయైర్నిగృహ్ణీయాత్ప్రయత్నతః |
నిరోధనేన బన్ధేన వివిధేన వధేన చ || ౮.౩౧౦||

నిగ్రహేణ హి పాపానాం సాధూనాం సజ్గ్రహేణ చ |
ద్విజాతయ ఇవైజ్యాభిః పూయన్తే సతతం నృపాః || ౮.౩౧౧||

క్షస్తవ్యం ప్రభుణా నిత్యం క్షిపతాం కార్యిణాం నృణామ్ |
బాలవృద్ధాతురాణాం చ కుర్వతా హితమాత్మనః || ౮.౩౧౨||

యః క్షిప్తో మర్షయత్సార్వైస్తేన స్వర్గే మహీయతే |
యస్వైశ్వర్యాన్న క్షమతే నరకం తేన గచ్ఛతి || ౮.౩౧౩||

రాజా స్తేనేన గన్తవ్యో ముక్తకేశేన ధావతా | ధీమతా
అచక్షాణేన తత్తేయమేవజ్కర్మాఽస్మి శాధి మామ్ || ౮.౩౧౪||

స్కన్ధేనాదాయ ముసలం లగుడం వాఽపి ఖాదిరమ్ | ముశలం
శక్తిం చోభయతస్త్రీజ్ఞామాయసం దణ్ణమేవ వా || ౮.౩౧౫||

శాసనాద్వా విమోక్షాద్వా స్తేనః స్తేయాద్విముచ్యతే |
అశాసిత్యా తు తం రాజా స్తేనస్యాప్నోతి కిల్బిషమ్ || ౮.౩౧౬||

అన్నాదే భ్రూణహా మార్జీ పత్యో భార్యాఽపచారిణీ |
గురౌ శిష్యశ్చ యాజ్యశ్చ స్తేనో రాజని కిల్బిషమ్ || ౮.౩౧౭||

రాజభిః కృతదణ్ణాస్తు కృత్వా పాపాని మానవాః | రాజభిర్భృతదణ్ణాస్తు
నిర్మలాః స్వర్గమాయాన్తి సన్తః సుకృతినో యథా || ౮.౩౧౮||

యస్తు రజ్జం ఘటం కూపాద్ధరేద్భిన్ద్యాచ్చ యః ప్రపామ్ |
స దణ్ణం ప్రాప్నుయాన్ మాషం తచ్చ తస్మిన్ సమాహరేత్ || ౮.౩౧౯||

ధాన్యం దశభ్యః కుమ్భభ్యో హరతోఽభ్యధికం వధః |
శేషైవ్యేకాదశగుణం దాప్యస్తస్య చ తద్ధనమ్ || ౮.౩౨౦||

తథా ధరిమమేయానాం శతాదభ్యధికే వధః ।
 సువర్ణరజతాదీనాముత్తమానాం చ వాససామ్ ॥ ౮.౩౨౧॥
 పఞ్చాశతస్త్వభ్యధికే హస్తచ్ఛేదనమిష్యతే ।
 శేషే త్యేకాదశగుణం మూల్యాద్దణ్డం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౮.౩౨౨॥
 పురుషాణాం కులీనానాం నారీణాం చ విశేషతః ।
 ముఖ్యానాం చైవ రత్నానాం హరణే వధమర్హతి ॥ ౮.౩౨౩॥
 మహాపశూనాం హరణే శస్త్రాణామాషధస్య చ ।
 కాలమాసాద్య కార్యం చ దణ్డం రాజా ప్రకల్పయేత్ ॥ ౮.౩౨౪॥
 గోషు బ్రాహ్మణసంస్థాసు ఛురికాయాశ్చ భేదనే । ఖరికాయాశ్చ
 పశూనాం హరణే చైవ సద్యః కార్యోఽర్థపాదికః ॥ ౮.౩౨౫॥
 సూత్రకర్పాసకీణ్యానాం గోమయస్య గుడస్య చ ।
 దధ్నః క్షీరస్య తక్రస్య పానీయస్య తృణస్య చ ॥ ౮.౩౨౬॥
 వేణువైదలభాణ్డానాం లవణానాం తథైవ చ ।
 మృణ్మయానాం చ హరణే మృదో భస్మన ఏవ చ ॥ ౮.౩౨౭॥
 మత్స్యనాం పక్షిణాం చైవ తైలస్య చ ఘృతస్య చ ।
 మాంసస్య మధునశ్చైవ యచ్చాన్యత్పశుసమ్భవమ్ ॥ ౮.౩౨౮॥
 అన్యేషాం చైవమాదీనాం మద్యానామోదనస్య చ । చైవమాదీనామద్యానామ్
 పక్వాన్నానాం చ సర్వేషాం తస్మల్వాద్ద్విగుణో దమః ॥ ౮.౩౨౯॥
 పుష్పేషు హరితే ధాన్యే గుల్మవల్లీనగేషు చ ।
 అన్యేష్యపరిపూతేషు దణ్డః స్యాత్పఞ్చకృష్ణలః ॥ ౮.౩౩౦॥
 పరిపూతేషు ధాన్యేషు శాకమూలఫలేషు చ ।
 నిరన్వయే శతం దణ్డః సాన్వయేఽర్థశతం దమః ॥ ౮.౩౩౧॥
 స్యాత్సాహసం త్వన్వయవత్ప్రసభం కర్మ యత్కృతమ్ ।
 నిరన్వయం భవేత్సేయం హృత్వాఽపవ్యయతే చ యత్ ॥ ౮.౩౩౨॥
 యస్త్యేతాన్యపక్ష్పాని ద్రవ్యాణి స్తేనయేన్నరః ।
 తమాద్యం దణ్డయేద్రాజా యశ్చాగ్నిం చోరయేద్గృహాత్ ॥ ౮.౩౩౩॥ తం శతం
 యేన యేన యథాజ్ఞేన స్తేనో నృషు విచేష్టతే ।
 తత్తదేవ హరేత్తస్య ప్రత్యాదేశాయ పార్థివః ॥ ౮.౩౩౪॥

పితాఽచార్యః సుహృత్మాతా భార్యా పుత్రః పురోహితః ।
 నాదణ్ణోఽనామ రాజ్ఞోఽస్తి యః స్వధర్మే న తిష్ఠతి ॥ ౮.33౫॥
 కార్షాపఠం భవేద్దణ్ణోఽయత్రాస్యః ప్రాకృతో జనః ।
 తత్ర రాజా భవేద్దణ్ణ్యః సహస్రమితి ధారణా ॥ ౮.33౬॥
 అష్టాపాద్యం తు శూద్రస్య స్త్రేయే భవతి కిల్బిషమ్ ।
 షోడశైవ తు వైశ్యస్య ద్వాత్రింశత్క్షత్రియస్య చ ॥ ౮.33౭॥
 బ్రాహ్మణస్య చతుఃషష్ఠిః పూర్ణం వాఽపి శతం భవేత్ ।
 ద్విగుణా వా చతుఃషష్ఠిస్తద్దోషగుణవిధి సః ॥ ౮.33౮॥
 వానస్పత్యం మూలఫలం దార్వగ్న్యర్థం తథైవ చ ।
 తృణం చ గోభ్యో గ్రాసార్థమస్తేయం మనురబ్రవీత్ ॥ ౮.33౯॥
 యోఽదత్తాదాయినో హస్తాత్లిప్సేత బ్రాహ్మణో ధనమ్ ।
 యాజనాధ్యాపనేనాపి యథా స్తేనస్తథైవ సః ॥ ౮.3౪౦॥
 ద్విజోఽధ్వగః క్షీణవృత్తిర్ద్యావిక్షూ ద్వే చ మూలకే ।
 ఆదదానః పరక్షేత్రాత్స దణ్ణం దాతుమర్హతి ॥ ౮.3౪౧॥
 అసందితానాం సందాతా సందితానాం చ మోక్షకః ।
 దాసాశ్వరథహర్తా చ ప్రాప్తః స్యాచ్ఛరకిల్బిషమ్ ॥ ౮.3౪౨॥
 అనేన విధినా రాజా కుర్వాణః స్తేననిగ్రహమ్ ।
 యశోఽస్మిన్ ప్రాప్నుయాత్లోకే ప్రేత్య చానుత్తమం సుఖమ్ ॥ ౮.3౪౩॥
 ఐన్ద్రం స్థానమభిప్రేపుర్వశశ్చాక్షయమవ్యయమ్ ।
 నోపేక్షేత క్షణమపి రాజా సాహసికం నరమ్ ॥ ౮.3౪౪॥
 వాగ్మష్టాత్సక్త్యురాచ్యైవ దణ్ణేనైవ చ హింసతః ।
 సాహసస్య నరః కర్తా విజ్ఞేయః పాపకృత్తమః ॥ ౮.3౪౫॥
 సాహసే వర్తమానం తు యో మర్షయతి పార్థివః ।
 స వినాశం వ్రజత్యాశు విద్వేషం చాధిగచ్ఛతి ॥ ౮.3౪౬॥
 న మిత్రకారణాద్రాజా విపులాద్వా ధనాగమాత్ ।
 సముత్స్పృజేత్సాహసికాన్ సర్వభూతభయావహాన్ ॥ ౮.3౪౭॥

శస్త్రం ద్విజాతిభిర్గ్రాహ్యం ధర్మో యత్రోపరుధ్యతే |
 ద్విజాతీనాం చ వర్ణానాం విప్లవే కాలకారితే || ౮.౩౪౮||
 ఆత్మనశ్చ పరిత్రాణే దక్షిణానాం చ సజ్గరే |
 స్త్రీవిప్రాభ్యుపపత్తౌ చ ఘ్నన్ ధర్మేణ న దుష్యతి || ౮.౩౪౯||
 గురుం వా బాలవృద్ధౌ వా బ్రాహ్మణం వా బహుశ్రుతమ్ |
 ఆతతాయినమాయాన్తం హన్యాదేవావిచారయన్ || ౮.౩౫౦||
 నాతతాయివధే దోషో హస్తర్భవతి కశ్చన |
 ప్రకాశం వాఽప్రకాశం వా మన్యుస్తం మన్యుమృచ్ఛతి || ౮.౩౫౧||
 పరదారాభిమర్శేషు ప్రవృత్తాన్స్త్వాన్ మహీపతిః |
 ఉద్వేజనకరైర్దణైశ్చిన్నయిత్వా ప్రవాసయేత్ || ౮.౩౫౨|| చిహ్నయిత్వా)
 తత్సముత్థో హి లోకస్య జాయతే వర్ణసంకరః |
 యేన మూలహరోఽధర్మః సర్వనాశాయ కల్పతే || ౮.౩౫౩||
 పరస్య పత్న్యో పురుషః సమ్భాషాం యోజయన్ రహః |
 పూర్వమాక్షారితో దోషైః ప్రాప్నుయాత్పూర్వసాహసమ్ || ౮.౩౫౪||
 యస్త్యనాక్షారితః పూర్వమభిభాషేత కారణాత్ |
 న దోషం ప్రాప్నుయాత్కిం చిన్న హి తస్య వ్యతిక్రమః || ౮.౩౫౫||
 పరస్త్రియం యోఽభివదేత్తీర్థేఽరణ్యే వనేఽపి వా |
 నదీనాం వాఽపి సమ్భేదే స సజ్గ్రహణమాప్నుయాత్ || ౮.౩౫౬||
 ఉపచారక్రియా కేలిః స్పర్శో భూషణవాససామ్ | ఉపకారక్రియా
 సహ ఖట్యాఽననం చైవ సర్వం సజ్గ్రహణం స్మృతమ్ || ౮.౩౫౭||
 స్త్రియం స్పృశేదదేశే యః స్పృష్టో వా మర్షయేత్తయా |
 పరస్పరస్యానుమతే సర్వం సజ్గ్రహణం స్మృతమ్ || ౮.౩౫౮||
 ఆబ్రాహ్మణః సజ్గ్రహణే ప్రాణాన్తం దణ్డమర్హతి |
 చతుర్ణామపి వర్ణానాం దారా రక్ష్యతమాః సదా || ౮.౩౫౯||
 భిక్షుకా బద్ధినశ్చైవ దీక్షితాః కారవస్తథా |
 సమ్భాషణం సహ స్త్రీభిః కుర్యురప్రతివారితాః || ౮.౩౬౦||
 న సమ్భాషాం పరస్త్రిభిః ప్రతిషిద్ధః సమాచరేత్ |

నిషిద్ధో భాషమాణస్తు సువర్ణం దణ్ణమర్హతి || ౮.3౬౧||

నైష చారణదారేషు విధిర్నాత్మోపజీవిషు |

సజ్జయన్తి హి తే నారీర్ని గూఢాశ్చారయన్తి చ || ౮.3౬౨||

కిం చిదేవ తు దాప్యః స్యాత్సమాఖాం తాభిరాచరన్ |

ప్రైష్యాసు చైకభక్తాసు రహః ప్రవ్రజితాసు చ || ౮.3౬3|| ప్రేష్యాసు

యో౭కామాం దూషయేత్కన్యాం స సద్యో వధమర్హతి |

సకామాం దూషయంస్తుత్యో న వధం ప్రాప్నుయాన్నరః || ౮.3౬౪||

కన్యాం భజన్తీముత్కృష్టం న కిం చిదపి దాపయేత్ |

జఘన్యం నేవమానాం తు సంయతాం వాసయేద్ధృహే || ౮.3౬౫||

ఉత్తమాం నేవమానస్తు జఘన్యో వధమర్హతి |

శుల్కం దద్యాత్సేవమానః సమామిచ్ఛేత్పితా యది || ౮.3౬౬||

అభిషహ్య తు యః కన్యాం కుర్యాద్ధర్షణ మానవః |

తస్యాశు కర్త్యే అఙ్గాల్యో దణ్ణం చార్హతి షట్కతమ్ || ౮.3౬౭|| కర్త్యా అఙ్గాల్యో

సకామాం దూషయంస్తుత్యో నాఙ్గాలిఛేదమాప్నుయాత్ |

ద్విశతం తు దమం దాప్యః ప్రసఙ్గవినివృత్తయే || ౮.3౬౮||

కన్యైవ కన్యాం యా కుర్యాత్తస్యాః స్యాద్ద్విశతో దమః |

శుల్కం చ ద్విగుణం దద్యాత్సిఘాఞ్చైవాప్నుయాద్దశ || ౮.3౬౯||

యా తు కన్యాం ప్రకుర్యాత్ప్రీ సా సద్యో మౌఙ్గ్యమర్హతి |

అఙ్గాల్యోరేవ వా ఛేదం ఖరేణోద్వహనం తథా || ౮.3౭౦||

భర్తారం లఙ్గాయేద్యా తు స్త్రీ జ్ఞాతిగుణదర్పితా |

తాం శ్వభిః ఖాదయేద్రాజా సంస్థానే బహుసంస్థితే || ౮.3౭౧||

పుమాంసం దాహయేత్పాపం శయనే తప్త ఆయసే |

అభ్యాదధ్యుశ్చ కాష్ఠాని తత్ర దహ్యేత పాపకృత్ || ౮.3౭౨||

సంవత్సరాభిశస్తస్య దుష్టస్య ద్విగుణో దమః | సంవత్సరే౭భిశస్తస్య

వ్రాత్యయా సహ సంవాసే చాణ్డాల్యా తావదేవ తు || ౮.3౭3||

శూద్రో గుప్తమగుప్తం వా ద్వైజాతం వర్ణమావసన్ |

అగుప్తమఙ్గసర్వస్వైర్గుప్తం సర్వేణ హీయతే || ౮.3౭౪|| అఙ్గసర్వస్వీ

వైశ్యః సర్వస్వదణ్ణః స్యాత్సంవత్సరనిరోధతః ।
 సహస్రం క్షత్రియో దణ్ణోఽమౌణ్యం మూత్రేణ చార్హతి ॥ ౮.3౭౫॥
 బ్రాహ్మణీం యద్యగుప్తాం తు గచ్ఛేతాం వైశ్యపార్థివౌ ।
 వైశ్యం పఞ్చశతం కుర్యాత్క్షత్రియం తు సహస్రీణమ్ ॥ ౮.3౭౬॥
 ఉభావపి తు తావేవ బ్రాహ్మణ్యా గుప్తయా సహ ।
 విప్లుతౌ శూద్రవద్దణ్ణోఽదగ్ధవ్యో వా కటాగ్నినా ॥ ౮.3౭౭॥
 సహస్రం బ్రాహ్మణో దణ్ణోఽమౌణ్యం గుప్తాం విప్రాం బలాద్విజన్ ।
 శతాని పఞ్చ దణ్ణ్యః స్యాదిచ్ఛన్త్యా సహ సఙ్గతః ॥ ౮.3౭౮॥
 మౌణ్యం ప్రాణాన్తికం దణ్ణో బ్రాహ్మణస్య విధీయతే । ప్రాణాన్తకో
 ఇతరేషాం తు వర్ణానాం దణ్ణః ప్రాణాన్తికో భవేత్ ॥ ౮.3౭౯॥ ప్రాణాన్తకో
 న జాతు బ్రాహ్మణం హన్యాత్సర్వపాపేష్యపి స్థితమ్ ।
 రాష్ట్రాదేనం బహిః కుర్యాత్సమగ్రధనమక్షతమ్ ॥ ౮.3౮౦॥
 న బ్రాహ్మణవధాద్భూయానధర్మో విద్యతే భువి ।
 తస్మాదస్య వధం రాజా మనసాఽపి న చిన్తయేత్ ॥ ౮.3౮౧॥
 వైశ్యశ్చేత్క్షత్రియాం గుప్తాం వైశ్యాం వా క్షత్రియో వ్రజేత్ ।
 యో బ్రాహ్మణ్యామగుప్తాయాం తావుభౌ దణ్ణమర్హతః ॥ ౮.3౮౨॥
 సహస్రం బ్రాహ్మణో దణ్ణం దాప్యో గుప్తే తు తే వ్రజన్ ।
 శూద్రాయాం క్షత్రియవిశోః సాహస్రో వై భవేద్ధమః ॥ ౮.3౮౩॥ శూద్రాయా
 క్షత్రియాయామగుప్తాయాం వైశ్యే పఞ్చశతం దమః ।
 మూత్రేణ మౌణ్యమిచ్ఛేత్తు క్షత్రియో దణ్ణమేవ వా ॥ ౮.3౮౪॥ ఋచ్ఛేత్తు
 అగుప్తే క్షత్రియావైశ్యే శూద్రాం వా బ్రాహ్మణో వ్రజన్ ।
 శతాని పఞ్చ దణ్ణ్యః స్యాత్సహస్రం తస్యన్యజస్త్రియమ్ ॥ ౮.3౮౫॥
 యస్య స్తేనః పురే నాస్తి నాన్యస్త్రిగో న దుష్టవాక్ ।
 న సాహసికదణ్ణఘ్నా స రాజా శక్రలోకభాక్ ॥ ౮.3౮౬॥
 ఏతేషాం నిగ్రహో రాజ్ఞః పఞ్చానాం విషయే స్వకే ।
 సాంరాజ్యకృత్సజాత్యేషు లోకే చైవ యశస్కరః ॥ ౮.3౮౭॥
 ఋత్విజం యన్త్యజేద్యాజ్యో యాజ్యం చర్విక్త్యజేద్యది ।

శక్తం కర్మణ్యదుష్టం చ తయోర్దణ్ణః శతం శతమ్ || ౮.౩౮౮ ||
 న మాతా న పితా న స్త్రీ న పుత్రస్యాగమర్హతి |
 త్యజన్నపతితానేతాన్ రాజ్ఞా దణ్ణ్యః శతాని షట్ || ౮.౩౮౯ ||
 ఆశ్రమేషు ద్విజాతీనాం కార్యే వివదతాం మిథః |
 న విబ్రూయాన్నుపో ధర్మం చిక్రీన్ హితమాత్మనః || ౮.౩౯౦ ||
 యథార్హమేతానభ్యర్చ్య బ్రాహ్మణైః సహ పార్థివః |
 సాన్వేసన ప్రశమయ్యాదౌ స్వధర్మం ప్రతిపాదయేత్ || ౮.౩౯౧ ||
 ప్రతివేశ్యానువేశ్యా చ కల్యాణే వింశతిద్విజే |
 అర్ధ్వావభోజయన్ విప్రో దణ్ణమర్హతి మాషకమ్ || ౮.౩౯౨ ||
 శ్రోత్రియః శ్రోత్రియం సాధుం భూతికృత్యేష్షభోజయన్ |
 తదన్నం ద్విగుణం దాప్యో హిరణ్యం చైవ మాషకమ్ || ౮.౩౯౩ || హైరణ్యం
 అన్తో జడః పీఠసర్పీ సప్తత్యా స్థవిరశ్చ యః |
 శ్రోత్రియేషుపకుర్వంశ్చ న దాప్యః కేన చిత్కరమ్ || ౮.౩౯౪ ||
 శ్రోత్రియం వ్యాధితారై చ బాలవృద్ధావకింశ్చనమ్ |
 మహాకులీనమార్యం చ రాజా సమ్నూజయేత్సదా || ౮.౩౯౫ ||
 శాల్యలీఫలకే శ్లష్టే నేనిజ్యాన్నేజకః శనైః |
 న చ వాసాంసి వాసోభిర్నిర్హరేన్న చ వాసయేత్ || ౮.౩౯౬ ||
 తస్తువాయో దశపలం దద్యాదేకపలాధికమ్ |
 అతోఽన్యథా వర్తమానో దాప్యో ద్వాదశకం దమమ్ || ౮.౩౯౭ ||
 శుల్కస్థానేషు కుశలాః సర్వపణ్యవిచక్షణాః |
 కుర్వ్యుర్హం యథాపణ్యం తతో వింశం నృపో హరేత్ || ౮.౩౯౮ ||
 రాజ్ఞః ప్రఖ్యాతభాణాని ప్రతిషిద్ధాని యాని చ |
 తాణి నిర్హరతో లోభాత్సర్వహారం హరేన్నుపః || ౮.౩౯౯ ||
 శుల్కస్థానం పరిహరన్నకాలే క్రయవిక్రయీ |
 మిథ్యావాదీ చ సజ్ఞ్యానే దాప్యోఽష్టగుణమత్యయమ్ || ౮.౪౦౦ ||
 ఆగమం నిర్గమం స్థానం తథా వృద్ధిక్షయాపుభౌ |
 విచార్య సర్వపణ్యానాం కారయేత్క్రయవిక్రయౌ || ౮.౪౦౧ ||

పఞ్చరాత్రే పఞ్చరాత్రే పక్షే పక్షేఽథ వా గతే ।
 కుర్వీత చైషాం ప్రత్యక్షమర్హసంస్థాపనం నృపః ॥ ౮.౪౦౨॥
 తులామానం ప్రతీమానం సర్వం చ స్యాత్సులక్షితమ్ ।
 షట్సు షట్సు చ మానేషు పునరేవ పరీక్షయేత్ ॥ ౮.౪౦౩॥
 పణం యానం తరే దాప్యం పౌరుషోఽర్థపణం తరే ।
 పాదం పశుశ్చ యోషిత్చ పాదార్థం రిక్తకః పుమాన్ ॥ ౮.౪౦౪॥ పాదే
 భాణ్డపూర్ణాని యానాని తార్యం దాప్యాని సారతః ।
 రిక్తభాణ్డాని యత్కించిత్పుమానశ్చపరిచ్ఛదాః ॥ ౮.౪౦౫॥
 దీర్ఘాధ్వని యథాదేశం యథాకాలం తరో భవేత్ ।
 నదీతీరేషు తద్విద్యాత్సముద్రే నాస్తి లక్షణమ్ ॥ ౮.౪౦౬॥
 గర్భిణీ తు ద్విమాసాదిస్తథా ప్రవ్రజితో మునిః ।
 బ్రాహ్మణా లిక్ష్మినశ్చైవ న దాప్యాస్తారీకం తరే ॥ ౮.౪౦౭॥
 యన్నావి కిం చిద్దాశానాం విశీర్యేతాపరాధతః ।
 తద్దాశైరేవ దాతవ్యం సమాగమ్య స్వతోఽంశతః ॥ ౮.౪౦౮॥
 షష నౌయాయినాముక్తో వ్యవహారస్య నిర్ణయః ।
 దాశాపరాధతస్తోయే దైవికే నాస్తి నిగ్రహః ॥ ౮.౪౦౯॥
 వాణిజ్యం కారయేద్వైశ్యం కుసీదం కృషిమేవ చ ।
 పశూనాం రక్షణం చైవ దాస్యం శూద్రం ద్విజన్మనామ్ ॥ ౮.౪౧౦॥
 క్షత్రియం చైవ వైశ్యం చ బ్రాహ్మణో వృత్తికర్మితౌ ।
 బిభృయాదాన్వశంస్యేన స్వాని కర్మాణి కారయేత్ ॥ ౮.౪౧౧॥
 దాస్యం తు కారయన్లోభాద్బ్రాహ్మణః సంస్కృతాన్ ద్విజాన్ ।
 అనిచ్ఛతః ప్రాభవత్యాద్రాజ్ఞా దణ్డ్యః శతాని షట్ ॥ ౮.౪౧౨॥
 శూద్రం తు కారయేద్దాస్యం క్రీతమక్రీతమేవ వా ।
 దాస్యాయైవ హి సృష్టోఽసౌ బ్రాహ్మణస్య స్వయమ్భువా ॥ ౮.౪౧౩॥
 న స్వామినా నిసృష్టోఽపి శూద్రో దాస్యాద్విముచ్ఛతే ।
 నిసర్గజం హి తత్తస్య కస్తస్మాత్తదపోహతి ॥ ౮.౪౧౪॥
 ధ్వజాహృతో భక్తదాసో గృహజః క్రీతదత్త్రిమౌ ।
 పైత్రికో దణ్డదాసశ్చ సప్తైతే దాసయోనయః ॥ ౮.౪౧౫॥

భార్యా పుత్రశ్చ దాసశ్చ త్రయ ఏవాధనాః స్మృతాః ।
 యత్యే సమధిగచ్ఛన్తి యస్య తే తస్య తద్ధనమ్ ॥ ౮.౪౧౬ ॥

ఏనబ్ధం బ్రాహ్మణః శూద్రాద్ధ్యవ్యోపాదానమాచరేత్ ।
 న హి తస్యాస్తి కిం చిత్స్వం భర్తుహార్యధనో హి సః ॥ ౮.౪౧౭ ॥

వైశ్యశూద్రౌ ప్రయత్నేన స్వాని కర్మాణి కారయేత్ ।
 తౌ హి చ్యుతౌ స్వకర్మభ్యః క్షోభయేతామిదం జగత్ ॥ ౮.౪౧౮ ॥

అహన్యహన్యవేక్షేత కర్మాన్తాన్ వాహనాని చ ।
 ఆయన్యయా చ నియతావాకరాన్ కోశమేవ చ ॥ ౮.౪౧౯ ॥

ఏవం సర్వానిమాన్ రాజా వ్యవహారాన్ సమాపయన్ ।
 వ్యపోహ్య కిల్బిషం సర్వం ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౮.౪౨౦ ॥

అధ్యాయ ౯

పురుషస్య స్త్రియాశ్చైవ ధర్మే వర్తన్తి తిష్ఠతోః । ధర్మ్యో
 సంయోగే విప్రయోగే చ ధర్మాన్ వక్ష్యామి శాశ్వతాన్ ॥ ౯.౧ ॥

అస్వతన్త్రాః స్త్రియః కార్యాః పురుషైః స్వైర్ద్రివానిశమ్ ।
 ఏషయేషు చ సజ్జన్త్యః సంస్థాప్యా ఆత్మనో వశే ॥ ౯.౨ ॥

పితా రక్షతి కౌమారే భర్తా రక్షతి యౌవనే ।
 రక్షన్తి స్థవిరే పుత్రా న స్త్రీ స్వాతన్త్ర్యమర్హతి ॥ ౯.౩ ॥

కాలేదాతా పితా వాచ్యో వాచ్యశ్చానుపయన్ పతిః ।
 మృతే భర్తరి పుత్రస్తు వాచ్యో మాతురరక్షితా ॥ ౯.౪ ॥

సూక్ష్మేభ్యోఽపి ప్రసక్లేభ్యః స్త్రియో రక్ష్యా విశేషతః । స్త్రియా
 ద్వయోర్హి కులయోః శోకమావహాయురరక్షితాః ॥ ౯.౫ ॥

ఇమం హి సర్వవర్ణానాం పశ్యన్తో ధర్మముత్తమమ్ ।
 యతన్తే రక్షతుం భార్యాం భర్తారో దుర్బలా అపి ॥ ౯.౬ ॥

స్వాం ప్రసూతిం చరిత్రం చ కులమాత్మానమేవ చ ।
 స్వం చ ధర్మం ప్రయత్నేన జాయాం రక్షన్ హి రక్షతి ॥ ౯.౭ ॥

పతిర్భార్యాం సమ్ప్రవిశ్య గరోభి భూత్వైహ జాయతే ।

జాయాయాస్తధి జాయాత్వం యదస్యాం జాయతే పునః ॥ ౯.౮॥

యాదృశం భజతే హి స్త్రీ సుతం సూతే తథావిధమ్ ।

తస్మాత్ప్రజావిశుద్ధ్యర్థం స్త్రీయం రక్షేత్ప్రయత్నతః ॥ ౯.౯॥

న కశ్చిద్వ్యోషితః శక్తః ప్రసహ్య పరిరక్షితుమ్ ।

ఏతైరుపాయయోగైస్తు శక్యాస్తాః పరిరక్షితుమ్ ॥ ౯.౧౦॥

అర్థస్య సజ్గ్రహే చైనాం వ్యయే చైవ నియోజయేత్ ।

శౌచే ధర్మేనైవక్ర్యాం చ పారిణాహ్యస్య వేక్షణే ॥ ౯.౧౧॥

అరక్షితా గృహే రుద్ధాః పురుషైరాప్తకారిభిః ।

ఆత్మానమాత్మనా యాస్తు రక్షేయుస్తాః సురక్షితాః ॥ ౯.౧౨॥

పానం దుర్జనసంసర్గః పత్యా చ విరహోఽటనమ్ ।

స్వప్నోఽన్యగేహవాసశ్చ నారీసందూషణాని షట్ ॥ ౯.౧౩॥

నైతా రూపం పరీక్షనే నాసాం వయసి సంస్థితిః ।

సురూపం వా విరూపం వా పుమానిత్యేవ భుజ్జితే ॥ ౯.౧౪॥

పాంశ్చల్యాచ్చులచిత్రాచ్చు నైస్నేహ్యోచ్చు స్వభావతః । వైస్నేహ్యోచ్ఛ

రక్షితా యత్నతోఽపీహ భర్తృష్వేతా వికుర్వతే ॥ ౯.౧౫॥

ఏవం స్వభావం జ్ఞాత్వానైసాం ప్రజాపతినసర్గజమ్ ।

పరమం యత్నమాతిష్ఠేత్పురుషో రక్షణం ప్రతి ॥ ౯.౧౬॥

శయ్యానైసనమలక్కారం కామం క్రోధమనార్జవమ్ । ం:అనార్యతాం

ద్రోహభావం కుచర్యాం చ స్త్రీభ్యో మనురకల్పయేత్ ॥ ౯.౧౭॥ ద్రోగ్ధృభావం

నాస్తి స్త్రీణాం క్రియా మస్తైరితి ధర్మే వ్యవస్థితిః ।

నిరిన్ద్రియా హ్యమన్త్రాశ్చ స్త్రీభ్యో అనృతమితి స్థితిః ॥ ౯.౧౮॥ స్త్రీయో

తథా చ శ్రుతయో బహ్వో నిగీతా నిగమేష్యపి ।

స్వాలక్షణ్యపరీక్షార్థం తాసాం శ్చైవత నిష్కృతిః ॥ ౯.౧౯॥

యన్ మే మాతా ప్రలులుభే విచరన్త్యపతివ్రతా ।

తన్ మే రేతః పితా వృక్ష్యామిత్యస్యైతన్నిదర్శనమ్ ॥ ౯.౨౦॥

ధ్యాయత్సనిష్ఠం యత్కించితాణిగ్రాహస్య చేతసా ।

తస్యైష వ్యభిచారస్య నిహ్నావః సమ్యగుచ్ఛ్యతే ॥ ౯.౨౧॥

యాద్యగ్గుణేన భర్తా స్త్రీ సంయుజ్యేత యథావిధి ।
 తాద్యగ్గుణా సా భవతి సముద్రేణైవ నిమ్నగా ॥ ౯.౨౨॥
 అక్షమాలా వసిష్ఠేన సంయుక్తాఽధమయోనిజా ।
 శారణీ మన్దపాలేన జగామాభ్యర్థణీయతామ్ ॥ ౯.౨౩॥
 ఏతాశ్చాన్యాశ్చ లోకేఽస్మిన్నపకృష్టప్రసూతయః । అవకృష్టప్రసూతయః
 ఉత్కర్షం యోషితః ప్రాప్తాః వైః వైవర్భర్షుగుణైః శుభైః ॥ ౯.౨౪॥
 ఏషోదితా లోకయాత్రా నిత్యం స్త్రీపుంసయోః శుభా ।
 ప్రేత్యేహ చ సుఖోదర్కాన్ ప్రజాధర్మాన్నిబోధత ॥ ౯.౨౫॥
 ప్రజనార్థం మహాభాగాః పూజార్థా గృహదీప్తయః ।
 స్త్రీయః శ్రియశ్చ గేహేషు న విశేషోఽస్తి కశ్చన ॥ ౯.౨౬॥
 ఉత్పాదనమపత్యస్య జాతస్య పరిపాలనమ్ ।
 ప్రత్యహం లోకయాత్రాయాః ప్రత్యక్షం స్త్రీ నిబన్ధనమ్ ॥ ౯.౨౭॥ ప్రత్యర్థం
 అపత్యం ధర్మకార్యాణి శుశ్రూషా రతిరుత్తమా ।
 దారాఽధీనస్తథా స్వర్గః పితృణామాత్మనశ్చ హ ॥ ౯.౨౮॥
 పతిం యా నాభిచరతి మనోవాగ్దేహసంయతా ।
 సా భర్తులోకానాప్నోతి సద్భిః సాధీష్ణతి చోచ్యతే ॥ ౯.౨౯॥
 వ్యభిచారాత్తు భర్తుః స్త్రీ లోకే ప్రాప్నోతి నిస్వతామ్ ।
 సృగాలయోనిం చాప్నోతి పాపరోగైశ్చ పీడ్యతే ॥ ౯.౩౦॥ శ్యగాలయోనిం
 పుత్రం ప్రత్యుదీతం సద్భిః పూర్వజైశ్చ మహర్షిభిః ।
 విశ్వజన్యమిమం పుణ్యముపన్యాసం నిబోధత ॥ ౯.౩౧॥
 భర్తరి పుత్రం విజానన్తి శ్రుతిద్వైధం తు కర్తరి । భర్తుః
 ఆహురుత్పాదకం కే చిదపరే క్షేత్రిణం విదుః ॥ ౯.౩౨॥
 క్షేత్రభూతా స్మృతా నారీ బీజభూతః స్మృతః పుమాన్ ।
 క్షేత్రబీజసమాయోగాత్సంభవః సర్వదేహినామ్ ॥ ౯.౩౩॥
 విశిష్టం కుత్ర చిద్బీజం స్త్రీయోనిస్తేవ కుత్ర చిత్ ।
 ఉభయం తు సమం యత్ర సా ప్రసూతిః ప్రశస్యతే ॥ ౯.౩౪॥
 బీజస్య చైవ యోన్యాశ్చ బీజముత్కృష్టముచ్యతే ।
 సర్వభూతప్రసూత్వీ బీజలక్షణలక్షితా ॥ ౯.౩౫॥

యాదృశం తూప్యతే బీజం క్షేత్రే కాలోపపాదితే ।
 తాదృగ్రోహతి తత్తస్మిన్ బీజం స్వైర్వ్యజ్ఞాతం గుణైః ॥ ౯.౩౬ ॥
 ఇయం భూమిర్ని భూతానాం శాశ్వతీ యోనిరుచ్యతే ।
 న చ యోనిగుణాన్ కాంశ్చిద్బీజం పుష్యతి పుష్టిషు ॥ ౯.౩౭ ॥
 భూమావప్యేకకేదారే కాలోప్తాని కృషీవలైః ।
 నానారూపాణి జాయన్తే బీజానీహ స్వభావతః ॥ ౯.౩౮ ॥
 వ్రీహాయః శాలయో ముద్గాస్తీలా మాషాస్తథా యవాః ।
 యథాబీజం ప్రరోహన్తి లశునానీక్షవస్తథా ॥ ౯.౩౯ ॥
 అన్యదుప్తం జాతమన్యదిత్యేతన్నోపపద్యతే ।
 ఉప్యతే యథి యద్బీజం తత్తదేవ ప్రరోహతి ॥ ౯.౪౦ ॥
 తత్ప్రాజ్ఞేన వినీతేన జ్ఞానవిజ్ఞానవేదినా ।
 ఆయుష్కామేన వప్తవ్యం న జాతు పరయోషితి ॥ ౯.౪౧ ॥
 అత్ర గాథా వాయుగీతాః కీర్తయన్తి పురావిదః ।
 యథా బీజం న వప్తవ్యం పుంసా పరపరిగ్రహే ॥ ౯.౪౨ ॥
 నశ్యతీషుర్యథా విద్ధః ఖే విద్ధమనువిధ్యతః ।
 తథా నశ్యతి వై క్షిప్రం బీజం పరపరిగ్రహే ॥ ౯.౪౩ ॥ క్షిప్తం
 పృథోరపీమాం పృథివీం భార్యాం పూర్వవిదో విదుః ।
 స్థాణుచ్ఛేదస్య కేదారమాహుః శాల్యవతో మృగమ్ ॥ ౯.౪౪ ॥
 ఏతావానేవ పురుషో యత్యాయాఽత్మా ప్రజ్ఞైతి హ ।
 విప్రాః ప్రాహుస్తథా వైతద్యో భర్తా సా స్మృతాఙ్గనా ॥ ౯.౪౫ ॥
 న నిష్క్రయవినిర్గాభ్యాం భర్తుర్భార్యా విముచ్యతే ।
 ఏవం ధర్మం విజానీమః ప్రాకృప్రాజాపతినిర్మితమ్ ॥ ౯.౪౬ ॥
 సకృదంశో నిపతతి సకృత్కన్యా ప్రదీయతే ।
 సకృదాహ దదానీతి త్రీణ్యేతాని సతాం సకృత్ ॥ ౯.౪౭ ॥ దదామీతి
 యథా గోఽశ్వోష్ట్రదాసీషు మహిష్యజావికాసు చ ।
 నోత్పాదకః ప్రజాభాగీ తథైవాన్యాఙ్గనాస్వపి ॥ ౯.౪౮ ॥
 యేఽక్షేత్రిణో బీజవన్తః పరక్షేత్రప్రవాపిణః ।

తే వై సస్యస్య జాతస్య న లభన్తే ఫలం క్వ చిత్ || ౯.౪౯ ||
 యదన్యగోషు వృషభో వత్సానాం జనయేత్సతమ్ |
 గోమినామేవ తే వత్సా మోషుం స్కన్ధితమార్షభమ్ || ౯.౫౦ ||
 తద్దైవాక్షేత్రిణో బీజం పరక్షేత్రప్రవాపిణః |
 కుర్వన్తి క్షేత్రిణామర్థం న బీజీ లభతే ఫలమ్ || ౯.౫౧ ||
 ఫలం త్వనభినంధాయ క్షేత్రిణాం బీజినాం తథా |
 ప్రత్యక్షం క్షేత్రిణామర్థో బీజాద్యోనిర్గరీయసీ || ౯.౫౨ ||
 క్రియాభ్యుపగమాత్త్వేతద్బీజార్థం యత్ప్రదీయతే |
 తస్యైహ భాగినౌ దృష్టౌ బీజీ క్షేత్రిక ఏవ చ || ౯.౫౩ ||
 ఓషువతాహృతం బీజం యస్య క్షేత్రే ప్రరోహతి |
 క్షేత్రికస్యైవ తద్బీజం న వప్తా లభతే ఫలమ్ || ౯.౫౪ || న బీజీ లభతే ఫలమ్
 ఏష ధర్మో గవాశ్వస్య దాస్యష్ట్రాజావికస్య చ |
 ఏవాజ్గమహిషీణాం చ విజ్ఞేయః ప్రసవం ప్రతి || ౯.౫౫ ||
 ఏతద్వః సారఫల్గుత్వం బీజయోన్యోః ప్రకీర్తితమ్ |
 ఆతః పరం ప్రవక్ష్యామి యోషితాం ధర్మమాపది || ౯.౫౬ ||
 భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్య భార్యా యా గురుపత్న్యనుజస్య సా |
 యవీయసస్తు యా భార్యా స్నుషా జ్యేష్ఠస్య సా స్మృతా || ౯.౫౭ ||
 జ్యేష్ఠో యవీయసో భార్యాం యవీయాన్ వాఽగ్రజస్త్రియమ్ |
 పతితో భవతో గత్వా నియుక్తావప్యనాపది || ౯.౫౮ ||
 దేవరాద్వా సపిణ్డాద్వా స్త్రియా సమ్యక్స్త్రియక్తయా |
 ప్రజేష్ఠితాఽఽధిగన్తవ్యా సంతానస్య పరిక్షయే || ౯.౫౯ ||
 విధవాయాం నియుక్తస్తు ఘృతాక్తో వాగ్యతో నిశి |
 ఏకముత్పాదయేత్పుత్రం న ద్వితీయం కథం చన || ౯.౬౦ ||
 ద్వితీయమేకే ప్రజనం మన్యన్తే స్త్రీషు తద్విదః |
 అనిర్వృతం నియోగార్థం పశ్యన్తో ధర్మతన్తయోః || ౯.౬౧ || అనిర్వృతం
 విధవాయాం నియోగార్థే నిర్వృతే తు యథావిధి | నివృతే
 గురువత్స స్నుషావత్స వర్తేయాతాం పరస్పరమ్ || ౯.౬౨ ||

నియుక్తౌ యౌ విధిం హిత్యా వర్తేయాతాం తు కామతః ।
 తావుభౌ పతితౌ స్యాతాం స్నుషాగగురుతల్పగౌ ॥ ౯.౬౩॥
 నాన్యస్మిన్ విధవా నారీ నియోక్తవ్యా ద్విజాతిభిః ।
 అన్యస్మిన్ హి నియుజ్ఞానా ధర్మం హన్యుః సనాతనమ్ ॥ ౯.౬౪॥
 నోద్వాహితేషు మన్తేషు నియోగః కీర్త్యతే క్వ చిత్ ।
 న వివాహవిధావుక్తం విధవావేదనం పునః ॥ ౯.౬౫॥
 ఆయం ద్విజైర్హి విద్వద్భిః పశుధర్మో విగర్హితః ।
 మనుష్యాణామపి ప్రోక్తో వేనే రాజ్యం ప్రశాసతి ॥ ౯.౬౬॥
 స మహీమఖిలాం భుజ్జన్ రాజర్షిప్రవరః పురా ।
 వర్ణానాం సజ్కరం చక్రే కామోపహతచేతనః ॥ ౯.౬౭॥
 తతః ప్రభృతి యో మోహోత్పమీతపతికాం స్త్రియమ్ ।
 నియోజయత్యపత్యార్థం తం విగర్హన్తి సాధవః ॥ ౯.౬౮॥
 యస్యా మ్రియేత కన్యాయా వాచా సత్యే కృతే పతిః ।
 తామనేన విధానేన నిజో విన్దేత దేవరః ॥ ౯.౬౯॥
 యథావిధ్యధిగమ్యేనాం శుక్లవస్త్రాం శుచివ్రతామ్ ।
 మిథో భజేతా ప్రసవాత్సకృత్సకృతావృతౌ ॥ ౯.౭౦॥
 న దత్త్వా కన్య చిత్కన్యాం పునర్దద్యాద్విచక్షణః ।
 దత్త్వా పునః ప్రయచ్ఛన్ హి ప్రాప్నోతి పురుషాన్పుతమ్ ॥ ౯.౭౧॥
 విధివత్ప్రతిగృహ్యోపి త్యజేత్కన్యాం విగర్హితామ్ ।
 వ్యాధితాం విప్రదుష్టాం వా ఛద్మనా చోపపాదితామ్ ॥ ౯.౭౨॥
 యన్తు దోషవతీం కన్యామనాఖ్యాయోపపాదయేత్ ।
 తస్య తద్వివ్రతం కుర్యాత్కన్యాదాతుర్దురాత్మనః ॥ ౯.౭౩॥
 విధాయ వృత్తిం భార్యాయాః ప్రవసేత్కార్యవాన్నరః ।
 అవృత్తికర్మితా హి స్త్రీ ప్రదుష్కర్మిణిమత్యపి ॥ ౯.౭౪॥
 విధాయ ప్రోషితే వృత్తిం జీవేన్నియమమాస్థితా ।
 ప్రోషితే త్వవిధాయైవ జీవేత్పిల్వైర్గర్హితైః ॥ ౯.౭౫॥
 ప్రోషితో ధర్మకార్యార్థం ప్రతీక్ష్యోఽష్టౌ నరః సమాః ।

విద్యార్థం షట్ యశోఽర్థం వా కామార్థం త్రింస్తు వత్సరాన్ || ౯.౭౬||

సంవత్సరం ప్రతీక్షేత ద్విషన్తిం యోషితం పతిః | ద్విషాణాం
ఊర్ధ్వం సంవత్సరాత్త్వేనాం దాయం హృత్వా న సంవసేత్ || ౯.౭౭||

అతిక్రామేత్ప్రమత్తం యా మత్తం రోగార్తమేవ వా |
సా త్రిన్ మాసాన్ పరిత్యాజ్యా విభూషణపరిచ్ఛదా || ౯.౭౮||

ఉన్మత్తం పతితం క్లిబమబీజం పాపరోగిణమ్ |
న త్యాగోఽస్తి ద్విషన్త్యాశ్చ న చ దాయాపవర్తనమ్ || ౯.౭౯||

మద్యపానసాధువృత్తా చ ప్రతికూలా చ యా భవేత్ | మద్యపాసత్యవృత్తా
వ్యాధితా వాఽధివేత్తవ్యా హింస్రాఽర్థఘ్నీ చ సర్వదా || ౯.౮౦||

వన్ధ్యాష్టమేఽధివేద్యాభే దశమే తు మృతప్రజా |
ఏకాదశే స్త్రీజననీ సద్యస్త్యప్రియవాదినీ || ౯.౮౧||

యా రోగిణీ స్యాత్తు హితా సమ్పన్నా చైవ శీలతః |
సాఽనుజ్ఞాప్యాధివేత్తవ్యా నావమాన్యా చ కర్త్రి చిత్ || ౯.౮౨||

అధివిన్నా తు యా నారీ నిర్గచ్ఛేద్రుషితా గృహాత్ |
సా సద్యః సంనిరోద్ధవ్యా త్యాజ్యా వా కులసంనిధౌ || ౯.౮౩||

ప్రతిషిద్ధాఽపి చేద్యా తు మద్యమభ్యుదయేష్యపి | ప్రతిషేధే పిబేద్యా తు
ప్రేక్షాసమాజం గచ్ఛేద్వా సా దణ్డ్యా కృష్ణలాని షట్ || ౯.౮౪||

యది స్వాశ్చాపరాశ్చైవ విన్దేరన్ యోషితో ద్విజాః |
తాసాం వర్ణక్రమేణ స్వాజ్ఞేష్యం పూజా చ వేశ్మ చ || ౯.౮౫||

భర్తుః శరీరశుశ్రూషాం ధర్మకార్యం చ నైత్యకమ్ |
స్వా చైవ కుర్యాత్సర్వేషాం నాస్వజాతిః కథం చన || ౯.౮౬|| స్వా స్వైవ

యస్తు తత్కారయేన్ మోహాత్సజాత్యా స్థితయాఽన్యయా |
యథా బ్రాహ్మణచాణ్డాలః పూర్వదృష్టసత్తైవ సః || ౯.౮౭||

ఉత్కృష్టాయాభిరూపాయ వరాయ సదృశాయ చ |
అప్రాప్తామపి తాం తస్మై కన్యాం దద్యాద్యథావిధి || ౯.౮౮||

కామమామరణాత్ప్రేద్గృహే కన్యార్తుమత్యపి |
న చైవేనాం ప్రయచ్ఛేత్తు గుణహీనాయ కర్త్రి చిత్ || ౯.౮౯||

శ్రీణి వర్షాణ్యుదీక్షేత కుమార్యర్తుమతీ సతీ ।
 ఊర్ధ్వం తు కాలాదేతస్మాద్విన్దేత సదృశం పతిమ్ ॥ ౯.౯౦॥
 అదీయమానా భర్తారమధిగచ్ఛేద్యది స్వయమ్ ।
 నైసః కిం చిదవాప్నోతి న చ యం సాఽధిగచ్ఛతి ॥ ౯.౯౧॥
 అలఙ్కారం నాదదీత పిత్ర్యం కన్యా స్వయంవరా ।
 మాతృకం భ్రాతృదత్తం వా నైనా స్యాద్యది తం హరేత్ ॥ ౯.౯౨॥
 పిత్రే న దద్యాత్సుల్కం తు కన్యాం ఋతుమతీం హరన్ ।
 స చ స్వామ్యాదతిక్రామేదృతూనాం ప్రతిరోధనాత్ ॥ ౯.౯౩॥
 త్రింశద్వర్షో వహేత్కన్యాం హృద్యాం ద్వాదశవార్షికీమ్ ।
 త్ర్యష్టవర్షోఽష్టవర్షాం వా ధర్మే సీదతి సత్వరః ॥ ౯.౯౪॥
 దేవదత్తాం పతిర్భార్యాం విన్దతే నేచ్ఛయాఽత్మనః ।
 తాం సాధ్వీం బిభృయాన్నిత్యం దేవానాం ప్రియమాచరన్ ॥ ౯.౯౫॥
 ప్రజనార్థం స్త్రీయః సృష్టాః సంతానార్థం చ మానవః ।
 తస్మాత్సాధారణో ధర్మః శ్రుతౌ పత్న్యై సహోదితః ॥ ౯.౯౬॥
 కన్యాయాం దత్తశుల్కాయాం మ్రియేత యది శుల్కదః ।
 దేవరాయ ప్రదాతవ్యా యది కన్యాఽనుమన్యతే ॥ ౯.౯౭॥
 ఆదదీత న శూద్రోఽపి శుల్కం దుహితరం దదన్ ।
 శుల్కం హి గృహ్ణాన్ కురుతే ఛన్నం దుహితృవిక్రయమ్ ॥ ౯.౯౮॥
 ఏతత్తు న పరే చక్రూర్నాపరే జాతు సాధవః ।
 యదన్యస్య ప్రతిజ్ఞాయ పునరన్యస్య దీయతే ॥ ౯.౯౯॥
 నానుశుశ్రుమ జాత్యేతత్పూర్వేష్యపి హి జన్మసు ।
 శుల్కసంక్షేప మూల్యేన ఛన్నం దుహితృవిక్రయమ్ ॥ ౯.౧౦౦॥
 అన్యోన్యస్యావ్యభిచారో భవేదామరణాన్తికః ।
 ఏష ధర్మః సమాసేన జ్ఞేయః స్త్రీపుంసయోః పరః ॥ ౯.౧౦౧॥
 తథా నిత్యం యతేయాతాం స్త్రీపుంసౌ తు కృతక్రియా ।
 యథా నాభిచరేతాం తౌ వియుక్తావితరేతరమ్ ॥ ౯.౧౦౨॥ నాతిచరేతాం
 ఏష స్త్రీపుంసయోరుక్తో ధర్మో వో రతిసంహితః ।
 ఆపద్యపత్యప్రాప్తిశ్చ దాయధర్మం నిబోధత ॥ ౯.౧౦౩॥

ఊర్ధ్వం పితుశ్చ మాతుశ్చ సమేత్య భ్రాతరః సమమ్ |
 భజేరన్ పైతృకం రిక్తమనీశాస్తే హి జీవతోః || ౯.౧౦౪ ||
 జ్యేష్ఠ ఏవ తు గృహ్ణీయాత్పితృన్ ధనమశేషతః |
 శేషాస్తముపజీవేయుర్యధైవ పితరం తథా || ౯.౧౦౫ ||
 జ్యేష్ఠేన జాతమాత్రేణ పుత్రీ భవతి మానవః |
 పితృణామనృణజ్ఞైవ స తస్మాత్సర్వమర్హతి || ౯.౧౦౬ ||
 యస్మిన్పుణం సంనయతి యేన చానన్త్యమన్నుతే |
 స ఏవ ధర్మజః పుత్రః కామజానితరాన్ విదుః || ౯.౧౦౭ ||
 పితేవ పాలయేత్పూత్రాన్ జ్యేష్ఠో భ్రాతృన్ యపీయసః |
 పుత్రవత్పాపి వర్తేరన్ జ్యేష్ఠే భ్రాతరి ధర్మతః || ౯.౧౦౮ ||
 జ్యేష్ఠః కులం వర్ధయతి వినాశయతి వా పునః |
 జ్యేష్ఠః పూజ్యతమో లోకే జ్యేష్ఠః సద్భిరగర్హితః || ౯.౧౦౯ ||
 యో జ్యేష్ఠో జ్యేష్ఠవృత్తిః స్యాన్ మాతైవ స పితైవ సః |
 ఆజ్యేష్ఠవృత్తిర్యస్తు స్యాత్స సమూజ్యస్తు బన్ధవత్ || ౯.౧౧౦ ||
 ఏవం సహ వసేయుర్వా పృథగ్వా ధర్మకామ్యయా |
 పృథగ్వివర్ధతే ధర్మస్తస్మాద్ధర్మ్యా పృథక్క్రియా || ౯.౧౧౧ ||
 జ్యేష్ఠస్య వింశ ఉద్ధారః సర్వద్రవ్యాచ్చ యద్వరమ్ |
 తతోఽర్ధం మధ్యమస్య స్యాత్తురీయం తు యపీయసః || ౯.౧౧౨ ||
 జ్యేష్ఠజ్ఞైవ కనిష్ఠశ్చ సంహారేతాం యథోదీతమ్ |
 యేఽన్యే జ్యేష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం తేషాం స్యాన్ మధ్యమం ధనమ్ || ౯.౧౧౩ ||
 సర్వేషాం ధనజాతానామాదదీతాగ్ర్యమగ్రజః |
 యచ్చ సాతిశయం కిం చిద్దశతశ్చాప్పుయాద్వరమ్ || ౯.౧౧౪ ||
 ఉద్ధారో న దశస్యస్తి సమ్పన్నానాం స్వకర్మసు |
 యత్కిం చిదేవ దేయం తు జ్యాయసే మానవర్ధనమ్ || ౯.౧౧౫ ||
 ఏవం సముద్భృతోద్ధారే సమానంశాన్ ప్రకల్పయేత్ |
 ఉద్ధారేఽనుద్భృతే త్వేషామియం స్యాదంశకల్పనా || ౯.౧౧౬ ||

ఏకాధికం హరేజ్యేష్ఠః పుత్రోఽధ్యర్థం తతోఽనుజః ।

అంశమంశం యవీయాంస ఇతి ధర్మో వ్యవస్థితః ॥ ౯.౧౧౭ ॥

స్వేభ్యోశేభ్యస్తు కన్యాభ్యః ప్రదద్యుర్భ్రాతరః పృథక్ । స్వాభ్యః స్వాభ్యస్తు
స్వాత్స్వాదంశాచ్ఛతుర్భాగం పతితాః స్యురదిత్యవః ॥ ౯.౧౧౮ ॥

అజావికం సేకశఫం న జాతు విషమం భజేత్ । అజావికం చైకశఫం

అజావికం తు విషమం జ్యేష్ఠస్యైవ విధీయతే ॥ ౯.౧౧౯ ॥

యవీయాన్జ్యేష్ఠభార్యాయాం పుత్రముత్పాదయేద్యది ।

సమస్తత్ర విభాగః స్వాదితి ధర్మో వ్యవస్థితః ॥ ౯.౧౨౦ ॥

ఉపసర్జనం ప్రధానస్య ధర్మతో నోపపద్యతే ।

పితా ప్రధానం ప్రజనే తస్మాద్ధర్మేణ తం భజేత్ ॥ ౯.౧౨౧ ॥

పుత్రః కనిష్ఠో జ్యేష్ఠాయాం కనిష్ఠాయాం చ పూర్వజః ।

కథం తత్ర విభాగః స్వాదితి చేత్సంశయో భవేత్ ॥ ౯.౧౨౨ ॥

ఏకం వృషభముద్ధారం సంహరేత స పూర్వజః ।

తతోఽపరే జ్యేష్ఠవృషాస్తదూనానాం స్వమాతృతః ॥ ౯.౧౨౩ ॥

జ్యేష్ఠస్తు జాతో జ్యేష్ఠాయాం హరేద్యృషభషోడశాః ।

తతః స్వమాతృతః శేషా భజేరన్నితి ధారణా ॥ ౯.౧౨౪ ॥

సదృశస్త్రీషు జాతానాం పుత్రాణామవిశేషతః ।

న మాతృతో జ్యేష్ఠ్యమస్తి జన్మతో జ్యేష్ఠ్యముచ్యతే ॥ ౯.౧౨౫ ॥

జన్మజ్యేష్ఠేన చాహ్వానం సుబ్రహ్మణ్యాస్వపి స్మృతమ్ ।

యమయోశ్చైవ గర్భేషు జన్మతో జ్యేష్ఠతా స్మృతా ॥ ౯.౧౨౬ ॥

అపుత్రోఽనేన విధినా సుతాం కురీష్వ త పుత్రికామ్ ।

యదపత్యం భవేదస్యాం తన్ మమ స్యాత్స్వధాకరమ్ ॥ ౯.౧౨౭ ॥

అనేన తు విధానేన పురా చక్రేఽథ పుత్రికాః ।

వివృద్ధ్యర్థం స్వవంశస్య స్వయం దక్షః ప్రజాపతిః ॥ ౯.౧౨౮ ॥

దదౌ స దశ ధర్మాయ కశ్యపాయ త్రయోదశ ।

సోమాయ రాజ్ఞే సత్కృత్య పీతాత్మా నప్తవింశతిమ్ ॥ ౯.౧౨౯ ॥

యథైవాత్మా తథా పుత్రః పుత్రేణ దుహితా సమా ।

తస్యామాతృని తిష్ఠన్త్యాం కథమన్యో ధనం హరేత్ ॥ ౯.౧౩౦ ॥

మాతుస్తు యాతకం యత్స్యాత్కుమారీభాగ ఏవ సః |
 దౌహిత్ర ఏవ చ హరేదపుత్రస్యాఖిలం ధనమ్ || ౯.౧౩౧||
 దౌహిత్రో హ్యాఖిలం రిక్తమపుత్రస్య పితుర్ధరేత్ |
 స ఏవ దద్యాద్ద్వైపిణ్ణో పిత్రే మాతామహాయ చ || ౯.౧౩౨||
 పౌత్రదౌహిత్రయోర్లోకే న విశేషోఽస్తి ధర్మతః |
 తయోర్హి మాతాపితరౌ సమ్భూతౌ తస్య దేహతః || ౯.౧౩౩||
 పుత్రికాయాం కృతాయాం తు యది పుత్రోఽనుజాయతే |
 సమస్తత్ర విభాగః స్యాజ్జ్యేష్ఠతా నాస్తి హి స్త్రీయాః || ౯.౧౩౪||
 అపుత్రాయాం మృతాయాం తు పుత్రికాయాం కథం చన |
 ధనం తత్పుత్రికాభర్తా హరేతైవావిచారయన్ || ౯.౧౩౫||
 అకృతా వా కృతా వాఽపి యం విన్దేత్సదృశాత్సుతమ్ |
 పాత్రీ మాతామహస్తేన దద్యాత్పిణ్ణం హరేద్ధనమ్ || ౯.౧౩౬||
 పుత్రేణ లోకాన్వయతి పౌత్రేణానన్త్యమశ్నుతే |
 అథ పుత్రస్య పౌత్రేణ బ్రధ్నస్యాప్సోతి విష్టపమ్ || ౯.౧౩౭||
 పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్త్రాయతే పితరం సుతః |
 తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్తః స్వయమేవ స్వయమ్భువా || ౯.౧౩౮||
 పౌత్రదౌహిత్రయోర్లోకే విశేషో నోపపద్యతే |
 దౌహిత్రోఽపి హ్యాముత్త్రేనం సంతారయతి పౌత్రవత్ || ౯.౧౩౯||
 మాతుః ప్రథమతః పిణ్ణం నిర్వపేత్పుత్రికాసుతః |
 ద్వితీయం తు పితుస్తస్యాస్తుతీయం తత్పితుః పితుః || ౯.౧౪౦||
 ఉపపన్నో గుణైః సర్వైః పుత్రో యస్య తు దత్త్రిమః |
 స హరేతైవ తద్రిక్తం సమ్ప్రాప్తోఽప్యన్యగోత్రతః || ౯.౧౪౧||
 గోత్రరిక్తే జనయితుర్న హరేద్దత్త్రిమః క్వ చిత్ |
 గోత్రరిక్థానుగః పిణ్ణో వ్యపైతి దదతః స్వధా || ౯.౧౪౨||
 అనియుక్తాసుతశ్చైవ పుత్రిణ్యాఽప్తశ్చ దేవరాత్ |
 ఉభౌ తౌ నార్హతో భాగం జారజాతకకామజౌ || ౯.౧౪౩||
 నియుక్తాయామపి పుమాన్నార్యాం జాతోఽవిధానతః |

వైవార్హః పైతృకం రిక్తం పతితోత్పాదితో హి సః || ౯.౧౪౪ ||

హరేత్తత్ర నియుక్తాయాం జాతః పుత్రో యథౌరసః |

క్షేత్రికస్య తు తద్బిజం ధర్మతః ప్రసవశ్చ సః || ౯.౧౪౫ ||

ధనం యో బిభృయాద్భ్రాతుర్మృతస్య స్త్రియమేవ చ |

సోఽపత్యం భ్రాతురుత్పాద్య దద్యాత్తస్యైవ తద్ధనమ్ || ౯.౧౪౬ ||

యా నియుక్తాఽన్యతః పుత్రం దేవరాద్వాఽప్యవాప్నుయాత్ |

తం కామజమరిక్తీయం వృథోత్పన్నం ప్రచక్షతే || ౯.౧౪౭ || మిథ్యోత్పన్నం

ఏతద్విధానం విజ్ఞేయం విభాగస్యైకయోనిషు |

బహ్వీషు చైకజాతానాం నానాస్తీషు నిబోధత || ౯.౧౪౮ ||

బ్రాహ్మణస్యానుపూర్వ్యేణ చతస్రస్తు యది స్త్రియః |

తాసాం పుత్రేషు జాతేషు విభాగేఽయం విధిః స్మృతః || ౯.౧౪౯ ||

కీనాశో గోవృషో యానమలక్ష్కారశ్చ వేశ్మ చ |

విప్రస్యోద్ధారికం దేయమేకాంశశ్చ ప్రధానతః || ౯.౧౫౦ ||

త్ర్యంశం దాయాధరేద్విప్రో ద్వావంశౌ క్షత్రియాసుతః |

వైశ్యాజః సార్థమేవాంశమంశం శూద్రాసుతో హరేత్ || ౯.౧౫౧ ||

సర్వం వా రిక్తజాతం తద్దశధా పరికల్ప్య చ |

ధర్మ్యం విభాగం కురీవత విధినాఽనేన ధర్మవిత్ || ౯.౧౫౨ ||

చతురానంశాన్ హరేద్విప్రస్త్రీనంశాన్ క్షత్రియాసుతః |

వైశ్యాపుత్రో హరేద్ద్వ్యంశమంశం శూద్రాసుతో హరేత్ || ౯.౧౫౩ ||

యద్యపి స్యాత్తు సత్పుత్రోఽప్యసత్పుత్రోఽపి వా భవేత్ | యద్యపి స్యాత్తు సత్పుత్రో

యద్యపుత్రోఽపి వా భవేత్ |

నాధికం దశమాద్ధద్యాత్సూద్రాపుత్రాయ ధర్మతః || ౯.౧౫౪ ||

బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం శూద్రాపుత్రో న రిక్తభాక్ |

యదేవాస్య పితా దద్యాత్తదేవాస్య ధనం భవేత్ || ౯.౧౫౫ ||

సమవర్ణాసు వా జాతాః సర్వే పుత్రా ద్విజన్మనామ్ |

ఉద్ధారం జ్యాయనే దత్త్వా భజేరన్నితరే సమమ్ || ౯.౧౫౬ ||

శూద్రస్య తు సవర్ణేవ నాన్యా భార్యా విధీయతే |

తస్యాం జాతాః సమాంశాః స్యుర్యది పుత్రశతం భవేత్ || ౯.౧౫౭||

పుత్రాన్ ద్వాదశ యానాహ నృణాం స్వాయమ్భువో మనుః |

తేషాం షడ్ బన్ధదాయాదాః షడదాయాదబాన్ధవాః || ౯.౧౫౮||

ఔరసః క్షేత్రజుశ్చైవ దత్తః కృత్రిమ ఏవ చ |

గూఢోత్పన్నోఽపవిద్ధశ్చ దాయాదా బాన్ధవాశ్చ షట్ || ౯.౧౫౯||

కానీనశ్చ సహోఢశ్చ క్రీతః పౌనర్భవస్తథా |

స్వయందత్తశ్చ శౌద్రశ్చ షడదాయాదబాన్ధవాః || ౯.౧౬౦||

యాదృశం ఫలమాప్నోతి కుప్లవైః సంతరజ్జులమ్ |

తాదృశం ఫలమాప్నోతి కుపుత్రైః సంతరంస్తమః || ౯.౧౬౧||

యద్యేకరిక్తినౌ స్యాతామౌరసక్షేత్రజౌ సుతౌ |

యస్య యత్పైతృకం రిక్తం స తద్గుహీత వైతరః || ౯.౧౬౨||

ఏక ఏవౌరసః పుత్రః పిత్ర్యస్య వసునః ప్రభుః |

శేషాణామాన్వశంస్యార్థం ప్రదద్యాత్తు ప్రజీవనమ్ || ౯.౧౬౩||

షష్ఠం తు క్షేత్రజస్యాంశం ప్రదద్యాత్పైతృకాద్ధనాత్ |

ఔరసో విభజన్ దాయం పిత్ర్యం పఞ్చమమేవ వా || ౯.౧౬౪||

ఔరసక్షేత్రజౌ పుత్రౌ పితృరిక్తస్య భాగినౌ |

దశాపరే తు క్రమశో గోత్రరిక్తాంశభాగినః || ౯.౧౬౫||

స్వక్షేత్రే సంస్కృతాయాం తు స్వయముత్పాదయేధి యమ్ |

తమౌరసం విజానీయాత్పుత్రం ప్రాథమకల్పికమ్ || ౯.౧౬౬||

యస్తల్పజః ప్రమీతస్య క్లిబస్య వ్యాధితస్య వా |

స్వధర్మేణ నియుక్తాయాం స పుత్రః క్షేత్రజః స్మృతః || ౯.౧౬౭||

మాతా పితా వా దద్యాతాం యమద్భిః పుత్రమాపది |

సదృశం ప్రీతినంయుక్తం స జ్ఞేయో దత్రిమః సుతః || ౯.౧౬౮||

సదృశం తు ప్రకుర్యాద్యం గుణదోషవిచక్షణమ్ |

పుత్రం పుత్రగుణైర్యుక్తం స విజ్ఞేయశ్చ కృత్రిమః || ౯.౧౬౯||

ఉత్పద్యతే గృహే యస్తు న చ జ్ఞాయేత కస్య సః |

స గృహే గూఢ ఉత్పన్నస్తస్య స్వాద్యస్య తల్పజః || ౯.౧౭౦||

మాతాపితృభ్యాముత్సుష్టం తయోరన్యతరేణ వా ।
 యం పుత్రం పరిగృహ్ణీయాదపవిధః స ఉచ్యతే ॥ ౯.౧౭౧॥
 పితృవేశ్మని కన్యా తు యం పుత్రం జనయేద్రహః ।
 తం కానీనం వదేన్నామ్నా వోఢుః కన్యాసముద్భవమ్ ॥ ౯.౧౭౨॥
 యా గర్భిణీ సంస్కీయతే జ్ఞాతాఽజ్ఞాతాఽపి వా సతీ ।
 వోఢుః స గర్భో భవతి సహోఢ ఇతి చోచ్యతే ॥ ౯.౧౭౩॥
 క్రీణీయాద్యస్తవత్యార్థం మాతాపిత్రోర్యమన్తికాత్ ।
 స క్రీతకః సుతస్తస్య సదృశోఽసదృశోఽపి వా ॥ ౯.౧౭౪॥
 యా పత్యా వా పరిత్యక్తా విధవా వా స్వయేచ్ఛయా ।
 ఉత్పాదయేత్పునర్భూత్వా స పౌనర్భవ ఉచ్యతే ॥ ౯.౧౭౫॥
 సా చేదక్షతయోనిః స్యాద్గతప్రత్యాగతాఽపి వా ।
 పౌనర్భవేన భర్తా సా పునః సంస్కారమర్హతి ॥ ౯.౧౭౬॥
 మాతాపితృవిహీనో యస్త్యక్తో వా స్యాదకారణాత్ ।
 ఆత్మానమర్పయేద్యస్తై స్వయందత్తస్తు స స్మృతః ॥ ౯.౧౭౭॥
 యం బ్రాహ్మణస్తు శూద్రాయాం కామాదుత్పాదయేత్సుతమ్ ।
 స పారయన్నేవ శవస్తస్మాత్పారశవః స్మృతః ॥ ౯.౧౭౮॥
 దాస్యాం వా దాసదాస్యాం వా యః శూద్రస్య సుతో భవేత్ ।
 సోఽనుజ్ఞాతో హరేదంశమితి ధర్మో వ్యవస్థితః ॥ ౯.౧౭౯॥
 క్షేత్రజాదీన్ సుతానేతానేకాదశ యథోదీతాన్ ।
 పుత్రప్రతినిధీనాహుః క్రియాలోపాన్ మనీషిణః ॥ ౯.౧౮౦॥
 య ఏతేఽభిహితాః పుత్రాః ప్రసక్తాదన్యబీజజాః ।
 యస్య తే బీజతో జాతాస్తస్య తే నైతరస్య తు ॥ ౯.౧౮౧॥
 భ్రాతృణామేకజాతానామేకశ్చేత్పుత్రవాన్ భవేత్ ।
 సర్వాంస్తాంస్తేన పుత్రేణ పుత్రిణో మనురబ్రవీత్ ॥ ౯.౧౮౨॥
 సర్వాసామేకపత్నీనామేకా చేత్పుత్రిణీ భవేత్ ।
 సర్వాస్తాస్తేన పుత్రేణ ప్రాహ పుత్రవతీర్మనుః ॥ ౯.౧౮౩॥
 శ్రేయసః శ్రేయసోఽలాభే పాపీయాన్ రిక్తమర్హతి ।

బహవశ్చేత్తు సదృశాః సర్వే రిక్తస్య భాగినః || ౯.౧౦౪||

న భ్రాతరో న పితరః పుత్రా రిక్తహారాః పితుః |

పితా హరేదపుత్రస్య రిక్తం భ్రాతర ఏవ చ || ౯.౧౦౫||

త్రయాణాముదకం కార్యం త్రిషు పిణ్డః ప్రవర్తతే |

చతుర్థః సమ్ప్రుదాతైషాం పఞ్చమో నోపపద్యతే || ౯.౧౦౬||

అనన్తరః సపిణ్డాద్యస్తస్య తస్య ధనం భవేత్ |

అత ఊర్ధ్వం సకుల్యః స్యాదాచార్యః శిష్య ఏవ వా || ౯.౧౦౭||

సర్వేషామప్యభావే తు బ్రాహ్మణా రిక్తభాగినః |

త్రైవిద్యాః శుచయో దాన్తాస్తథా ధర్మో న హీయతే || ౯.౧౦౮||

అహార్యం బ్రాహ్మణద్రవ్యం రాజ్ఞా నిత్యమితి స్థితిః |

ఇతరేషాం తు వర్ణానాం సర్వాభావే హరేన్ముపః || ౯.౧౦౯||

సంస్థితస్యానపత్యస్య సగోత్రాత్పుత్రమాహరేత్ ||

తత్ర యద్రిక్తజాతం స్యాత్తత్స్మిన్ ప్రతిపాదయేత్ || ౯.౧౧౦||

ద్వౌ తు యౌ వివదేయాతాం ద్వాభ్యాం జాతౌ స్త్రియా ధనే |

తయోర్యద్యస్య పిత్ర్యం స్యాత్తత్స గృహ్ణీత వైతరః || ౯.౧౧౧||

జనన్యాం సంస్థితాయాం తు సమం సర్వే సహోదరాః |

భజేరన్ మాతృకం రిక్తం భగిన్యశ్చ సనాభయః || ౯.౧౧౨||

యాస్తాసాం స్యుర్ధుహితరస్తాసామపి యథార్హతః |

మాతామహ్యో ధనాత్కిం చిత్ప్రదేయం ప్రీతిపూర్వకమ్ || ౯.౧౧౩||

అధ్యగ్న్యధ్యావాహనికం దత్తం చ ప్రీతికర్మణి |

భ్రాతృమాతృపితృప్రాప్తం షడ్ విధం స్త్రీధనం స్మృతమ్ || ౯.౧౧౪||

అన్వాధేయం చ యద్దత్తం పత్యా ప్రీతేన వైవ యత్ |

పత్యౌ జీవతి వృత్తాయాః ప్రజాయాన్తద్ధనం భవేత్ || ౯.౧౧౫||

బ్రాహ్మదైవార్షగాన్ధర్వప్రాజాపత్యేషు యద్వసు |

అప్రజాయామతీతాయాం భర్తురేవ తదిష్యతే || ౯.౧౧౬||

యత్త్వస్యాః స్యాద్ధనం దత్తం వివాహేష్యాసురాదిషు |

అప్రజాయామతీతాయాం మాతాపిత్రోస్తదిష్యతే || ౯.౧౧౭||

స్త్రియాం తు యద్భవేద్విత్తం పిత్రా దత్తం కథం చన ।
 బ్రాహ్మణీ తధరేత్కన్యా తదపత్యస్య వా భవేత్ ॥ ౯.౧౯౮॥
 న నిర్హారం స్త్రియః కుర్యుః కుటుంబద్భూహుమధ్యగాత్ ।
 స్వకాదపి చ విత్తాధి స్వస్య భర్తురనాజ్ఞయా ॥ ౯.౧౯౯॥
 పత్యో జీవతి యః స్త్రీభిరలజ్కారో ధృతో భవేత్ ।
 న తం భజేరన్ దాయాదా భజమానాః పతన్తి తే ॥ ౯.౨౦౦॥
 అనంశౌ క్షీబపతితో జాత్యన్ధబధిరో తథా ।
 ఉన్మత్తజడమూకాశ్చ యే చ కే చిన్నిరిన్ద్రియాః ॥ ౯.౨౦౧॥
 సర్వేషామపి తు న్యాయ్యం దాతుం శక్త్యా మనీషిణా ।
 గ్రాసాచ్ఛాదనమత్యన్తం పతితో హ్యదదద్భవేత్ ॥ ౯.౨౦౨॥
 యద్యర్థితా తు దారైః స్యాత్క్లిబాదీనాం కథం చన ।
 తేషాముత్పన్నతన్తూనామపత్యం దాయమర్హతి ॥ ౯.౨౦౩॥
 యత్కిం చిత్పితరి ప్రేతే ధనం జ్యేష్ఠోఽధిగచ్ఛతి ।
 భాగో యవీయసాం తత్ర యది విద్యానుపాలినః ॥ ౯.౨౦౪॥
 అవిద్యానాం తు సర్వేషామీహాతశ్చేద్ధనం భవేత్ ।
 సమస్తత్ర విభాగః స్యాదపిత్య ఇతి ధారణా ॥ ౯.౨౦౫॥
 విద్యాధనం తు యద్యస్య తత్తస్యైవ ధనం భవేత్ ।
 మైత్ర్యమోద్వాహికం చైవ మాధుపర్కికమేవ చ ॥ ౯.౨౦౬॥
 భ్రాతృణాం యస్తు నైహేత ధనం శక్తః స్వకర్మణా ।
 స నిర్భాజ్యః స్వకాదంశాత్కిం చిద్దత్తోఽపజీవనమ్ ॥ ౯.౨౦౭॥
 అనుపఘ్నన్ పితృద్రవ్యం శ్రమేణ యదుపార్జితమ్ ।
 స్వయమీహితలబ్ధం తన్నాకామో దాతుమర్హతి ॥ ౯.౨౦౮॥
 పైతృకం తు పితా ద్రవ్యమనవాప్తం యదాపున్నయాత్ ।
 న తత్పుత్రైర్భ్రాతృర్ధమకామః స్వయమర్జితమ్ ॥ ౯.౨౦౯॥
 విభక్తాః సహ జీవన్తో విభజేరన్ పునర్యది ।
 సమస్తత్ర విభాగః స్యాజ్జ్యేష్ఠ్యం తత్ర న విద్యతే ॥ ౯.౨౧౦॥
 యేషాం జ్యేష్ఠః కనిష్ఠో వా హీయేతాంశప్రదానతః ।
 మ్రియేతాన్యతరో వాఽపి తస్య భాగో న లుప్యతే ॥ ౯.౨౧౧॥

సోదర్యా విభజేరంస్తం సమేత్య సహితాః సమమ్ |
 భ్రాతరో యే చ సంస్పృష్టా భగిన్యశ్చ సనాభయః || ౯.౨౦౨||
 యో జ్యేష్ఠో వినీకుర్వీత లోభాద్యాభ్యాన్ యవీయసః |
 సోఽజ్యేష్ఠః స్యాదభాగశ్చ నియన్తవ్యశ్చ రాజభిః || ౯.౨౦౩||
 సర్వ ఏవ వికర్మస్థా నార్హన్తి భ్రాతరో ధనమ్ |
 న చాదత్త్వా కన్విష్టేభ్యో జ్యేష్ఠః కుర్వీత యోతకమ్ || ౯.౨౦౪||
 భ్రాతృణామవిభక్తానాం యద్యుత్థానం భవేత్సహ |
 న పుత్రభాగం విషమం పితా దద్యాత్కథం చన || ౯.౨౦౫||
 ఊర్ధ్వం విభాగాత్జాతస్తు పిత్ర్యమేవ హరేద్ధనమ్ |
 సంస్పృష్టాస్తేన వా యే స్యుర్విభజేత స తైః సహ || ౯.౨౦౬||
 అనపత్యస్య పుత్రస్య మాతా దాయమవాప్నుయాత్ |
 మాతర్యపి చ వృత్తాయాం పితూర్మాతా హరేద్ధనమ్ || ౯.౨౦౭||
 ఋణే ధనే చ సర్వస్మిన్ ప్రవిభక్తే యథావిధి |
 పశ్చాద్ధృశ్యేత యత్కించ త్తత్సర్వం సమతాం నయేత్ || ౯.౨౦౮||
 వస్త్రం పత్రమలక్ష్మీరం కృతాన్నముదకం స్త్రీయః |
 యోగక్షేమం ప్రచారం చ న విభాజ్యం ప్రచక్షతే || ౯.౨౦౯||
 అయముక్తో విభాగో వః పుత్రాణాం చ క్రియావిధిః |
 క్రమశః క్షేత్రజాదీనాం ద్యూతధర్మం నిబోధత || ౯.౨౧౦||
 ద్యూతం సమాహ్వయం చైవ రాజా రాష్ట్రాత్పివారయేత్ |
 రాజాన్తకరణావేతౌ ద్వా దోషౌ పృథివీక్షితామ్ || ౯.౨౧౧||
 ప్రకాశమేతత్తాస్కర్మం యద్దేవనసమాహ్వయౌ |
 తయోర్నిత్యం ప్రతిఘాతే నృపతిర్యత్నవాన్ భవేత్ || ౯.౨౧౨||
 అప్రాణిభిర్యత్క్రియతే తత్లోకే ద్యూతముచ్యతే |
 ప్రాణిభిః క్రియతే యస్తు స విజ్ఞేయః సమాహ్వయః || ౯.౨౧౩||
 ద్యూతం సమాహ్వయం చైవ యః కుర్యాత్కారయేత వా |
 తాన్ సర్వాన్ ఘాతయేద్రాజా శూద్రాంశ్చ ద్విజలిక్కినః || ౯.౨౧౪||

కితవాన్ కుశీలవాన్ క్రూరాన్ పాషణ్ణస్థాంశ్చ మానవాన్ ।
 వికర్మస్థాన్ శౌణ్డికాంశ్చ ఊప్రం నిర్వాసయేత్పురాత్ ॥ ౯.౨౨౫॥
 ఏతే రాష్ట్రే వర్తమానా రాజ్ఞః ప్రచచ్ఛన్నతస్కరాః ।
 వికర్మక్రీయయా నిత్యం బాధన్తే భద్రికాః ప్రజాః ॥ ౯.౨౨౬॥
 ద్యూతమేతత్పురా కల్పే దృష్టం వైరకరం మహాత్ ।
 తస్మాద్ద్యూతం న సేవేత హాస్యార్థమపి బుద్ధిమాన్ ॥ ౯.౨౨౭॥
 ప్రచచ్ఛన్నం వా ప్రకాశం వా తన్నిషేవేత యో నరః ।
 తస్య దణ్ణవికల్పః స్యాద్యధేష్టం నృపతేస్తథా ॥ ౯.౨౨౮॥
 ఉత్పదిద్భూద్రయోనిస్తు దణ్ణం దాతుమశక్నువన్ ।
 ఆన్యణ్యం కర్మణా గచ్ఛేద్విప్రో దద్యాత్పనైః శనైః ॥ ౯.౨౨౯॥
 స్త్రీబ్రాహ్మీన్మత్తవృద్ధానాం దరిద్రాణాం చ రోగిణామ్ ।
 శిష్యావిదలరజ్జ్వావ్యధిర్విదధ్యాత్సృపతిర్దమమ్ ॥ ౯.౨౩౦॥
 యే నియుక్తాస్తు కార్యేషు హన్యుః కార్యాణి కారిణామ్ ।
 ధనోష్ణుణా పచ్యమానాస్తాన్నిఃస్వాన్ కారయేన్నృపః ॥ ౯.౨౩౧॥
 కూటశాసనకర్తృవాంశ్చ ప్రకృతీనాం చ దూషకాన్ ।
 స్త్రీబ్రాలబ్రాహ్మణఘ్నాంశ్చ హన్యాద్ద్విట్సేవినిస్తథా ॥ ౯.౨౩౨॥
 తీరితం చానుశిష్టం చ యత్ర క్వ చన యద్భవేత్ ।
 కృతం తద్ధర్మతో విద్యాన్న తద్భూయో నివర్తయేత్ ॥ ౯.౨౩౩॥
 అమాత్యః ప్రాడ్వివాకో వా యత్కుర్యుః కార్యమన్యథా ।
 తత్స్వయం నృపతిః కుర్యాత్తాన్ సహస్రం చ దణ్ణయేత్ ॥ ౯.౨౩౪॥ తం
 బ్రహ్మహా చ సురాపశ్చ స్త్రీయీ చ గురుతల్పగః । తస్కరో గురుతల్పగః
 ఏతే సర్వే పృథగ్జ్ఞీయా మహాపాతకీనో నరాః ॥ ౯.౨౩౫॥
 చతుర్ణామపి చైతేషాం ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వతామ్ ।
 శారీరం ధనసంయుక్తం దణ్ణం ధర్మ్యం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౯.౨౩౬॥
 గురుతల్పే భగః కార్యః సురాపానే సురాధ్వజః ।
 స్త్రీయే చ శ్వపదం కార్యం బ్రహ్మహణ్యశిరాః పుమాన్ ॥ ౯.౨౩౭॥ తస్కరే శ్వపదం
 కార్యం
 అసమ్భోజ్యా హ్యసంయాజ్యా అసమ్పూర్ణ్యాఽవివాహినః ।

చరేయుః పృథివీం దీనాః సర్వధర్మబహిష్కృతాః ॥ ౯.౨౩౮॥

జ్ఞాతిసమ్ప్రదిభిస్త్యేతే త్యక్తవాః కృతలక్షణాః ।

నిర్దయా నిర్నమస్కారాస్తన్ మనోరనుశాసనమ్ ॥ ౯.౨౩౯॥

ప్రాయశ్చిత్తం తు కుర్వాణాః సర్వవర్ణా యథోదితమ్ । పూర్వే వర్ణా యథోదితమ్

నాఙ్క్యై రాజ్ఞా లలాటే స్యుర్దాప్యాస్త్రాత్తమసాహసమ్ ॥ ౯.౨౪౦॥

ఆగఃసు బ్రాహ్మణస్యైవ కార్యో మధ్యమసాహసః ।

వివాస్యో వా భవేద్రాష్ట్రాత్సద్రవ్యః సపరిచ్ఛదః ॥ ౯.౨౪౧॥

ఇతరే కృతవన్తస్తు పాపాన్యేతాన్యకామతః ।

సర్వస్వహారమర్హన్తి కామతస్తు ప్రవాసనమ్ ॥ ౯.౨౪౨॥

నాదదీత నృపః సాధుర్మహాపాతకినో ధనమ్ ।

ఆదదానస్తు తల్లోభాత్తేన దోషేణ లిప్యతే ॥ ౯.౨౪౩॥

అపు ప్రవేశ్య తం దణ్డం వరుణాయోపపాదయేత్ ।

శ్రుతవృత్తోపపన్నే వా బ్రాహ్మణే ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౯.౨౪౪॥

ఈశో దణ్డస్య వరుణో రాజ్ఞాం దణ్డధరో హి సః ।

ఈశః సర్వస్య జగతో బ్రాహ్మణో వేదపారగః ॥ ౯.౨౪౫॥

యత్ర వర్ణయతే రాజా పాపకృద్భ్యో ధనాగమమ్ ।

తత్ర కాలేన జాయన్తే మానవా దీర్ఘజీవినః ॥ ౯.౨౪౬॥

నిష్పద్యన్తే చ సస్యాని యథోప్తాని విశాం పృథక్ ।

బాలాశ్చ న ప్రమీయన్తే వికృతం చ న జాయతే ॥ ౯.౨౪౭॥

బ్రాహ్మణాన్ బాధమానం తు కామాదవరవర్ణజమ్ ।

హన్యాచ్ఛిత్త్రైర్వధోపాయైరుద్వేజనకరైర్నృపః ॥ ౯.౨౪౮॥

యావానవధ్యస్య వధే తావాన్ వధ్యస్య మోక్షణే ।

అధర్మో నృపతేర్ధృష్టో ధర్మస్తు వినియచ్ఛతః ॥ ౯.౨౪౯॥

ఉదితోఽయం విస్తరశో మిథో వివదమానయోః ।

అష్టాదశసు మార్గేషు వ్యవహారస్య నిర్ణయః ॥ ౯.౨౫౦॥

ఏవం ధర్మ్యాణి కార్యాణి సమ్యక్కుర్వన్ మహీపతిః ।

దేశానలభ్యాన్లిప్సేత లభ్యాంశ్చ పరిపాలయేత్ ॥ ౯.౨౫౧॥

సమ్యగ్నివిష్టదేశస్తు కృతదుర్గశ్చ శాస్త్రతః ।
 కణ్ణకోద్ధరణే నిత్యమాతిష్ఠేద్యత్నముత్తమమ్ ॥ ౯.౨౫౨॥
 రక్షనాదార్యవృత్తానాం కణ్ణకానాం చ శోధనాత్ ।
 సరేన్ద్రాస్త్రిదిపం యాన్తి ప్రజాపాలనతత్పరాః ॥ ౯.౨౫౩॥
 అశాసంస్తస్కరాన్ యస్తు బలిం గృహ్లాతి పార్థివః ।
 తస్య ప్రక్షుభ్యతే రాష్ట్రం స్వర్గాచ్చ పరిహీయతే ॥ ౯.౨౫౪॥
 నిర్భయం తు భవేద్యస్య రాష్ట్రం బాహుబలాశ్రితమ్ ।
 తస్య తద్వర్ధతే నిత్యం సిచ్యమాన ఇవ ద్రుమః ॥ ౯.౨౫౫॥
 ద్వివిధాంస్తస్కరాన్ విద్యాత్పరద్రవ్యాపహారకాన్ ।
 ప్రకాశాంశ్చాప్రకాశాంశ్చ చారచక్షుర్మహీపతిః ॥ ౯.౨౫౬॥
 ప్రకాశవఞ్చుకాస్తేషాం నానాపణ్యోపజీవినః ।
 ప్రచ్ఛన్నవఞ్చుకాస్తేషాం యే స్తేనాటవికాదయః ॥ ౯.౨౫౭॥
 ఉత్కోచకాశ్చోపధికా వఞ్చుకాః కితవాస్తథా ।
 మజ్జలాదేశవృత్తాశ్చ భద్రాశ్చైక్షణీకైః సహ ॥ ౯.౨౫౮॥ భద్రప్రేక్షణీకైః సహ
 అసమ్యక్కారిణశ్చైవ మహామాత్రాశ్చికిత్సకాః ।
 శిల్పోపచారయుక్తాశ్చ నిపుణాః పణ్యయోషితః ॥ ౯.౨౫౯॥
 ఏవమాదీన్ విజానీయాత్ప్రకాశాంట్లోకకణ్ణకాన్ । ఏవమాద్యాన్
 నిగూఢచారిణశ్చాన్యననార్యానార్యలిజ్జినః ॥ ౯.౨౬౦॥
 తాన్ విదిత్వా సుచరిత్రైర్మాత్రైస్తత్కర్మకారిభిః ।
 చారైశ్చానేకసంస్థానైః ప్రోత్సాద్య వశమానయేత్ ॥ ౯.౨౬౧॥
 తేషాం దోషానభిఖ్యాప్య స్వే స్వే కర్మణి తత్త్వతః ।
 కుర్వీత శాసనం రాజా సమ్యక్సారాపరాధతః ॥ ౯.౨౬౨॥
 న హి దణ్డాదృతే శక్యః కర్తుం పాపవినిగ్రహః ।
 స్తేనానాం పాపబుద్ధీనాం నిభృతం చరతాం క్షితౌ ॥ ౯.౨౬౩॥
 సభాప్రపాఽపూపశాలావేశమద్యాన్నవిక్రయాః ।
 చతుష్పథాంశ్చైత్యవృక్షాః సమాజాః ప్రేక్షణాని చ ॥ ౯.౨౬౪॥
 జీర్ణోద్యానాన్యరణ్యాని కారుకావేశనాని చ ।
 శూన్యాని చాప్యగారాణి వనాన్యూపవనాని చ ॥ ౯.౨౬౫॥

ఏవంవిధాన్సుపో దేశాన్ గుత్తైః స్థావరజ్జమైః |
 తస్కరప్రతిషేధార్థం చారైశ్చాప్యనుచారయేత్ || ౯.౨౬౬||
 తత్సహాయైరనుగత్తైర్నానాకర్మప్రవేదిభిః |
 విద్యాదుత్సాదయేచ్ఛైవ నిపుణైః పూర్వతస్కరైః || ౯.౨౬౭||
 భక్ష్యభోజ్యోపదేశైశ్చ బ్రాహ్మణానాం చ దర్శనైః |
 శౌర్యకర్మాపదేశైశ్చ కుర్వన్తేషాం సమాగమమ్ || ౯.౨౬౮||
 యే తత్ర నోపసర్వేయుర్మూలప్రణిహితాశ్చ యే |
 తాన్ ప్రసహ్య నృపో హన్యాత్సమిత్రజ్ఞాతిబాన్ధవాన్ || ౯.౨౬౯||
 న హోధేన వినా చారం ఘాతయేద్ధార్మికో నృపః |
 సహోధం సోపకరణం ఘాతయేదవిచారయన్ || ౯.౨౭౦||
 గ్రామేష్వపి చ యే కే చిచ్ఛౌరాణాం భక్తదాయకాః |
 భాణ్డావకాశదాశ్చైవ సర్వాస్తానపి ఘాతయేత్ || ౯.౨౭౧||
 రాష్ట్రేషు రక్షాధిక్యతాన్ సామంతాశ్చైవ చోదితాన్ |
 అభ్యాఘాతేషు మధ్యస్థాన్ ఇష్యాచ్ఛౌరానివ ద్రుతమ్ || ౯.౨౭౨||
 యశ్చాపి ధర్మసమయాత్ప్రచ్యుతో ధర్మజీవనః |
 దణ్డేనైవ తమప్రోషేత్స్వకాధర్మాధి విచ్యుతమ్ || ౯.౨౭౩||
 గ్రామఘాతే హితాభజ్ఞే పథి మోషాభిదర్శనే |
 శక్తితో నాభిధావంతో నిర్వాస్యాః సపరిచ్ఛదాః || ౯.౨౭౪||
 రాజ్ఞః కోశాపహర్త్వాంశ్చ ప్రతికూలేషు చ స్థితాన్ |
 ప్రాతికూల్యేష్వవస్థితాన్ ఘాతయేద్వివిధైర్దణ్డైరరీణాం చోపజాపకాన్ || ౯.౨౭౫||
 సంధిం ఛిత్వా తు యే చౌర్యం రాత్రౌ కుర్వన్తి తస్కరాః | సంధిం ఛిత్వా
 తేషాం ఛిత్వా నృపో హస్తా తిక్ష్ణే శూలే నివేశయేత్ || ౯.౨౭౬||
 అఙ్గుశీర్గ్గనిధేదస్య ఛేదయేత్ప్రథమే గ్రహే |
 ద్వితీయే హస్తచరణౌ తృతీయే వధమర్హతి || ౯.౨౭౭||
 అగ్నిదాన్ భక్తదాశ్చైవ తథా శస్త్రావకాశదాన్ |
 సంనిధాత్వ్యాంశ్చ మోషస్య హన్యాచ్ఛౌరమివేశ్వరః || ౯.౨౭౮||

తడాగభేదకం హన్యాదప్పు శుద్ధవధేన వా ।
 యద్వాఽపి ప్రతిసంస్కర్యాద్ధాప్యస్తూత్తమసాహసమ్ ॥ ౯.౨౭౯॥
 కోష్ఠాగారాయుధాగారదేవతాగారభేదకాన్ ।
 హస్త్యశ్వరథహర్తృవాంశ్చ హన్యాదేవావిచారయన్ ॥ ౯.౨౮౦॥
 యస్తు పూర్వనివిష్టస్య తడాగస్యోదకం హరేత్ ।
 ఆగమం వాఽప్యపాం భిన్యాత్స దాప్యః పూర్వసాహసమ్ ॥ ౯.౨౮౧॥
 సముత్సృజేద్రాజమార్గే యస్త్యమేధ్యమనాపది ।
 స ద్వౌ కార్షాపణౌ దద్యాదమేధ్యం చాశు శోధయేత్ ॥ ౯.౨౮౨॥
 ఆపద్గతోఽథ వా వృద్ధా గర్భిణీ బాల ఏవ వా ।
 పరిభాషణమర్హన్తి తచ్చ శోధ్యమితి స్థితిః ॥ ౯.౨౮౩॥
 చికిత్సకానాం సర్వేషాం మిథ్యాప్రచరతాం దమః ।
 అమానుషేషు ప్రథమో మానుషేషు తు మధ్యమః ॥ ౯.౨౮౪॥
 సక్కుమధ్యజయష్టినాం ప్రతిమానాం చ భేదకః ।
 ప్రతికుర్యాచ్చ తత్సర్వం పఞ్చ దద్యాత్కృతాని చ ॥ ౯.౨౮౫॥
 అదూషితానాం ద్రవ్యాణాం దూషణే భేదనే తథా ।
 మణీనామపవేధే చ దణ్డః ప్రథమసాహసః ॥ ౯.౨౮౬॥
 సమైర్హి విషమం యస్తు చరేద్వై మూల్యతోఽపి వా ।
 సమాప్పుయాద్ధమం పూర్వం నరో మధ్యమమేవ వా ॥ ౯.౨౮౭॥
 బద్ధనాని చ సర్వాణి రాజా మార్గే నివేశయేత్ । రాజమార్గే
 దుఃఖితా యత్ర దృశ్యేరన్ వికృతాః పాపకారిణః ॥ ౯.౨౮౮॥
 ప్రాకారస్య చ భేత్తారం పరిఖాణాం చ పూరకమ్ ।
 ద్వారాణాం చైవ భక్ష్కారం ఉప్రమేవ ప్రవాసయేత్ ॥ ౯.౨౮౯॥
 అభిచారేషు సర్వేషు కర్తవ్యో ద్విశతో దమః ।
 మూలకర్మణి చానాప్తేః కృత్యాసు వివిధాసు చ ॥ ౯.౨౯౦॥ చానాప్తైః
 అబీజవిక్రయీ చైవ బీజోత్కృష్టా తథైవ చ ।
 మర్యాదాభేదకత్వైవ వికృతం ప్రాప్పుయాద్వధమ్ ॥ ౯.౨౯౧॥
 సర్వకణ్ణకపాపిష్ఠం హేమకారం తు పార్థివః ।

ప్రవర్తమానమన్యాయే ఛేదయేత్లవశః క్షురైః ॥ ౯.౨౯౨॥ ఛేదయేత్ఖణ్ణశః క్షురైః
 సీతాద్రవ్యాపహరణే శస్త్రాణామాషధస్య చ ।
 కాలమాసాద్య కార్యం చ రాజా దణ్డం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౯.౨౯౩॥
 స్వామ్యైమాత్యో పురం రాష్ట్రం కోశదణ్డా సుహృత్తథా ।
 సప్త ప్రకృతయో హ్యేతాః సప్తాణ్ణం రాజ్యముచ్యతే ॥ ౯.౨౯౪॥
 సప్తానాం ప్రకృతీనాం తు రాజ్యస్యాసాం యథాక్రమమ్ ।
 పూర్వం పూర్వం గురుతరం జానీయాద్వ్యసనం మహత్ ॥ ౯.౨౯౫॥
 సప్తాణ్ణస్యైహ రాజ్యస్య విష్టభస్య త్రిదణ్డవత్ ।
 అన్యోన్యగుణవైశేష్యాత్న కిం చిదతిరిచ్యతే ॥ ౯.౨౯౬॥
 తేషు తేషు తు కృత్యేషు తత్తదగ్గం విశిష్యతే ।
 యేన యత్సాధ్యతే కార్యం తత్తస్మింశ్చైష్టముచ్యతే ॥ ౯.౨౯౭॥
 చారేణోత్సాహయోగేన క్రియయైవ చ కర్మణామ్ ।
 స్వశక్తిం పరశక్తిం చ నిత్యం విద్యాన్మహీపతిః ॥ ౯.౨౯౮॥ విద్యాత్పరాత్మనోః
 పీడనాని చ సర్వాణి వ్యసనాని తథైవ చ ।
 ఆరభేత తతః కార్యం సజ్జీన్త్య గురులాఘవమ్ ॥ ౯.౨౯౯॥
 ఆరభేత్తైవ కర్మాణి శ్రాన్తః శ్రాన్తః పునః పునః ।
 కర్మాణ్యారభమాణం హి పురుషం శ్రీర్నిషేవతే ॥ ౯.౩౦౦॥
 కృతం త్రేతాయుగం బైవ ద్వాపరం కలిరేవ చ ।
 రాజ్ఞో వృత్తాని సర్వాణి రాజా హి యుగముచ్యతే ॥ ౯.౩౦౧॥
 కలిః ప్రసుప్తో భవతి స జాగ్రద్ద్వాపరం యుగమ్ ।
 కర్మస్వభ్యుద్యతస్త్రేతా విచరంస్తు కృతం యుగమ్ ॥ ౯.౩౦౨॥
 ఇన్ద్రస్యార్కస్య వాయోశ్చ యమస్య వరుణస్య చ ।
 చన్ద్రస్యాగ్నేః పృథివ్యాశ్చ తేజోవృత్తం నృపశ్చరేత్ ॥ ౯.౩౦౩॥
 వార్షికాంశ్చతురో మాసాన్ యథేన్ద్రోఽభిప్రవర్షతి ।
 తథాఽభివర్షేత్స్వం రాష్ట్రం కామైరిన్ద్రవ్రతం చరన్ ॥ ౯.౩౦౪॥
 అష్టౌ మాసాన్ యథాఽదిత్యస్తోయం హరతి రశ్మిభిః ।
 తథా హరేత్కరం రాష్ట్రాత్పిత్వమర్కవ్రతం హి తత్ ॥ ౯.౩౦౫॥

ప్రవిశ్య సర్వభూతాని యథా చరతి మారుతః ।
 తథా చారైః ప్రవేష్టవ్యం వ్రతమేతథి మారుతమ్ ॥ ౯.౩౦౬॥
 యథా యమః ప్రియద్యేష్యో ప్రాప్తే కాలే నియచ్ఛతి ।
 తథా రాజ్ఞా నియన్తవ్యాః ప్రజాన్తథి యమవ్రతమ్ ॥ ౯.౩౦౭॥
 వరుణేన యథా పాశైర్బద్ధ ఏవాభిదృశ్యతే ।
 తథా పాపాన్నిగృహ్ణీయాద్వ్యతమేతథి వారుణమ్ ॥ ౯.౩౦౮॥
 పరిపూర్ణం యథా చన్ద్రం దృష్ట్వా హృష్యన్తి మానవాః ।
 తథా ప్రకృతయో యస్మిన్ స చాన్ద్రవ్రతికో నృపః ॥ ౯.౩౦౯॥
 ప్రతాపయుక్తస్తేజస్వీ నిత్యం స్యాత్పాపకర్మసు ।
 దుష్టసామన్తహిన్సశ్చ తదాగ్నేయం వ్రతం స్మృతమ్ ॥ ౯.౩౧౦॥
 యథా సర్వాణి భూతాని ధరా ధారయతే సమమ్ ।
 తథా సర్వాణి భూతాని బిభ్రతః పార్థివం వ్రతమ్ ॥ ౯.౩౧౧॥
 ఏతైరుపాయైర్వైశ్యశ్చ యుక్తో నిత్యమతన్ద్రితః ।
 స్నేహన్ రాజా నిగృహ్ణీయాత్స్వరాష్ట్రే పర ఏవ చ ॥ ౯.౩౧౨॥
 పరామప్యోపదం ప్రాప్తో బ్రాహ్మణాన్న ప్రకోపయేత్ ।
 తే హ్యేనం కుపితా హన్యుః సద్యః సబలవాహనమ్ ॥ ౯.౩౧౩॥
 యైః కృతః సర్వభక్షోఽగ్నిరపేయశ్చ మహోదధిః । సర్వభక్షో
 క్షయీ చాప్యాయితః సోమః కో న నశ్యేత్ప్రకొప్య తాన్ ॥ ౯.౩౧౪॥
 లోకానన్యన్ సృజేయుర్యే లోకపాలాంశ్చ కోపితాః ।
 దేవాన్ కుర్యురదేవాంశ్చ కః క్షిణ్వన్తాన్ సమృద్ధుయాత్ ॥ ౯.౩౧౫॥
 యానుపాశ్రిత్య తిష్ఠన్తి లోకా దేవాశ్చ సర్వదా ।
 బ్రహ్మ వైవ ధనం యేషాం కో హింస్యాత్తాజ్ఞోజీవిషుః ॥ ౯.౩౧౬॥
 అవిద్వాంశ్చైవ విద్వాంశ్చ బ్రాహ్మణో దైవతం మహత్ ।
 ప్రణీతశ్చాప్రణీతశ్చ యథాఽగ్నిరైవతం మహత్ ॥ ౯.౩౧౭॥
 శ్మశానేష్యపి తేజస్వీ పావకో నైవ దుష్యతి ।
 హూయమానశ్చ యజ్ఞేషు భూయ ఏవాభివర్ధతే ॥ ౯.౩౧౮॥
 ఏవం యద్యప్యనిష్టేషు వర్తన్తే సర్వకర్మసు ।
 సర్వథా బ్రాహ్మణాః పూజ్యాః పరమం దైవతం హి తత్ ॥ ౯.౩౧౯॥

క్షత్రస్యాతిప్రవృద్ధస్య బ్రాహ్మణాన్ ప్రతి సర్వశః ।
 బ్రహ్మైవ సంనియన్తృ స్యాత్క్షత్రం హి బ్రహ్మసమభవమ్ ॥ ౯.౩౨౦॥
 అధోభ్యఃఽగ్నిర్బ్రహ్మతః క్షత్రమశ్మనో లోహముత్థితమ్ ।
 తేషాం సర్వత్రగం తేజః స్వాసు యోనిషు శామ్యతి ॥ ౯.౩౨౧॥
 నాబ్రహ్మ క్షత్రం ఋధోఽతి నాక్షత్రం బ్రహ్మ వర్ధతే ।
 బ్రహ్మ క్షత్రం చ సమృప్తక్షమిహ చాముత్ర వర్ధతే ॥ ౯.౩౨౨॥
 దత్త్వా ధనం తు విప్రేభ్యః సర్వదణ్ణసముత్థితమ్ ।
 పుత్రే రాజ్యం సమాసృజ్య కురీష్వత ప్రాయణం రణే ॥ ౯.౩౨౩॥ సమాసాద్య
 ఏవం చరన్ సదా యుక్తో రాజధర్మేషు పార్థివః ।
 హితేషు చైవ లోకస్య సర్వాన్ భృత్యాన్నియోజయేత్ ॥ ౯.౩౨౪॥ హితేషు చైవ లోకేభ్యః
 ఏషోఽఖిలః కర్మవిధిరుక్తో రాజ్ఞః సనాతనః ।
 ఇమం కర్మవిధిం విద్యాత్కృమశో వైశ్యశూద్రయోః ॥ ౯.౩౨౫॥
 వైశ్యస్తు కృతసంస్కారః కృత్వా దారపరిగ్రహమ్ ।
 వారాయాం నిత్యయుక్తః స్యాత్పశూనాం చైవ రక్షణే ॥ ౯.౩౨౬॥
 ప్రజాపతిర్హివైశ్యాయ స్పృష్ట్యా పరిదదే పశూన్ ।
 బ్రాహ్మణాయ చ రాజ్ఞే చ సర్వాః పరిదదే ప్రజాః ॥ ౯.౩౨౭॥
 న చ వైశ్యస్య కామః స్యాన్న రక్షేయం పశూనితి ।
 వైశ్యే చేచ్ఛతి నాన్యేన రక్షితవ్యాః కథం చన ॥ ౯.౩౨౮॥
 మణిముక్తాప్రవాలానాం లోహానాం తాన్తవస్య చ ।
 గన్ధానాం చ రసానాం చ విద్యాద్ధర్షబలాబలమ్ ॥ ౯.౩౨౯॥
 బీజానాముప్తివిద్వ స్యాత్క్షేత్రదోషగుణస్య చ ।
 మానయోగం చ జానీయాత్తులాయోగాంశ్చ సర్వశః ॥ ౯.౩౩౦॥
 సారాసారం చ భాణ్ణానాం దేశానాం చ గుణాగుణాన్ ।
 లాభాలాభం చ పణ్యానాం పశూనాం పరివర్ధనమ్ ॥ ౯.౩౩౧॥
 భృత్యానాం చ భృతిం విద్యాద్భాషాశ్చ వివిధా నృణామ్ ।
 ద్రవ్యాణాం స్థానయోగాంశ్చ క్రయవిక్రయమేవ చ ॥ ౯.౩౩౨॥

ధర్మేణ చ ద్రవ్యవృద్ధావతిష్ఠేద్యత్నముత్తమమ్ ।
 దద్యాచ్చ సర్వభూతానామన్నమేవ ప్రయత్నతః ॥ ౯.333॥
 విప్రాణాం వేదవిదుషాం గృహస్థానాం యశస్వినామ్ ।
 శుశ్రూషైవ తు శూద్రస్య ధర్మో వైశ్రేయసః పరః ॥ ౯.33౪॥ పరమ్
 శుచిరుత్కృష్టశుశ్రూషుర్మృదువాగనహఙ్కృతః ।
 బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్యముత్కృష్టాం జాతిమత్సుతే ॥ ౯.33౫॥ బ్రాహ్మణాపాశ్రయో
 ఏషోఽనాపది వర్ణానాముక్తః కర్మవిధిః శుభః ।
 ఆపద్యపి హి యస్తేషాం క్రమశస్తన్నిబోధత ॥ ౯.33౬॥

అధ్యాయం ౧౦

అధీయారంస్త్రయో వర్ణాః స్వకర్మస్థా ద్విజాతయః ।
 ప్రబ్రూయాద్బ్రాహ్మణస్తేషాం నేతరావితీ నిశ్చయః ॥ ౧౦.౧॥
 సర్వేషాం బ్రాహ్మణో విద్యాద్యుత్సృష్ట్యాపాయాన్ యథావిధి ।
 ప్రబ్రూయాదితరేభ్యశ్చ స్వయం చైవ తథా భవేత్ ॥ ౧౦.౨॥
 వైశేష్యాత్ప్రకృతిశ్రేష్ఠ్యాన్నియమస్య చ ధారణాత్ ।
 సంస్కారస్య విశేషాచ్చ వర్ణానాం బ్రాహ్మణః ప్రభుః ॥ ౧౦.3॥
 బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యస్త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః ।
 చతుర్థ ఏకజాతిస్తు శూద్రో నాస్తి తు పఞ్చమః ॥ ౧౦.౪॥
 సర్వవర్ణేషు తుల్యాసు పత్నీష్వక్షతయోనిషు ।
 ఆనులోమ్యేన సమూభతా జాత్యా జ్ఞేయాస్త ఏవ తే ॥ ౧౦.౫॥
 స్త్రీష్వనన్తరజాతాసు ద్విజైరుత్పాదీతాన్ సుతాన్ ।
 సదృశానేవ తానాహుర్మాతృదోషవిగర్హితాన్ ॥ ౧౦.౬॥
 అనన్తరాసు జాతానాం విధిరేష సనాతనః ।
 ద్వేష్వకాన్తరాసు జాతానాం ధర్మ్యం విద్యాదిమం విధిమ్ ॥ ౧౦.౭॥
 బ్రాహ్మణాద్వైశ్యకన్యాయామమృష్టో నామ జాయతే ।
 నిషాదః శూద్రకన్యాయాం యః పారశవ ఉచ్యతే ॥ ౧౦.౮॥
 క్షత్రియాత్కూద్రకన్యాయాం క్రూరాచారవిహారవాన్ ।
 క్షత్రశూద్రవపుర్జస్తురుగ్రో నామ ప్రజాయతే ॥ ౧౦.౯॥

విప్రస్య త్రిషు వర్ణేషు నృపతేర్వర్ణయోర్ద్వయోః ।
 వైశ్యస్య వర్ణే చైకస్మిన్ షడతేఽపనదాః స్మృతాః ॥ ౧౦.౧౦॥
 క్షత్రియాద్విప్రకన్యాయాం సూతో భవతి జాతితః ।
 వైశ్యాన్ మాగధవైదేహౌ రాజవిప్రాఙ్గానాసుతౌ ॥ ౧౦.౧౧॥
 శూద్రాదాయోగవః క్షత్తా చ చ్ఛణాలశ్చాధమో నృణామ్ ।
 వైశ్యరాజన్యవిప్రాసు జాయంతే వర్ణసంకరః ॥ ౧౦.౧౨॥
 ఏకాన్తరే త్వానులోమ్యాదమృష్టోగ్రౌ యథా స్మృతౌ ।
 క్షత్తువైదేహకౌ తద్వత్ప్రాతిలోమ్యేఽపి జన్మని ॥ ౧౦.౧౩॥
 పుత్రా యేఽనన్తరస్త్రీజాః క్రమేణోక్తా ద్విజన్మనామ్ ।
 తాననన్తరనామ్నస్తు మాతృదోషాత్ప్రచక్షతే ॥ ౧౦.౧౪॥
 బ్రాహ్మణాదుగ్రకన్యాయామావృతో నామ జాయతే ।
 ఆభీరోఽమృష్టకన్యాయామాయోగవ్యాం తు ధిగ్వణః ॥ ౧౦.౧౫॥
 ఆయోగవశ్చ క్షత్తా చ చ్ఛణాలశ్చాధమో నృణామ్ ।
 ప్రాతిలోమ్యేన జాయంతే శూద్రాదపసదాస్తయః ॥ ౧౦.౧౬॥
 వైశ్యాన్ మాగధవైదేహౌ క్షత్రియాత్సూత ఏవ తు ।
 ప్రతీపమేతే జాయంతే పరేఽప్యపసదాస్తయః ॥ ౧౦.౧౭॥
 జాతో నిషాదాత్సూద్రాయాం జాత్యా భవతి పుక్కసః ।
 శూద్రాఙ్జాతో నిషాద్యాం తు స వై కుక్కుటకః స్మృతః ॥ ౧౦.౧౮॥
 క్షత్తురాతస్తథోగ్రాయాం శ్వపాక ఇతి కీర్త్యతే ।
 వైదేహకేన త్వమృష్ట్యాముత్పన్నో వేణ ఉచ్యతే ॥ ౧౦.౧౯॥
 ద్విజాతయః సవర్ణాసు జనయన్త్యవ్రతాంస్తు యాన్ ।
 తాన్ సాచిత్రీపరిభ్రష్టాన్ వ్రాత్యానితి వినిర్దిశేత్ ॥ ౧౦.౨౦॥
 వ్రాత్యాత్తు జాయతే విప్రాత్పాపాత్మా భూర్ణకణ్ణకః । భృజ్జకణ్ణకః
 ఆవన్త్యనాటధానౌ చ పుష్పధః శైఖ ఏవ చ ॥ ౧౦.౨౧॥
 రుఘ్ణో మల్లశ్చ రాజన్యాద్వ్రాత్యాత్పిచ్ఛిచ్ఛిరేవ చ । వ్రాత్యాత్పిచ్ఛిచ్ఛిరేవ చ
 నటశ్చ కరణశ్చైవ ఖసో ద్రవిడ ఏవ చ ॥ ౧౦.౨౨॥
 వైశ్యాత్తు జాయతే వ్రాత్యాత్సుధన్వాఽచార్య ఏవ చ ।

కారుషశ్చ విజన్మా చ మైత్రః సాత్వత ఏవ చ ॥ ౧౦.౨౩॥

వ్యభిచారేణ వర్ణానామవేద్యావేదనేన చ ।

స్వకర్మణాం చ త్యాగేన జాయంతే వర్ణసంకరాః ॥ ౧౦.౨౪॥

సంకీర్ణయోనయో యే తు ప్రతిలోమానులోమజాః ।

అన్యోన్యవ్యతిషక్తాశ్చ తాన్ ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః ॥ ౧౦.౨౫॥

సూతో వైదేహకశ్చైవ చణ్డాలశ్చ నరాధమః ।

మాగధః తథాఽయోగవ ఏవ చ క్షత్రజాతిశ్చ ॥ ౧౦.౨౬॥ క్షత్త్రజాతిశ్చ

ఏతే షట్ సదృశాన్ వర్ణాజ్ఞానయన్తి స్వయోనిషు ।

మాతృజాత్యాం ప్రసూయన్తే ప్రవారాసు చ యోనిషు ॥ ౧౦.౨౭॥ మాతృజాత్యాః

యథా త్రయాణాం వర్ణానాం ద్వయోరాత్మాఽస్య జాయతే ।

ఆనస్తర్యాత్వయోన్యాం తు తథా బాహ్యేష్వపి క్రమాత్ ॥ ౧౦.౨౮॥ క్రమః

తే చాపి బాహ్యన్ సుబహూంస్తతోఽప్యధికదూషితాన్ ।

పరస్పరస్య దారేషు జనయన్తి విగర్హితాన్ ॥ ౧౦.౨౯॥

యథైవ శూద్రో బ్రాహ్మణ్యాం బాహ్యం జన్తుం ప్రసూయతే ।

తథా బాహ్యతరం బాహ్యశ్చాతుర్వర్ణ్యే ప్రసూయతే ॥ ౧౦.౩౦॥

ప్రతికూలం వర్తమానా బాహ్య బాహ్యతరాన్ పునః ।

హీనా హీనాన్ ప్రసూయన్తే వర్ణాన్ పఞ్చదశైవ తు ॥ ౧౦.౩౧॥

ప్రసాధనోపచారజ్ఞమదాసం దాసజీవనమ్ । దాస్యజీవినం

సైరిన్ధ్రం వాగురావృత్తిం సూతే దస్యరయోగవే ॥ ౧౦.౩౨॥ సైరన్ధ్రం

మైత్రేయకం తు వైదేహో మాధూకం సమ్ప్రసూయతే ।

న్యాన్ ప్రశంసత్యజన్తం యో ఘణ్ణాతాడోఽరుణోదయే ॥ ౧౦.౩౩॥

నిషాదో మార్గవం సూతే దాసం నౌకర్మజీవనమ్ ।

కైవర్తమితి యం ప్రాహురార్యావర్తనివాసినః ॥ ౧౦.౩౪॥

మృతవస్త్రభృత్స్వనారీషు గర్హితాన్నాశనాసు చ । అనార్యాషు

భవన్త్యాయోగవిషేషతే జాతిహీనాః పృథక్త్రయః ॥ ౧౦.౩౫॥

కారావరో నిషాదాత్తు చర్మకారః ప్రసూయతే । చర్మకారం

వైదేహికాదన్యమేదౌ బహిర్గామప్రతిశ్రయౌ ॥ ౧౦.౩౬॥

చణ్డాలాత్పాణ్డుసోపాకస్త్యక్సారవ్యవహారవాన్ ।
 ఆహిణీకో నిషాదేన వైదేహ్యమేవ జాయతే ॥ ౧౦.౩౭॥
 చణ్డాలేన తు సోపాకో మూలవ్యసనవృత్తిమాన్ ।
 పుక్కస్యాం జాయతే పాపః సదా సజ్జనగర్హితః ॥ ౧౦.౩౮॥ పుక్కస్యాం
 నిషాదస్త్రీ తు చణ్డాలాత్పుత్రమన్త్యావసాయినమ్ ।
 శ్మశానగోచరం సూతే బాహ్యనామపి గర్హితమ్ ॥ ౧౦.౩౯॥
 సజ్కరే జాతయస్త్యేతాః పితృమాతృప్రదర్శితాః ।
 ప్రచ్ఛన్నా వా ప్రకాశా వా వేదితవ్యాః స్వకర్మభిః ॥ ౧౦.౪౦॥
 స్వజాతిజానన్తరజాః షట్ సుతా ద్విజధర్మిణః ।
 శూద్రాణాం తు సధర్మాణః సర్వేఽపధ్వంసజాః స్మృతాః ॥ ౧౦.౪౧॥
 తపోబీజప్రభావైస్తు తే గచ్ఛన్తి యుగే యుగే ।
 ఉత్కర్షం చాపకర్షం చ మనుష్యేష్యహ జన్మతః ॥ ౧౦.౪౨॥
 శనకైస్తు క్రియాలోపాదిమాః క్షత్రియజాతయః ।
 వృషలత్వం గతా లోకే బ్రాహ్మణాదర్శనేన చ ॥ ౧౦.౪౩॥ బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ
 పాణ్డ్యకాశ్చోడ్రద్రవిడాః కామోబ్బజా యవనాః శకాః । పుణ్డ్యకాశ్చోడ్రద్రవిడాః
 పారదాపహ్లావాశ్చినాః కిరాతా దరదాః ఖశాః ॥ ౧౦.౪౪॥
 ముఖబాహూరుపద్దానాం యా లోకే జాతయో బహిః ।
 మ్లేచ్ఛవాచశ్చార్షవాచః సర్వే తే దస్యవః స్మృతాః ॥ ౧౦.౪౫॥
 యే ద్విజానామపసదా యే చాపధ్వంసజాః స్మృతాః ।
 తే నిన్దితైర్వర్తయేయుర్ద్విజానామేవ కర్మభిః ॥ ౧౦.౪౬॥
 సూతానామశ్వసారథ్యమమ్భష్ఠానాం చికిత్సనమ్ ।
 వైదేహకానాం స్త్రీకార్యం మాగధానాం వణిక్పథః ॥ ౧౦.౪౭॥
 మత్స్యఘాతో నిషాదానాం త్వష్టిస్త్యాయోగవస్య చ ।
 మేదాన్యమశ్చుమద్గునామారణ్యపశుహింసనమ్ ॥ ౧౦.౪౮॥
 క్షత్ర్యుగ్రపుక్కసానాం తు బితౌకోవధబన్ధనమ్ ।
 ధిగ్వణానాం చర్మకార్యం వేణానాం భాణ్డవాదనమ్ ॥ ౧౦.౪౯॥
 చైత్యద్రుమశ్మశానేషు శైలేషుపవనేషు చ ।
 వసేయురేతే విజ్ఞాతా వర్తయన్తః స్వకర్మభిః ॥ ౧౦.౫౦॥

చణ్డాలశ్వపచానాం తు బహిర్గామాత్ప్రతిశ్రయః ।
 అపపాత్రాశ్చ కర్తవ్యా ధనమేషాం శ్వగర్దభమ్ ॥ ౧౦.౫౧॥
 వాసాంసి మృతచైలాని భిన్నభాణ్డేషు భోజనమ్ ।
 కార్ణాయసమలక్ష్మారః పరివ్రజ్యా చ నిత్యశః ॥ ౧౦.౫౨॥
 న త్తైః సమయమన్విచ్ఛేత్పురుషో ధర్మమాచరన్ ।
 వ్యవహారో మిథస్తేషాం వివాహః సద్మతైః సహ ॥ ౧౦.౫౩॥
 అన్నమేషాం పరాధీనం దేయం స్యాద్భిన్నభాజనే ।
 రాత్రౌ న విచరేయుస్తే గ్రామేషు నగరేషు చ ॥ ౧౦.౫౪॥
 దివా చరేయుః కార్యార్థం చిహ్నితా రాజశాసనైః ।
 అబ్ధానవం శవం చైవ నిర్హరేయురితి స్థితిః ॥ ౧౦.౫౫॥
 వధ్యాంశ్చ హన్యుః సతతం యథాశాస్త్రం నృపాజ్ఞయా ।
 వధ్యవాసాంసి గృహ్ణీయుః శయ్యాశ్చాభరణాని చ ॥ ౧౦.౫౬॥
 వర్ణాపేతమవిజ్ఞాతం నరం కలుషయోనిజమ్ ।
 ఆర్యరూపమివానార్యం కర్మభిః స్వైర్విభావయేత్ ॥ ౧౦.౫౭॥
 అనార్యతా నిష్ఠరతా క్రూరతా నిష్క్రియాత్మతా ।
 పురుషం వ్యజ్ఞాయస్తీహ లోకే కలుషయోనిజమ్ ॥ ౧౦.౫౮॥
 పిత్ర్యం వా భజతే శీలం మాతుర్వోభయమేవ వా ।
 న కథం చన దుర్వోనిః ప్రకృతిం స్వాం నియచ్ఛతి ॥ ౧౦.౫౯॥
 కులే ముఖ్యేఽపి జాతస్య యస్య స్యాద్వోనిసంజ్కరః ।
 సంశ్రయత్యేవ తత్పీలం నరోఽల్పమపి వా బహు ॥ ౧౦.౬౦॥
 యత్ర త్వేతే పరిధ్వంసాజ్ఞాయస్తే వర్ణదూషకాః ।
 రాష్ట్రికైః సహ తద్రాష్ట్రం ఉప్రమేవ వినశ్యతి ॥ ౧౦.౬౧॥ రాష్ట్రియైః
 బ్రాహ్మణార్థే గవార్థే వా దేహత్కాగోఽనుపస్కృతః ।
 స్త్రీబాలాభ్యుపపత్తౌ చ బాహ్యనాం సిద్ధికారణమ్ ॥ ౧౦.౬౨॥ స్త్రీబాలాభ్యుపపత్తౌ చ
 అహింసా సత్యమస్తేయం శౌచమిన్ద్రియనిగ్రహాః ।
 ఏతం సామాసికం ధర్మం చాతుర్వర్ణ్యేఽబ్రవీన్ మనుః ॥ ౧౦.౬౩॥
 శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్ఞాతః శ్రేయసా చేత్ప్రజాయతే ।

అశ్రేయాన్ శ్రేయసీం జాతిం గచ్ఛత్యా సప్తమాద్యుగాత్ || ౧౦.౬౪||

శూద్రో బ్రాహ్మణతామేతి బ్రాహ్మణశ్చైతి శూద్రతామ్ |

క్షత్రియాజ్ఞాతమేవం తు విద్యాద్వైశ్యాత్తథైవ చ || ౧౦.౬౫||

అనార్యాయాం సముత్పన్నో బ్రాహ్మణాత్తు యద్యచ్ఛయా |

బ్రాహ్మణ్యామప్యనార్యాత్తు శ్రేయస్తస్య క్వేతి చేద్భవేత్ || ౧౦.౬౬|| కస్య చిద్భవేత్

జాతో నార్యామనార్యాయామార్యాదార్యో భవేద్గుణైః |

జాతోఽప్యనార్యాదార్యాయామనార్య ఇతి నిశ్చయః || ౧౦.౬౭||

తావుభావప్యసంస్కార్యావితీ ధర్మో వ్యవస్థితః |

వైగుణ్యాజ్ఞాన్మనః పూర్వ ఉత్తరః ప్రతిలోమతః || ౧౦.౬౮|| జన్మతః

సుబీజం చైవ సుక్షేత్రే జాతం సమ్పద్యతే యథా |

తథాఽర్యాజ్ఞాత ఆర్యాయాం సర్వం సంస్కారమర్హతి || ౧౦.౬౯||

బీజమేకే ప్రశంసన్తి క్షేత్రమన్యే మనీషిణః |

బీజక్షేత్రే తథైవాన్యే తత్రైయం తు వ్యవస్థితః || ౧౦.౭౦||

అక్షేత్రే బీజముత్సుప్తమన్తరైవ వినశ్యతి |

అబీజకమపి క్షేత్రం కేవలం స్థణ్ణీలం భవేత్ || ౧౦.౭౧||

యస్మాద్బీజప్రభావేణ తిర్యగ్గా ఋషయోఽభవన్ |

పూజితాశ్చ ప్రశస్తాశ్చ తస్మాద్బీజం ప్రశస్యతే || ౧౦.౭౨|| విశిష్యతే

అనార్యమార్యకర్మాణమార్యం చానార్యకర్మాణమ్ |

సమ్ప్రధార్యాబ్రవీధాతా న సమౌ నాసమావీతి || ౧౦.౭౩||

బ్రాహ్మణా బ్రహ్మాయోనిస్థా యే స్వకర్మణ్యవస్థితాః |

తే సమ్యగుపజీవేయుః షట్ కర్మాణి యథాక్రమమ్ || ౧౦.౭౪||

అధ్యాపనమధ్యయనం యజనం యాజనం తథా |

దానం ప్రతిగ్రహశ్చైవ షట్ కర్మాణ్యగ్రజన్మనః || ౧౦.౭౫||

షణ్ణాం తు కర్మణామస్య త్రీణి కర్మాణి జీవికా |

యాజనాధ్యాపనే చైవ విశుద్ధాచ్ఛ ప్రతిగ్రహః || ౧౦.౭౬||

త్రయో ధర్మా నివర్తన్తే బ్రాహ్మణాత్క్షత్రియం ప్రతి |

అధ్యాపనం యాజనం చ తృతీయశ్చ ప్రతిగ్రహః || ౧౦.౭౭||

వైశ్యం ప్రతి తథైవైతే నివర్తేరన్నితి స్థితిః ।

స తా ప్రతి హి తాన్ ధర్మాన్ మనురాహ ప్రజాపతిః ॥ ౧౦.౭౮॥ ప్రతి హితాన్ ధర్మాన్

శస్త్రాస్త్రభృత్త్వం క్షత్రస్య వణిక్పశుకృషిర్విషః ।

ఆజీవనార్థం ధర్మస్తు దానమధ్యయనం యజః ॥ ౧౦.౭౯॥

వేదాభ్యాసో బ్రాహ్మణస్య క్షత్రియస్య చ రక్షణమ్ ।

వారాకర్మైవ వైశ్యస్య విశిష్టాని స్వకర్మసు ॥ ౧౦.౮౦॥

అజీవంస్తు యథోక్తేన బ్రాహ్మణః స్వేన కర్మణా ।

జీవేక్షత్రియధర్మేణ స హ్యస్య ప్రత్యనన్తరః ॥ ౧౦.౮౧॥

ఉభాభ్యామప్యజీవంస్తు కథం స్యాదితి చేద్భవేత్ ।

కృషిగోరక్షమాస్థాయ జీవేద్వైశ్యస్య జీవికామ్ ॥ ౧౦.౮౨॥

వైశ్యవృత్త్యాఽపి జీవంస్తు బ్రాహ్మణః క్షత్రియోఽపి వా ।

హింసాప్రాయాం పరాధీనాం కృషిం యత్సేన వర్జయేత్ ॥ ౧౦.౮౩॥

కృషిం సాధుఇతి మన్యవై సా వృత్తిః సద్విగర్హితాః ।

భూమిం భూమిశయాంశ్చైవ హన్తి కాష్ఠమయోముఖమ్ ॥ ౧౦.౮౪॥

ఇదం తు వృత్తివైకల్యాత్త్యజతో ధర్మనైపుణమ్ ।

విట్పణ్యముద్భృతోద్ధారం విక్రేయం విత్తవర్ధనమ్ ॥ ౧౦.౮౫॥

సర్వాన్ రసానపోహేత కృతాన్నం చ తిలైః సహ ।

అశ్వనో లవణం చైవ పశవో యే చ మానుషాః ॥ ౧౦.౮౬॥

సర్వం చ తాన్తవం రక్తం శాణక్షౌమావికాని చ ।

అపి చేత్స్యూరరక్తాని ఫలమూలే తథోషధీః ॥ ౧౦.౮౭॥

అపః శస్త్రం విషం మాంసం సోమం గన్ధాంశ్చ సర్వశః ।

క్షీరం క్షౌద్రం దధి ఘృతం తైలం మధు గుడం కుశాన్ ॥ ౧౦.౮౮॥

ఆరణ్యాంశ్చ పశూన్ సర్వాన్ దంష్ట్రీణశ్చ వయాంసి చ ।

మద్యం నీలిం చ లాణ్ణం చ సర్వాంశ్చైకశఫాంస్తథా ॥ ౧౦.౮౯॥ నీలీం

కామముత్పాద్య కృష్యాం తు స్వయమేవ కృషీవలః ।

విక్రీణీత తిలాంశూద్రాన్ ధర్మార్థమచిరస్థితాన్ ॥ ౧౦.౯౦॥ తిలాంశుద్ధాన్

భోజనాభ్యజ్ఞానాద్దానాద్యదన్యత్కూరుతే తిలైః ।

కృమిభూతః శ్వవిష్టాయాం పితృభిః సహ మజ్జతి ॥ ౧౦.౯౧॥

సద్యః పతతి మాంసేన లాక్షయా లవణేన చ |
 త్ర్యహేణ శూద్రో భవతి బ్రాహ్మణః క్షీరవిక్రయాత్ || ౧౦.౯౨||
 ఇతరేషాం తు పణ్యానాం విక్రయాదిహ కామతః |
 బ్రాహ్మణః సప్తరాత్రేణ వైశ్యభావం నియచ్ఛతి || ౧౦.౯౩||
 రసా రస్నైర్నిమాతవ్యా న త్వేవ లవణం రస్నైః |
 కృతాన్నం చ కృతాన్నేన తిలా ధాన్యేన తత్సమాః || ౧౦.౯౪||
 జీవేదేతేన రాజన్యః సర్వేణాప్యనయం గతః |
 న త్వేవ జ్యాయంసీం వృత్తిమభిమన్యేత కర్షి చిత్ || ౧౦.౯౫||
 యో లోభాదధమో జాత్యా జీవేదుత్కృష్టకర్మభిః |
 తం రాజా నిర్ధనం కృత్వా క్షిప్రమేవ ప్రవాసయేత్ || ౧౦.౯౬||
 వరం స్వధర్మో విగుణో న పారక్యః స్వనుష్ఠితః | విగుణః పరధర్మాత్స్వధిష్ఠితాత్
 పరధర్మేణ జివన్ హి సద్యః పతతి జాతితః || ౧౦.౯౭||
 వైశ్యోఽజివన్ స్వధర్మేణ శూద్రవృత్త్యాఽపి వర్తయేత్ |
 అనాచరన్నకార్యాణి నివర్తేత చ శక్తిమాన్ || ౧౦.౯౮||
 అశక్నువంస్తు శుశ్రూషాం శూద్రః కర్తుం ద్విజన్మనామ్ |
 పుత్రదారాత్యయం ప్రాప్తో జీవేత్కారుకకర్మభిః || ౧౦.౯౯||
 యైః కర్మభిః ప్రచరితైః శుశ్రూష్యన్తే ద్విజాతయః |
 తాని కారుకకర్మాణి శిల్పాని వివిధాని చ || ౧౦.౧౦౦||
 వైశ్యవృత్తిమనాతిష్ఠన్ బ్రాహ్మణః స్వే పథి స్థితః |
 అవృత్తికర్షితః సీదన్నిమం ధర్మం సమాచరేత్ || ౧౦.౧౦౧||
 సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాదాబ్ధాహ్మణస్తనయం గతః |
 పవిత్రం దుష్యతీత్యేతద్ధర్మతో నోపపద్యతే || ౧౦.౧౦౨||
 నాధ్యాపనాద్యాజనాద్వా గర్హితాద్వా ప్రతిగ్రహాత్ |
 దోషో భవతి విప్రాణాం జ్వలనాముసమా హి తే || ౧౦.౧౦౩||
 జీవితాత్యయమాపన్నో యోఽన్నమత్తి తతస్తతః |
 ఆకాశమివ పక్లేన స స పాపేన లిప్యతే || ౧౦.౧౦౪||
 అజీగర్తః సుతం హస్తుముపాసర్పద్భుక్షితః |

న చాలిప్యత పాపేన క్షుత్ప్రతీకారమాచరన్ || ౧౦.౧౦౫||

శ్వమాంసమిచ్చనార్తోఽత్తుం ధర్మాధర్మవిచక్షణః |

ప్రాణానాం పరిరక్షార్థం వామదేవో న లిప్తవాన్ || ౧౦.౧౦౬||

భరద్వాజః క్షుధార్తస్తు సపుత్రో విజనే వనే |

బహ్విరోః ప్రతిజగ్రాహ వృధోస్త్రణ్ణో మహాతపాః || ౧౦.౧౦౭||

క్షుధార్తశ్చాత్తుమభ్యాగాద్విశ్వామిత్రః శ్వజాఘనీమ్ |

చణ్డాలహస్తాదాదాయ ధర్మాధర్మవిచక్షణః || ౧౦.౧౦౮||

ప్రతిగ్రహాధ్యాజనాద్వా తథైవాధ్యాపనాదపి |

ప్రతిగ్రహాః ప్రత్యవరః ప్రేత్య విప్రస్య గర్హితః || ౧౦.౧౦౯||

యాజనాధ్యాపనే నిత్యం క్రియేతే సంస్కృతాత్మనామ్ |

ప్రతిగ్రహస్తు క్రియతే శూద్రాదప్యన్త్యజన్మనః || ౧౦.౧౧౦||

జపహోమైరపేత్యేనో యాజనాధ్యాపనైః కృతమ్ |

ప్రతిగ్రహనిమిత్తం తు త్యాగేన తపసైవ చ || ౧౦.౧౧౧||

శిలొఞ్చమప్యాదదీత విప్రోఽజీవన్ యతస్తతః |

ప్రతిగ్రహాత్మిలః శ్రేయాంస్తతోఽప్యఞ్చః ప్రశస్యతే || ౧౦.౧౧౨||

సీదద్భిః కుప్యమిచ్చద్భిర్ధనే వా పృథివీపతిః | ధనం వా

యాచ్యః స్యాత్సాన్న తక్వైర్విప్రైరదిత్యంస్త్యాగమర్హతి || ౧౦.౧౧౩||

అకృతం చ కృతాత్క్షేత్రాద్గౌరజావికమేవ చ |

హిరణ్యం ధాన్యమన్నం చ పూర్వం పూర్వమదోషవత్ || ౧౦.౧౧౪||

సప్త విత్తాగమా ధర్మ్యా దాయో లాభః క్రయో జయః |

ప్రయోగః కర్మయోగశ్చ సత్ప్రతిగ్రహ ఏవ చ || ౧౦.౧౧౫||

విద్యా శిల్పం భృతిః సేవా గోరక్ష్యం విపణిః కృషిః |

ధృత్తిద్భైక్షం కుసీదం చ దశ జీవనహేతవః || ౧౦.౧౧౬||

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాఽపి వృద్ధిం వైవ ప్రయోజయేత్ |

కామం తు ఖలు ధర్మార్థం దద్యాత్సాపీయసేఽల్పికామ్ || ౧౦.౧౧౭||

చతుర్థమాదదానోఽపి క్షత్రియో భాగమాపది |

ప్రజా రక్షన్ పరం శక్త్యా కిల్బిషాత్ప్రతిముచ్యతే || ౧౦.౧౧౮||

స్వధర్మో విజయస్తస్య నాహవే స్యాత్పరాజ్ముఖః ।
 శస్త్రేణ వైశ్యాన్ రక్షిత్వా ధర్మ్యమాహారయేద్బలిమ్ ॥ ౧౦.౧౧౯॥ వైశ్యాద్రక్షిత్వా
 ధాన్యేఽష్టమం విశాం శుల్కం వింశం కార్షాపణావరమ్ ।
 కర్మోపకరణాః శూద్రాః కారవః శిల్పినస్తథా ॥ ౧౦.౧౨౦॥
 శూద్రస్తు వృత్తిమాకాఙ్క్షన్ క్షత్రమారాధయేద్యది । ఆరాధయేదితి
 ధనినం వాఽపుష్పారాధ్య వైశ్యం శూద్రో జిజివిషేత్ ॥ ౧౦.౧౨౧॥
 స్వర్గార్థముభయార్థం వా విప్రానారాధయేత్తు సః ।
 జాతబ్రాహ్మణశబ్దస్య సా హ్యస్య కృతకృత్యతా ॥ ౧౦.౧౨౨॥
 విప్రసేవైవ శూద్రస్య విశిష్టం కర్మ కీర్త్యతే ।
 యదతోఽన్యధి కురుతే తద్భవత్యస్య నిష్ఫలమ్ ॥ ౧౦.౧౨౩॥
 ప్రకల్యాపి తస్య తైర్వృత్తిః స్వకుటుమ్బాద్యధార్వతః ।
 శక్తిం చావేక్ష్య దాక్ష్యం చ భృత్యానాం చ పరిగ్రహమ్ ॥ ౧౦.౧౨౪॥
 ఉచ్చిష్టమన్నం దాతవ్యం జీర్ణాని వసనాని చ ।
 పులాకాఞ్చైవ ధాన్యానాం జీర్ణాఞ్చైవ పరిచ్ఛదాః ॥ ౧౦.౧౨౫॥
 న శూద్రే పాతకం కిం చిన్న చ సంస్కారమర్హతి ।
 నాస్యాధికారో ధర్మేఽస్తి న ధర్మాత్ప్రతిషేధనమ్ ॥ ౧౦.౧౨౬॥
 ధర్మైస్సవస్తు ధర్మజ్ఞాః సతాం వృత్తమనుష్ఠితాః । సతాం ధర్మం
 మస్త్రవర్ణ్యం న దుష్యన్తి ప్రశంసాం ప్రాప్నువన్తి చ ॥ ౧౦.౧౨౭॥ మస్త్రవర్ణం
 యథా యథా హి సద్వృత్తమాతిష్ఠత్యననూయకః ।
 తథా తథైమం చాముం చ లోకం ప్రాప్నోత్యనిన్దితః ॥ ౧౦.౧౨౮॥
 శక్తేనాపి హి శూద్రేణ న కార్యో ధనసంఘాయః ।
 శూద్రో హి ధనమాసాద్య బ్రాహ్మణానేవ బాధతే ॥ ౧౦.౧౨౯॥
 ఏతే చతుర్థాం వర్ణానామాపధర్మాః ప్రకీర్తితాః ।
 యాన్ సమ్యగనుతిష్ఠన్తో వ్రజన్తి పరమం గతిమ్ ॥ ౧౦.౧౩౦॥
 ఏష ధర్మవిధిః కృత్స్నుశ్చాతుర్వర్ణ్యస్య కీర్తితః ।
 అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రాయశ్చిత్తవిధిం శుభమ్ ॥ ౧౦.౧౩౧॥

అధ్యాయ ౧౧

సాస్తానికం యక్ష్యమాణమధ్వగం సార్వవేదసమ్ |
గుర్వర్థం పితృమాత్స్వర్థం స్వాధ్యాయార్థ్యుపతాపినః || ౧౧.౧||
న వై తాన్ స్నాతకాన్ విద్యాద్బ్రాహ్మణాన్ ధర్మభిక్షుకాన్ |
నిఃస్వేభ్యో దేయమేతేభ్యో దానం విద్యావిశేషతః || ౧౧.౨||
ఏతేభ్యో హి ద్విజాగ్ర్యేభ్యో దేయమన్నం సదక్షిణమ్ |
ఇతరేభ్యో బహిర్వేది కృతాన్నం దేయముచ్యతే || ౧౧.౩||
సర్వరత్నాని రాజా తు యథార్హం ప్రతిపాదయేత్ |
బ్రాహ్మణాన్ వేదవిదుషో యజ్ఞార్థం చైవ దక్షిణామ్ || ౧౧.౪||
కృతదారోఽపరాన్ దారాన్ భిక్షిత్వా యోఽధిగచ్ఛతి |
రతిమాత్రం ఫలం తస్య ద్రవ్యదాతుస్తు సంతతిః || ౧౧.౫||
ధనాని తు యథాశక్తి విప్రేషు ప్రతిపాదయేత్ |
వేదవిత్సు వివిక్రేషు ప్రైత్య స్వర్గం సమశ్నుతే || ౧౧.౬||
యస్య త్రైవార్షికం భక్తం పర్యాప్తం భృత్యవృత్తయే |
అధికం వాఽపి విద్యేత స సోమం పాతుమర్హతి || ౧౧.౭||
అతః స్వల్పీయసి ద్రవ్యే యః సోమం పిబతి ద్విజః |
స పితసోమపూర్వోఽపి న తస్యాప్నోతి తత్ఫలమ్ || ౧౧.౮||
శక్తః పరజనే దాతా స్వజనే దుఃఖజీవిని |
మధ్యాపాతో విషాస్వాదః స ధర్మప్రతిరూపకః || ౧౧.౯||
భృత్యానాముపరోధేన యత్కరోత్యార్థ్యదేహికమ్ |
తద్భవత్యసుఖోదర్కం జీవతశ్చ మృతస్య చ || ౧౧.౧౦||
యజ్ఞశ్చేత్ప్రతిరుద్ధః స్యాదేకేనాజ్ఞేన యజ్ఞనః |
బ్రాహ్మణస్య విశేషేన ధార్మికే సతి రాజని || ౧౧.౧౧||
యో వైశ్యః స్యాద్భవచుపశుర్హీనక్రతురసోమపః |
కుటుమ్బాత్తస్య తద్ద్రవ్యమాహరేద్యజ్ఞసిద్ధయే || ౧౧.౧౨||
ఆహరేత్త్రిణి వా ద్వే వా కామం శూద్రస్య వేశ్మనః |
న హి శూద్రస్య యజ్ఞేషు కశ్చిదస్తి పరిగ్రహః || ౧౧.౧౩||

యోఽనాహితాగ్నిః శతగురయజ్వా చ సహస్రగుః | అయజ్ఞశ్చ
 తయోరపి కుటుమ్భాభ్యామాహారేదవిచారయన్ || ౧౧.౧౪ ||
 ఆదాననిత్యాచ్ఛాదాతురాహారేదప్రయచ్ఛతః |
 తథా యశోఽస్య ప్రథతే ధర్మశ్చైవ ప్రవర్ధతే || ౧౧.౧౫ ||
 తథైవ సప్తమే భక్తే భక్తాని షడనశ్చతా |
 అశ్వస్తనవిధానేన హర్షవ్యం హీనకర్మణః || ౧౧.౧౬ ||
 ఖలాత్మేత్రాదగారాద్వా యతో వాఽవ్యుపలభ్యతే |
 ఆఖ్యాతవ్యం తు తత్తస్మై పృచ్ఛతే యది పృచ్ఛతి || ౧౧.౧౭ ||
 బ్రాహ్మణస్వం న హర్షవ్యం క్షత్రియేణ కదా చన |
 దస్యనిష్క్రియయోస్తు స్వమజీవన్ హర్తుమర్హతి || ౧౧.౧౮ ||
 యోఽసాధుభ్యోఽర్థమాదాయ సాధుభ్యః సమ్ప్రయచ్ఛతి |
 స కృత్వా ప్లవమాత్మానం సంతారయతి తావుభౌ || ౧౧.౧౯ ||
 యద్ధనం యజ్ఞశీలానాం దేవస్వం తద్విదుర్బుధాః |
 అయజ్ఞనాం తు యద్విత్తమాసురస్వం తదుచ్యతే || ౧౧.౨౦ ||
 న తస్మిన్ ధారయేద్ధణ్ణం ధార్మికః పృథివీపతిః |
 క్షత్రియస్య హి బాలిశ్యాద్బ్రాహ్మణః సీదతి క్షుధా || ౧౧.౨౧ ||
 తస్య భృత్యజనం జ్ఞాత్వా స్వకుటుమ్బాన్ మహీపతిః |
 శ్రుతశీలే చ విజ్ఞాయ వృత్తిం ధర్మ్యాం ప్రకల్పయేత్ || ౧౧.౨౨ ||
 కల్పయిత్వాఽస్య వృత్తిం చ రక్షేదేనం సమన్తతః |
 రాజా హి ధర్మషడాభగం తస్మాత్ప్రాప్నోతి రక్షితాత్ || ౧౧.౨౩ ||
 న యజ్ఞార్థం ధనం శూద్రాద్విప్రో భిక్షేత కర్షి చిత్ |
 యజమానో హి భిక్షిత్వా చణ్డాలః ప్రేత్య జాయతే || ౧౧.౨౪ ||
 యజ్ఞార్థమర్థం భిక్షిత్వా యో న సర్వం ప్రయచ్ఛతి |
 స యాతి భాసతాం విప్రః కాకతాం వా శతం సమాః || ౧౧.౨౫ ||
 దేవస్వం బ్రాహ్మణస్వం వా లోభేనోపహినస్తి యః |
 స పాపాత్మా పరే లోకే గృధ్రాచ్ఛిష్టేన జీవతి || ౧౧.౨౬ ||
 ఇష్టిం వైశ్వానరీం నిత్యం నిర్వపేదబద్ధపర్యయే |

కృష్టానాం పశుసోమానాం నిష్కృత్యర్థమసమ్భవే || ౧౧.౨౭||

ఆపత్కల్పేన యో ధర్మం కురుతేనాపది ద్విజః |

స నాప్నోతి ఫలం తస్య పరత్రేతి విచారితమ్ || ౧౧.౨౮||

విశ్వేశ్చ దేవైః సాధ్యైశ్చ బ్రాహ్మణైశ్చ మహర్షిభిః |

ఆపత్సు మరణాద్భితైర్విధేః ప్రతినిధిః కృతః || ౧౧.౨౯||

ప్రభుః ప్రథమకల్పస్య యోఽనుకల్పేన వర్తతే |

స సామ్రాయకం తస్య దుర్మతేర్విద్యతే ఫలమ్ || ౧౧.౩౦||

స బ్రాహ్మణో వేదయేత కిఞ్చిద్రాజని ధర్మవిత్ |

స్వవీర్యేణైవ తాంశిష్యాన్ మానవానపకారిణః || ౧౧.౩౧||

స్వవీర్యాద్రాజవీర్యాచ్చ స్వవీర్యం బలవత్తరమ్ |

తస్మాత్సేనైవ వీర్యేణ నిగృహ్ణియాదరీన్ ద్విజః || ౧౧.౩౨||

శ్రుతీరథర్వాఙ్గిరసీః కుర్యాదిత్యవిచారయన్ |

వాక్షస్త్రిం వై బ్రాహ్మణస్య తేన హన్యాదరీన్ ద్విజః || ౧౧.౩౩||

క్షత్రియో బాహువీర్యేణ తరేదాపదమాత్మనః |

ధనేన వైశ్యశూద్రౌ తు జపహోమైర్ద్విజోత్తమః || ౧౧.౩౪||

విధాతా శాసితా వక్తా మైత్రో బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే |

తస్మై నాకుశలం బ్రూయాన్న శుష్కాం గిరమీరయేత్ || ౧౧.౩౫||

స వై కన్యా న యువతిర్నాల్పవిద్యో న బాలికః |

హోతా స్యాదగ్నిహోత్రస్య నారో నాసంస్కృతస్తథా || ౧౧.౩౬||

నరకే హి పతన్యేతే జహ్వస్తః స చ యస్య తత్ | జహ్వతః

తస్మాద్దైవతానకుశలో హోతా స్యాద్దేవపారగః || ౧౧.౩౭||

ప్రాజాపత్యమదత్త్వాఽశ్వమగ్నాధేయస్య దక్షిణామ్ |

అనాహితాగ్నిర్భవతి బ్రాహ్మణో విభవే సతి || ౧౧.౩౮||

పుణ్యాస్యన్యాని కురీవీత శ్రద్ధధానో జితేంద్రియః |

స త్వల్పదక్షిణైర్వజ్జైర్వజ్జేతేహ కథం చన || ౧౧.౩౯||

ఇన్ద్రియాణి యశః స్వర్గమాయుః కీర్తిం ప్రజాః పశూన్ |

హస్త్యల్పదక్షిణో యజ్ఞస్తస్మాన్నాల్పధనో యజేత్ || ౧౧.౪౦||

అగ్నిహోత్ర్యపవిద్యాగ్నీన్ బ్రాహ్మణః కామకారతః ।
 చాన్ద్రాయణం చరేన్ మాసం వీరహత్యాసమం హి తత్ ॥ ౧౧.౪౧॥
 యే శూద్రాదధిగమ్యార్థమగ్నిహోత్రముపాసతే ।
 ఋత్విజస్తే హి శూద్రాణాం బ్రహ్మవాదిషు గర్హితాః ॥ ౧౧.౪౨॥
 తేషాం సతతమజ్ఞానాం వృషలాగ్న్యూపసేవినామ్ ।
 పదా మస్తకమాక్రమ్య దాతా దుర్గాణి సంతరేత్ ॥ ౧౧.౪౩॥
 అకుర్వన్ విహితం కర్మ నిన్దితం చ సమాచరన్ ।
 ప్రసక్తశ్చైన్ద్రియార్థేషు ప్రాయశ్చిత్తీయతే నరః ॥ ౧౧.౪౪॥ ప్రసజ్జన్ద్రియార్థేషు
 అకామతః కృతే పాపే ప్రాయశ్చిత్తం విదుర్బుధాః ।
 కామకారకృతేఽప్యహురేకే శ్రుతినిదర్శనాత్ ॥ ౧౧.౪౫॥
 అకామతః కృతం పాపం వేదాభ్యాసేన శుధ్యతి ।
 కామతస్తు కృతం మోహత్ప్రాయశ్చిత్తైః పృథగ్విధైః ॥ ౧౧.౪౬॥
 ప్రాయశ్చిత్తీయతాం ప్రాప్య దైవాత్పూర్వకృతేన వా ।
 న సంసర్గం వ్రజేత్సద్భిః ప్రాయశ్చిత్తేఽకృతే ద్విజః ॥ ౧౧.౪౭॥
 ఇహ దుశ్చరితైః కే చిత్కే చిత్పూర్వకృతైస్తథా ।
 ప్రాప్నువన్తి దురాత్మానో నరా రూపవిపర్యయమ్ ॥ ౧౧.౪౮॥
 సువర్ణచౌరః కౌనఖ్యం సురాపః శ్యావదస్తతామ్ ।
 బ్రహ్మహా క్షయరోగిత్వం దౌశ్చర్మ్యం గురుతల్పగః ॥ ౧౧.౪౯॥
 పిశునః పౌతినాసిక్యం సూచకః పూతివక్త్రతామ్ ।
 ధాన్యచౌరోఽఙ్గహీనత్వమాతిరైక్యం తు మిశ్రకః ॥ ౧౧.౫౦॥
 అన్నహర్తాఽమయాచిత్వం మౌక్యం వాగపహారకః ।
 వస్త్రాపహారకః శ్వేత్ర్యం పఙ్కతామశ్వహారకః ॥ ౧౧.౫౧॥
 ఏవం కర్మవిశేషేణ జాయన్తే సద్విగర్హితాః ।
 జడమూకాన్ధబధిరా వికృతాకృతయస్తథా ॥ ౧౧.౫౨॥
 చరితవ్యమతో నిత్యం ప్రాయశ్చిత్తం విశుద్ధయే ।
 నిన్ద్యోర్హి లక్షణైర్మ్యుక్తా జాయన్తేఽనిష్కృతేనసః ॥ ౧౧.౫౩॥
 బ్రహ్మహత్యా సురాపానం స్త్రేయం గుర్వజ్జనాగమః ।
 మహాన్తి పాతకాన్యహుః సంసర్గశ్చాపి తైః సహ ॥ ౧౧.౫౪॥

అన్యతం చ సముత్కర్షే రాజగామి చ పైశునమ్ ।

గురోశ్చాల్పికనిర్బంధః సమాని బ్రహ్మహత్యయా ॥ ౧౧.౫౫॥

బ్రహ్మోజ్ఞతా వేదనిన్దా కౌటసాక్ష్యం సుహృద్వధః ।

గర్హితానాద్యయోర్జగ్ధిః సురాపానసమాని షట్ ॥ ౧౧.౫౬॥

నిక్షేపస్యాపహరణం నరాశ్వరజతస్య చ ।

భూమివజ్రమణీనాం చ రుక్మస్తేయసమం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౫౭॥

రేతఃనేకః స్వయోనీషు కుమారీష్యవ్యజాసు చ ।

సఖ్యః పుత్రస్య చ స్త్రీషు గురుతల్పసమం విదుః ॥ ౧౧.౫౮॥

గోవధోఽయాజ్యసంయాజ్యం పారదార్యాత్మవిక్రయః ।

గురుమాతృపితృత్యాగః స్వాధ్యాయాగ్నేః సుతస్య చ ॥ ౧౧.౫౯॥

పరివిత్తితాఽనుజేఽనూథే పరివేదనమేవ చ ।

తయోర్దానం చ కన్యాయాస్తయోరేవ చ యాజనమ్ ॥ ౧౧.౬౦॥

కన్యాయా దూషణం చైవ వార్ధ్యష్యం వ్రతలోపనమ్ ।

తడాగారామదారాణామపత్యస్య చ విక్రయః ॥ ౧౧.౬౧॥

వ్రాత్యతా బాన్ధవత్యాగో భృత్యాధ్యాపనమేవ చ ।

భృత్యా చాధ్యయనాదానమపణ్యానాం చ విక్రయః ॥ ౧౧.౬౨॥ భృతాచ్ఛాధ్యయనాదానమ్

సర్వాకారేష్యధీకారో మహాయస్త్రప్రవర్తనమ్ ।

హింసాషధీనాం స్త్ర్యాజీవోఽభిచారో మూలకర్మ చ ॥ ౧౧.౬౩॥

ఇన్ధనార్థమశుష్కాణాం ద్రుమాణామవపాతనమ్ ।

ఆత్మార్థం చ క్రియారమ్భో నిన్దితాన్నాదనం తథా ॥ ౧౧.౬౪॥

అనాహితాగ్నితా స్తేయం ఋణానామనపక్రియా ।

అసత్సాస్రాధిగమనం కౌశీలవ్యస్య చ క్రియా ॥ ౧౧.౬౫॥

ధాన్యకుప్యపశుస్తేయం మద్యపస్త్రీనిషేవణమ్ ।

స్త్రీశూద్రవిట్కత్రవధో నాస్తిక్యం చోపపాతకమ్ ॥ ౧౧.౬౬॥

బ్రాహ్మణస్య రుజః కృత్వా పూతిరస్మైయమద్యయోః ।

జైహ్యూం చ మైథునం పుంసి జాతిభ్రంశకరం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౬౭॥

ఖరాశ్వోష్ట్రమ్మగ్రైభానామజావికవధస్తథా ।

సంకరీకరణం జ్ఞేయం మినాహిమహిషస్య చ ॥ ౧౧.౬౮॥

నిన్దితేభ్యో ధనాదానం వాణిజ్యం శూద్రసేవనమ్ ।

అపాత్రికరణం జ్ఞేయమసత్యస్య చ భాషణమ్ ॥ ౧౧.౬౯॥

కృమికీటవయోహత్యా మద్యానుగతభోజనమ్ ।

ఫలేథః! కుసుమస్తేయమధైర్యం చ మలావహమ్ ॥ ౧౧.౭౦॥

ఏతాన్యేనాంసి సర్వాణి యథోక్తాని పృథక్పృథక్ ।

యైర్వైర్వ్యతైరపోహ్యాన్తే తాని సమ్యగ్నిబోధత ॥ ౧౧.౭౧॥

బ్రహ్మహా ద్వాదశ సమాః కుటీం కృత్వా వనే వనేత్ ।

బైశ్వాశ్యాత్పవిత్రధ్యర్థం కృత్వా శవశిరో ధ్వజమ్ ॥ ౧౧.౭౨॥

లక్ష్యం శస్త్రభృతాం వా స్యాద్విదుషామిచ్ఛయా౭త్మనః ।

ప్రాన్యేదాత్మానమగ్నో వా సమిధే త్రిరవాక్షిరాః ॥ ౧౧.౭౩॥

యజేత వా౭శ్వమేధేన స్వర్ణితా గోసవేన వా ।

అభిజిద్విశ్వజిద్భ్యాం వా త్రివృతా౭గ్నిష్ఠతా౭పి వా ॥ ౧౧.౭౪॥

జపన్ వా౭న్యతమం వేదం యోజనానాం శతం వ్రజేత్ ।

బ్రహ్మహత్యాపనోదాయ మితభుజ్జయతేన్ద్రియః ॥ ౧౧.౭౫॥

సర్వస్యం వేదవిదుషే బ్రాహ్మణాయోపపాదయేత్ ।

ధనం హి జీవనాయాలం గృహం వా సపరిచ్ఛదమ్ ॥ ౧౧.౭౬॥

హవిష్యభుగ్వా౭నుసరేత్ప్రతిస్తోతః సరస్వతీమ్ ।

జపేద్వా నియతాహారస్త్రిన్వే వేదస్య సంహితామ్ ॥ ౧౧.౭౭॥

కృతవాపనో నివసేద్గ్రామాన్తే గోవ్రజే౭పి వా ।

ఆశ్రమే వృక్షమూలే వా గోబ్రాహ్మణహితే రతః ॥ ౧౧.౭౮॥

బ్రాహ్మణార్థే గవార్థే వా సద్యః ప్రాణాన్ పరిత్యజేత్ । సంయక్ప్రాణాన్

ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యాయా గోప్తా గోర్బ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౧౧.౭౯॥

త్రివారం ప్రతిరోద్ధా వా సర్వస్యమవజిత్య వా । త్ర్యవరం

విప్రస్య తన్నిమిత్రే వా ప్రాణాలాభే విముచ్యతే ॥ ౧౧.౮౦॥ ప్రాణాలాభే౭పి ముచ్యతే

ఏవం దృఢవ్రతో నిత్యం బ్రహ్మచారీ సమాహితః ।

సమాప్తే ద్వాదశే వర్షే బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి ॥ ౧౧.౮౧॥

శిష్టా వా భూమిదేవానాం నరదేవసమాగమే ।
 స్వమేనోఽవభృథస్నాతో హయమేధే విముచ్యతే ॥ ౧౧.౮౨॥
 ధర్మస్య బ్రాహ్మణో మూలమగ్రం రాజస్య ఉచ్యతే ।
 తస్మాత్సమాగమే తేషామేనో విఖ్యాప్య శుధ్యతి ॥ ౧౧.౮౩॥
 బ్రహ్మణః సమభవేనైవ దేవానామపి దైవతమ్ ।
 ప్రమాణం చైవ లోకస్య బ్రహ్మోత్త్రైవ హి కారణమ్ ॥ ౧౧.౮౪॥
 తేషాం వేదవిదో బ్రూయుస్తయోఽప్యేనః సునిష్కృతిమ్ ।
 సా తేషాం పావనాయ స్యాత్సవిత్రా విదుషాం హి వాక్ ॥ ౧౧.౮౫॥ పవిత్రం
 ఆతోఽన్యతమమాస్థాయ విధిం విప్రః సమాహితః ।
 బ్రహ్మహత్యాకృతం పాపం వ్యపోహత్యాత్మవత్తయా ॥ ౧౧.౮౬॥
 హత్యా గర్భమవిజ్ఞాతమేతదేవ వ్రతం చరేత్ ।
 రాజన్యవైశ్యే చైజానావత్రేయీమేవ చ స్త్రియమ్ ॥ ౧౧.౮౭॥
 ఉత్వా వైవాన్వతం సాక్ష్యే ప్రతిరుధ్య గురుం తథా । ప్రతిరభ్య
 అపహృత్య చ నిక్షేపం కృత్వా చ స్త్రీసుహృత్యధమ్ ॥ ౧౧.౮౮॥ నిక్షేపం
 ఇయం విశుద్ధిరుదితా ప్రమాప్యాకామతో ద్విజమ్ ।
 కామతో బ్రాహ్మణవధే నిష్కృతిర్న విధీయతే ॥ ౧౧.౮౯॥
 సురాం పీత్వా ద్విజో మోహాదగ్నివర్ణాం సురాం పిబేత్ ।
 తయా స కాయే నిర్దగ్ధే ముచ్యతే కిల్బిషాత్తతః ॥ ౧౧.౯౦॥
 గోమూత్రమగ్నివర్ణం వా పిబేదుదకమేవ వా ।
 పయో ఘృతం వాఽ మరణార్థోశకృద్రసమేవ వా ॥ ౧౧.౯౧॥
 కణాన్ వా భక్షయేదబ్దం పిణ్యాకం వా సకృత్సిశి ।
 సురాపానాపనుత్త్యర్థం వాలవాసా జటీ ధ్యజీ ॥ ౧౧.౯౨॥
 సురా వై మలమన్నానాం పాప్మా చ మలముచ్యతే ।
 తస్మాద్బ్రాహ్మణరాజన్యో వైశ్యశ్చ న సురాం పిబేత్ ॥ ౧౧.౯౩॥
 గౌడి పైష్ఠీ చ మాధ్వీ చ విజ్ఞేయా త్రివిధా సురా ।
 యథైవైకా తథా సర్వా న పాతవ్యా ద్విజోత్తమైః ॥ ౧౧.౯౪॥
 యక్షరక్షః! పిశాచాన్నం మద్యం మాంసం సురాసవమ్ ।
 తద్బ్రాహ్మణేన నాత్తవ్యం దేవానామన్నతా హవిః ॥ ౧౧.౯౫॥

ఆమేధ్యే వా పతేన్ మత్తో వైదికం వాఽప్యదాహరేత్ |
 ఆకార్యమన్యత్కుర్యాద్వా బ్రాహ్మణో మదమోహితః || ౧౧.౯౬||
 యస్య కాయగతం బ్రహ్మ మద్యేనాప్లావ్యతే సకృత్ |
 తస్య వ్యపైతి బ్రాహ్మణ్యం శూద్రత్వం చ స గచ్ఛతి || ౧౧.౯౭||
 ఏషా విచిత్రాభిహితా సురాపానస్య నిష్కృతిః |
 ఆత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి సువర్ణస్తేయనిష్కృతిమ్ || ౧౧.౯౮||
 సువర్ణస్తేయకృద్విప్రో రాజానమభిగమ్య తు |
 స్వకర్మ ఖ్యాపయన్ బ్రూయాత్మాం భవాననుశాస్త్వితి || ౧౧.౯౯||
 గృహీత్వా ముసలం రాజా సకృద్ధన్యాత్తు తం స్వయమ్ |
 వధేన శుధ్యతి నైనో బ్రాహ్మణస్తపవైవ తు || ౧౧.౧౦౦||
 తపసాపనునుత్సుస్తు సువర్ణస్తేయజం మలమ్ |
 చీరవాసా ద్విజోఽరణ్యే చరేద్బ్రహ్మహనో వ్రతమ్ || ౧౧.౧౦౧||
 ఏతైర్వ్యతైరపోహేత పాపం స్తేయకృతం ద్విజః |
 గురుస్త్రిగమనీయం తు వ్రతైరేభిరపానుదేత్ || ౧౧.౧౦౨||
 గురుతల్వ్యభిభాష్యైనస్తప్తే స్వప్యాదయోమయే | తల్పే స్వప్యాద్
 సూర్మీం జ్వలస్తీం స్వాశ్లేష్యేన్ మృత్యునా స విశుధ్యతి || ౧౧.౧౦౩|| వాఽశ్లేష్యేన్
 స్వయం వా శిష్టవృషణావుత్కృత్యాధాయ చాఙ్ఘలౌ |
 నైర్ఋతీం దిశమాతిష్ఠేదా నిపాతాదజిహ్మాగః || ౧౧.౧౦౪||
 ఖట్వాఙ్గీ చీరవాసా వా శ్మశ్రులో విజనే వనే |
 ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛృమబ్దమేకం సమాహితః || ౧౧.౧౦౫||
 చాన్ద్రాయణం వా త్రీన్ మాసానభ్యస్యన్నీయతైస్త్రియః |
 హవిష్యేణ యవాగ్వా వా గురుతల్వాపనుత్తయే || ౧౧.౧౦౬||
 ఏతైర్వ్యతైరపోహేయుర్మహాపాతకినో మలమ్ |
 ఉపపాతకినస్త్యేవమేభిర్నానావిధైర్వ్యతైః || ౧౧.౧౦౭||
 ఉపపాతకసంయుక్తో గోఘ్నా మాసం యవాన్ పిబేత్ |
 కృతవాపో వసేద్గోష్ఠే చర్మణా తేన సంవృతః || ౧౧.౧౦౮||
 చతుర్థకాలమశ్నియాదక్షారలవణం మితమ్ |

గోమూత్రేణాచరేత్స్నానం ద్వా మాసౌ నియతేన్ద్రియః ॥ ౧౧.౧౦౯ ॥

దివాఽనుగచ్ఛేద్ధాస్తాస్తు తిష్ఠన్నూర్ధ్వం రజః పిబేత్ |

శుశ్రూషిత్యా నమస్కృత్య రాత్రౌ వీరాసనం వసేత్ ॥ ౧౧.౧౧౦ ॥ వీరాసనో

తిష్ఠన్తిష్ఠనుతిష్ఠేత్తు వ్రజన్తిష్ఠస్యనువ్రజేత్ |

ఆసీనాసు తథాఽసీనో నియతో వీతమత్సరః ॥ ౧౧.౧౧౧ ॥

ఆతురామభిశస్తాం వా చౌరవ్యాఘ్రాదిభిర్భయైః |

పతితాం పఙ్కలగ్నాం వా సర్వోపాయైర్విమోచయేత్ ॥ ౧౧.౧౧౨ ॥ సర్వప్రాణైర్విమోచయేత్

ఉష్ణే వర్షతి శీతే వా మారుతే వాతి వా భృశమ్ |

న కుర్వీతాత్మనస్త్రాణం గోరకృత్వా తు శక్తితః ॥ ౧౧.౧౧౩ ॥

ఆత్మనో యది వాఽన్యేషాం గృహే క్షేత్రేఽథ వా ఖలే |

భక్షయన్తీం న కథయేత్పిబన్తం చైవ వత్సకమ్ ॥ ౧౧.౧౧౪ ॥

ఆనేన విధినా యస్తు గోఘ్నా గామనుగచ్ఛతి |

స గోహత్యాకృతం పాపం త్రిభిర్మాసైర్వ్యపోహతి ॥ ౧౧.౧౧౫ ॥

వృషభైకాదశా గాశ్చ దద్యాత్సుచరితవ్రతః |

అవిద్యమానే సర్వస్వం వేదవిదోఘ్నో నివేదయేత్ ॥ ౧౧.౧౧౬ ॥

ఏతదేవ వ్రతం కుర్యురుపపాతకినో ద్విజాః |

అవకీర్ణివర్ణ్యం శుద్ధ్యర్థం చాన్ద్రాయణమథాపి వా ॥ ౧౧.౧౧౭ ॥ అవకీర్ణివర్ణ్యం

అవకీర్ణీ తు కాణేన గర్దభేన చతుష్పథే |

పాకయజ్ఞవిధానేన యజేత నిర్ఋతిం నిశి ॥ ౧౧.౧౧౮ ॥

హుత్వాఽగ్నౌ విధివధోమానస్తతశ్చ సమిత్యుచా |

వాతేన్ద్రగురువహ్నినాం జహుయాత్సర్పిషాఽహుతిః ॥ ౧౧.౧౧౯ ॥

కామతో రేతసః సేకం వ్రతస్థస్య ద్విజన్మనః |

అతిక్రమం వ్రతస్యాహుర్ధర్మజ్ఞా బ్రహ్మవాదినః ॥ ౧౧.౧౨౦ ॥

మారుతం పురుహూతం చ గురుం పావకమేవ చ |

చతురో వ్రతినోఽభ్యేతి బ్రాహ్మం తేజోఽవకీర్ణినః ॥ ౧౧.౧౨౧ ॥

ఏతస్మిన్నేనసి ప్రాప్తే వసిత్వా గర్దభాజనమ్ |

సప్తాగారాంశ్చరేద్భైక్షం స్వకర్మ పరికీర్తయన్ ॥ ౧౧.౧౨౨ ॥

తేభ్యో లభేన భైక్షేణ వర్తయన్నేకకాలికమ్ ।

ఉపస్పృశంస్త్రిషవణం త్వబ్దేన స విశుధ్యతి ॥ ౧౧.౧౨౩॥ త్రిషవణం అబ్దేన

జాతిభ్రంశకరం కర్మ కృత్వాఽన్యతమమిచ్ఛయా ।

చరేత్సాంతపనం కృచ్ఛం ప్రాజాపత్యమనిచ్ఛయా ॥ ౧౧.౧౨౪॥

సంకరాపాత్రకృత్వాసు మాసం శోధనమైన్దవమ్ । ఐన్దవః

మలినీకరణీయేషు తప్తః స్యాద్యావకైస్త్వహమ్ ॥ ౧౧.౧౨౫॥

తురీయో బ్రహ్మహత్యాయాః క్షత్రియస్య వధే స్పృతః ।

వైశ్యేఽష్టమాంశో వృత్తస్థే శూద్రే జ్ఞేయస్తు షోడశః ॥ ౧౧.౧౨౬॥

అకామతస్తు రాజన్యం వినిపాత్య ద్విజోత్తమః ।

వృషభైకసహస్రా గా దద్యాత్సుచరితవ్రతః ॥ ౧౧.౧౨౭॥

త్ర్యబ్దం చరేద్వా నియతో జటీ బ్రహ్మహనో వ్రతమ్ ।

వసన్ దూరతరే గ్రామాద్వృక్షమూలనికేతనః ॥ ౧౧.౧౨౮॥

ఏతదేవ చరేదబ్దం ప్రాయశ్చిత్తం ద్విజోత్తమః ।

ప్రమాప్య వైశ్యం వృత్తస్థం దద్యాద్వైకశతం గవామ్ ॥ ౧౧.౧౨౯॥ దద్యాద్వైకశతం గవామ్

ఏతదేవ వ్రతం కృత్స్నం షణ్మాసాంశూద్రహా చరేత్ ।

వృషభేశాదశా వాఽపి దద్యాద్విప్రాయ గాః సితాః ॥ ౧౧.౧౩౦॥

మార్జారనకులౌ హత్వా చాషం మణ్ణూకమేవ చ ।

శ్వగోధౌలూకకాకాంశ్చ శూద్రహత్యావ్రతం చరేత్ ॥ ౧౧.౧౩౧॥

పయః పిబేత్త్రిరాత్రం వా యోజనం వాఽధ్వనో వ్రజేత్ ।

ఉపస్పృశేన్సృవన్త్యాం వా సూక్తం వాఽబ్ | దైవతం జపేత్ ॥ ౧౧.౧౩౨॥

అభ్రం కార్ణాయసీం దద్యాత్సర్పం హత్వా ద్విజోత్తమః ।

పలాలభారకం షణ్ణే సైసకం చైకమాషకమ్ ॥ ౧౧.౧౩౩॥

ఘృతకుమ్భం వరాహే తు తిలద్రోణం తు తిత్తిరౌ ।

శుకే ద్విహాయనం వత్సం క్రౌఞ్చం హత్వా త్రిహాయనమ్ ॥ ౧౧.౧౩౪॥

హత్వా హంసం బలూకాం చ బకం బర్హిణమేవ చ ।

వానరం శ్యేనభాసౌ చ స్పర్శయేద్బ్రాహ్మణాయ గామ్ ॥ ౧౧.౧౩౫॥

వాసో దద్యాధయం హత్యా పఞ్చ నీలాన్ వృషాన్ గజమ్ |
 అజమేషావనడ్వాహం ఖరం హత్వైకహాయనమ్ || ౧౧.౧౩౬||
 క్రవ్యాదాంస్తు మృగాన్ హత్యా ధేనుం దద్యాత్పయస్వినీమ్ |
 ఆక్రవ్యాదాన్ వత్సతరీముష్ట్రం హత్యా తు కృష్టలమ్ || ౧౧.౧౩౭||
 జీనకారుకబస్తాపీన్ పృథగ్గద్యాద్విశుద్ధయే |
 చతుర్ణామపి వర్ణానాం నారీర్హత్వాఽనవస్థితాః || ౧౧.౧౩౮||
 దానేన వధనిర్ణేకం సర్పాదీనామశక్నువన్ |
 ఏకైకశక్చరేత్కృచ్ఛం ద్విజః పాపాపనుత్తయే || ౧౧.౧౩౯||
 అస్థిమతాం తు సత్త్వానాం సహస్రస్య ప్రమాపణే |
 పూర్ణే చానస్యనస్థ్నాం తు శూద్రహత్యావ్రతం చరేత్ || ౧౧.౧౪౦||
 కిం చిదేవ తు విప్రాయ దద్యాదస్థిమతాం వధే |
 అనస్థ్నాం చైవ హింసాయాం ప్రాణాయామేన శుధ్యతి || ౧౧.౧౪౧||
 ఫలదానాం తు వృక్షాణాం ఛేదనే జప్యమృచ్ఛతమ్ |
 గుల్మవల్లీలతానాం చ పుష్పితానాం చ వీరుధామ్ || ౧౧.౧౪౨||
 అన్నాద్యజానాం సత్త్వానాం రసజానాం చ సర్వశః |
 ఫలపుషోద్భవానాం చ ఘృతప్రాశో విశోధనమ్ || ౧౧.౧౪౩||
 కృష్ణజానామోషధీనాం జాతానాం చ స్వయం వనే |
 వృథాలమ్భేఽనుగచ్ఛద్ధాం దినమేకం పయోవ్రతః || ౧౧.౧౪౪||
 ఏతైర్వృత్తైరపోహ్యాం స్యాదేనో హింసాసముద్భవమ్ |
 జ్ఞానాజ్ఞానకృతం కృతస్నం శృణుతానాద్యభక్షణే || ౧౧.౧౪౫||
 అజ్ఞానాద్వారుణీం పీత్యా సంస్కారేణైవ శుధ్యతి |
 మతిపూర్వమనిర్దేశ్యం ప్రాణాన్వికమితి స్థితిః || ౧౧.౧౪౬||
 అపః సురాభాజనస్థా మద్యభాణ్ణస్థితాస్తథా |
 పఞ్చురాత్రం పిబేత్పిత్యా శఙ్ఖపుష్పీశ్చతం పయః || ౧౧.౧౪౭||
 స్పృష్ట్యా దత్త్వా చ మదిరాం విధివత్ప్రతిగృహ్య చ |
 శూద్రోచ్ఛిష్టాశ్చ పీత్యాఽపః కుశవారి పిబేత్త్రయమ్ || ౧౧.౧౪౮||
 బ్రాహ్మణస్తు సురాపస్య గన్ధమాఘ్రాయ సోమపః |

ప్రాణానప్పు త్రిరాయమ్య పుతం ప్రాశ్య విశుధ్యతి || ౧౧.౧౪౯ ||

అజ్ఞానాత్ప్రాశ్య విణ్మాత్రం సురాసంస్పృష్టమేవ చ |
పునః సంస్కారమర్హన్తి త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః || ౧౧.౧౫౦ ||

వపసం మేఖలా దణ్ణో బైక్షచర్యా వ్రతాని చ | బైక్ష్యచర్యా
నివర్తన్తే ద్విజాతీనాం పునఃసంస్కారకర్మణి || ౧౧.౧౫౧ ||

అభోజ్యానాం తు భుక్త్వాఽన్నం స్త్రీశూద్రోచ్ఛిష్టమేవ చ |
జగ్ద్వా మాంసమభక్ష్యం చ సప్తరాత్రం యవాన్ పిబేత్ || ౧౧.౧౫౨ ||

శుక్తాని చ కషాయాంశ్చ పీత్వా మేధ్యాన్యపి ద్విజః |
తావద్భవత్యప్రయతో యావత్తన్న వ్రజత్యధః || ౧౧.౧౫౩ ||

విడ్వరాహఖరోష్ట్రాణాం గోమాయోః కపికాకయోః |
ప్రాశ్య మూత్రపరీషాణి ద్విజశ్చాన్ద్రాయణం చరేత్ || ౧౧.౧౫౪ ||

శుష్కాణి భుక్త్వా మాంసాని భౌమాని కవకాని చ |
అజ్ఞాతం చైవ సూనాస్థమేతదేవ వ్రతం చరేత్ || ౧౧.౧౫౫ ||

క్రవ్యాదసూకరోష్ట్రాణాం కుక్కుటానాం చ భక్షణే |
నరకాకఖరాణాం చ తప్తకృచ్ఛం విశోధనమ్ || ౧౧.౧౫౬ ||

మాసికాన్నం తు యోఽశ్నియాదసమావర్తకో ద్విజః |
స త్రీణ్యహాన్యపవసేదేకాహం చోదకే వసేత్ || ౧౧.౧౫౭ ||

బ్రహ్మచారీ తు యోఽశ్నియాన్ మధు మాంసం కథం చన | వ్రతచారీ తు
స కృత్వా ప్రాకృతం కృచ్ఛం వ్రతశేషం సమాపయేత్ || ౧౧.౧౫౮ ||

బిడాలకాకాఖూచ్ఛిష్టం జగ్ద్వా శ్వనకులస్య చ |
కేశకీటావపన్నం చ పిబేద్భూహ్మసువర్చలామ్ || ౧౧.౧౫౯ ||

అభోజ్యమన్నం నాత్తవ్యమాత్మనః శుద్ధిమిచ్ఛతా |
అజ్ఞానభుక్తం తూత్తార్యం శోధ్యం వాఽప్యాశు శోధనైః || ౧౧.౧౬౦ ||

ఏషోఽనాద్యాదనస్యోక్తో వ్రతానాం వివిధో విధిః |
స్తేయదోషాపహర్తాణాం వ్రతానాం శ్రూయతాం విధిః || ౧౧.౧౬౧ ||

ధాన్యాన్నధనచౌర్యాణి కృత్వా కామాద్విజోత్తమః |
స్వజాతీయగృహాదేవ కృచ్ఛాబ్జేన విశుధ్యతి || ౧౧.౧౬౨ ||

మనుష్యాణాం తు హరణే స్త్రీణాం క్షేత్రగృహస్య చ ।
 కూపవాపీజలానాం చ శుద్ధిశ్చాన్ద్రాయణం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౧౬౩॥
 ద్రవ్యాణామల్పసారాణాం స్త్రేయం కృత్వాఽన్యవేశ్మతః । కృత్వాఽన్యవేశ్మని
 చరేత్సాంతపనం కృచ్ఛం తన్నిర్యాత్యాత్మశుద్ధయే ॥ ౧౧.౧౬౪॥
 భక్ష్యభోజ్యాపహరణే యానశయాఽఽసనస్య చ ।
 పుష్పమూలఫలానాం చ పఞ్చుగవ్యం విశోధనమ్ ॥ ౧౧.౧౬౫॥
 తృణకాష్ఠద్రుమాణాం చ శుష్కాన్నస్య గుడస్య చ ।
 చేలచర్మామిషాణాం చ త్రిరాత్రం స్యాదభోజనమ్ ॥ ౧౧.౧౬౬॥ చైలచర్మామిషాణాం
 మణిముక్తాప్రవాలానాం తామ్రస్య రజతస్య చ ।
 అయః । కాంసోపలానాం చ ద్వాదశాహం కణాన్నతా ॥ ౧౧.౧౬౭॥
 కార్పాసకీటజోర్ణానాం ద్విశఫేకశఫస్య చ । ద్వేశఫేకఖురస్య చ
 పక్షిగంధోషధీనాం చ రజ్జ్వాశ్చైవ త్ర్యహం పయః ॥ ౧౧.౧౬౮॥
 ఏతైర్వ్యతైరపోహేత పాపం స్త్రేయకృతం ద్విజః ।
 అగమ్యాగమనీయం తు వ్రతైరేభిరపానుదేత్ ॥ ౧౧.౧౬౯॥
 గురుతల్పవ్రతం కుర్యాద్రేతః సిక్త్యా స్వయోనిషు ।
 సఖ్యః పుత్రస్య చ స్త్రీషు కుమారీష్వన్యజాసు చ ॥ ౧౧.౧౭౦॥
 పైతృస్వసేయీం భగినీం స్వస్త్రీయాం మాతురేవ చ ।
 మాతుశ్చ భ్రాతుస్తనయాం గత్వా చాన్ద్రాయణం చరేత్ ॥ ౧౧.౧౭౧॥ భ్రాతురాప్తస్య
 గత్వా
 ఏతాస్తిసన్తు భార్యార్థే నోపయచ్ఛేత్తు బుద్ధిమాన్ ।
 జ్ఞాతిత్వేనానుపేయాస్తాః పతతి హ్యుపయన్నధః ॥ ౧౧.౧౭౨॥
 అమానుషీషూ పురుష ఉదక్యాయామయోనిషు ।
 రేతః సిక్త్యా జలే చైవ కృచ్ఛం సాంతపనం చరేత్ ॥ ౧౧.౧౭౩॥
 మైథునం తు సమాసేవ్య పుంసి యోషితి వా ద్విజః ।
 గోయానేఽపు దివా చైవ నవాసాః స్నానమాచరేత్ ॥ ౧౧.౧౭౪॥
 చణ్డాలాన్యస్త్రీయో గత్వా భుక్త్యా చ ప్రతిగృహ్యా చ ।
 పతత్యజ్ఞానతో విప్రో జ్ఞానాత్సామ్యం తు గచ్ఛతి ॥ ౧౧.౧౭౫॥
 విప్రదుష్టాం స్త్రీయం భర్తా నిరున్యాదేకవేశ్మని ।

యత్పుంసః పరదారేషు తచ్చైనాం చారయేద్యుతమ్ ॥ ౧౧.౧౭౬ ॥

సా చేతునః ప్రదుష్యేత్తు సదృశేనోపమన్త్రితా । సదృశేనోపయన్త్రితా
కృచ్ఛం చాన్తాయణం వైవ తదస్యాః పావనం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౧౭౭ ॥

యత్కరోత్యేకరాత్రేణ వృషలీనేవనాద్వీజః ।
తద్భిక్షభుజ్జపన్నిత్యం త్రిభిర్వర్షైర్వ్యపోహతి ॥ ౧౧.౧౭౮ ॥

ఏషా పాపకృతాముక్తా చతుర్ణామపి నిష్కృతిః ।
పతితైః సమృప్యముక్తానామిమాః శ్శుణుత నిష్కృతీః ॥ ౧౧.౧౭౯ ॥

సంవత్సరేణ పతతి పతితేన సహాచరన్ ।
యాజనాధ్యాపనాద్వ్యానాన్న తు యానాసనాశనాత్ ॥ ౧౧.౧౮౦ ॥

యో యేన పతితేనైషాం సంసర్గం యాతి మానవః ।
స తస్యైవ వ్రతం కుర్యాత్తత్యంసర్గవిశుద్ధయే ॥ ౧౧.౧౮౧ ॥

పతితస్యోదకం కార్యం సపిణ్డైర్బాన్ధవైర్బహిః ।
నిన్దితేహని సాయాహ్నే జ్ఞాతిర్విగ్గురుసంనిధౌ ॥ ౧౧.౧౮౨ ॥

దాసీ ఘటమపాం పూర్ణం పర్యస్యేత్ప్రేతవత్పదా ।
అహోరాత్రముపాసీరన్నశౌచం బాన్ధవైః సహ ॥ ౧౧.౧౮౩ ॥

నివర్తేరంశ్చ తస్మాత్తు సమాభిషణసహాసనే ।
దాయాద్యస్య ప్రదానం చ యాత్రా వైవ హి లౌకికీ ॥ ౧౧.౧౮౪ ॥

జ్యేష్ఠతా చ నివర్తత జ్యేష్ఠావాప్యం చ యద్ధనమ్ । యద్వసు
జ్యేష్ఠాంశం ప్రాప్నుయాచ్ఛాస్య యవీయాన్ గుణతోఽధికః ॥ ౧౧.౧౮౫ ॥

ప్రాయశ్చిత్తే తు చరితే పూర్ణకుమ్భమపాం నవమ్ ।
తేనైవ సార్థం ప్రాస్యేయః స్నాత్వా పుణ్యే జలాశయే ॥ ౧౧.౧౮౬ ॥

స త్వపు తం ఘటం ప్రాస్య ప్రవిశ్య భవనం స్వకమ్ ।
సర్వాణి జ్ఞాతికార్యాణి యథాపూర్వం సమాచరేత్ ॥ ౧౧.౧౮౭ ॥

ఏతదేవ విధిం కుర్యాద్వోషిత్సు పతితాస్వపి । ఏతమేవ విధిం
వస్త్రాన్నపానం దేయం తు వసేయుశ్చ గృహాన్తికే ॥ ౧౧.౧౮౮ ॥

ఏనస్విభిరనిర్ణీకైర్నార్థం కిం చిత్సహాచరేత్ ।
కృతనిర్ణేజనాన్తైవ న జగుప్సేత కర్హి చిత్ ॥ ౧౧.౧౮౯ ॥ కృతనిర్ణేజనాన్తైవతాన్

బాలఘ్నంశ్చ కృతఘ్నంశ్చ విశుద్ధానపి ధర్మతః ।
 శరణాగతహస్తఘ్నంశ్చ స్త్రీహస్తఘ్నంశ్చ న సంవసేత్ ॥ ౧౧.౧౯౦॥
 యేషాం ద్విజానాం సావిత్రి నానూచ్యేత యథావిధి ।
 తాంశ్చారయిత్వా శ్రీన్ కృచ్ఛాన్ యథావిధ్యోపనాయయేత్ ॥ ౧౧.౧౯౧॥
 ప్రాయశ్చిత్తం చికిర్షన్తి వికర్మస్థాస్తు యే ద్విజాః ।
 బ్రహ్మణా చ పరిత్యక్తాస్తేషామప్యేతదాదిశేత్ ॥ ౧౧.౧౯౨॥
 యద్గర్హితేనార్ణయన్తి కర్మణా బ్రాహ్మణా ధనమ్ ।
 తస్యోత్సర్గేణ శుభ్యన్తి జప్యేన తపసైవ చ ॥ ౧౧.౧౯౩॥
 జపిత్వా శ్రీణి సావిత్ర్యాః సహస్రాణి సమాహితః ।
 మాసం గోష్ఠే పయః పీత్వా ముచ్యతేఽసత్పుత్రిగ్రహాత్ ॥ ౧౧.౧౯౪॥
 ఉపవాసకృశం తం తు గోవ్రజాత్పనరాగతమ్ ।
 ప్రణతం ప్రతి పృచ్ఛేయః సామ్యం సౌమ్యైచ్ఛసీతి కిమ్ ॥ ౧౧.౧౯౫॥
 సత్యముక్త్యా తు విప్రేషు వికిరేద్యవనం గవామ్ ।
 గోభిః ప్రవర్తితే తీర్థే కుర్మ్యస్తస్య పరిగ్రహమ్ ॥ ౧౧.౧౯౬॥
 వ్రాత్యానాం యాజనం కృత్వా పరేషామన్త్యకర్మ చ ।
 అభిచారమహీనం చ త్రిభిః కృచ్చ్యైర్వ్యపోహతి ॥ ౧౧.౧౯౭॥
 శరణాగతం పరిత్యజ్య వేదం విప్లావ్య చ ద్విజః ।
 సంవత్సరం యవాహారస్తత్పాపమపసేధతి ॥ ౧౧.౧౯౮॥
 శ్వశ్చృగాలఖర్దైర్ద్రష్టో గ్రామ్యైః క్రవ్యాద్భిరేవ చ ।
 నరాశ్చోష్ట్రవరాహైశ్చ ప్రాణాయామేన శుభ్యతి ॥ ౧౧.౧౯౯॥
 షష్ఠాన్నకాలతా మాసం సంహితాజప ఏవ వా ।
 హోమాశ్చ సకలా నిత్యమపాఙ్క్త్యానాం విశోధనమ్ ॥ ౧౧.౨౦౦॥ హోమాశ్చ శాకలా
 ఉష్ట్రయానం సమారుహ్య ఖరయానం తు కామతః ।
 స్నాత్వా తు విప్రో దిగ్వాసాః ప్రాణాయామేన శుభ్యతి ॥ ౧౧.౨౦౧॥
 వినాఽద్భిరపు వాఽప్యార్తః శారీరం సంనిషేవ్య చ ।
 సచైవో బహిరాప్లత్య గామాలభ్య విశుభ్యతి ॥ ౧౧.౨౦౨॥
 వేదోదితానాం నిత్యానాం కర్మణాం సమతిక్రమే ।
 స్నాతకవ్రతలోపే చ ప్రాయశ్చిత్తమభోజనమ్ ॥ ౧౧.౨౦౩॥

హుజ్కారం బ్రాహ్మణస్యోక్తైస్త్వజ్కారం చ గరీయసః ।
 స్నాత్వాఽనశ్చన్నహః శేషమభివాద్య ప్రసాదయేత్ ॥ ౧౧.౨౦౪॥
 తాడయిత్వా తృణేనాపి కణ్ఠే వాఽబధ్య వాససా ।
 వివాదే వా వినిర్జిత్య ప్రణిపత్య ప్రసాదయేత్ ॥ ౧౧.౨౦౫॥
 అవగూర్య త్వబ్దశతం సహస్రమభిహత్య చ ।
 జఘాంసయా బ్రాహ్మణస్య నరకం ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౧.౨౦౬॥
 శోణితం యావతః పాంసూన్ సజ్గుహ్లాతి మహీతలే ।
 తావత్స్వబ్దసహస్రాణి తత్కర్తా నరకే వసేత్ ॥ ౧౧.౨౦౭॥ నరకే వ్రజేత్
 అవగూర్య చరేత్కృచ్ఛ్రమతికృచ్ఛ్రం నిపాతనే ।
 కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీత విప్రస్యోత్పాద్య శోణితమ్ ॥ ౧౧.౨౦౮॥
 అనుక్తనిష్కృతీనాం తు పాపానామపనుత్తయే ।
 శక్తిం చావేక్ష్య పాపం చ ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౧.౨౦౯॥
 యైరభ్యుపాయైరేనాంసి మానవో వ్యపకర్షతి ।
 తాన్ వోఽభ్యుపాయాన్ వక్ష్యామి దేవర్షితృసేవితాన్ ॥ ౧౧.౨౧౦॥
 త్ర్యహం ప్రాతస్త్ర్యహం సాయం త్ర్యహమద్యాదయాచితమ్ ।
 త్ర్యహం పరం చ నాశ్చియాత్ప్రాజాపత్యం చరన్ ద్విజః ॥ ౧౧.౨౧౧॥
 గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్ ।
 ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౨౧౨॥
 ఏకైకం గ్రాసమశ్చియాత్త్ర్యహోణి త్రీణి పూర్వవత్ ।
 త్ర్యహం చోపవసేదస్త్యమతికృచ్ఛ్రం చరన్ ద్విజః ॥ ౧౧.౨౧౩॥
 తప్తకృచ్ఛ్రం చరన్ విప్రో జలక్షీరఘృతానిలాన్ ।
 ప్రతిత్ర్యహం పిబేదుష్టాన్ సకృత్సాన్యా సమాహితః ॥ ౧౧.౨౧౪॥
 యతాత్మనోఽప్రమత్తస్య ద్వాదశాహమభోజనమ్ ।
 పరాకో నామ కృచ్ఛ్రోఽయం సర్వపాపాపనోదనః ॥ ౧౧.౨౧౫॥
 ఏకైకం ప్రాసయేత్పిణ్డం కృష్ణే శుక్లే చ వర్ధయేత్ ।
 ఉపస్పృశంస్త్రిషవణమేతత్పాణ్డాయణం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౨౧౬॥
 ఏతమేవ విధిం కృత్స్నుమాచరేద్యవమధ్యమే ।

శుక్లపక్షాదినియతశ్చరంశ్చాన్వాయణం వ్రతమ్ ॥ ౧౧.౨౧౭॥

అష్టావష్టా సమశ్చియాత్పిణ్డాన్ మధ్యందినే స్థితే ।

నియతాత్మా హవిష్యాశీ యతిచాన్వాయణం చరన్ ॥ ౧౧.౨౧౮॥

చతురః ప్రాతరశ్చియాత్పిణ్డాన్ విప్రః సమాహితః ।

చతురోఽస్తమితే సూర్యే శిశుచాన్వాయణం స్మృతమ్ ॥ ౧౧.౨౧౯॥

యథా కథం చిత్పిణ్డానాం తిస్రోఽశీతీః సమాహితః ।

మాసేనాశ్నన్ హవిష్యస్య చన్ద్రస్యైతి సలోకతామ్ ॥ ౧౧.౨౨౦॥

ఏతద్బ్రుద్రాస్తథాఽదిత్యా వసవశ్చాచరన్ వ్రతమ్ ।

సర్వాకుశలమోక్షాయ మరుతశ్చ మహర్షిభిః ॥ ౧౧.౨౨౧॥

మహావ్యాహృతిభిర్లోమః కర్తవ్యః స్వయమన్వహమ్ ।

అహింసా సత్యమక్రోధమార్జవం చ సమాచరేత్ ॥ ౧౧.౨౨౨॥

త్రిరహ్నస్త్రిశాయాం చ సవాసా జలమావిశేత్ ।

స్త్రీశూద్రపతితాంఞ్చైవ నాభిభాషేత కర్త్వ చిత్ ॥ ౧౧.౨౨౩॥

స్థానాసనాభ్యాం విహరేదశక్తోఽధః శయాత వా ।

బ్రహ్మచారీ వ్రతీ చ స్యాద్గురుదేవద్విజార్చకః ॥ ౧౧.౨౨౪॥

సావిత్రిం చ జపేన్నిత్యం పవిత్రాణి చ శక్తితః ।

సర్వేష్యేవ వ్రతేష్యేవం ప్రాయశ్చిత్తార్థమాదృతః ॥ ౧౧.౨౨౫॥

ఏతైర్ద్విజాతయః శోధ్యా వ్రతైరావిష్కృతేనసః ।

అనావిష్కృతపాపాంస్తు మన్వైరోమైశ్చ శోధయేత్ ॥ ౧౧.౨౨౬॥

ఖ్యాపనేనానుతాపేన తపసాఽధ్యయనేన చ ।

పాపకృత్ముచ్యతే పాపాత్తథా దానేన చాపది ॥ ౧౧.౨౨౭॥

యథా యథా నరోఽధర్మం స్వయం కృత్వాఽనుభాషతే ।

తథా తథా త్వవైవాహిస్తేనాధర్మేణ ముచ్యతే ॥ ౧౧.౨౨౮॥

యథా యథా మనస్తస్య దుష్కృతం కర్మ గర్హతి ।

తథా తథా శరీరం తత్రేనాధర్మేణ ముచ్యతే ॥ ౧౧.౨౨౯॥

కృత్వా పాపం హి సంతప్య తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే ।

వైవం కుర్యాం పునరితి నివృత్త్యా హూయతే తు సః ॥ ౧౧.౨౩౦॥

ఏవం సశ్చిన్త్య మనసా ప్రేత్య కర్మఫలోదయమ్ |
 మనోవాఙ్మూర్ఖిభిర్నిత్యం శుభం కర్మ సమాచరేత్ || ౧౧.౨౩౧||
 అజ్ఞానాద్యది వా జ్ఞానాత్కృత్వా కర్మ విగర్హితమ్ |
 తస్మాద్విముక్తిమన్విచ్ఛన్ ద్వితీయం న సమాచరేత్ || ౧౧.౨౩౨||
 యస్మిన్ కర్మణ్యస్య కృతే మనసః స్యాదలాఘవమ్ |
 తస్మిన్స్తావత్తపః కుర్యాద్ధ్యావత్తుష్టికరం భవేత్ || ౧౧.౨౩౩||
 తపోమూలమిదం సర్వం దైవమానుషకం సుఖమ్ |
 తపోమధ్యం బుధైః ప్రోక్తం తపోఽన్తం వేదదర్శిభిః || ౧౧.౨౩౪||
 బ్రాహ్మణస్య తపో జ్ఞానం తపః క్షత్రస్య రక్షణమ్ |
 వైశ్యస్య తు తపో వార్తా తపః శూద్రస్య సేవనమ్ || ౧౧.౨౩౫||
 ఋషయః సంయతాత్మానః ఫలమూలానిలాశనాః |
 తపసైవ ప్రపశ్యన్తి త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ || ౧౧.౨౩౬||
 ఔషధాన్యగదో విద్యా దైవీ చ వివిధా స్థితిః |
 తపసైవ ప్రసిద్ధ్యన్తి తపస్తేషాం హి సాధనమ్ || ౧౧.౨౩౭||
 యద్దుస్తరం యద్దురాపం యద్దుర్గం యచ్ఛ దుష్కరమ్ |
 సర్వం తు తపసా సాధ్యం తపో హి దురతిక్రమమ్ || ౧౧.౨౩౮|| సర్వం తత్తపసా
 మహాపాతకనశ్చైవ శేషాశ్చాకార్యకారిణః |
 తపసైవ సుతప్తేన ముచ్యన్తే కిల్బిషాత్తతః || ౧౧.౨౩౯||
 కీటాశ్చాహిపతఙ్గాశ్చ పశవశ్చ వయాంసి చ |
 స్థావరాణి చ భూతాని దివం యాన్తి తపోబలాత్ || ౧౧.౨౪౦||
 యత్కిం చిదేనః కుర్వన్తి మనోవాఙ్మూర్ఖిభిర్జ్ఞానాః | మనోవాచ్ఛ కర్మభిర్
 తస్సర్వం నిర్దహన్త్యాశు తపసైవ తపోధనాః || ౧౧.౨౪౧||
 తపసైవ విశుద్ధస్య బ్రాహ్మణస్య దివోకసః |
 ఇజ్యాశ్చ ప్రతిగృహ్ణాన్తి కామాన్ సంవర్ధయన్తి చ || ౧౧.౨౪౨||
 ప్రజాపతిరిదం శాస్త్రం తపసైవాస్పృశత్ప్రభుః |
 తథైవ వేదాన్ ఋషయస్తపసా ప్రతిపేదిరే || ౧౧.౨౪౩||
 ఇత్యేతత్తపసో దేవా మహాభాగ్యం ప్రవక్షతే | యదేతత్తపసో
 సర్వస్యాస్య ప్రపశ్యన్తస్తపసః పుణ్యముత్తమమ్ || ౧౧.౨౪౪|| పుణ్యముద్భవం

వేదాభ్యాసోఽన్వహం శక్త్యా మహాయజ్ఞక్రియా క్షమా ।
 నాశయన్త్యాశు పాపాని మహాపాతకజాన్యపి ॥ ౧౧.౨౪౫॥
 యథైధన్తేజసా వహ్నిః ప్రాప్తం నిర్దహతి క్షణాత్ ।
 తథా జ్ఞానాగ్నినా పాపం సర్వం దహతి వేదవిత్ ॥ ౧౧.౨౪౬॥
 ఇత్యేతదేనసాముక్తం ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ।
 అత ఊర్ధ్వం రహస్యానాం ప్రాయశ్చిత్తం నిబోధత ॥ ౧౧.౨౪౭॥
 సవ్యాహృతిప్రణవకాః ప్రాణాయామాస్తు షోడశ ।
 అపి భ్రూణహనం మాసాత్పునస్త్యహరహః కృతాః ॥ ౧౧.౨౪౮॥
 కౌత్సం జప్తాఽప ఇత్యేతద్వసిష్ఠం చ ప్రతీత్యుచమ్ ।
 మాహిత్రం శుద్ధవత్యశ్చ సురాపోఽపి విశుధ్యతి ॥ ౧౧.౨౪౯॥
 సకృత్ప్రాప్తాఽన్యవామీయం శివసంకల్పమేవ చ ।
 అపహృత్య సువర్ణం తు క్షణాద్భవతి నిర్మలః ॥ ౧౧.౨౫౦॥
 హవిష్యాస్త్రీయమభ్యస్య న తమం హ ఇతీతి చ ।
 జపిత్వా పౌరుషం సూక్తం ముచ్యతే గురుత్పగః ॥ ౧౧.౨౫౧॥
 ఏనసాం స్థూలసూక్ష్మాణాం చిక్రీర్షన్నపనోదనమ్ ।
 అవేత్యవం జవేదబ్దం యత్కించోదమితీతి వా ॥ ౧౧.౨౫౨॥
 ప్రతిగృహ్యోప్రతిగ్రాహ్యం భుక్త్వా చాన్నం విగర్హితమ్ ।
 జపంస్తరత్సమస్థీయం పూయతే మానవస్త్వహాత్ ॥ ౧౧.౨౫౩॥
 సోమారౌద్రం తు బహ్వేనాః మాసమభ్యస్య శుధ్యతి । సమామభ్యస్య
 ప్రవన్త్యామాచరన్ స్నానమర్యమ్హామితి చ తృచమ్ ॥ ౧౧.౨౫౪॥
 అభార్థమిన్ద్రమిత్యేతదేనస్వీ సప్తకం జపేత్ ।
 అప్రశస్తం తు కృత్వాఽపు మాసమాసీత భైక్షభుక్ ॥ ౧౧.౨౫౫॥
 మన్తైః శాకలహోమీయైరబ్దం హలత్వా ఘృతం ద్విజః ।
 సుగుర్వప్యపహన్త్యేనో జప్తాః వా నమ ఇత్యుచమ్ ॥ ౧౧.౨౫౬॥
 మహాపాతకసంయుక్తోఽనుగచ్ఛేద్ధాః సమాహితః ।
 అభ్యస్యాబ్దం పావమానీర్భైక్షాహారో విశుధ్యతి ॥ ౧౧.౨౫౭॥

అరణ్యే వా త్రిరభ్యస్య ప్రయతో వేదసంహితామ్ ।
 ముచ్యతే పాతకైః సర్వైః పరాకైః శోధితస్త్రీభిః ॥ ౧౧.౨౫౮॥
 త్ర్యహం తూపవసేద్యుక్తస్త్రిరహోఽభ్యుపయన్నపః ।
 ముచ్యతే పాతకైః సర్వైస్త్రీర్షపిత్యాఽఘమర్షణమ్ ॥ ౧౧.౨౫౯॥
 యథాఽశ్వమేధః క్రతురాట్ సర్వపాపాపనోదనః ।
 తథాఽఘమర్షణం సూక్తం సర్వపాపాపనోదనమ్ ॥ ౧౧.౨౬౦॥
 హత్వా లోకానపీమాంస్త్రీనశ్చన్నపి యతస్తతః ।
 ఋగ్వేదం ధారయన్ విప్రో నైనః ప్రాప్నోతి కిం చన ॥ ౧౧.౨౬౧॥
 ఋక్సంహితాం త్రిరభ్యస్య యజుషాం వా సమాహితః ।
 సామ్నాం వా సరహస్యానాం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧౧.౨౬౨॥
 యథా మహాపూదం ప్రాప్య క్షిప్తం లోష్టం వినశ్యతి ।
 తథా దుశ్చరితం సర్వం వేదే త్రివృతి మజ్జతి ॥ ౧౧.౨౬౩॥
 ఋచో యజుంషి చాన్యాని సామాని వివిధాని చ ।
 ఏష జ్ఞేయస్త్రీవృద్వేదో యో వేదైసం స వేదవిత్ ॥ ౧౧.౨౬౪॥
 ఆద్యం యత్ర్యక్షరం బ్రహ్మ త్రయీ యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితా ।
 స గుహ్యోఽన్యస్త్రీవృద్వేదో యస్తం వేద స వేదవిత్ ॥ ౧౧.౨౬౫॥

అధ్యాయ ౧౨

చాతుర్వర్ణ్యస్య కృతోఽన్యముక్తో ధర్మస్త్యయాఽనఘః ।
 కర్మణాం ఫలనిర్వృత్తిం శంస నస్తత్వతః పరామ్ ॥ ౧౨.౧॥
 స తానువాచ ధర్మాత్మా మహర్షీన్ మానవో భృగుః ।
 అస్య సర్వస్య శృణుత కర్మయోగస్య నిర్ణయమ్ ॥ ౧౨.౨॥
 శుభాశుభఫలం కర్మ మనోవాగ్దేహాసమ్భవమ్ ।
 కర్మణా గతయో నృణాముత్తమాధమమధ్యమః ॥ ౧౨.౩॥
 తస్యైహ త్రివిధస్యాపి త్ర్యధిష్ఠానస్య దేహినః ।
 దశలక్షణయుక్తస్య మనో విద్యాత్ప్రవర్తకమ్ ॥ ౧౨.౪॥
 పరద్రవ్యేష్యభిధ్యానం మనసాఽనిష్ఠచిన్తనమ్ ।
 ఏతథాభినివేశశ్చ త్రివిధం కర్మ మానసమ్ ॥ ౧౨.౫॥

పారుష్యమన్యతం చైవ పైశున్యం చాపి సర్వశః ।
 అసమ్బద్ధప్రలాపశ్చ వాఙ్మయం స్యాచ్ఛతుర్విధమ్ ॥ ౧౨.౬ ॥
 అదత్తానాముపాదానం హింసా వైవావిధానతః ।
 పరదారోపనేవా చ శారీరం త్రివిధం స్మృతమ్ ॥ ౧౨.౭ ॥
 మానసం మనసేవాయముపభుక్త్యై శుభాశుభమ్ ।
 వాచా వాచా కృతం కర్మ కాయేనేవ చ కాయకమ్ ॥ ౧౨.౮ ॥
 శరీరజైః కర్మదోషైర్యాతి స్థావరతాం నరః ।
 వాచికైః పక్షిమృగతాం మానసైరన్యజాతితామ్ ॥ ౧౨.౯ ॥
 వాగ్దణ్డోఽథ మనోదణ్డః కాయదణ్డస్తథైవ చ ।
 యస్యైతే నిహితా బుద్ధౌ త్రిదణ్డీతి స ఉచ్యతే ॥ ౧౨.౧౦ ॥
 త్రిదణ్డమేతన్నిక్షిప్య సర్వభూతేషు మానవః ।
 కామక్రోధౌ తు సంయమ్య తతః సిద్ధిం నియచ్ఛతి ॥ ౧౨.౧౧ ॥ కామక్రోధౌ సుసంయమ్య
 తతః సిద్ధిం నిగచ్ఛతి
 యోఽస్యాత్మనః కారయితా తం క్షేత్రజ్ఞం ప్రచక్షతే ।
 యః కరోతి తు కర్మాణి స భూతాత్మోచ్యతే బుద్ధైః ॥ ౧౨.౧౨ ॥
 జీవసంక్షోఽన్తరాత్మాఽన్యః సహజః సర్వదేహినామ్ ।
 యేన వేదయతే సర్వం సుఖం దుఃఖం చ జన్మసు ॥ ౧౨.౧౩ ॥
 తావుభౌ భూతసమ్ప్రుక్తౌ మహాన్ క్షేత్రజ్ఞ ఏవ చ ।
 ఉచ్యావచేషు భూతేషు స్థితం తం వ్యాప్య తిష్ఠతః ॥ ౧౨.౧౪ ॥
 అసంఖ్యా మూర్తయస్తస్య నిష్పతన్తి శరీరతః ।
 ఉచ్యావచాని భూతాని సతతం చేష్టయన్తి యాః ॥ ౧౨.౧౫ ॥
 పంచుభ్య ఏవ మాత్రాభ్యః ప్రేత్య దుష్కృతినాం నృణామ్ । పంచుభ్య ఏవ భూతేభ్యః
 శరీరం యాతనార్థీయమన్యదుత్పద్యతే ధ్రువమ్ ॥ ౧౨.౧౬ ॥
 తేనానుభూయ తా యామీః శరీరేణైహ యాతనాః ।
 తాస్వేవ భూతమాత్రాసు ప్రలీయన్తే విభాగశః ॥ ౧౨.౧౭ ॥
 సోఽనుభూయాసుఖోదర్కాన్ దోషాన్ విషయసంకాన్ ।
 వ్యపేతకల్మషోఽభ్యేతి తావేవోభౌ మహాజసౌ ॥ ౧౨.౧౮ ॥
 తౌ ధర్మం పశ్యతస్తస్య పాపం చాతన్వితౌ సహ ।

యాభ్యాం ప్రాప్నోతి సమ్ముక్తః ప్రేత్యేహ చ సుఖాసుఖమ్ ॥ ౧౨.౧౯ ॥

యద్యాచరతి ధర్మం స ప్రాయశోఽధర్మమల్పశః । యధాచరతి

తైరేవ చావృతో భూతైః స్వర్గే సుఖముపాశ్నుతే ॥ ౧౨.౨౦ ॥

యది తు ప్రాయశోఽధర్మం సేవతే ధర్మమల్పశః ।

తైర్భూతైః స పరిత్యక్తో యామీః ప్రాప్నోతి యాతనాః ॥ ౧౨.౨౧ ॥

యామీస్తా యాతనాః ప్రాప్య స జీవో వీతకల్మషః ।

తాన్యేవ పఞ్చ భూతాని పునరప్యేతి భాగశః ॥ ౧౨.౨౨ ॥

ఏతా దృష్ట్వాఽస్య జీవస్య గతీః స్వేవైవ చేతసా ।

ధర్మతోఽధర్మత్యైవ ధర్మే దధ్యాత్సదా మనః ॥ ౧౨.౨౩ ॥

సత్త్వం రజస్తమత్సైవ త్రీన్ విద్యాదాత్మనో గుణాన్ ।

యైర్వాస్యైమాన్ స్థితో భావాన్ మహాన్ సర్వానశేషతః ॥ ౧౨.౨౪ ॥

యో యదేషాం గుణో దేహీ సాకల్యేనాతిరిచ్యతే ।

స తదా తద్గుణప్రాయం తం కరోతి శరీరిణమ్ ॥ ౧౨.౨౫ ॥

సత్త్వం జ్ఞానం తమోఽజ్ఞానం రాగద్వేషౌ రజః స్మృతమ్ ।

ఏతద్వాస్వప్తిమదేతేషాం సర్వభూతాశ్రితం వపుః ॥ ౧౨.౨౬ ॥

తత్ర యత్ప్రితిసంయుక్తం కిం చిదాత్మని లక్షయేత్ ।

ప్రశాంతమివ శుద్ధాభం సత్త్వం తదుపధారయేత్ ॥ ౧౨.౨౭ ॥

యత్తు దుఃఖసమాయుక్తమప్రితికరమాత్మనః ।

తద్రజో ప్రతీపం విద్యాత్సతతం హారి దేహినామ్ ॥ ౧౨.౨౮ ॥ హర్తు

యత్తు స్యాన్ మోహసంయుక్తమవ్యక్తం విషయాత్మకమ్ ।

అప్రతర్క్యమవిజ్ఞేయం తమస్తదుపధారయేత్ ॥ ౧౨.౨౯ ॥

త్రయాణామపి చైతేషాం గుణానాం యః ఫలోదయః ।

అగ్రో మధ్యో జఘన్యశ్చ తం ప్రవక్ష్యామ్యశేషతః ॥ ౧౨.౩౦ ॥

వేదాభ్యాసస్తపో జ్ఞానం శౌచమిన్ద్రియనిగ్రహః ।

ధర్మక్రియాఽత్మచిన్తా చ సాత్త్వికం గుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౧ ॥

ఆరమ్భరుచితాఽధైర్యమసత్కార్యపరిగ్రహః ।

విషయోపసేవా చాజస్రం రాజసం గుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౨ ॥

లోభః స్వప్నోఽధృతిః క్రౌర్యం నాస్తిక్యం భిన్నవృత్తితా ।
 యాచిష్టుతా ప్రమాదశ్చ తామసం గుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౩॥
 త్రయాణామపి చైతేషాం గుణానాం త్రిషు తిష్ఠతామ్ ।
 ఇదం సామాసికం జ్ఞేయం క్రమశో గుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౪॥
 యత్కర్మ కృత్వా కుర్వంశ్చ కరిష్యంశ్చైవ లజ్జతి ।
 తజ్ఞేయం విదుషా సర్వం తామసం గుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౫॥
 యేనాస్మిన్ కర్మణా లోకే ఖ్యాతిమిచ్ఛతి పుష్కలామ్ ।
 న చ శోచత్యసమృతై తద్విజ్ఞేయం తు రాజసమ్ ॥ ౧౨.౩౬॥
 యత్సర్వేణేచ్ఛతి జ్ఞాతుం యన్న లజ్జతి చాచరన్ ।
 యేన తుష్యతి చాత్మాఽస్య తత్సత్త్వగుణలక్షణమ్ ॥ ౧౨.౩౭॥
 తమసో లక్షణం కామో రజసస్త్వర్థ ఉచ్యతే ।
 సత్త్వస్య లక్షణం ధర్మః శ్రైవ్యమేషాం యథోత్తరమ్ ॥ ౧౨.౩౮॥
 యేన యస్తు గుణేనైషాం సంసరాన్ ప్రతిపద్యతే । యేన యాంస్తు
 తాన్ సమాసేన వజ్ఞామి సర్వస్యాస్య యథాక్రమమ్ ॥ ౧౨.౩౯॥
 దేవత్వం సాత్త్వికా యాన్తి మనుష్యత్వం చ రాజసాః ।
 తిర్మక్ష్యం తామసా నిత్యమిత్యేషా త్రివిధా గతిః ॥ ౧౨.౪౦॥
 త్రివిధా త్రివిధైషా తు విజ్ఞేయా గౌణికీ గతిః ।
 అధమా మధ్యమాగ్ర్యా చ కర్మవిద్యావిశేషతః ॥ ౧౨.౪౧॥
 స్థావరాః కృమికీటాశ్చ మత్స్యాః సర్పాః సకచ్ఛపాః ।
 పశవశ్చ మృగాశ్చైవ జఘన్యా తామసీ గతిః ॥ ౧౨.౪౨॥
 హస్తినశ్చ తురజ్గాశ్చ శూద్రా మ్లేచ్ఛాశ్చ గర్హితాః ।
 సింహా వ్యాఘ్రా వరాహాశ్చ మధ్యమా తామసీ గతిః ॥ ౧౨.౪౩॥
 చారణాశ్చ సుపర్ణాశ్చ పురుషాశ్చైవ దామ్భికాః ।
 రణాంసి చ పిశాచాశ్చ తామసీమాత్తమా గతిః ॥ ౧౨.౪౪॥
 రుల్లా మల్లా నటాశ్చైవ పురుషాః శస్త్రవృత్తయః ।
 దూశ్యతానప్రసక్తాశ్చ జఘన్యా రాజసీ గతిః ॥ ౧౨.౪౫॥
 రాజానః క్షత్రియాశ్చైవ రాజ్ఞాం చైవ పురోహితాః ।

వాదయుద్ధప్రధానాశ్చ మధ్యమా రాజసీ గతిః ॥ ౧౨.౪౬ ॥

గర్భస్వా గుహ్యకా యజ్ఞా విబుధానుచరాశ్చ యే ।

తత్త్వైవాస్పరసః సర్వా రాజసీషాత్తమా గతిః ॥ ౧౨.౪౭ ॥

తాపసా యతయో విప్రా యే చ వైమానికా గణాః ।

నక్షత్రాణి చ దైత్యాశ్చ ప్రథమా సాత్త్వికీ గతిః ॥ ౧౨.౪౮ ॥

యజ్ఞాన ఋషయో దేవా వేదా జ్యోతీంషి వత్సరాః ।

పితరశ్చైవ సాధ్యాశ్చ ద్వితీయా సాత్త్వికీ గతిః ॥ ౧౨.౪౯ ॥

బ్రహ్మ విశ్వస్సజో ధర్మో మహానవ్యక్తమేవ చ ।

ఉత్తమాం సాత్త్వికీమేతాం గతిమాహుర్మనీషిణః ॥ ౧౨.౫౦ ॥

ఏష సర్వః సముద్దిష్టస్త్రిప్తకారస్య కర్మణః । త్రిఃప్రకారస్య

త్రివిధస్త్రివిధః కృత్స్నః సంసారః సార్వభౌతికః ॥ ౧౨.౫౧ ॥

ఇన్ద్రియాణాం ప్రసక్తేన ధర్మస్యాసేవనేన చ ।

పాపాన్ సంయాన్తి సంసారానవిద్వాంసో నరాధమాః ॥ ౧౨.౫౨ ॥

యాం యాం యోనిం తు జీవోఽయం యేన యేనైహ కర్మణా ।

క్రమశో యాతి లోకేఽస్మింస్తత్తత్సర్వం నిబోధత ॥ ౧౨.౫౩ ॥

బహూన్ వర్షగణాన్ ఘోరాన్నరకాన్ ప్రాప్య తక్షయాత్ ।

సంసారాన్ ప్రతిపద్యన్తే మహాపాతకినస్త్విమాన్ ॥ ౧౨.౫౪ ॥

శ్వసూకరఖరోష్ట్రాణాం గోఽజావిమృగపక్షిణామ్ ।

చణ్డాలపుక్కసానాం చ బ్రహ్మహా యోనిమృచ్ఛతి ॥ ౧౨.౫౫ ॥

కృమికీటపతక్లగానాం విఙ్ఘ్రజాం చైవ పక్షిణామ్ ।

హింస్రాణాం చైవ సత్త్వానాం సురాపో బ్రాహ్మణో వ్రజేత్ ॥ ౧౨.౫౬ ॥

లూతాఽహిసరటానాం చ తిరశ్చాం చామ్బుచారిణామ్ ।

హింస్రాణాం చ పిశాచానాం స్తేనో విప్రుః సహస్రశః ॥ ౧౨.౫౭ ॥

తృణగుల్మలతానాం చ క్రవ్యాదాం దంష్ట్రీణామపి ।

క్రూరకర్మకృతాం చైవ శతశో గురుతల్పగః ॥ ౧౨.౫౮ ॥

హింస్రా భవన్తి క్రవ్యాదాః కృమయోఽమేధ్యభక్షిణః ।

పరస్పరాదినః స్తేనాః ప్రేత్యాన్త్యస్త్రీనిషేవిణః ॥ ౧౨.౫౯ ॥

సంయోగం పతితైర్గత్వా పరస్వైవ చ యోషితమ్ |
 అపహృత్య చ విప్రస్వం భవతి బ్రహ్మరాక్షసః || ౧౨.౬౦||
 మణిముక్తాప్రవాలాని హృత్వా లోభేన మానవః |
 వివిధాణి చ రత్నాని జాయతే హేమకర్తృషు || ౧౨.౬౧||
 ధాన్యం హృత్వా భవత్యాఖుః కాన్యం హంసో జలం ప్లవః |
 మధు దంశః పయః కాకో రసం శ్వా నకులో ఘృతమ్ || ౧౨.౬౨||
 మాంసం గృధ్రో వపాం మద్గుస్తైలం తైలపకః ఖగః |
 చీరీవాకస్తు లవణం బలాకా శకునిర్దధి || ౧౨.౬౩||
 కౌశేయం తిత్తిరిర్భృత్వా ఙ్గోమం హృత్వా తు దర్దురః |
 కార్పాసతాన్తవం క్రౌఞ్చో గోధా గాం వాగ్గుదో గుడమ్ || ౧౨.౬౪||
 ఛుచ్చున్దరీః శుభాన్ గన్ధాన్ పత్రశాకం తు బర్హిణః | ఛుచ్చున్దరీః
 శ్వావిత్కృతాన్నం వివిధమకృతాన్నం తు శల్యకః || ౧౨.౬౫||
 బకో భవతి హృత్వాఽగ్నిం గృహకారీ హ్యుపస్కరమ్ |
 రక్తాని హృత్వా వాసాంసి జాయతే జీవజీవకః || ౧౨.౬౬||
 వృకో మృగైభం వ్యాఘ్రైః శ్వం ఫలమూలం తు మర్కటః |
 స్త్రీం ఋక్షః స్తోకకో వారి యానాన్యుష్ఠ్యః పశూనజః || ౧౨.౬౭||
 యద్వా తద్వా పరద్రవ్యమపహృత్య బలాన్నరః |
 అవశ్యం యాతి తిర్షక్త్వం జగ్ధ్వా చైవాహుతం హవిః || ౧౨.౬౮||
 స్త్రియోఽప్యేతేన కలేన హృత్వా దోషమవాప్నుయః |
 పతేషామేవ జన్తూనాం భార్యాత్వముపయాన్తి తాః || ౧౨.౬౯||
 సేవ్యభ్యః సేవ్యభ్యస్తు కర్మభ్యశ్చ్యుతా వర్ణా హ్యనాపది |
 పాపాన్ సంస్పృత్య సంసారాన్ ప్రేష్యతాం యాన్తి శత్రుషు || ౧౨.౭౦|| యాన్తి దస్యుషు
 వాన్తాశ్చ్యుల్కాముఖః ప్రేతో విప్రో ధర్మాత్స్వకాచ్ఛ్యుతః |
 అపేధ్యకుణపాశీ చ క్షత్రియః కటపూతనః || ౧౨.౭౧|| కూటపూతనః
 మైత్రాక్షజ్యోతికః ప్రేతో వైశ్యో భవతి పూయభుక్ | మైత్రాక్షిజ్యోతికః
 వైలాశకశ్చ భవతి శూద్రో ధర్మాత్స్వకాచ్ఛ్యుతః || ౧౨.౭౨||
 యథా యథా నిషేవన్తే విషయాన్ విషయాత్మకాః |
 తథా తథా కుశలతా తేషాం తేషూపజాయతే || ౧౨.౭౩||

తేఽభ్యాసాత్కర్మణాం తేషాం పాపానామల్పబుద్ధయః ।
 సమ్ప్రాప్నువన్తి దుఃఖాని తాసు తాస్విహ యోనిషు ॥ ౧౨.౭౪॥
 తామిస్రాదిషు చోగ్రేషు నరకేషు వివర్తనమ్ ।
 ఆసిపత్రవనాదీని బన్ధనచేదనాని చ ॥ ౧౨.౭౫॥
 వివిధాశ్చైవ సమ్పిడాః కాకోలూకైశ్చ భక్షణమ్ ।
 కరమ్భవాలుకాతాపాన్ కుమ్భిపాకాంశ్చ దారుణాన్ ॥ ౧౨.౭౬॥
 సమ్భవాంశ్చ వియోనీషు దుఃఖప్రాయాసు నిత్యశః ।
 శీతాతపాభిఘాతాంశ్చ వివిధాని భయాని చ ॥ ౧౨.౭౭॥
 ఆసక్యధర్మవాసేషు వాసం జన్మ చ దారుణమ్ ।
 బన్ధనాని చ కాష్ఠాని పరప్రేష్యత్వమేవ చ ॥ ౧౨.౭౮॥ కష్టాని
 బన్ధప్రియవియోగాంశ్చ సంవాసం చైవ దుర్జనైః ।
 ద్రవ్యార్జనం చ నాశం చ మిత్రామిత్రస్య చార్జనమ్ ॥ ౧౨.౭౯॥
 జరాం చైవాప్రతీకారాం వ్యాధిభిశ్చోపపీడనమ్ ।
 క్లేశాంశ్చ వివిధాన్తాన్తాన్ మృత్యుమేవ చ దుర్జయమ్ ॥ ౧౨.౮౦॥
 యాదృశేన తు భావేన యద్యత్కర్మ నిషేవతే ।
 తాదృశేన శరీరేణ తత్తత్ఫలముపాశ్నుతే ॥ ౧౨.౮౧॥
 ఏష సర్వః సముద్దిష్టః కర్మణాం వః ఫలోదయః ।
 నైఃశ్రేయసకరం కర్మ విప్రస్యేదం నిబోధత ॥ ౧౨.౮౨॥
 వేదాభ్యాసస్తపో జ్ఞానమిన్ద్రియాణాం చ సంయమః ।
 అహింసా గురుసేవా చ నిఃశ్రేయసకరం పరమ్ ॥ ౧౨.౮౩॥
 సర్వేషామపి చైతేషాం శుభానామిహ కర్మణామ్ ।
 కిం చిత్కేయస్కరతరం కర్మోక్తం పురుషం ప్రతి ॥ ౧౨.౮౪॥
 సర్వేషామపి చైతేషామాత్మజ్ఞానం పరం స్మృతమ్ ।
 తధ్యగ్రస్యం సర్వవిద్యానాం ప్రాప్యతే హ్యమృతం తతః ॥ ౧౨.౮౫॥
 షణ్ణామేషాం తు సర్వేషాం కర్మణాం ప్రేత్య చైహ చ ।
 శ్రేయస్కరతరం జ్ఞేయం సర్వదా కర్మ వైదికమ్ ॥ ౧౨.౮౬॥
 వైదికే కర్మయోగే తు సర్వాణ్యేతాన్యశేషతః ।

అన్తర్భవన్తి క్రమశస్తస్మింస్తస్మిన్ క్రియావిధౌ ॥ ౧౨.౮౭॥

సుఖాభ్యుదయికం చైవ వైశ్రేయసికమేవ చ ।

ప్రవృత్తం చ నివృత్తం చ ద్వివిధం కర్మ వైదికమ్ ॥ ౧౨.౮౮॥

ఇహ చాముత్ర వా కామ్యం ప్రవృత్తం కర్మ కీర్త్యతే ।

నిష్కామం జ్ఞాతపూర్వం తు నివృత్తముపదిశ్యతే ॥ ౧౨.౮౯॥

ప్రవృత్తం కర్మ సంసేవ్యం దేవానామేతి సామ్యతామ్ ।

నివృత్తం సేవమానస్తు భూతాన్యత్యేతి పఞ్చ వై ॥ ౧౨.౯౦॥

సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ।

సమం పశ్యన్నాత్మయాజీ స్వారాజ్యమధిగచ్ఛతి ॥ ౧౨.౯౧॥

యథోక్తాన్యపి కర్మాణి పరిహాయ ద్విజోత్తమః ।

ఆత్మజ్ఞానే శమే చ స్వాద్వేదాభ్యాసే చ యత్నవాన్ ॥ ౧౨.౯౨॥

ఏతధి జన్మసాఫల్యం బ్రాహ్మణస్య విశేషతః ।

ప్రాప్యైతత్కృతకృత్యో హి ద్విజో భవతి నాన్యథా ॥ ౧౨.౯౩॥

పితృదేవమనుష్యాణాం వేదశ్చక్షుః సనాతనమ్ ।

అశక్యం చాప్రమేయం చ వేదశాస్త్రమితి స్థితిః ॥ ౧౨.౯౪॥

యా వేదబాహ్యః స్మృతయో యాశ్చ కాశ్చ కుదృష్టయః । శ్రుతయో

సర్వాస్తా నిష్ఫలాః ప్రేత్య తమోనిష్ఠా హి తాః స్మృతాః ॥ ౧౨.౯౫॥

ఉత్పద్యన్తే చ్యవన్తే చ యాన్యతోఽన్యాని కాని చిత్ । ఉత్పద్యన్తే వినశ్యన్తి

తాన్యర్వాక్కాలికతయా నిష్ఫలాన్యనృతాని చ ॥ ౧౨.౯౬॥

చాతుర్వర్ణ్యం త్రయో లోకాశ్చత్వారశ్చాశ్రమాః పృథక్ ।

భూతం భవ్యం భవిష్యం చ సర్వం వేదాత్పుసిధ్యతి ॥ ౧౨.౯౭॥ భూతం భవద్భవిష్యం

చ

శబ్దః స్పర్శశ్చ రూపం చ రసో గన్ధశ్చ పఞ్చమః ।

వేదాదేవ ప్రసూయన్తే ప్రసూతిర్గుణకర్మతః ॥ ౧౨.౯౮॥

బిభర్తి సర్వభూతాని వేదశాస్త్రం సనాతనమ్ ।

తస్మాదేతత్పరం మన్యే యత్జన్తోరస్య సాధనమ్ ॥ ౧౨.౯౯॥

సేనాపత్యం చ రాజ్యం చ దణ్డనేతృత్వమేవ చ । సైనాపత్యం

సర్వలోకాధిపత్యం చ వేదశాస్త్రవిదర్హతి ॥ ౧౨.౧౦౦॥

యథా జాతబలో వహ్నిర్దహత్యార్థానపి ద్రుమాన్ |
 తథా దహతి వేదజ్ఞః కర్మజం దోషమాత్మనః || ౧౨.౧౦౧||
 వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞో యత్ర తత్రాశ్రమే వసన్ |
 ఇహైవ లోకే తిష్ఠన్ స బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే || ౧౨.౧౦౨||
 అజ్ఞేభ్యో గ్రన్థినః శ్రేష్ఠా గ్రన్థిభ్యో ధారిణో వరాః |
 ధారిభ్యో జ్ఞానినః శ్రేష్ఠా జ్ఞానిభ్యో వ్యవసాయినః || ౧౨.౧౦౩||
 తపో విద్యా చ విప్రస్య నిఃశ్రేయసకరం పరమ్ |
 తపసా కిల్బిషం హన్తి విద్యయాఽమృతమశ్నుతే || ౧౨.౧౦౪||
 ప్రత్యక్షం చానుమానం చ శాస్త్రం చ వివిధాఽఽగమమ్ |
 త్రయం సువిదితం కార్యం ధర్మశుద్ధిమభీష్పతా || ౧౨.౧౦౫||
 ఆర్షం ధర్మోపదేశం చ వేదశాస్త్రావిరోధినా |
 యస్తర్కేణానుసంధత్తే స ధర్మం వేద నైతరః || ౧౨.౧౦౬||
 నైఃశ్రేయసమిదం కర్మ యథోదితమశేషతః |
 మానవస్యాస్య శాస్త్రస్య రహస్యముపదిశ్యతే || ౧౨.౧౦౭|| ఉపదేశ్యతే
 అనామ్నాతేషు ధర్మేషు కథం స్యాదితి చేద్భవేత్ |
 యం శిష్టా బ్రాహ్మణా బ్రూయః స ధర్మః స్యాదశక్జ్కీతః || ౧౨.౧౦౮||
 ధర్మేణాధిగతో యైస్తు వేదః సపరిబృంహణః |
 తే శిష్టా బ్రాహ్మణా జ్ఞేయాః శ్రుతిప్రత్యక్షహేతవః || ౧౨.౧౦౯||
 దశావరా వా పరిషద్యం ధర్మం పరికల్పయేత్ |
 త్స్యఽవరా వాఽపి వృత్తస్థా తం ధర్మం న విచాలయేత్ || ౧౨.౧౧౦||
 త్రైవిద్యో హేతుకస్తర్కీ నైరుక్తో ధర్మపాఠకః |
 త్రయశ్చాశ్రమిణః పూర్వే పరిషత్స్యాద్దశావరా || ౧౨.౧౧౧||
 ఋగ్వేదవిద్యజుర్విద్వ సామవేదవిదేవ చ |
 త్స్యఽవరా పరిషద్భేదేయా ధర్మసంశయనిర్ణయే || ౧౨.౧౧౨||
 ఏకోఽపి వేదవిధర్మం యం వ్యవస్యేద్విజ్ఞోత్తమః |
 స విజ్ఞేయః పరో ధర్మో నాజ్ఞానాముదితోఽయుతైః || ౧౨.౧౧౩||

అవ్రతానామమన్త్రాణాం జాతిమాత్రోపజీవినామ్ ।
 సహస్రశః సమేతానాం పరిషత్త్వం న విద్యతే ॥ ౧౨.౧౧౪ ॥
 యం వదన్తి తమోభూతా మూర్ఖా ధర్మమతద్విదః ।
 తత్పాపం శతధా భూత్వా తద్వక్ష్యాననుగచ్ఛతి ॥ ౧౨.౧౧౫ ॥
 ఏతద్వోఽభిహితం సర్వం నిశ్రేయసకరం పరమ్ ।
 అస్మాదప్రమ్యతో విప్రః ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్ ॥ ౧౨.౧౧౬ ॥
 ఏవం స భగవాన్ దేవో లోకానాం హితకామ్యయా ।
 ధర్మస్య పరమం గుహ్యం మమేదం సర్వముక్తవాన్ ॥ ౧౨.౧౧౭ ॥
 సర్వమాత్మని సమృశ్యేత్సత్పాచసత్ప సమాహితః ।
 సర్వం హ్యోత్మని సమృశ్యన్నాధర్మే కురుతే మనః ॥ ౧౨.౧౧౮ ॥
 ఆత్మైవ దేవతాః సర్వాః సర్వమాత్మస్యవస్థితమ్ ।
 ఆత్మా హి జనయత్యేషాం కర్మయోగం శరీరిణామ్ ॥ ౧౨.౧౧౯ ॥
 ఖం సంనివేశయేత్థేషు చేష్టనస్పర్శనేఽనిలమ్ ।
 పక్తిదృష్టోః పరం తేజః స్నేహేఽపో గాం చ మూర్తిషు ॥ ౧౨.౧౨౦ ॥
 మనసీన్ద్రం దిశః శ్రోత్రే క్రాన్తే విష్ణుం బలే హరమ్ ।
 వాచ్యగ్నిం మిత్రముత్సర్గే ప్రజనే చ ప్రజాపతిమ్ ॥ ౧౨.౧౨౧ ॥
 ప్రశాసితారం సర్వేషామణీయాంసమణోరపి ।
 రుక్మాభం స్వప్నధీగమ్యం విద్యాత్తం పురుషం పరమ్ ॥ ౧౨.౧౨౨ ॥
 ఏతమేకే వదన్త్యగ్నిం మనుమన్యే ప్రజాపతిమ్ ।
 ఇన్ద్రమేకే పరే ప్రాణమపరే బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౧౨.౧౨౩ ॥
 ఏష సర్వాణి భూతాని పఞ్చభిర్వాప్య మూర్తిభిః ।
 జన్మవృద్ధిక్షయైర్నిత్యం సంసారయతి చక్రవత్ ॥ ౧౨.౧౨౪ ॥
 ఏవం యః సర్వభూతేషు పశ్యత్యాత్మానమాత్మనా ।
 స సర్వసమతామేత్య బ్రహ్మభ్యేతి పరం పదమ్ ॥ ౧౨.౧౨౫ ॥
 ఇత్యేతన్ మానవం శాస్త్రం భృగుప్రోక్తం పఠన్ ద్విజః ।
 భవత్యాచారవాన్నిత్యం యథేష్టాం ప్రాప్నుయాద్గతిమ్ ॥ ౧౨.౧౨౬ ॥

సమాప్తం మానవం ధర్మశాస్త్రమ్

The original file (manu.dhz) was Encoded and partly
proofread by Prof. Michio YANO and Y.IKARI.
Prof. Avinash Sathaye, NA

——
ManusmRti

pdf was typeset on March 28, 2026

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

